

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI

ÇORUM ŞEHRİNİN REKREASYON ALANLARININ VE
REKREASYONEL FAALİYETLERİNİN YAŞANABİLİRLİK
KRİTERLERİ KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MUHAMMET CAN ÇALIŞ

BALIKESİR, 2024

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI

ÇORUM ŞEHRİNİN REKREASYON ALANLARININ VE
REKREASYONEL FAALİYETLERİNİN YAŞANABİLİRLİK
KRİTERLERİ KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MUHAMMET CAN ÇALIŞ

TEZ DANIŞMANI

DOÇ. DR. ALPER UZUN

BALIKESİR, 2024

PROJE DESTEK SAYFASI

Bu yüksek lisans araştırması Balıkesir Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından 2023/126 numaralı proje ile desteklenmiştir.

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI

TEZ ONAY SAYFASI

Enstitümüzün Coğrafya Anabilim Dalı'nda 202112515003 numaralı Muhammet Can ÇALIŞ'ın hazırladığı "Çorum Şehrinin Rekreasyon Alanlarının ve Rekreasyonel Faaliyetlerinin Yaşanabilirlik Kriterleri Kapsamında Değerlendirilmesi" konulu YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca/..../2024 tarihinde yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezin onayına OY BİRLİĞİ/OY ÇOKLUĞU ile karar verilmiştir.

Üye (Başkan): Prof. Dr. Alpaslan ALIĞAOĞLU

İmza

Üye (Danışman): Doç. Dr. Alper UZUN

İmza

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Şevki DANACIOĞLU

İmza

Enstitü Onayı

ETİK BEYAN

Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

12/05/2024

Muhammet Can ÇALIŞ

ÖNSÖZ

Yaşanabilirlik bir yeri, rekreasyon ise bir bireyi özgürleştiren en temel unsurdur. Bu bağlamda yapılan araştırmanın hem konu bütünleyici hem de yeni bir perspektif kazandırma amacıyla literatüre kazandırılması isteği oldukça ön plandadır. Bu iki ana konunun birleştirilmesi, başta literatür eksikliği olmak üzere birçok açıdan sınırlanmıştır. Çünkü her iki konu da kendi içerisinde oldukça köklüdür ancak birleştirilip tek bir konu özelinde sunulması bu çalışmayla ortaya çıkmıştır.

Bu araştırmayı yaparken üzerimde çok büyük emeği olan, akademik anlamda yetişmemi sağlayan danışmanım sayın Doç. Dr. Alper UZUN'a, yardımseverliği ve yol göstericiliği için sayın Arş. Gör. Dr. Oğuzhan ÖZKAN'a, sayın Arş. Gör. Dr. Sema ÇETİNKAYA'ya ve Hülya ORALEL'e, akademik açıdan desteklerini esirgemeyen Balıkesir Üniversitesi Coğrafya Bölümü hocalarıma ve maddi manevi her zaman beni destekleyen sevgili eşim ve aileme teşekkürlerimi borç bilirim.

BALIKESİR, 2024

MUHAMMET CAN ÇALIŞ

ÖZET

ÇORUM ŞEHRİNİN REKREASYON ALANLARININ VE REKREASYONEL FAALİYETLERİNİN YAŞANABİLİRLİK KRİTERLERİ KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

ÇALIŞ, Muhammet Can

Yüksek Lisans, Coğrafya Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Alper UZUN

2024, 156 Sayfa

Yaşanabilirlik, nerede yaşanırsa yaşansın ölçülmeye çalışıldığı zaman farklılık göstermektedir. Bu farklılığın ortaya çıkardığı güzellikler veya dezavantajlar da seviyeyi belirlemektedir. Seviyeyi belirleyen unsurlar kendi içerisinde birçok gruba ayrılmaktadır. Araştırmanın konusunun yaşanabilirlik ve rekreasyon tabanında şekillenmesinin nedeni de tam olarak bunu belirtmektir. Araştırmanın problemi literatürde yaşanabilirliğin genelleyci bir bakış açısıyla ele alınmıyor olmasıdır. Konu ve problem çerçevesinde araştırmanın amacı ise hem araştırma sahasının rekreasyonel yaşanabilirlik potansiyelini ortaya koymak hem de yönetici ve halk perspektifinden konuyu ele alarak tam bir çözümlenme oluşturup literatürdeki eksikliklere dikkat çekmektir.

Yöntem olarak karma yöntem tercih edilmiştir. Araştırmanın evrenini Çorum şehri sakinleri oluşturmaktadır. Örneklem grubu ise 18 yaş üzerindeki ankete katılan 400 kişi ve görüşme yapılan resmî kurum yöneticileridir. Anket verileri SPSS programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Görüşmeler ise içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir.

Araştırma sonuçları irdelendiğinde katılımcıların olumsuz eleştirileri daha çok sportif alanlar ve sportif faaliyetler kapsamındadır. Burada faaliyete katılımın düşüklüğü olumsuzluğun ana nedenidir. Öte yandan genele oranla en yüksek ortalamaya sahip rekreasyonel alan ise korunan alanlardır. Ancak burada da halkın yaşadığı sıkıntı erişilebilirlik özelinde yoğunlaşmıştır. Kamusal yeşil alanların güvenlik açısından sorunlu görünmesi bu konunun makro problemidir. Bu bağlamda

korunan alanlar için toplu taşıma imkânının sağlanması, sosyal alanlar için beklentiye yönelik arzın oluşturulması, kamusal yeşil alanlar için işlevsellik analizinin yapılması ve güvenliğin artırılması, kamusal alanlar için kamusal sportif alanların beklentiye yönelik ve fayda sağlayacak şekilde dizayn edilmesi, son olarak literatürdeki genelleme yönteminin önüne geçilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çorum Şehri, Rekreasyon, Rekreasyonel Faaliyet, Yaşam Kalitesi, Yaşanabilirlik

ABSTRACT

EVALUATION OF RECREATIONAL AREAS AND RECREATIONAL ACTIVITIES OF ÇORUM PROVINCE WITHIN THE SCOPE OF LIVEABILITY CRITERIA

ÇALIŞ, Muhammet Can

Master Thesis, Department of Geography

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Alper UZUN

2024, 156 Pages

Livability varies when trying to measure it, regardless of where one lives. The advantages or disadvantages that this difference creates also determine the level. The factors that determine the level are divided into many groups. The reason why the subject of the research is shaped on the basis of livability and recreation is to state exactly this. The problem of the research is that livability is discussed from a generalizing perspective in the literature. The aim of the research within the framework of the subject and problem is to reveal the recreational livability potential of the research area and to draw attention to the deficiencies in the literature by creating a complete analysis by addressing the issue from the perspective of managers and public.

Mixed method was preferred as the method. The population of the research consists of the residents of the Çorum province. The sample group was 400 people over the age of 18 who participated in the survey and the interviewed officials from related institutions. Survey data were analyzed through the SPSS program. The interviews were evaluated using the content analysis method.

When the research results are examined, the negative criticisms of the participants are mostly within the scope of sports fields and sports activities. Low participation in the activity is the main reason for the negativity. On the other hand, the recreational areas with the highest average compared to the general population are protected areas. However, the problem experienced by the public is concentrated on accessibility. The macro problem of this issue is that public green areas seem problematic in terms of security. In this context, providing public transportation

opportunities for protected areas, creating an expected supply for social areas, performing functionality analysis for public green areas and increasing security, designing public sports areas for public areas in an expected and beneficial way, and finally, avoiding the generalization method in the literature.

Keywords: Çorum Province, Recreation, Recreational Activity, Quality of Life, Livability

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER.....	viii
ÇİZELGELER LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xv
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Problemi	3
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Araştırma Varsayımları	5
1.5. Sınırlılıklar	5
1.6. Tanımlar.....	6
2. İLGİLİ ALANYAZIN	8
2.1. Kuramsal Çerçeve	8
2.1.1. Zaman Kavramı.....	8
2.1.2. Boş Zaman Kavramı.....	11
2.1.3. Rekreasyon	12
2.1.4. Rekreasyonun Tarihsel Gelişimi	15
2.1.5. Coğrafya ve Rekreasyon.....	18
2.1.6. Rekreasyon Türleri ve Rekreasyonel Faaliyetler	20
2.1.7. Rekreasyon Alanları.....	23
2.1.8. Rekreasyon ve Kentleşme	25
2.1.9. Yaşanabilirlik	26
2.1.10. Coğrafya ve Yaşanabilirlik.....	29
2.1.11. Sürdürülebilirlik, Yaşam Kalitesi ve Yaşanabilirlik Kavramları	30
2.1.12. Yaşanabilirlik ve Şehir	32
2.1.13. Yaşanabilirlik Kriterleri	33

2.1.14. Rekreasyon ve Yaşanabilirlik İlişkisi	39
2.2. İlgili Araştırmalar.....	41
2.2.1. Konuyla İlgili Araştırmalar.....	41
2.2.2. Sahayla İlgili Araştırmalar.....	43
3. YÖNTEM.....	45
3.1. Araştırmanın Modeli	45
3.2. Evren ve Örneklem.....	46
3.3. Veri Toplama Yöntemleri ve Araçları.....	47
3.4. Veri Toplama Süreci	48
3.5. Verilerin Analizi	49
4. BULGULAR VE YORUMLAR.....	55
4.1. Çalışma Sahası Genel Özellikleri	55
4.2. Yaşanabilirlik Kriterleri.....	60
4.3. Mekânsal Unsurlar ve Dağılışı.....	61
4.4. Rekreatif Yaşanabilirlik Analizi.....	64
4.4.1. Anket Katılımcılarının Demografik ve Sosyoekonomik Özellikleri	64
4.4.1.1. Yaş Özellikleri	64
4.4.1.2. Cinsiyet Özellikleri	65
4.4.1.3. Medeni Durum Özellikleri.....	66
4.4.1.4. Eğitim Durumu Özellikleri.....	67
4.4.1.5. Meslek Özellikleri.....	68
4.4.1.6. Aile Geliri Özellikleri.....	69
4.4.1.7. Çocuk Sayısı Özellikleri.....	70
4.4.1.8. Katılımcıların Köken Özellikleri	71
4.4.1.9. Mahallî İkametgâh Özellikleri.....	72
4.4.2. Sosyal Alanlar ve Sosyal Faaliyetler.....	73
4.4.3. Kültürel Alanlar ve Kültürel Faaliyetler.....	83
4.4.4. Korunan Alanlar.....	93
4.4.5. Sportif Faaliyetler ve Spor Alanları	103
4.4.6. Kamusal Alanlar	111
4.4.7. Kamusal Yeşil Alanlar ve Orman Varlığı	118
4.4.8. Rekreatif Alanları ve Erişilebilirlik	123
4.4.9. Kurumlar Arası İş Birliğinin Analizi	127

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER	128
5.1. Sonuçlar.....	128
5.2. Öneriler.....	136
KAYNAKÇA	141
EKLER	147
EK-1 Görüşme Formları.....	147
EK-2 Anket Formu.....	154

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge 1. Serbest Zaman ve Boş Zaman Aktivitelerinin Basit Kıyaslaması	12
Çizelge 2. OECD Better Life Index Kriterleri	35
Çizelge 3. TÜİK İllerde Yaşam Endeksi Göstergeleri (2015)	36
Çizelge 4. Mekânsal Kalite Analizi Kriterleri.....	37
Çizelge 5. Porto Yaşam Kalitesi Göstergeleri.....	38
Çizelge 6. Cronbach's Alpha Katsayıları ve Karşılık Gelen İfadeler.....	50
Çizelge 7. Anket Verileri ve Cronbach's Alpha Katsayıları.....	51
Çizelge 8. Sportif Faaliyetler ve Spor Alanları Değerleri.....	52
Çizelge 9. Sosyal Alanlar ve Sosyal Faaliyetler Değerleri	52
Çizelge 10. Kültürel Alanlar ve Kültürel Faaliyetler Değerleri	52
Çizelge 11. Korunan Alanlar Değerleri	53
Çizelge 12. Kamusal Yeşil Alanlar ve Orman Varlığı Değerleri.....	53
Çizelge 13. Kamusal Alanlar Değerleri	54
Çizelge 14. Cinsiyet Dağılımına Göre Çorum İl Nüfusu	56
Çizelge 15. Mahalle Nüfusları (2022)	58
Çizelge 16. Mahalle Yüzölçümleri (m ²)	59
Çizelge 17. Nüfus Yoğunluğu Hesaplamaları.....	59
Çizelge 18. Rekreatyonel Yaşanabilirlik Kriterleri.....	61
Çizelge 19. Anket Katılımcılarının Yaş Özellikleri	64
Çizelge 20. Anket Katılımcılarının Cinsiyet Özellikleri	65
Çizelge 21. Anket Katılımcılarının Medeni Durum Özellikleri.....	66
Çizelge 22. Anket Katılımcılarının Eğitim Durumu Özellikleri	67
Çizelge 23. Anket Katılımcılarının Meslek Özellikleri	68
Çizelge 24. Anket Katılımcılarının Aile Geliri Özellikleri.....	69
Çizelge 25. Anket Katılımcılarının Çocuk Sayısı Özellikleri	70
Çizelge 26. Anket Katılımcılarının Köken Özellikleri	71
Çizelge 27. Anket Katılımcılarının İkametgâh Özellikleri	72
Çizelge 28. Sosyal Alanlar ve Sosyal Faaliyetlere Yönelik Katılımcıların Genel Algıları	75

<u>Çizelge 29.</u> Kültürel Alanlar ve Kültürel Faaliyetlere Yönelik Katılımcıların Genel Algıları	84
<u>Çizelge 30.</u> Korunan Alanlara Yönelik Katılımcıların Genel Algıları	95
<u>Çizelge 31.</u> Sportif Alanlar ve Sportif Faaliyetlere Yönelik Katılımcıların Genel Algıları	104
<u>Çizelge 32.</u> Kamusal Alanlara Yönelik Katılımcıların Genel Algıları.....	112
<u>Çizelge 33.</u> Kamusal Yeşil Alanlar ve Orman Varlığına Yönelik Katılımcıların Genel Algıları	118

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Zaman Ayrımları.....	11
Şekil 2. Rekreasyon Alanlarının Sınıflandırılması	24
Şekil 3. Yaşanabilirlik Döngüsü Modellemesi.....	28
Şekil 4. Çalışma Alanı Lokasyon Haritası	55
Şekil 5. Cinsiyet Dağılımı Yüzdeler Gösterimi	56
Şekil 6. Çorum Şehrinin Mahalle Dağılım Haritası.....	57
Şekil 7. Mahalle Nüfusları Yüzdeler Dağılımı.....	58
Şekil 8. Metrekareye Düşen Kişi Sayısı Yüzdeler Dağılımı.....	60
Şekil 9. Çorum Şehri Şehir İçi Arazi Kullanılışı.....	63
Şekil 10. Anket Katılımcılarının Yaş Grupları (%).....	65
Şekil 11. Anket Katılımcılarının Cinsiyetleri (%).....	66
Şekil 12. Anket Katılımcılarının Medeni Durumu (%)	67
Şekil 13. Anket Katılımcılarının Eğitim Durumu (%).....	68
Şekil 14. Anket Katılımcılarının Meslekleri (%)	69
Şekil 15. Anket Katılımcılarının Aile Gelirleri (%)	70
Şekil 16. Anket Katılımcılarının Çocuk Sayısı (%)	71
Şekil 17. Anket Katılımcılarının Kökenleri (%)	72
Şekil 18. Anket Katılımcılarının İkametgâhları (%)	73
Şekil 19. Gazi Caddesi Üzerinde Bir Kafe Görünümü	76
Şekil 20. Sosyal Tesisten Bir Görünüm.....	77
Şekil 21. İnönü Caddesi Üzerindeki AVM'nin Dıştan Görünümü	78
Şekil 22. AVM'nin İçinden Bir Görünüm	79
Şekil 23. Hasan Paşa Yazma Eserler Kütüphanesinin Görünümü	91
Şekil 24. Sıklık Tabiat Parkı Girişinden Bir Görünüm.....	94
Şekil 25. Sıklık Tabiat Parkı İçinden Bir Görünüm	94
Şekil 26. Çorum Saat Kulesi'ne Ait Bir Görünüm.....	96
Şekil 27. Paşa Hamamı'na Ait Bir Görünüm.....	97
Şekil 28. Çöplük Çarşısı'ndan Bir Görünüm	97
Şekil 29. AVM'de Bulunan Bir Spor Salonunun Dıştan Görünümü	105
Şekil 30. Atatürk Kapalı Spor Salonunun Dıştan Görünümü	106

<u>Şekil 31.</u> Halı Sahadan Bir Görünüm	106
<u>Şekil 32.</u> Kadeş Meydanı'ndan Bir Görünüm.....	113
<u>Şekil 33.</u> Sanat Sokağı'ndan Bir Görünüm.....	113
<u>Şekil 34.</u> Anıt Meydanı'ndan Bir Görünüm.....	114
<u>Şekil 35.</u> Tenis Kortundan Bir Görünüm.....	114
<u>Şekil 36.</u> Basketbol Sahasından Bir Görünüm.....	115
<u>Şekil 37.</u> Çocuk Parkından Bir Görünüm	119
<u>Şekil 38.</u> Valilik Parkından Bir Görünüm.....	119
<u>Şekil 39.</u> Şehir İçi Ulaşım Haritası	126

KISALTMALAR LİSTESİ

AVM	: Alışveriş Merkezi
BM	: Birleşmiş Milletler
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
S.S.	: Standart Sapma
SPSS	: Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı
TDK	: Türk Dil Kurumu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
WWF	: Dünya Doğal Yaşamı Koruma Vakfı

1. GİRİŞ

İnsan, doğası gereği rekreasyona ihtiyaç duymaktadır. Bu durum insanlığın bilindiği en eski zamandan itibaren avcı-toplayıcı toplum, yerleşik toplum, medeniyetler dönemi gibi tüm dönemler için geçerlidir. Rekreasyon, genel olarak bakıldığında insanın temel ihtiyaçlarından biridir. Her insanın anlık tepki olarak geliştirdiği tutumlar bulunur. Bunlara örnek olarak nefes almak, uyumak ve yemek yemek verilebilir. Her biri zorunlu ve temel ihtiyaçtır. Rekreasyon aslında herhangi bir gelire dayanmaksızın bireyin kendi boş zamanında zihinsel rahatlama duygusunu yaşayabilmek adına yaptığı faaliyetler bütünüdür (Özdede ve Gültekin, 2018). Bu bütün içerisinde yapılan faaliyetlere rekreasyonel veya rekreatif faaliyetler denir ve faaliyetlerin yapıldığı alana ise rekreasyon alanı veya rekreasyonel alanlar denilmektedir.

Rekreasyon birçok faktöre göre değişiklik göstermektedir. Araştırmanın devamında bu konuya detaylıca değinilmiştir. Birey açısından özgürlük temasının en net ortaya çıktığı konulardan biri olan rekreasyon için herhangi bir zaman veya mekân zorunluluğu bulunmamaktadır (Çay, 2015, s. 302) .

Kentleşme ile birlikte insanların kente yöneliminin ve ülkelerin büyük bir gelişim göstermesinin ardından rekreasyona ihtiyaç daha fazla artmıştır. Aslında bu durum hem birbirini besleyen hem de birbirinin karşıtı bir tutum sergileyen bir meseledir. Kentleşme insanların rekreasyona olan ihtiyacını artırırken rekreasyonel faaliyetlerin çeşitlenmesi durumu kentleşmenin gelişimiyle birlikte artış gösterme eğilimindedir. Temelde her iki kavram da birbiriyle hem çelişkili hem de ilişkili olsa da konuya yaşanabilirlik kavramı da dâhil edildiğinde durum değişmektedir (Karaküçük ve Gürbüz, 2007, s. 11-14).

Yaşanabilirlik kavramı, bu konuyu çalışan araştırmacıların ortaya koyduğu çalışmalara göre sürdürülebilirlik ve yaşam kalitesi kavramlarıyla anlam bakımından yakınlık içermektedir (Eke ve Fitöz, 2014, s. 138). Elbette günlük hayatta bu

kavramların birbirlerinin yerine kullanıldığını görmek mümkündür ancak unutulmamalıdır ki bir yeri yaşanabilir kılan birçok faktör mevcuttur. Konunun genellenemez olması nedeniyle de birtakım problemler ortaya çıkmaktadır. İlk olarak yaşanabilirlik kavramı sürdürülebilirlik kavramının başlangıcıdır. Bunun temel sebebi bir yerin yaşanabilir boyuta erişmeden sürdürülebilirlik konusunun ön planda olmayacağından kaynaklanmaktadır. Diğer bir husus ise yaşam kalitesi kavramıyla ilgilidir. Yaşanabilirlik kavramı bir yeri, araştırmacının oluşturduğu kriterler kapsamında ele alabilmesine göre değişiklik göstermektedir. Kavramın halka mal edilmesi her açıdan mümkündür ancak yaşam kalitesi kavramı genel olarak halk perspektifinde ekonomik koşulları temsil etmektedir. Mevcut durumda iyi veya kötü bir yaşam kalitesine sahip olunmasının somut bir karşılığı, yaşantının öznelliğe dayalı olması sebebiyle yaşanabilirlik kavramında hayat bulmuştur.

Araştırmanın temel konu başlıkları olan yaşanabilirlik ve rekreasyon kavramları birbiriyle yakından ilişki içerisindedir. Bu kaniya varılmasının temel kaynağı ise bireylerin günlük hayatın negatif yükünü omuzlarından atabilmek adına rekreasyona ihtiyaç duymalarıdır. Bir kişinin kendini yaşamın bir parçası gibi hissedebilmesi için fiziksel motivasyonun yanında zihinsel motivasyona da büyük ölçüde ihtiyaç duymaktadır. Bu bağlamda yaşanan yerin rekreasyon imkanları ne kadar artarsa bireylerin bu rekreasyonel faaliyetleri veya mekanları kullanma potansiyellerinin de artacağı düşünülebilir. Özellikle günümüzde rekreasyon ihtiyacı aşırı derecede artmıştır. Sebeplerine değinmek gerekirse daha önce bahsi geçen kentleşme oranı, nüfus artışı, çalışma temposu ve buna benzer birçok faktör ortaya konulabilir. Elbette bu sebeplerin her birine çözüm bulunabilir ancak bireylerin kendi iradesiyle katılım göstermesi ve faaliyet çeşitliliği bu çözümler için büyük bir önem arz etmektedir. Büyük bir kesime yönelik yapılacak olan her rekreasyonel faaliyet veya faaliyet alanının oldukça büyük bir gelişim katkısı sunacağı aşikârdır.

Araştırma, her ne kadar rekreasyon ve yaşanabilirlik kavramları etrafında şekillenmiş olsa da konuya yönetim, halk perspektifi ve mevcudiyet unsurları da dahil edilmiştir. Bunun nedeni çok nüfuzlu bir araştırma ortaya koyma gayesi ve kent içerisindeki araştırma konusuna dair düzeni irdelene arzudur. Her ne kadar yaşanabilirlik faktörlere indirgenirse indirgensin veya araştırmacılar tarafından çalışılırsa çalışılmsın özellikle kentsel alanda yapılan bir yaşanabilirliğe dair araştırmanın birden fazla bakış açısına sahip olması gerektiği araştırmacı tarafından

öncelik olarak görülmektedir. Bu sebeple araştırma, olabildiğince derine inerek konuyu ele almayı hedeflemektedir.

1.1. Araştırmanın Problemi

Yaşanabilirlik kavramıyla ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında karşılaşılan en büyük problemlerden biri genellemedir. Yaşanabilirlik konusunda yapılmış olan çalışmalarda kullanılan kriterlerdeki benzerliklere istinaden bu çıkarımda bulunulmuştur. Örneğin Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) 2015 yılında yapmış olduğu illerde yaşam endeksine bakıldığında ana kriterlerin OECD endeksine benzer bir yapıda olduğu söylenebilir. TÜİK'in ortaya koyduğu gösterge setine göre ana kriterler sağlık, eğitim, konut, çevre, güvenlik vb. faktörler etrafında oluşmuştur (TÜİK, 2015). Aslında her bir kriter bir yerin yaşanabilir olup olmamasına ilişkin büyük önem arz etmektedir ancak her birinin ayrı ayrı ele alınması gerekmektedir. Araştırmanın ana problemi de bu konuda ortaya çıkmıştır. Bazı araştırmacılar, yaptıkları çalışmalarda yaşanabilirlik kavramını bir konu etrafında toplamışlardır ancak büyük ölçekte yapılan çalışmaların sonuçlarının yanıltıcı olma ihtimali bulunmaktadır.

Araştırmanın içerisinde yer alan iki ana faktörün de ayrı ayrı oldukça geniş bir literatür havuzu bulunmaktadır, ancak rekreasyon ve yaşanabilirlik kavramı birlikte derinlemesine işlenerek kullanılmamıştır. Literatürde oluşan bu boşluk araştırmanın bir diğer problemini teşkil etmektedir. Araştırmacı açısından bu araştırmayla birlikte yaşanabilirlik çalışmalarının daha detaylı bir tutumla yapılacağı ümit edilmektedir.

Yaşanabilirlik çalışmaları bir yerin potansiyelini ortaya koyma açısından da oldukça önemlidir. Örneğin rekreasyon açısından düşünüldüğünde, bir yerin rekreasyon potansiyelini ölçmek için envanter raporu ortaya koymak yeterli olabilir. Ancak esas potansiyel o alanların ne kadar kullanıldığı, kullanıma yönelik olup olmadığı veya alanlara erişilebilirlik gibi çeşitlendirilebilecek unsurlar etrafında şekillenir. Bir yerde alan mevcudiyetinin olması o alanı potansiyel bir rekreasyon alanı yapsa da kullanıma açık bir hale getirmemektedir. Bu durum atıl bir lunaparkı halkın hizmetine sunmak gibidir. Yani rekreasyonel bir yerin halkın kullanımına yönelik olmaması durumunda potansiyelinin ölçülmesi anlamsızdır.

Araştırma sahasının tercihine yönelik problem ise sahada yapılan bilimsel çalışmaların yetersizliği buna karşılık rekreasyonel açıdan büyük potansiyel taşıyor olmasıdır. Burada esas problem, rekreasyon alanlarının Çorum şehrinde yaşayan bireyler tarafından kullanımıyla, yaşanabilirlik kriterlerine uygunluğuyla ve yönetimin hangi tutumla bu alanları faaliyete geçirdiğiyle ilgilidir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Kentsel açıdan yaşanabilirliği ortaya koymak adına çok farklı faktörler tekil olarak çalışılmalıdır. Özellikle Çorum şehrine yönelik faaliyet raporları resmî kurumlar tarafından sağlanıyor olsa da genel başlık altında toplanmamıştır. Bu bağlamda araştırmanın iki amacı bulunmaktadır. Birincil amaç Çorum şehrindeki rekreasyonel faaliyetlerin ve rekreasyonel faaliyet alanlarının mevcudiyetini tespit etmektir. Bu amaç doğrultusunda özellikle yaşanabilirlik çalışmalarında kullanılmış olan kriterler tespit edilmiş ve bu kriterlere eklemeler yapılarak daha önceki çalışmalardan farklı bir çerçeve oluşturulmuştur. Özellikle yaşanabilirlik kriterlerinin tercih edilmesindeki sebep ilk olarak ele alınan araştırmanın yaşanabilirliği de içeriyor olmasıdır. İkinci sebep ise rekreasyonel potansiyel ne kadar yüksek olursa olsun halkın yaşanabilirlik çerçevesinde daha mutlu olacağı ve faaliyetlerin de ona göre şekillendirilmesi gerektiğinin düşünülmesinden kaynaklanmaktadır.

Araştırmanın ikincil amacı öncelikli olarak rekreasyonel potansiyele göre halk katılımının değerlendirilmesi, daha sonra ise yerel yöneticilerin Çorum şehrine rekreasyonel bakış açılarının analiz edilmesidir. Her iki amaç gerçekleştirildiği durumda şehre yönelik rekreasyonel yaşanabilirlik çözümlenmiş olacaktır ve ortaya bütüncül bir perspektifle detaylı olarak ele alınan bir araştırma konulmuş olacaktır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Genel olarak bakıldığında literatürde yaşanabilirlik kavramına yönelik çalışmalar, kent çalışmaları kapsamında az bir yer işgal etmektedir. Ayrıca bilhassa rekreasyon alanında gerek memnuniyet gerekse de yaşanabilirliğe dair farklı farklı çalışmalar bulunuyor olsa da konuya bütüncül bir perspektifle yaklaşılmamıştır. Bu bağlamda araştırma, hem çalışma alanlarını birbirine bağlayan bir köprü niteliği taşımakta olup hem de içerdiği perspektifle bir yeri, bir konuda bütün olarak ele

almaktadır. Araştırmanın ortaya koyduğu en büyük önem ise yaşanabilirlik kavramına dair kriterlerin değişkenliğine dayanarak her yerin aynı tipte değil daha detaylı ve sınırlandırılmış olarak ele alınması gerektiğinin ortaya konulmasıdır. Bu sayede hem çok kriter az bilgi metodundan çıkılan bir araştırma örneği oluşturulmuş olacak hem de genele göre farklı bir bakış açısı ortaya konulmuş olacaktır.

1.4. Araştırma Varsayımları

Bir araştırmanın neye hizmet ettiği genel olarak araştırma sorularına bakıldığında ortaya çıkabilmektedir. Yapılan bu araştırmada ise temel motivasyon genel çerçeveye bakılarak oluşturulmuş sorulardır. Araştırma soruları aşağıda yer almaktadır.

- Çorum şehrinin rekreasyon potansiyeli ve halkın katılım düzeyi arasındaki ilişki nasıldır?
- Yöneticilerin tutumu ve halkın katılımı arasında karşılıklı bir uyum söz konusu mudur?
- Mevcut rekreasyonel imkânlar nüfusa ve şehre dağılışına göre dengeli midir?
- Halkın genel olarak katılım sağladığı rekreasyonel faaliyetler hangileridir?
- Şehrin rekreasyonel imkânları ile yaşanabilirlik kriterleri arasında bir uyum bulunmakta mıdır?
- Rekreasyon alanlarının dağılışı erişilebilirliğe uygun mudur?

1.5. Sınırlılıklar

Araştırma esnasında bazı unsurların temini, izinler veya farklı bir durumun oluşması araştırmayı zora sokabilmektedir. Bu durumlar ise araştırmanın sınırlılıklarını oluşturmaktadır. Seçim dolayısıyla fotoğrafların birçoğu eklenmemiştir çünkü şehrin hemen hemen her yerinde parti bayrakları mevcuttur. Seçim sebebiyle yöneticilerin ajandaları dolu olduğundan bazı kısımlarda yönetici yardımcılarını ile görüşülmüştür.

Görüşmelerde izin alınmadığı için hem isim hem de birebir cümleler kullanılamamıştır yalnızca herhangi bir ekleme olmaması maksadıyla cümleler eksiltirmiştir. Yani cümleler tamamen yöneticiye aittir ancak kısaltılmış olması bir

sorun teşkil etmemektedir. Ayrıca izin problemleri nedeniyle veri takvimleri veya ileriye dönük faaliyet takvimleri elde edilememiştir. Faaliyet raporlarının da toplu biçimde yıllık rapor olarak düzenlenmiyor olması, araştırmanın veri toplama süreci için karşılaşılan problemlerden biridir.

1.6. Tanımlar

Araştırma içerisinde yer alan bazı tanımlamalara aşağıda yer verilmiş olup tanımlamalar kısmı, önem arz etme durumuna göre oluşturulmuştur. Bu bağlamda en fazla önem arz eden kavramlar öncelikli olarak rekreasyon ve yaşanabilirliktir. Daha sonra ise kamusal alan, sürdürülebilirlik, yaşam kalitesi ve kültürel miras gelmektedir.

Rekreasyon: TDK'ye göre rekreasyon, gönüllülük içeren, insanların boş zamanında eğlence ve spor maksadıyla yaptığı faaliyetlerdir (TDK, 2023). Elbette bu kavrama yönelik birçok araştırmacı tarafından tanımlama yapılmıştır ancak en geniş ölçekli olanı TDK'ye ait tanım olmakla birlikte farklı araştırmacıların rekreasyona ilişkin yapmış olduğu tanımlamalara da kuramsal çerçevede yer verilmiştir.

Yaşanabilirlik: Yaşanabilirlik kavramına ait özel bir tanım yapmak pek mümkün değildir. Fakat kapsayıcı bir tanım yapmak gerekirse belirli kriterlere göre bir yerde yaşayan insanların durumu ve o yerin standartlarının ölçülmesiyle elde edilen sonuçları içeren genelleyci bir kavram denilebilir. Yaşanabilirliğin tanımlanamamasındaki temel problem aslında kavramı oluşturan unsurların değişkenliğidir. Bu sebeple spesifik bir tanımlama yapmak yerine genelleyci tanımlardan istifade edilmelidir. Belirli kriterlere göre ölçüm durumlarından dolayı farklı bir şekilde tanımlanacak olursa yaşanabilirlik, bir yerin veya bir bireyin, içerisinde bulunduğu yaşam döngüsünde en kötü ve en iyi noktaları arasındaki kapsam olarak nitelendirilebilir (Kuru ve Özkök, 2017, s. 44-45).

Kamusal Alan: Temelinde halka ait olan ve bireyin farklı kişilerle karşılaşabilme imkânının bulunduğu yerler anlamını taşımaktadır (Demir ve Sesli, 2007, s. 278). Araştırma içerisinde yer alan kamusal alan kavramı kentsel kamusal alanları kapsadığından bu bağlama insanların kent içerisinde sosyal faaliyetlerde bulunduğu tüm mekânlar şeklinde de bakılabilir ve bu hususa bireyin evinden çıktığı

andan itibaren yol, park, meydanlar vb. tüm unsurlar dâhil edilebilir (Dinçer ve Akpınar, s. 1).

Sürdürülebilirlik: Sürdürülebilirlik kavramı en basit haliyle mevcudu koruyarak geleceğe aktarma anlamı taşımaktadır. Martin'e göre sürdürülebilirlik kavramı gelecek nesillerin önünü kapatmadan günümüz ihtiyaçlarını karşılamaktır (Muscoe, 1995, s. 30). 1987 yılının ekim ayında Oxford Press tarafından yayınlanan Birleşmiş Milletler'in (BM) "Ortak Geleceğimiz Raporu"nda sürdürülebilirlik kavramı birçok farklı açıdan ele alınmıştır. Sefalet, gıda vb. unsurlar etrafında farklı farklı şekillerde detaya yer verilse de sürdürülebilir kalkınma olarak tanımlanmıştır ve her ikisi için de genel olarak sürdürülebilirliğin tanımı "*gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılama yeteneğinden ödün vermeden bugünün ihtiyaçlarını karşılamaktır.*" şeklindedir (Ortak Geleceğimiz Raporu, 1987). Her ne kadar tanım sürdürülebilir kalkınma kavramına ait olsa da Martin'in de yaptığı tanımlamaya bakılarak sürdürülebilirlikle ilgili mevcudu ve geleceği korumak anlamı çıkmaktadır.

Yaşam Kalitesi: Yaşam kalitesi kavramı özellikle Maslow ile ilişkilendirilmektedir. Bunun nedeni Maslow'un ortaya koymuş olduğu ihtiyaçlar hiyerarşisindeki basamaklardır. Her bir basamağa göre insan gittikçe kendini gerçekleştirmeye başlayacaktır ve temel ihtiyaçlardan uzaklaşmaya başlayarak kendini değerli hissedecektir (Maslow, 1943, s. 372-394). Bu bağlamda yaşam kalitesi de insanların ihtiyaçlarının ve ihtiyaç düzeylerinin bir sistematik şema üzerinde ele alınması olarak tanımlanabilir.

Kültürel Miras: Bir kültürü temsil eden, o kültürün geçmişine ait ve geleceğe taşınması önem arz eden tüm bileşenlerdir. Aşılıoğlu ve Memlük yaptıkları çalışmada kültürel mirası şu şekilde tanımlamıştır:

"Kültür mirası, bir ülkenin veya bölgenin geçmiş veya güncel kültürü ile ilişkili bilgi ve veri içeren, sanatsal, mimari, tarihi, arkeolojik, etnografik ve paleontolojik olarak öneme sahip taşınır veya taşınmaz, soyut veya somut varlıklarıdır (Aşılıoğlu ve Memlük, 2010, s. 185)."

Bu tanımlamaya da bakılarak kültürel mirasın aidiyet içermesi, özgünlüğü ve önem arz etmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

2. İLGİLİ ALANYAZIN

Araştırmanın bu bölümü iki kısımdan meydana gelmektedir. Bunlardan ilki, araştırmanın temelini hangi kavramların oluşturduğunu belirtmek amacı taşıyan kuramsal çerçevedir. İkincisi ise konuyla ve araştırma sahasıyla ilgili daha önce yapılan çalışmaların açıklandığı ve yapılan araştırmanın literatüre sunduğu katkıları belirtmek için oluşturulmuş ilgili araştırmalar kısmıdır.

2.1. Kuramsal Çerçeve

Bu araştırmanın temel konu başlıkları rekreasyon ve yaşanabilirlik kavramlarıdır. Her iki kavram da kendine ait bir literatüre ve kavramsal çerçeveye sahiptir. Bu nedenle araştırmanın kuramsal çerçeve kısmı daha çok her iki kavramın da açıklanıp birbiriyle olan ilişkilerine ve alt başlıklarına değinmektedir.

2.1.1. Zaman Kavramı

Zaman kavramı, farklı çalışma alanları içerisinde değişik tanımlamalara sahiptir. Elbette bütüncül bir zaman tanımı yapmak mümkündür ancak her bir bilim dalında farklı anlam içermesi zaman kavramına bakış açılarını da ortaya koymaktadır. Özellikle bu araştırmanın konusu rekreasyon ve yaşanabilirlik olduğundan her ne kadar diğer bilim dallarında yer edinmiş tanımlara yer verilmiş olsa da daha çok bu iki kavram etrafında “zaman” izah edilmeye çalışılmıştır.

Zaman kavramının en genel tanımını Türk Dil Kurumu, “*Bir işin, bir oluşun içinde geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu süre, vakit.*” şeklinde ifade etmektedir (TDK, 2023). Tanım oldukça kapsayıcı bir içeriğe ve anlamsal olarak karmaşık bir yapıya sahiptir. İlk olarak bakıldığında yapılan işin geçtiği anı belirtiyor olsa da zaman kavramı geçmiş, şimdiki zamanı ve geleceği de temsil etmektedir. Başlangıcına dair teorik tartışmalar yapılıyor olsa da somut olarak bir tutum sergilenmesi söz konusu değildir.

Zamanın net ifade edildiği, farklı bilim dalları için taşıdığı anlamlar olduğu daha önce belirtilmiştir. Jeoloji açısından zaman yerin geçirdiği evrimi ve evrimin

farklı şekilde gerekleŖtiđi dönemleri temsil etmektedir. Jeolojik zamanlar ve buna iliŖkin ortaya konulmuŖ cetvellere bakıldığında zaman kavramının bu bilim dalı için ne anlam ifade ettiği açıkça ortadadır. Tarih bilimi için de aynı Ŗekilde olayların yaŖandıđı zamanı ve sonrasındaki dönüşümleri ifade eder. Çağların sınıflandırılmasında veya belli bir kronolojik sıralama yapılmasında zaman kavramının önemi oldukça büyüktür. Herhangi bir dil ile ilgili bilim dalına bakıldığında ise zamanın gemiŖte olan, Ŗu anda hala devam eden ve gelecekte olması planlanan eylemlerin geçtiği periyot olarak nitelendirilebilir. Felsefe açısından zaman kavramı ise epey tartıŖmalı bir konudur. Üstelik bu kavramın tartıŖması Aristoteles ve Platon'a kadar uzanmaktadır. alıŖmanın iki ana unsurundan ve konu bütünlüğünden sapmamak adına zaman kavramına iliŖkin felsefi tartıŖmalara yer verilmesinden kaçınılmıŖtır ancak tanım bakımından ebedi, ezeli ve somut olmayan Ŗeklinde nitelemek mümkündür (TDK, 2023).

eŖitli araŖtırma alanları için zamanın neyi ifade ettiğini anlamak oldukça basittir çünkü kavram araŖtırma konusuna göre deđiŖkenlik göstermektedir. Rekreasyon konusunda yapılan alıŖmalarda zaman kavramına yaŖanabilirlikte olduğundan daha çok rastlanılmaktadır. Bunun sebebi rekreasyonun boş zaman kategorisindeki faaliyetler bütünü olmasından kaynaklanmaktadır. Diğer yandan yaŖanabilirlik ve zaman ile iliŖkili hem alıŖmanın yok denecek kadar az olması hem de kavramın, zamanın getirdiği deđiŖikliklerle anılmak yerine mevcut düzende yer edinmiŖ olması, bir tanım yapılamamasına sebep olmuŖtur. Bu araŖtırmada, yaŖanabilirlik ve zaman ile iliŖkili bir değerlendirme yapılmıŖtır ve bu değerlendirmelerin sonraki yapılan araŖtırmalara da fikir vermesi veya motivasyon oluŖturması dıŖında bir amacı bulunmamaktadır.

Rekreasyon açısından zaman kavramı görüŖ ayrılıkları etrafında ŖekillenmiŖtir. Bazı araŖtırmacılar bütüncül bir perspektifle kavrama yaklaŖırlarken Jensen gibi araŖtırmacılar ise zamanı parçalara ayırarak kullanım ortaya koymaya alıŖmıŖlardır. Jensen varoluŖ zamanı, alıŖma zamanı ve boş zaman olmak üzere kavramı üç parçada ele almıŖtır. Her biri zamanın bir parçası olup aynı zamanda kendi içerisinde farklılaŖma içermektedir. VaroluŖsal zaman insanın temel ihtiyaçlarına tahsis ettiği bölümü ifade eder. alıŖma zamanı, bireyin temel ihtiyaçlarını veya bireysel isteklerini gidermek amacıyla sahip olması gereken maddiyat için ayırdığı zamandır. BoŖ zaman ise alıŖma ve varoluŖsal zamanın dıŖında kalan kısımdır (Jensen, 1995).

Her bir zaman dilimi içerisinde yapılan faaliyet farklılık göstermektedir. Araştırmanın ana konusu olan rekreasyon bu çizelgeye göre serbest zaman içerisinde yer almaktadır. Bir başka çalışmada zaman kavramı; çalışma zamanı, çalışma dışı zaman ve serbest zaman başlıkları altında incelenmiştir (Sağlık, 2014, s. 8). Genel olarak çalışmalarda da bu türde bir sınıflandırma durumu söz konusudur. Kimi araştırmalarda ise varoluşsal zaman, boş zaman veya serbest zaman içerisinde yer edinmiştir. Dini çalışmalarda boş zamanın içerisinde, serbest zaman aktiviteleri arasında ibadetin de yer aldığı gözlemlenmektedir. Her ne kadar dini açıdan ibadet farz olsa da zaman bölümlenmeleri düşünüldüğünde bu da bir serbest zaman aktivitesidir ancak Jensen'de olduğu gibi varoluşsal bir tasniflemeye gidilirse ibadet bu kısımda yer almalıdır.

Genel olarak yapılan çalışmalara bakıldığında rekreasyon açısından bu kavram faaliyetin tercih edildiği vakti temsil etmektedir. Elbette zamanın bir alt sınıfı olan boş zaman içerisinde yer alıyor olsa bile rekreasyonun zamanın bir parçası olduğu da tartışılmaz bir gerçektir.

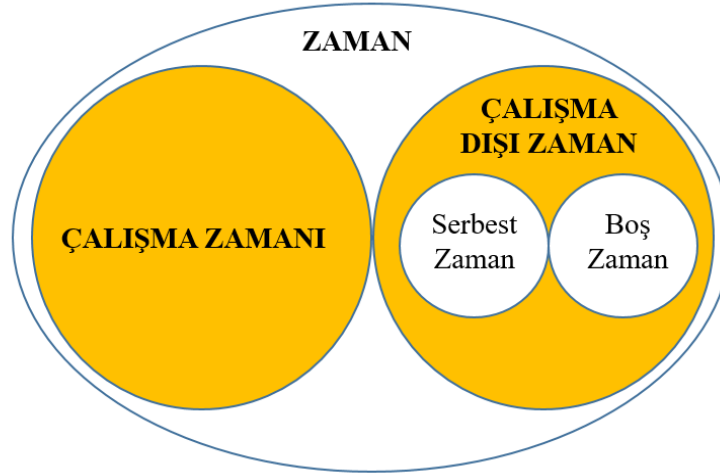
Yaşanabilirlik kavramı açısından zaman düşünüldüğünde başlangıçta arada bir uyum düşünülemez fakat zamanın bir süreci kapsadığı gerçeği de konuya dâhil edilirse bir anlam taşımaya başlar. Bu konuya dair yapılan bir çalışma olmaması yaşanabilirlik ve zaman kavramları arasındaki ilişkiyi ortaya koymak adına epey bir zorluk teşkil etmektedir. Yaşanabilirlik kavramı bir yer açısından düşünüldüğünde insanların asgari ve daha ötesi yaşam koşullarını sağlama anlamı taşımaktadır. Burada zaman değişkenliği temsil etmektedir. Yaşanabilirlik içinde zaman, insanların beklentisinin karşılanıp karşılanmadığının sürecidir. Elbette beklentiler de yaşanabilirlik kapsamında değişkenlik gösterir ve zamanın bu kavram içinde temsil ettiği farklı bir anlam da ortaya çıkmış olur.

Bir yerin yaşanabilir olup olmadığını anlamaya yönelik yapılan çalışmalar anlık olarak gerçekleştirilir. Bir zaman dilimini değil daha çok çalışmanın yapıldığı yılı temsil etmektedir. Bu tutum zaman kavramını yaşanabilirlik çalışmalarında arka plana atmaktan başka bir anlam ifade etmemektedir. Bireylerin ihtiyaçlarının karşılanıp karşılanmamasının analizini yapmak için içinde bulunan zamanı kullanmak gerekir fakat yaşanabilirlik çalışmaları bununla sınırlı kalmamalı ve bir zaman dilimindeki değişimi de ortaya koymalıdır. Böyle bir tutum sergileyerek yalnızca bir yerin yaşanabilir olup olmadığı değil meydana gelen değişimler, geleceğe

yönelik analizler ve geçmişteki tutumlarla kıyaslama imkânına da erişilmiş olur. Zamanı yaşanabilirlikle ilişkilendirmek için aslında konuya ters bir perspektifle bakmak gerekir. Yaşanabilirliğin içinde zaman arayışı yerine zaman içerisinde yaşanabilirliğin durumu ortaya konulmalıdır. Böylelikle her iki kavram da birbiriyle olan ilişkisini ortaya koymuş olup araştırmacıyı başarılı bir sonuca yönlendirecektir.

2.1.2. Boş Zaman Kavramı

Boş zaman kavramı, daha önce bahsi geçen çalışmalarda belirtildiği gibi zamanın sınıflarından biridir. Kavrama yönelik aynı anlamı içeren farklı şekilde tanımlamalar yapılmaktadır. Örneğin Bahadır bu kavramı “bedensel çalışmanın zıttı” (Bahadır, 2016, s. 103) olarak nitelendirirken Demir ve Demir “çalışma dışı zamanda serbest zamanın bir bölümü” olarak ifade etmektedir (C. Demir ve N. Demir, 2006, s. 36). Elbette yapılan tanımlara bakılarak boş zaman için insanın geçim maddiyatını karşılamak amacıyla faaliyette olduğu saatler dışında kalan tüm vakitler demek mümkündür ancak çoğunlukla serbest zaman kavramıyla karıştırılmaktadır. Serbest zaman ve boş zaman arasındaki ilişki oldukça net bir çizgiyle birbirinden ayrılmaktadır (Şekil 1).

Şekil 1. Zaman Ayrımları

Kaynak: Şahin, A., ve Kılıçlar, A. (2020). Zaman kavramına bir bakış: Boş olan zaman mıdır yoksa insan mı? *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 8 (3), 2263-2276.

Her iki kavram da birbirine mantık olarak benzese de boş zaman bireyin kendi isteğine göre hareket edebildiği ve çalışmayla ilgili herhangi bir düşünce taşımadığı kısmı temsil etmektedir. Serbest zaman ise bireyin kendi fizyolojik ihtiyaçlarını

giderdiği vakitten çalıştığı yerdeki mola saatine kadar birçok unsuru kapsamaktadır. Eğer kişi herhangi bir işle meşgul olmaksızın tamamen kendine keyfine göre zamanını değerlendiriyorsa boş zaman aktivitesi gerçekleştiriyor demektir (C. Demir ve N. Demir, 2006, s. 36-37). Serbest zaman ve boş zamana ilişkin örnekleri çoğaltmak mümkündür.

Çizelgeye göre (Çizelge 2) her ne kadar çalışma molası unsuru tartışmalı gibi görünse de çalışma esnasında işi düşünerek yapılan mola veya herhangi bir telaşla yapılan faaliyet bireyi hoşnut duruma getirmemektedir. Mola sürelerine göre bireyin keyfi için yapmak istediği faaliyet boş zaman faaliyeti olmaktadır. Mola içerisinde bile hala iş düşünülüyorsa rahatlamamanın unutulması durumu ortaya çıkacağından herhangi bir memnuniyetten bahsedilemez. Serbest zaman ve boş zaman kavramlarına teolojik bir perspektifle yaklaşırsa ibadette zorunluluk olduğundan bir serbest zamana dâhildir. Kişinin kendinde hissedeceği en ufak zorunluluk hissi keyif kaçıracağından her türlü faaliyet birbiriyle boş veya serbest zaman aktivitesi olarak kıyaslanabilir. Böyle bir durumun ortaya çıkmasındaki temel unsur ise faaliyetlerin ve bireyin o faaliyeti yapma motivasyonunun subjektif olmasıdır.

Çizelge 1. Serbest Zaman ve Boş Zaman Aktivitelerinin Basit Kıyaslaması

Serbest Zaman Faaliyetleri	Boş Zaman Faaliyetleri
Fizyolojik ihtiyaçların giderilmesi (yeme, içme, uyuma)	Çalışma molasında herhangi bir keyfi faaliyet
İbadet	Bütün Rekreatif Faaliyetler
Çalışma molası	

Kaynak: Jensen, C. R. (1995). *Outdoor recreation in America*. Illinois: Human Kinetics.

Şahin, A., ve Kılıçlar, A. (2020). Zaman kavramına bir bakış: Boş olan zaman mıdır yoksa insan mı? *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 8 (3), 2263-2276.

2.1.3. Rekreatif

Rekreatif kavramı Latince'den diğer dillere geçmiştir ve "creare" kökünden gelmektedir. Fransızca ve İngilizcede olduğu gibi Türkçede de aynı kökün özelliklerini taşımaktadır (Karakan, Ertaş, Çolak ve Yurtman, 2021). İngilizcede "re-creation" şeklinde yazılır ve canlanma anlamı taşımaktadır. Türkçeye de doğrudan geçmiştir.

Temelinde metaforik bir anlam taşımaktadır. İngilizcede “create” kelimesi yaratmak anlamı taşımaktadır ve bundan birçok farklı kelime türetilmiştir. Örneğin sıfat olarak bireyin yaratıcılığını temsil edecek şekilde “creative” denilmiştir ve aynı şekilde kişinin zihnini sıfırlaması olarak nitelendirilebilecek “recreation” da buradan türemiştir.

Rekreasyonla ilgili birçok tanım bulunmaktadır. Akesen (1984), rekreasyonu “kişilerin hoşuna giden ve tatmin edici olan, fiziksel ve ruhsal açıdan bireyi iyileştiren ve sosyal statüsüyle bağlantılı olan boş zaman faaliyetleri” biçiminde tanımlamıştır (Akesen, 1984, s. 132).

Csirmaz ve Peto ise yaptıkları çalışmada kavramın, bireyin boş zamanında kendini eğlendirebileceği ve heyecan sunan faaliyetler olduğunu belirtmişlerdir (Csirmaz and Petó, 2015, s. 756). Gül, Örucü ve Karaca (2006, s. 606) ise rekreasyonun kentleşmeye bağlı artan ihtiyaç olmasından ve sosyal, kültürel, politik vb. unsurlar açısından gelişimi ileri götürdüğünden bahsetmiştir.

Tanımlardan ve ele alınan çalışmalardan da anlaşılacağı üzere rekreasyon bireysel gelişimi etkileyen bir unsurdur. Ayrıca sadece etkileyici bir unsur olarak kalmayıp aynı zamanda da geliştirici bir nitelik taşımaktadır.

Rekreasyonun bazı özellikleri bulunmaktadır. Bunları,

- Boş zamanda yapılması,
- Kişiden kişiye faaliyet bazında değişken olması,
- Dinlenme gibi aktiviteler değil hareket bildiren faaliyetler olması,
- Gönüllülük esasına dayanması,
- Çeşitlilik barındırması,
- Katılıma, birey sayısına vb. unsurlara göre değişkenlik içermesi,
- Birinin faaliyetinin diğerinin işi olma ihtimali bulundurması,
- Kişiyi eğlendiren, teşvik eden faaliyetler olması,
- Bireyin temel ihtiyacı olması şeklinde sıralamak mümkündür (Characteristics of Recreation, 2023).

Özelliklere bakıldığında rekreasyonu, bireyselliğin ön planda olduğu, gönüllülük arz eden ve değişkenlik gösteren faaliyetler bütünü olarak nitelendirmek mümkündür. Genel olarak rekreasyon kişide tatmin hissi uyandırır ve boş zamanlarda yapılması bir serbest zaman faaliyeti olduğunun göstergesidir.

Rekreasyonu kimlerin yaptığı konusu da en az faaliyetler kadar değişiklik gösteren bir olgudur. Rekreasyonun sınıflandırmaları içerisinde yer alan yaş grubuna göre tasnifleme, rekreasyonu kimin yaptığıın cevabını kısmen de olsa belirtmektedir (Karaküçük, 2014). Sınıflandırmaya bakılarak her yaş grubuna ait bir faaliyet belirtilmese de genel olarak aktiviteler düşünüldüğünde ayırım yapmak mümkündür. Rekreasyonu kimlerin yaptığı sorusunun net ve tek cevabı var ise o da “tüm insanların yaptığı boş zaman faaliyetleri” şeklinde olmalıdır. Her yaş grubundan insanlar rekreasyona dâhil olabilir. Bunun nedeni faaliyetlerin kişiden kişiye değişkenlik göstermesi ve boş zamanda yapılmasıdır. Yaşa göre değişkenlik ise her grubun kendi içerisinde yapabileceği faaliyet farklılaşmasından gelmektedir. Bunun tam tersi bir durum da söz konusu olabilmektedir yani bir faaliyeti yapabilmek için belirli bir yaşa gelmek de gerekebilir. Örneğin bir kişi araba sürmekten keyif alıyor ve boş zamanlarında araba sürmek istiyor olabilir. Bu faaliyet için belirli bir fiziksel olgunluk, belirli bir yaşa gelmesi ve kullanım için psiko-motor becerilerinin gelişmesi gerekmektedir. Aynı şekilde yaşlılar için tehlikeli olabilecek bir faaliyet, genç veya çocuklar için tehlike arz etmeyebilir. Rekreasyon herkese açık bir faaliyetler bütünü olmasına karşılık her faaliyet, her yaşta yapılamaz şeklinde de bir bakış açısını da içermektedir.

Rekreasyonun kişiye birtakım faydaları mevcuttur. Bu faydaları şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Fiziksel ve ruhsal sağlığı korumaya yardımcıdır,
- Kişinin keyfini ve yaşam standartlarını artırır,
- İnsanı aktif ve dinç bir halde tutar,
- Birtakım sosyallik ve yaşama yönelik becerileri geliştirir ve kişiyi sosyalleştirir,
- Zihinsel açıdan da gelişimi sağlar ve bireyde yaratıcılığı geliştirir,
- Toplumsal kaynaşmayı sağlar,
- Boş zaman aktivitesi olduğundan daha sonra yapılacak olan herhangi bir işte, birey kendini yenilenmiş hissedecektir. Bu da verimliliği artırıcı bir unsurdur,
- Gönüllülük içerdiği için kişiyi cesaretlendirir ve karar verme güdüsünü daha fazla ortaya çıkarmayı tetikler (Önder, 2003, s. 31).

2.1.4. Rekreasyonun Tarihsel Gelişimi

Rekreasyon kavramı insanların var olduğu zamandan beri günlük hayatta vardır. Günümüzde ticari amaçlarla rekreasyonel faaliyet imkânları sunuluyor olsa da bireyin kendi kendine hoş vakit geçirme isteği ve özgürce bu faaliyetlere katılması modern çağın konularından biri değildir. Tarihsel olarak düşünüldüğünde paleolitik dönemden beri rekreasyonel faaliyetlerin var olduğunu düşünmek yanlış bir tutum olmaz. Bunun nedeni o dönem insanların sahip olduğu yaşam tarzının avcı-toplayıcı olması ve avdan döndükten sonra kalan tüm vaktin kendilerine ayrılacak olmasıdır. Rekreasyonun geçmişteki varlığının ne zaman başladığını söylemek mümkün değildir. İnsanlık açısından büyük önem arz eden dönüm noktaları aynı zamanda rekreasyon açısından da kırılma anlarıdır. Bunun en net örnekleri yerleşik hayata geçilmesi ve sanayi devrimi olarak gösterilebilir.

Araştırmacılar, rekreasyonu tarihsel açıdan gelişim perspektifiyle değil konular üzerinden anlatırlar. Literatürün yansıttığı tema bu şekildedir ve konular üzerinden gitmek geçmişi tam olarak çözülmemiş bir kavram karşısında mantıklı bir düşüncedir. Araştırmanın bu kısmında da aynı şekilde konu başlıkları üzerinden rekreasyonun geçmişine değinilecek ve kırılma noktaları hakkında bilgi verilecektir.

Kronolojik bir bakış açısıyla konu ele alındığında ilk olarak daha önce bahsi geçen insanların avcı-toplayıcı dönemleri gelmektedir. Bu dönemde bireylerin gündelik bir hayata sahip olmaları tesadüfi değildir. Avlandıktan sonra sağ kalanların geri döndüğü ve her gün aynı sistemin tekrarlandığı bir yaşam biçiminde rekreasyon, avlanma faaliyeti içerisinde değil onun dışında kalan sürede yer edinmektedir. O dönemdeki avcılık hayatın devam etmesi anlamına geldiğinden zorunluluktur bu sebeple de rekreasyonel bir faaliyet olmaktan çıkmaktadır (Scott, 2019, s. 47-54).

Resim, paleolitik dönemden bu yana mağaralarda karşılaşılan bir faaliyettir. Eski mağara resimleri bir nevi o dönemin insanların hayatlarını yansıttığı görsellerdir. Elbette ticari bir amaç taşımamaktadır ve avcı-toplayıcı toplumda bunlar boş zaman aktiviteleridir.

Geçmişe yönelik rekreasyonel faaliyetlerin göstergeleri olarak şu şekilde bir listeleme yapmak mümkündür:

- Spor,
- Müzik,

- Oyun,
- Resim,
- El işçiliği vb. faaliyetler (McLean and Hurd, 2012).

Her bir unsur kendi içinde ayrı bir araştırma konusudur ve burada rekreasyonla olan ilişkilerine kısaca değinilecektir. Sportif faaliyetlerden en fazla akla geleni Yunan olimpiyatlarıdır. Geçmişe dönük kalıntıları olan ve rekreasyonel faaliyet alanı olarak bilinen gymnasium da rekreasyonun oldukça eski dönemde var olduğunun göstergesidir (A. Tekin ve G. Tekin, 2014, s. 127). Olimpiyatların geçmişi Minos Uygarlığına kadar uzanmaktadır (İkibeş, 2020, s. 256). Olimpiyatların devam ettiği bütün dönemlerde çeşitli sporlar yapılmıştır. At yarışları, boks vb. dövüş müsabakaları, koşu yarışları gibi faaliyetler bu sporlara örnek olarak verilebilir (A. Tekin ve G. Tekin, 2014).

Eski medeniyetlerin çoğunda bu tarz oyunlar mevcuttur. Masa oyunlarının her ne kadar sportif bir faaliyet olduğu düşünülmesine de zihnen geliştirici olduğundan beyin sporu olarak düşünülebilir aynı zamanda rekreasyonel de bir aktivitedir. Antik dönemlerde doğululardan gelen satranç oyunu, masa oyunlarına örnek gösterilebilir. Oyunun tarihsel süreçte değiştiği bilinmektedir fakat günümüzdeki haline oldukça benzer şekillerde de geçmişte bu oyun oynanmıştır (Ercan, 2021, s. 75-78). Aynı durum Mezoamerikan medeniyetlerinde de görülmektedir. Bu medeniyetlerin geçmişinde daima top oyunu yer edinmiştir (Blomster and Vasquez, 2020). Eskiye yönelik sportif faaliyetlerin çoğu ya aşırı rekabetçi üst sınıfın, ya savaşçıların kendini eğitme yolu olarak görmesinin ya da kölelerin birbiriyle karşılaşmasının örneklerinden oluşmaktadır. Olimpiyatlar diğer medeniyetlere göre sahip olduğu çeşitlilik sayesinde daha az zararlı gözükür ancak tehlikeli sporları barındırdığı da yadsınamaz bir gerçektir.

Eski zamanlarda müzik, büyük oranda dini ritüellerin parçasıdır ve günümüzde de aynı gelenek devam etmektedir yalnızca daha özgür bir hale gelmiştir. Çin taraflarında bulunan eskiye ait flütler için de dini ritüel ya da gündelik hayatın parçası haline gelmesi şeklinde ikili bir tartışma mevcuttur (McLean and Hurd, 2012, s. 51). Dini açıdan düşünüldüğünde müzik bir nevi maneviyatı artıran unsurdur. Günümüzde hala dini ritüellerde bulunulması da insanın ruhuna hitap ediyor olmasından kaynaklanır. Dünya genelindeki sınıfsal farklılaşmanın artışıyla birlikte müzik konusu da tartışmalı bir hale gelmiştir. Bireylerin ücretli olarak müzik gösterileri sunması ve

bunun tamamen zengin ailelerin eline geçmesi, rekreasyonel açıdan müziğin belirli bir sınıfa ait olduğunu işaret etmektedir. Eski zamanlarda tüm rekreasyonel faaliyetler soylular ve dönemin zenginleri için geçerlidir. Oyunu oynayan, enstrümanı çalan veya sanatını ortaya koyan bireyler rekreasyonel bir faaliyet içerisinde değildir. Bu dönemlerde dans hariç çoğu rekreasyonel faaliyete katılım biçimi pasiftir.

El işçiliği faaliyetleri de aynı şekilde geçim koşulları nedeniyle ortaya konulmaktadır. Antik medeniyetler için el işçiliği gibi bir rekreasyonel faaliyet söz konusu değildir. Kolye yapımı, eşya yapımı, heykeller vs. tüm unsurlarda rekreasyon aslında alışveriş faaliyetidir. Bu el işçiliğini üreten bireyler geçim için, satın alan bireyler kendi zevki için hareket ederler bu sebeple materyal üretim süreci rekreasyonel bir faaliyet değildir.

Rekreasyonun kırılma noktalarında iki ana unsur bulunmaktadır. İnsanların yerleşik hayata geçmesiyle edindiği rahatlama sayesinde kendilerine ayırdığı zaman da değişikliğe uğramıştır ve bu da yerleşik hayata geçişi rekreasyon açısından önemli kılmaktadır. Bir diğeri ise “Sanayi Devrimi”dir. Sanayi Devrimi aşırı kentleşmeyi de beraberinde getirmiştir. Kentleşmenin bir sonucu olarak yığılmalar ve gündelik çalışma sürelerinin de hesaba katılmasıyla birlikte insanların rekreasyon algıları da değişmiştir. Aynı etki mekânda da gerçekleşmiş ve rekreasyonel alanlarda anormal bir artış yaşanmıştır.

Sanayi Devrimi olarak adlandırılan kavramın birçok dönemi bulunmaktadır. Günümüze kadar geride bırakılan 4 farklı dönem mevcuttur. Her biri kendi içerisinde farklı özelliklere sahiptir ve rekreasyonla olan ilişkileri de özelliklerine göre değişiklik göstermektedir. İlk olarak sanayinin ortaya çıktığı 18. yy. ikinci yarısında genel anlamda hayatta mekanikleşme durumu ortaya çıkmıştır. Bunun anlamı artık standart bir üretim formatının ortaya çıkışı ve insanların kendi yapabildiğinden çok daha fazlasının makinelerle üretilmesidir (Şengel, 2021, s. 21-23). Rekreasyonel faaliyetler bu dönemde aşırı oturmuş bir sisteme sahip olamamaktadır çünkü sanayileşmenin yeni yeni ortaya çıkması, işçilere veya yaşanan yerin değişimine henüz etki etmemektedir. İkinci dönemde özellikle kitlesel üretimin yoğunlaşmasıyla birlikte kırdan kente göç daha yaygın bir hale gelmiştir. Özellikle fabrikalardaki işçi ihtiyacının karşılanması da bu göçler sayesinde olmaktadır (Şengel, 2021, s. 21-23). 1850’den itibaren 20.yy’ın ikinci yarısına kadar devam eden bu dönemde rekreasyon bir ihtiyaç durumuna gelmiştir. Bunun nedeni çalışanların işten kalan zamanını değerlendirme arzusudur.

Kentlerin planlamada ve yaşantıda gördüğü değişimler de bu döneme denk gelmektedir. Rekreatyonel ihtiyaç doğrultusunda sosyal alanların yoğunlaşması ortaya çıkmıştır (Koç ve Teker, 2019, s. 304-305).

nc ve dördüncü dönemin arasında dönemsel olarak aşırı bir fark bulunmamaktadır. nc dönemde elektroniğin üretim sürecine entegre edilmesi, dördüncü dönemde ise bilgi ve işlemin sürece dahil edilmesi durumu söz konusudur (Davutoğlu, 2020, s. 179-181). Rekreatyonel açıdan bakıldığında ise dönemlerin denk geldiği tarihler arasında farklılık bulunmektedir. Özellikle 1950 sonrası dönemde kentsel sosyal alanlarda herhangi bir değişiklik pek olmasa da bilgisayar ve internet teknolojilerinin yaygınlaşmasının ardından rekreatyonel faaliyet biçimleri değişiklik göstermeye başlamıştır (Koç ve Teker, 2019, s. 304-305). Sanal sosyallik, oyun salonlarının oluşumu gibi unsurlar özellikle üçüncü dönemin sonuna doğru yoğun önem kazanmıştır. 2010 sonrasında ise oluşan farklılaşma bir nevi internet patlaması şeklinde nitelendirilebilir. Bireylerin sosyal alanlarda bulunma sebepleri arasında ilk sırada günü geçirmek bulunmektedir. Eskiden olduğu gibi sosyallik birincil amaç değildir. Bireylerin ne yapacağına karar verememeleri sosyal alanlarda bulunmalarının da bir diğer sebebidir. Esas sosyallik, bir kafede dahi internet üzerinden gerçekleşmektedir. Özellikle dördüncü dönemin rekreatyonel dönüşümü de bu şekildedir.

2.1.5. Coğrafya ve Rekreatyon

Bilgili ve Kocalar, yapmış oldukları çalışmada coğrafyayı insan ve mekânın birbiri ile olan ilişkisinin incelenmesi olarak tanımlamışlardır (Bilgili ve Kocalar, 2020). Fakat gelişen günümüz dünyasında coğrafya yalnızca mekân ve insan eksenini değil, insanları, nesnelere, yerleri, herhangi bir toplumun, doğal ya da yapay unsurun dağılışını ve aralarındaki ilişkiyi inceleyen çatı bir bilim dalıdır (Üçışık ve Demirci, 2002, s. 118-119). Genel olarak bilinenin aksine kendi içerisinde ilkeleri bulunan ve eski tarihinde bilindiği gibi tasviri bilim yapmaktan da oldukça uzaktır. Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre coğrafyanın tanımı “Yeryüzünü fiziksel, ekonomik, beşeri, siyasi yönlerden inceleyen bilim.” olarak tanımlanmıştır (TDK, 2023). Tanım oldukça zayıf ve bilimin ilkelerinden uzaktır. Ayrıca tasviri coğrafyayı anlatmakla kalmayıp detaycı bir tanım da değildir. Coğrafyanın kendine ait ilkeleri dağılış, bağlantı ve

nedenselliktir (Doğanay, 2011, s. 39-41). Tanım ve ilkeler çerçevesinde rekreasyonun coğrafyayla olan ilişkisi rekreasyon alanının dağılışıyla, neden orada olduğuyula ve bu dağılışın ne sonuçlar ortaya koyacağıyla ilgilidir. Aynı durum coğrafya ve rekreasyon arasındaki bağlantı açısından birey yönlü de ele alınabilir.

Rekreasyonel bir faaliyeti insanların neden tercih ettiğinden çok neden oradaki rekreasyonel faaliyeti tercih ettikleriyle ilgilenen coğrafya bilimi aslında doğrudan mekânla ilgili değil altındaki nedenleriyle ilgilenir. Günümüzde coğrafya biliminin oldukça yanlış anlaşılması durumu da sebeplerin peşinde koşmaktan çok sadece ansiklopedik bilgi sıralaması algısından kurtulamamasından kaynaklanmaktadır. Rekreasyon açısından coğrafya, bireylerin davranışını ve tavrını ölçmek açısından çok önemlidir çünkü diğer bilimlerden farklı olarak coğrafya yalnızca rekreasyon alanının neden orada olduğuyula ilgilenmekle kalmaz. Karşılıklı bir bağlantı durumunu ortaya koyma çabası neticesinde bireyin neden orayı tercih ettiğini, bu tercihlere yönelik alanın oluşturulup faaliyete geçirildiğini, bulunduğu çevreye uygunluğunu vb. birçok unsuru da açığa çıkarmış olur.

Disiplinin ilkeleri çerçevesinde rekreasyon için her türlü unsurun coğrafyası ortaya konulabilir. Kendi içerisinde bulundurduğu farklı perspektifler sayesinde çift taraflı görüş imkânı sunmaktadır. Bir rekreasyon alanı olan mesire yerleri üzerinden örnek verilecek olursa beşeri coğrafyada temel konu insan olduğundan bireyin neden oraya gitmeyi tercih ettiğinin altındaki sebepler araştırılır. Fiziki coğrafya açısından ise orada bulunan unsurların insanlara ne kazandırdığı ortaya konulabilir. Bu sayede her yönden bir inceleme imkânı sunar ve tam kapsamlı rapor çıkarma niteliğine sahip olduğunu gösterir. Bir başka konu ise kıyaslama imkânıdır. Rekreasyonel faaliyetlerin bir yerde var olup başka yerde olmamasının sebeplerini de coğrafya bilimi açıklayabilir. En basit örnekle tarım turizmi ve deniz turizmi arasındaki bölgesel dağılım ve farklılaşmayı açıklayabilecek olan tek bilim dalı coğrafyadır çünkü faaliyet alanlarının dağılışı gibi fiziki unsurların da dağılışıyla ilgilenir. Mikro ve makro ölçekte nerede, neden gibi soruları sormayı görev edinen coğrafya biliminin rekreasyonun gelişimine katkı yaptığı ve yapmaya devam edeceği ortadadır. Yine tarım turizmi örneğinden hareketle tarım alanlarının ve turizme yatkınlığın en müsait olduğu bölgeyi coğrafya bilimi ortaya koyar. Bu örnekte coğrafya ve rekreasyon arasındaki pozitif ilişkiyi ortaya koymaya yeterlidir.

2.1.6. Rekreasyon Türleri ve Rekreasyonel Faaliyetler

Rekreasyon kavramı her yer için benzerlik göstermemektedir. Bu sebeple faaliyetler bazı ana gruplar halinde sınıflandırılmıştır ve rekreasyon türleri de bu faaliyetleri kapsamaktadır. Elbette hangi faaliyetin hangi sınıfa ait olduğunu çözmek o kadar da kolay değildir bunun nedeni ise herhangi bir faaliyetin subjektif olmasıdır. Bir kişinin eğlendiği faaliyet başkası için rekreasyonel bir aktivite olmayabilir. Bu durum da direkt faaliyet ismi vererek sınıflama yapmaktan çok teorik ve genelleyci bir tartışma olarak kalmaktadır. Rekreasyon literatüründe kapsayıcı halde bulunan sınıflandırmalar mevcuttur. Karaküçük'ün yapmış olduğu çalışmada rekreasyonun türleri faaliyet bazında değil ana başlıklar halinde yer almaktadır. Başlıklar amaca göre, katılım durumuna göre, yaşa göre, mekâna göre ve katılımcı sayısına göre şekillenmiştir (Karaküçük, 2014, s. 68-75).

Katılım amacına göre rekreasyon türleri ikiye ayrılmaktadır. Bunlardan ilki aktif rekreasyon ikincisi ise pasif rekreasyondur. Aktif rekreasyonda katılımcı birey faaliyet içerisinde etkin bir rol oynamaktadır. Pasif rekreasyonda ise birey yalnızca katılım sağlamıştır ve faaliyetle ilgili bir aktif olma durumu söz konusu değildir. Örneğin futbol oynayacak bir grup için futbol oynayan bireyler -eğer meslekleri futbolculuk değil ise- aktif rekreasyon yapmaktadırlar. Seyirciler de pasif rekreasyon yapmaktadırlar. Rekreasyonel faaliyet burada futbol oyunu olduğundan katılımcıların aktiflik ve pasiflik durumu da bu şekilde olmaktadır (Karaküçük, 2014, s. 68-75).

Katılım sağlanan ortama göre rekreasyon, kapalı ve açık alan rekreasyonu şeklinde ikiye ayrılır. Yabancı literatürde bu iki kavram "indoor & outdoor activities" olarak geçmektedir. Kapalı alanlar denildiğinde akla yalnızca evde yapılan rekreasyonel faaliyetler gelmemelidir. Herhangi bir spor kompleksi, kafeler, restoranlar, müzeler vb. birçok yer kapalı alan rekreasyonu içerisine dâhildir. Bireylerin katılım sağladığı rekreasyonel faaliyet açık bir alanda ise bu da açık alan rekreasyonu yaptıkları anlamına gelir. Faaliyet olarak düşünüldüğünde birçok unsur hem açık hem de kapalı alana ait olabilir. Örneğin konserler, sportif aktiviteler, sosyal ve kültürel aktiviteler vs. hem açık hem de kapalı alanda yapılabilecek faaliyetlerdir. Burada asıl önemli olan katılımcının durumu değil faaliyetin yapıldığı yerdir.

Yaş grubuna göre rekreasyonda genel olarak baz alınan kriterler çocuk, genç, orta yaş ve yaşlılardır (Karaküçük, 2014, s. 68-75). Hemen hemen genç ve orta yaş

olarak bilinen yetişkin insanların yaptığı faaliyetler örtüşüyor olsa da tüm gruplar birbirinden farklı durumdadır. Elbette bireylerin faaliyetlere katılabilecekleri durumlar da burada farklılaşmaya başlamaktadır. Genç bir kişinin yapabildiği aktiviteyi yetişkin bir birey de yapabilir ancak yaşlı veya çocuk bir kişi yapamaz. Genç ve yetişkin sınıflarının birbiriyle örtüşebilme durumu da buradan kaynaklanmaktadır. Örnek vermek gerekirse çocukların günümüzde en fazla ilgilendiği rekreasyonel faaliyet tablet bilgisayarla oynamaktır. Yaşlı herhangi bir insan çağının getirisi olarak tablet yerine televizyonla veya gazete vb. araçlarla zaman geçirmektedir. Bu farklılaşma elbette yaştan ve bireylerin hangi çağa ait olduğundan kaynaklanmaktadır.

Katılımcı sayısına göre rekreasyon bireysel ya da toplu bir biçimde yapılabilir. Herhangi bir aile pikniği toplu rekreasyon faaliyetine örnek gösterilebilir. Aynı şekilde tek başına okunan bir kitap bireysel rekreasyonel faaliyet örneğidir.

Yapıldığı mekâna göre kırsal veya kentsel rekreasyon çeşitleri de bulunmaktadır. Kentin yerleşme sınırları içerisinde bulunan bütün faaliyetler kentsel rekreasyon örneğidir ve bu sınırın dışında kalanlar ise kırsal rekreasyona dahildir. Bu sınır idari ölçütler yerine yerleşme sınırlarının gelişmesine göre değişiklik göstermektedir.

Rekreasyonel bir faaliyete katılım amacına göre ise oldukça farklı sınıflandırmalar yapmak mümkündür. Bir faaliyetin dinlenmek için veya eğlenmek için yapılıyor olması o faaliyetin amacını belirtmektedir. Bu durum da faaliyet sınıflandırması içerisinde aktivitenin nereye ait olduğunu göstermektedir (Karaküçük, 2014).

Rekreasyonel faaliyet sınıflandırmasına yönelik yapılan bir diğer çalışma ise Metin vd. (2017) tarafından ortaya konulmuştur. Yapılan çalışma genel başlıklar ve altında yer alan faaliyetler şeklindedir. Rekreasyonel faaliyetler 12 farklı kategoride ele alınmaktadır.

1) Temel Eğlenceler:

- a. Televizyon izleme
- b. Sinema
- c. Tiyatro
- d. Kitap okumak vs.

2) Zihinsel Aktiviteler, Rahatlama ve Bireysel Farkındalık ve Gelişim:

- a. Meditasyon
 - b. Müze gezmek
 - c. Şiir yazmak
 - d. Konferansa katılım vs.
- 3) Spor ve Egzersiz:
- a. Futbol
 - b. Basketbol
 - c. Yüzme
 - d. Koşu vs.
- 4) Müzik:
- a. Enstrüman çalmak
 - b. Şarkı söylemek
 - c. KONSERE gitmek
 - d. Müzik dinlemek vs.
- 5) Sanat:
- a. Sanat galerisi gezmek
 - b. Resim yapmak
 - c. Heykeltıraşlık
 - d. Tiyatroya gitmek vs.
- 6) Dans:
- a. Bale
 - b. Folklor
 - c. Vals vb. dans türleri
- 7) Hobiler:
- a. Herhangi bir materyali biriktirmek
 - b. Origami
 - c. Modelleme
 - d. Bilgisayar işleri (programlama vb.)
 - e. Ahşap işçiliği vs.
- 8) Oyun Oynama (Bilgisayar Oyunlar Dâhil):
- a. Bilgisayar oyunları
 - b. Çocuk oyunları
 - c. Dışarıda ve içeride oynanabilecek oyunlar
 - d. Masa ve kutu oyunları vs.

9) Sosyal Aktiviteler:

- a. Takım oyunları
- b. Buluşmalar
- c. Toplu etkinliklere katılım
- d. Aynı hobilere sahip kişilerle bir araya gelmek vs.

10) Beşeri Hizmetler:

- a. Huzurevi ziyareti
- b. Gönüllülük esasına dayanan iyilik faaliyetleri
- c. Maddi hayır işleri
- d. Çevre sorunlarıyla ilgili yapılan faaliyetler vs.

11) Doğal Aktiviteler / Açık Hava Rekreasyonu:

- a. Avcılık
- b. Doğa yürüyüşü
- c. Kamp
- d. Kuş gözlemciliği vs. (2017, s. 551-556).

Oluşturulan sınıflamalara göre her bir faaliyetin ait olduğu bir üst sınıf bulunmaktadır. Bu durum aslında faaliyetin sınıf değişikliğini de kapsamalıdır. Bir kişinin tamamıyla hobi olarak yaptığı faaliyet başkasına göre kültürel bir aktivite sayılabilir. Konunun özneliği de burada açığa çıkmaktadır. Tamamıyla bireyin özgür iradesiyle verebileceği kararlar neticesinde katılım gerçekleşmektedir. Buna istinaden faaliyetler de bir sınıflandırmaya bağlı kalmaktan çok dinamikliğe sahiptir. Yine de genel olarak bir faaliyetin aidiyetini belirleme açısından oldukça kapsayıcı bir çalışmadır ancak dikkate alınması gereken ana unsur burada faaliyetin sınıfsal ve öznelikten kaynaklanan değişkenliğidir.

2.1.7. Rekreasyon Alanları

Rekreasyon alanları temelinde oldukça çeşitlenebilecek bir potansiyele sahiptir. Ayrıca kentsel mevcudiyet açısından değişkenlik gösterir. Yani her sınıflandırma bu kavramın her yere uygulanabilir olduğunu kanıtlamamaktadır. Buna yönelik literatürde bulunan en kapsamlı rekreasyon alanları sınıflandırması coğrafi formatta yapılmıştır. Grabowska'nın yapmış olduğu çalışmada rekreasyon alanları coğrafi açıdan sınıflandırılmıştır (Mokras-Grabowska, 2019, s. 10-12) ; Şekil 2).

Şekil 2. Rekreasyon Alanlarının Sınıflandırılması

Kaynak: Mokras-Grabowska, J. (2019). Recreational space-forms, transformations and innovative trends in development. *Geography and Tourism*, 7 (1), 7-16.

Yapılan bu sınıflandırmanın olabildiğince kapsamlı yapılmasının nedeni her faaliyet alanının her yere uymamasından kaynaklanmaktadır. Türkiye’de banliyöleşme yaygın olmadığından böyle bir sınıflandırma kentsel ve kırsal rekreasyon ayrımı şeklinde ele alınabilir. Her ne kadar rekreasyonel faaliyet sınıflandırmasından biri de olsa bu iki kavram faaliyet alanlarını da kapsamaktadır. Kentsel rekreasyon alanları içerisinde kamusal alanları, kamusal yeşil alanları, korunan alanları, sosyal ve kültürel alanları, sportif alanları vs. barındırır (Karaşah, 2017, s. 64-66). Tüm bu kavramlar aynı zamanda bir faaliyet sınıflandırmasıdır ve aktivite açısından düşünüldüğünde kırsal alanda da tüm bu faaliyetler yapılabilir. Rekreasyon alanları açısından kentleşmiş alan sınırları içerisinde olması kentsel rekreasyon sayılması için yeterlidir. Kent içerisinde bulunan kafeler, müzeler, restoranlar, spor kompleksleri, parklar, kültürel miraslar vb. unsurlar kentsel rekreasyon alanlarına verilebilecek örneklerdir ve bu sayıyı çoğaltmak mümkündür.

Kırsal rekreasyon alanları genellikle kentteki gündelik hayattan sıkılan bireylerin yöneldiği yerlerdir. Hobi bahçeleri, kırsal turizm alanları, kentin dışında kalan korunan alanlar, doğal anıtları korumak için tahsis edilen sınırlandırılmış kırsal alanlar gibi faaliyet alanları kırsal rekreasyon için örneklerdir (Dmitriyev, Fomin, and Wendt, 2021, s. 1071).

Kırsal ve kentsel rekreasyon ayrımında en belirgin sınır yerleşme sınırlarıdır. İdari sınırlar içerisinde kır ve kent ayrımı yapmak zor olduğundan bir rekreasyon alanının kırsal mı yoksa kentsel mi olduğunu anlamak için yerleşme hudutlarına

bakılması gerekmektedir. Rekreasyon alanları, rekreasyonel faaliyetler kadar sınıflandırmaya açık bir unsur değildir. Elbette bazı sınıflandırmalar yapmak mümkündür ancak çeşitlendirme kısmına gelindiğinde çıkmaza girilmektedir. Örneğin sosyal alanlar, kültürel alanlar, sportif alanlar şeklinde bir sınıflandırma yapmak da mümkündür fakat bu, faaliyet bazında değerlendirilmediğinde rekreasyon alanı olmaktan çıkar. En basit şekliyle bir yerde eğer bir kafe var ise fakat kullanılmıyorsa orası yine bir rekreasyon alanıdır fakat kullanılmamaktadır. İşlevselliğini yitirmiş olan bu yer ise rekreasyon alanı olmaktan çıkmıştır ve sınıflandırma altında bulunan envantere yer edinmemelidir. Bu tarz daha önce rekreasyon alanı olup sonrasında işlevini kaybetmiş yerler için de sınıflandırmalara atıl rekreasyon alanları diye bir ek yapmak gerekmektedir. Bu sayede rekreasyon alanları ve rekreasyonel faaliyetler arasında sınıflandırma bakımından bir uyum yakalanmış olacaktır.

2.1.8. Rekreasyon ve Kentleşme

Rekreasyon ile kentleşme arasında hem zıtlık hem de bağımlılık ilişkisi söz konusudur. Bir şehirde kentleşme oranı nüfusa ve kentsel imkânlarla bağlıdır ve nüfus arttıkça kentleşmede de doğal olarak artış görülecektir. Aynı durum kentsel imkânlar için de geçerlidir. Kentleşmeyle birlikte nüfusun aynı yerde toplanması ortaya çıkmaktadır ve bu da rekreasyon ihtiyacını ortaya çıkarır (Yüksel ve Yeşil, 2017, s. 356). Özellikle insanların iş imkanları sebebiyle kente göç etmeleri rekreasyon ihtiyacının altında yatan ana unsurdur. Buna göre kentleşme ne kadar yükselirse rekreasyon açığı da o derece artış gösterecektir. Konunun bağımlılıkla ilgili olan kısmı tam olarak budur fakat bir de zıtlık durumu söz konusudur.

Kentleşmeye bağlı olarak aynı şekilde betonlaşma da yaşanmaktadır çünkü göçlerle birlikte konut gereksinimi oluşmaktadır. Bu bağlamda bireyler rekreasyon ihtiyaçlarını bu kez kentsel olarak değil kentin dışında gidermeye yönelirler. Bu durum doğa özlemi olarak da adlandırılabilir. Kentin dışında yer alan mesire yerleri, ziyarete açık korunan alanlar, tarihi önemi olan sitler veya doğal gezilebilir herhangi bir yer insanların özellikle hafta sonlarını geçirmek istedikleri yerlerdir. Günümüzde tarımsal arazilerin hobi bahçesine çevrilmesi veya tarım turizminin popülerleşmesi de insanın kentten uzaklaşma isteğinin bir sonucudur. Kentleşmenin ortaya çıkardığı sorunlar da mevcuttur ve bunların başında da insan yaşamının sıradanlaşması gelmektedir. Elbette

çevre kirliliği, trafik, su kirliliği, gürültü kirliliği vb. sorunlar da önemli kentleşme sorunlarıdır (Deniz, 2009, s. 101-102). Fakat hayatın sıradanlaşması insanları tek bir kalıba sokmaktadır. Türkiye’de işten eve evden işe diye bir tabirin bulunması da standartlaşmayı anlatan en net örnektir. Hayatın sıradanlaşması insan hayatı için en değerli unsur olan zamanın kullanım açısından yavan bir hale gelmesini gösterir. Bireyin elinde olan tek özgürlüğü ise rekreasyondur. Rekreasyon kentleşmeye bağlı değişiklik gösterdiğinden özgürlüğün çizgilerini belirleme rolü de bu bağlamda farklılaşır.

İnsanların kentlerde kümelenmesiyle birlikte rekreasyonun sınıflandırılmasında da değişiklik meydana gelmiştir. Bunu kırsal ve kentsel rekreasyon ayırımından anlamak mümkündür. Kentleşmenin rekreasyon üzerindeki etkisi aynı zamanda ekonomik bir anlam da taşımaktadır. Bireyler yalnızca ücretsiz rekreasyon alanlarını tercih etmezler. Örnek olarak bir aile yemeğine gidilmesi veya kafede sosyalleşme amacıyla yapılan buluşmalar belli bir ücret karşılığında gerçekleşir ve bu da ekonomik sirkülasyonda rekreasyonun payını ortaya çıkarmaktadır. Özellikle kıyı illerde rekreasyonel faaliyetlere katılım imkânı turizm faaliyetlerinden ötürü oldukça fazladır (Kapan, 2018, s. 49-51). Bu bağlamda kentleşmenin de hangi sektör etrafında geliştiği önemli bir konudur. Bahsedilen kıyı illerde turizm faaliyeti büyük bir ekonomik önem taşıdığından rekreasyona verilen önem de aynı oranda artış göstermektedir. Bu da ekonomik açıdan rekreasyonun ne anlam ifade ettiğini belirtmeye yeterlidir.

2.1.9. Yaşanabilirlik

Yaşanabilirlik kavramıyla ilgili literatüre bakıldığında tarihsel bir süreç bulunmamaktadır. Elbette kavramın ortaya çıkış süreci ve daha öncesinde meydana gelen ve yaşanabilirlik yerine kullanılan birtakım kavramlar mevcuttur. Bunlar yaşam kalitesi ve sürdürülebilirlik kavramlarıdır. Yaşanabilirlik 20.yy’da hatta son yarısında öncelikle bilimsel alanda sonra ise gündelik yaşamda yer edinmiştir (Keçeli, Sariusta, ve Karakuyu, 2014, s. 384-385). Aslında bir tanımını yapmanın en zor olduğu kavramlardan biridir. Bunun sebebi kavramın somut ortama yansıtıldığında her yerde değişkenlik göstermesidir. Özellikle kentsel yaşanabilirlik çalışmalarına bakıldığında yaşanabilirlikle ilgili büyük oranda genelleme yapılmaktadır. Genelleme kimi zaman

yanlış sonuçlar doğurabilir çünkü yaşanabilirlik gibi toplumun en küçük biriminden en kapsamlısına kadar değişkenlik gösteren bir kavramda herkes aynı imajı sunamamaktadır.

Tarihsel olarak yaşanabilirlik kavramına ilişkin fazla eskiye gidilmesine gerek yoktur. Daha öncesinde bahsedildiği gibi kavram oldukça yenidir. Kavramın daha önce benzeştiği diğerleri göz önünde bulundurulduğunda özellikle yaşam kalitesi kavramı, yaşanabilirlik ve sürdürülebilirlikten çok daha eskidir.

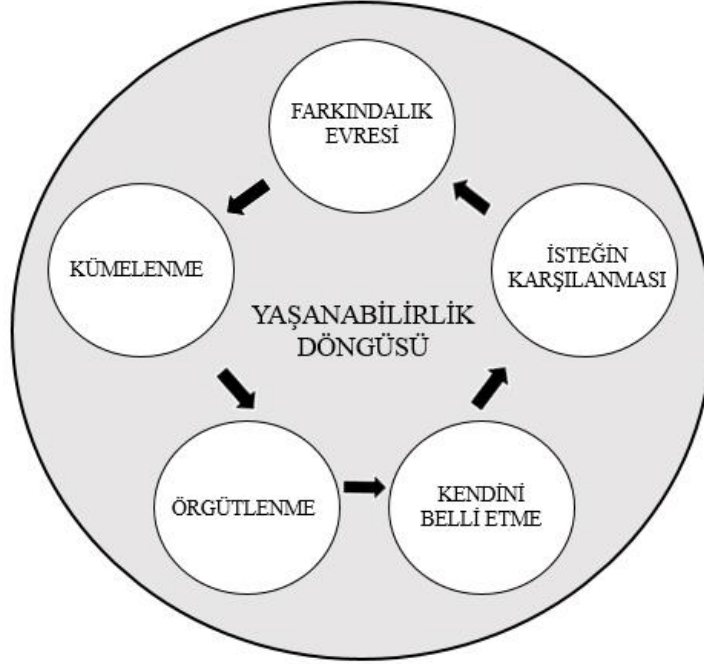
Terimsel olarak yaşanabilirlik en fazla Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi'nde hayat bulmuştur. Bunun nedeni aynı hiyerarşi basamaklarının yaşanabilirliğe de uyarlanabilmesidir. Hiyerarşide adım adım gidildiğinde tabandan en üste doğru şu şekilde bir sıralama mevcuttur:

1. Fizyolojik ihtiyaçlar,
2. Kendini güvende hissetme,
3. Aidiyet hissi,
4. Saygınlık evresi,
5. Kendini gerçekleştirme (Çoban, 2021, s. 113).

Adımların her biri kendi içerisinde bazı özellikler barındırmaktadır ancak her bir basamağın kendi isminden de anlaşılacağı üzere bireyde gittikçe içe dönme eğilimi gözlemlenmektedir. İlk adım olarak bireysel temel ihtiyaçların giderilmesiyle tekil bir varlık gösterilmektedir. İkinci basamağa geçildiğinde dışa dönüklük başlamaktadır ve birey kendini güvende ve daha stressiz ortamda bulmak ister. Daha sonrasında ise bir toplumun parçası olma evresi bulunmaktadır. Saygınlık aşaması ait olunan toplum içerisinde özsaygı edinilmesini, dışarıya saygı gösterilmesini ve saygınlık kazanmayı anlatmaktadır. Son evre olan kendini gerçekleştirme ise birey özel yetenekleri olan bir lider konumundadır. Öznitelikleri en yüksek seviyededir ve iyi bir analiz yeteneği edinmiştir. Problemler karşısında karar almaktan çekinmez ve yönetim konusunda geri durmaz.

Yaşanabilirlik kavramı hiyerarşik sistemde de benzer formatta ilerlemektedir. Her ne kadar yaşanabilirlik piramidi veya basamakları gibi bir çalışma yapılmamış olsa da düşünüldüğünde bireyin ne kadar yaşam standardı üst seviyeye ulaşırsa yaşanabilirliği de o kadar artmış olacaktır. Yaşanabilirlik, temelinde bir döngüden

ibarettir. Hiyerarşiye göre bir şekil oluşturulduğunda ise ortaya çıkan sonuç çok fonksiyonlu bir sirkülasyondur (Şekil 3).

Şekil 3. Yaşanabilirlik Döngüsü Modellemesi

Geliştirilen bu model tamamıyla araştırmacının literatür analizinden meydana getirdiği bir örnektir. Karar alma ve topluma ayak uydurma mekanizmalarına benzer bir yapıda tasarlanmış olup yaşanabilirliğin de aynı sistemde toplumsal değişmelerle artıp azaldığını anlatmaktadır. Elbette yaşanabilirlik subjektif bir olgudur ancak somut örnekler üzerinden gidildiğinde bir kümelenme yapılabilmektedir. Döngü modelinin ilk aşaması bireyin daha yaşanabilir bir yer için kendi ihtiyaçlarını ve kendi motivasyonunu keşfetmesini anlatmaktadır ve bu da farkındalık evresidir. İkinci aşama olan kümelenmede ise birey, aynı beklentilere sahip kişileri keşfetmeye başlar ve yaşanabilirlik kavramı artık toplumsal bir hale dönüşüm adımını atar. Bir sonraki aşamada dikkat çekme isteği kuvvetlenir ve aynı amaç doğrultusunda bir araya gelen bireyler kendi aralarında daha yaşanabilir ortama dair beklentilerinin toplu halde karşılanabilmesi için örgütlenmeye başlar. Bir yerden sonra yöntem fark etmeksizin dikkat çekildiği takdirde artık bir küme olan bireyler topluluğu kendini belli etmiş olur. Daha sonra ise bireylerin isteklerine yönelik yapılacak analizlerle birlikte toplumsal açığın kapatılması evresi olan isteğin karşılanması aşaması gelir. Temelinde böyle bir şema, baskı rejimiyle yönetilen ülkelerde işlemez. Zaten bastırılmış bir toplumda da yaşanabilirlik diye bir unsurdan bahsedilemez çünkü özgürlükleri ellerinden alınmıştır. Daha demokratik toplumlarda özellikle toplumsal isteklerde yönetim

dikkatli davranmaktadır. Daha önce bahsedildiği gibi dikkat çekme yöntemleri tartışılmaksızın toplumun isteğine cevap verilmektedir. Yalnızca yönetim biçimi olarak demokrasi değil halkın en ufak söz sahibi olduğu tüm biçimlerde de bu durum geçerli olabilmektedir. Yaşanabilirlik olgusu her ne kadar subjektif bir unsur olsa da topluma yayıldığında aynı nitelikleri taşımaya devam eder. Bireysel ihtiyaçlar genellikle ilk aşamada kişinin gidermeye çalışmasıyla, sonrası ise çabanın boşa çıkıp kendisi gibi bireyleri aramasıyla devam eder.

Oluşturulan döngü modelinde başa dönüş adımı ise isteğin gerçekleştirilmesinden sonra perspektifin genişlemesiyle başlar. Farklı bir istekleri olduğunu fark eden bireyin bu kez o ihtiyaca yönelik birey arayışına girmesiyle de devam eder. Elbette bu, kısa dönemlik bir istek dizisinden ibaret değildir. Toplumsal açıdan yaşanabilirliğin karşılanması yerel veya genel yönetimle ilgili olduğundan bireylerin kendi kendilerine bir işe kalkışmaları kanun açısından yasak olabilir. Bu nedenle tüm istekler birer eksiklik olarak yönetime fark ettirildiği ve karşılık bulunduğu sürece tamamlanmış olacak ve standartlar yukarı çekilmiş olacaktır.

2.1.10. Coğrafya ve Yaşanabilirlik

Yaşanabilirlik, mekâna hatta bireye kadar değişkenlik gösteren bir olgudur. Bu nedenle yaşanabilirlikle ilgili yapılan çalışmalarda coğrafyanın ayrıca önemi vardır. Daha önce “Coğrafya ve Rekreasyon” başlığı altında coğrafyanın tanımı ve bilimsel ilkeleri anlatıldığından bu kısımda tekrara düşmemek amacıyla coğrafyanın ne olduğu açıklanmayacaktır. Yalnızca yaşanabilirlik kavramıyla aralarındaki ilişkinin ne olduğu belirtilecektir.

Yaşanabilirlik kavramıyla coğrafya doğrudan ilişkili değildir. Aslında yaşanabilirliği ölçmek için kullanılan kriterlerin nedenselliği ve dağılışı coğrafyanın ilgi odağıdır. Bir yerde yaşanabilirliği ölçmek için kullanılan ekonomik kriterleri aynı zamanda mekânsal varlığı da içermektedir. Yani işletmelerin dağılışı, yer seçimi vb. unsurlar da yaşanabilirliğin altında yer almaktadır. Bu kavram yalnızca kriterlere indirgenemeyecek kadar geniş kapsamlı olduğundan çalışmalarda yalnızca kriterlerin mevcut durumunu kontrol etmek gibi bir hataya düşülmemelidir. Coğrafyanın yaşanabilirliğe katkısı bir yerde de sınır belirleyicilikten geçmektedir. Yaşanabilirliğin talep karşılama yönü de olduğundan mevcut doğal veya yapay faktörlerin neler olduğunu ve bu talebin maksimum karşılanabilirliğini analiz etmeyi coğrafya bilimi

sağlamaktadır. En basit örnekle araştırma sahası olan Çorum'da denizel herhangi bir rekreasyonel faaliyetin bulunamamasının nedenlerini coğrafya disiplini ortaya koyar. Yalnızca bu örnek üzerinden gidilecek olursa coğrafya, denizel faaliyetlerin yaşanabilirliğe etkilerinin ne olduğunu ölçerek eldeki en uygun imkânları saptamaya ve faaliyete geçirme imkânını da sunmaktadır. Aslında genel olarak bir mekân özelinde yapılacak her türlü konuda coğrafya bilimi yardım etmektedir ve araştırmacıların da alanı ne olursa olsun coğrafya biliminden faydalanması gerekmektedir.

Yaşanabilirlik, taban ve tavan noktalar arasındaki kendini gerçekleştirme sürecini ifade ettiğinden alanın bu sürecin sınırlarını çizdiği gerçeği de gözden kaçırılmamalıdır. Alanla ilgili tanımlamaları yapmak için de coğrafya bilimine, ilke ve yöntemlerine ihtiyaç vardır. Bir yerdeki yaşanabilirlik talepleri uç noktalarda olabilir ancak bu uç noktaların ne kadar somutlaştırılacağı da alana bağımlı bir konu olduğundan coğrafya kilit rol oynar.

Yaşanabilirlik yalnızca bireyin temel ihtiyaçları gibi unsurlardan ziyade ekonomik koşulları, güvenliği ve birçok unsuru kapsamaktadır. Bu bağlamda en güvenilir yer neresi veya iş imkânı en fazla nerede gibi soruların cevaplarını da yine coğrafya bilimi verir. Zaman içerisinde meydana gelen mekânsal değişimleri de açıklama yetkisine sahip olduğundan süreç perspektifini de bünyesinde barındırır. Bu durum ise geçmiş ve geleceğe yönelik planlamalarda hem yol gösterici hem de pozitif-negatif analizleri yapmaya yardımcı nitelik taşır. Özetle yaşanabilirlik ve coğrafya arasındaki ilişki yalnızca ilkeler ya da kriterler özelinde ortaya çıkmamıştır. Zamansal analiz, kriterlerin somutlaştığı yerlerin tercih sebepleri ve detaylandırma gibi unsurlar da bu ilişki içerisinde yer alır. Yalnızca bu sebepler bile coğrafyanın yaşanabilirliğe olan etkisini ve faydasını göstermek için yeterlidir.

2.1.11. Sürdürülebilirlik, Yaşam Kalitesi ve Yaşanabilirlik Kavramları

Sürdürülebilirlik kavramı, tarihi pek de eski olmayan bir olgudur. Özellikle sanayileşmenin yaygınlaşmasıyla birlikte doğal kaynak endişelerinin ortaya çıkması, böyle bir kavramın ortaya konulmasını sağlamıştır. Sürdürülebilirlik kavramının tanımlanması “Ortak Geleceğimiz Raporu”na kadar uzanmaktadır ancak anlamsal olarak Thomas Malthus'un nüfus üzerine ortaya attığı teoriye dayanır. Temelinde bu

teori, nüfusun patlamasıyla ilişkilidir ve bu gidişatın ekonomik koşulları kötü etkilediğini savunup buna bir çözüm bulunması gerektiğini belirtmektedir (Sabbag, 2020, s. 38). Her ne kadar kendi bulduğu çözümler eleştiriye açık olsa da 18.yy koşullarında böyle bir teori ortaya koyması, sürdürülebilirlik açısından büyük önem taşımaktadır. Sürdürülebilirliğin ortaya çıkmasının başlıca sebeplerinden biri olan sanayileşme, aslında kavramın meydana geldiği ortam olarak düşünülebilir. Sanayileşme ile aynı oranda doğal kaynakların sömürülmesi konusu da önemlidir. Her ikisi de birbirini ön plana çıkaran unsurlardır çünkü doğal kaynakların kullanım yoğunluğuyla sanayileşme yaygınlaşmış, sanayileşmenin artışıyla da doğal kaynaklar üzerindeki baskı artmıştır.

Sürdürülebilirlik kavramının tanımı, en basit haliyle geleceğin imkânlarını kısıtlamamaktır. Ortak Geleceğimiz Raporu'nda bu kavrama yüklenen anlam da basit tanıma paralel olarak, “geleceğin ihtiyaçlarını karşılmasına engel olmaksızın bugünün ihtiyaçlarını gidermek” şeklindedir (Ortak Geleceğimiz Raporu, 1987). Sürdürülebilirlik, yaşanabilirlikle nispeten benzer özellikler taşısa da aynı sonuca varmamaktadır. Yaşanabilirliğin hedefleri bugünü ve geleceği eşit oranda kapsayabilir ancak sürdürülebilirliğin temelinde geleceğe dair planları daha fazla önemseyerek bugüne göre planlama bulunmaktadır.

Yaşam kalitesi, yaşanabilirlik kavramının sahip olduğu özelliklere ve hedeflere en fazla uyan olgudur. Bunun sebebi her ikisinin de toplumsal bir kapsam içerisinde yer almasıdır. Aralarındaki fark ise yaşam kalitesinin toplumsal düzeyde ölçümünün daha ön planda olması ve yaşanabilirliğin daha bireyci ve öznel içermesidir. Yaşam kalitesi kavramına ilişkin yapılan tanımlamaların da tarihi sürdürülebilirlik gibi yakındır. Ancak aynı şekilde temelleri Malthus'un teorisini de geride bırakarak antik çağlardaki Platon gibi düşünürlere kadar uzanmaktadır. Onların yaşam süresi ve kalitesi konularındaki tartışmaları, yaşam kalitesinin kavramsal temelini ne kadar eskiye dayandığının göstergesidir (Edisan ve Kadioğlu, 2013, s. 1-2). Kavramdan günümüze yakın olarak ilk bahseden kişi ise Long'dur ve “On The Quantity and Quality of Life” isimli çalışması da bu kavramın geçtiği çalışmadır (Boylu ve Paçacıoğlu, 2016, s. 138). Kavramın doğrudan bir tanımı yoktur ancak yaşamsal standartları yukarı çekme temasından hareketle bireyin istek ve beklentilerinin oluşum ve karşılanması süreci olarak düşünülebilir.

Yaşam kalitesi kavramına ilişkin görüşler ve araştırmalar, öznel ve nesnel etrafında gelişmiştir. Bu iki öge, bireylerin gündelik hayatlarından memnuniyeti ve sahip oldukları gelir, konut, sağlık vb. faktörler etrafında şekillenmiştir (Torlak ve Yavuzçehre, 2008, s. 26-29). Elbette yaşanabilirlik gibi yaşam kalitesi de topluma yayılmaya açık bir kavramdır ancak daha önce de belirtildiği gibi her ikisinde de öznel ve nesnel düzeyleri farklıdır.

2.1.12. Yaşanabilirlik ve Şehir

Şehirler yaşanabilirlik konusunun en fazla işlendiği alanlardır. Her iki konu arasında da ayrılmaz ve birbirini devamlı dönüştüren bir ilişki bulunmaktadır. Şehir için yaşanabilirlik kavramı, orada yaşayanların memnuniyetine ilişkin bir olgudur ve şehrin sunduğu imkânlarla göre değişkenlik göstermektedir (Çetinkaya, 2021, s. 28-29).

Yaşanabilirlik ve şehir kavramları imkânlar dâhilinde gelişim göstermektedir. Örneğin kentin içerisinde bulunan yaşanabilirliği yükseltici unsurlar (yeşil alan mevcudiyetinin artırılması, ulaşım kolaylığı sağlanması, planlı kentleşme vb.) ne kadar artarsa o kadar yaşanabilir bir yer elde edilmiş olur fakat burada etkin bir rolü olan nüfusu da unutmamak gerekmektedir. Genel olarak kent içerisindeki kamusal veya başka bir tarzdaki alanlar nüfusa oranla hizmet göstergesi olarak inşa edilmektedir. Buna göre nüfus, yaşanabilirlik açısından önemli bir faktördür ve bu nüfusun taleplerine ne kadar karşılık verildiği de yönetim perspektifinden yaşanabilirliğin ortaya konmasıdır. Genel olarak yaşanabilirlik, sürdürülebilirlik veya yaşam memnuniyeti çalışmalarında ana konu kent etrafında şekillenmiştir. Bunun temel nedeni ise bu konulara yönelik çatışmaların en yoğun olarak şehirde var olmasıdır. Memnuniyet çerçevesinde yapılan bütün faaliyetler yaşanabilirliği artırmaya ya da azaltmaya yönelik faaliyetlerdir.

Şehirlerin ortaya çıkışında birçok unsur etkin rol oynamaktadır ve bu da şehirlerin ortaya çıkış teorilerini oluşturmaktadır. Bunlar askeri, dini, ekonomik vb. unsurlardır (Aliagaoglu ve Uğur, 2021, s. 17-26). Yaşanabilirlik kavramı düşünüldüğünde şehirlerin ortaya çıkış teorileri de önem arz etmektedir çünkü bir şehrin kuruluş amacı o şehrin hangi yaşanabilirlik ögesi çevresinde meydana geldiğini de belirtmektedir. En basit örnekle Göbeklitepe'nin dini temellerle kurulduğu

düşünülmektedir ve bu da insanların yaşam amacının da din etrafında şekillendiğini göstermektedir (Kurt ve Göler, 2017).

İnsanların yaşam amaçları ortak bir noktada toplandığında tekil bir yaşanabilirlik kriteri ortaya çıkmaktadır ve bu da şehirlerin ortaya çıkışıyla yakından ilişkilidir. Yaşanabilirlik, bireylerin memnuniyetinin karşılanması olduğuna göre de yaşam amacının veya isteklerin ne kadar gerçekleştirildiği de önem arz etmektedir.

Şehirlerde yer alan yaşanabilirlik unsurları her yerde aynı olmamaktadır bu da her şehrin kendine ait bir karakteri ve halk-yaşanabilirlik ilişkisi olduğunu göstermektedir. Yaşanabilirlik kriterlerinin oluşumunda da şehrin sunabileceği imkânlar rol oynamaktadır. Özellikle coğrafi unsurlar düşünüldüğünde şehirlerin hem karakteristik hem de yaşanabilirlik özelliklerinde değişkenlik olması rastlantı değildir. Şehirler yaşanabilirlik kavramının hayat bulduğu yerler olduğundan araştırmalar da yine şehir içerisinde gerçekleşmektedir. Bu sayede bireylerle daha rahat etkileşim kurulup şehrin eksikliklerini veya yaşanabilir olup olmadığını da ortaya koymak mümkündür. Kırsal alanlar için pek de fazla böyle bir durum söz konusu değildir çünkü özellikle Türkiye’de kırsal alanlar şehirlere göre oldukça küçük yerleşim birimleridir.

2.1.13. Yaşanabilirlik Kriterleri

Yaşanabilirlik, küresel ölçekte çalışılan geniş bir alandır ve farklı farklı unsurlarla birlikte ele alınabilir. Örneğin Keçeli (2013), yapmış olduğu çalışmada cinsiyet ve yaşanabilirlik kavramlarını entegre etmiştir. Diğer bir çalışmada ise Keçeli, Sariusta ve Karakuyu, kamu hizmetleri ve yaşanabilirlik konusunu ele almışlardır (Keçeli, Sariusta, ve Karakuyu, 2014). Çok değişken ve her konuyla entegre edilebilecek durumda olan yaşanabilirlik kavramı, araştırmacının hangi amaca yönelik oluşturduğu kriterlere bağlıdır. Oluşturulan kriterler yaşanabilirliğin boyutlarını belirtmektedir. Çetinkaya (2021), yaptığı araştırmada Balıkesir şehrinin yaşanabilirliğini tarihi doku, erişilebilirlik, pazar yerleri ve festivaller, yeşil alan ve çevresel kalite unsurları etrafında ele almıştır (Çetinkaya, 2021). Bahsedilen çalışmaların kapsamı sayesinde de yaşanabilirliğin konu anlamında ne kadar çeşitlenebileceği ortaya çıkmaktadır.

Araştırmanın bu kısmında yaşanabilirlik konusundaki kriterler aynı zamanda yaşam kalitesi veya memnuniyet gibi kavramlarla ilişkili olduğundan, bu ögelere yönelik yapılmış çalışmalar da belirtilmiştir. Kriterler, yalnızca konuyu açıklamak amacıyla oluşturulamaz bunun sebebi bir toplumu analiz etmek için belirlenen unsurlar olmalarından kaynaklanır. Yani oluşturulan kriterlerin bir veya birden fazla unsurun ölçümüne yönelik oluşturulması gerekmektedir. Bu nedenle üç konuda da benzer kriterlerin kullanım imkânı bulunur ve analiz kısmında konular birbirinden ayrılır.

Yaşanabilirlik, yaşam kalitesi veya yaşam memnuniyeti gibi konularda birçok kriter baz alınabilmektedir. Clinton Andrews (2001), yaptığı çalışmada mekânın kalitesini ölçmek için kullanılması gereken kriterleri (Çizelge 3) teorik olarak sıralamaktadır (Andrews, 2001, s. 203).

Çizelge 2. Mekânın Kalitesi Göstergeleri

1	Çevrenin İnsan Sağlığına Zararları
2	Rekreasyonel Unsurlar
3	Mekânın Görüntü Güzelliği
4	Kentsel Planlamanın Uygunluğu
5	Ekonomik Unsurlar (İstihdam vs.)
6	Sosyal Faktörler (Eğitim, güvenlik vs.)
7	Politik Faktörler (Sivil Katılım)

Kaynak: Andrews, C. J. (2001). Analyzing quality of place. *Environment and Planning, Society & Space*, 28 (2), 201-217.

Oluşturulan gösterge setinde tüm maddeler oldukça kapsayıcı durumdadır. Yapılan çalışmada alt kriterlere yönelik örnekler bulunmaktadır fakat detaycı bir gruplandırma yerine yüzeysel ölçüm kriterleri oluşturulmuştur.

Baz ve Ekşi (2019), sakin şehirlerde yaşanabilirlik konusu etrafında kriterler oluşturmuşlardır. Aslında bu kriterler yapılan çalışmanın sonucunda ortaya çıkmıştır ve yaşanabilirliğin en fazla hangi unsurlar etrafında yoğunlaştığını belirtmektedir (Baz ve Ekşi, 2019).

- Konut yeterliliği, erişilebilirlik,
- Yeşil alan yeterliliği,
- Gürültü kirliliği, kentsel planlama ve trafik,

- Yaşanılan bölgenin sakinliği,
- Kamu kurumlarının yeterliliği (Baz ve Ekşi, 2019, s. 74).

Sonuçlardan elde edilen kriterler yukarıdaki listedeki gibidir. Konu etrafında gelişen kriterlere bakıldığında sakin şehirlerde özellikle gürültü kirliliğinin diğer kirlilik türlerinden daha ön plana çıkması rastlantı değildir. Bu da yaşanabilirliğin konuya bağlı değişkenliğini ortaya koymaktadır.

Manavgat ve Demirci (2022), araştırmalarında G20 ülkelerinin aralarındaki değer farklarını konu edinmişler ve bunun için de şu kriterleri kullanmışlardır:

- Orman alanları,
- Gayri safi milli hasıla (GSMH),
- Doğumda beklenen yaşam süresi,
- Yasal haklar,
- CO₂ emisyonu,
- Doğurganlık oranı (Manavgat ve Demirci, 2022, s. 37-38).

OECD, geliştirdiği hizmetle birlikte üye ülkelerin arasında bazı kriterlere göre kıyaslama imkânı sunmaktadır. Bu kriterlerin ülkelerdeki makro veriyi temsil ettiğini de söylemek mümkündür (OECD Better Life Index, 2023); (Çizelge 4).

Çizelge 2. OECD Better Life Index Kriterleri

1	Konaklama
2	Gelir
3	İstihdam ve İş İmkânları
4	Toplum Tavrı
5	Eğitim
6	Çevre
7	Sivil Katılım
8	Sağlık
9	Yaşam Memnuniyeti
10	Güvenlik
11	İş-Yaşam Dengesi

Kaynak: OECD. (2023). *OECD Better Life Index*. <https://www.oecdbetterlifeindex.org/> (Erişim Tarihi: 04.09.2023)

Türkiye İstatistik Kurumu'nun da 2015 yılında "İllerde Yaşam Endeksi" adlı bir çalışması bulunmaktadır. OECD'nin endeksine oldukça benzer bir yapıdadır ve kullanılan kriterler (Çizelge 5) alt gruplara göre çeşitlenmektedir (TÜİK, 2015).

Göstergelere bakıldığında bu çalışmanın da geliştirilmiş olduğu gözlemlenmektedir. Bunun durum, yaşam memnuniyeti ana kriteri altında yer alan tek bir alt ögenin olmasından anlaşılabilir. Ayrıca sosyal yaşam kriterine de bakıldığında sosyallığın olduğu kafe, restoran vb. birçok faktörün de üzerinde durulmadığı anlaşılmaktadır. Genelme yargısını destekleyen bir diğer kriter ise güvenlidir. Güvenliğin yalnızca çizelgede (5) yer alan alt kriterleri yoktur ve büyük bir kitleye yönelik yapılacak ölçümlerde bu kadar kısıtlayıcı bir alt kriter grubu oluşturmak yanlış sonuçlar ortaya koyma tehlikesini meydana getirebilir.

Çizelge 3. TÜİK İllerde Yaşam Endeksi Göstergeleri (2015)

Konut	Kişi Başına Düşen Oda Sayısı
	Konutun İçinde Tuvalet Mevcudiyeti Oranı
	Konut Kalitesinde Problem Yaşayanların Oranı
Yaşam Memnuniyeti	Mutluluk Düzeyi
Çalışma Hayatı	İstihdam Oranı
	İşsizlik Oranı
	Ortalama Günlük Kazanç
	İşinden Memnuniyet Oranı
Gelir ve Servet	Kişi Başına Düşen Tasarruf Mevduatı
	Orta ve Üst Gelir Grubundaki Hanelerin Oranı
	Temel İhtiyaçlarını Karşılayamadığını Beyan Eden Hanelerin Oranı
Sağlık	Bebek Ölüm Hızı
	Doğumda Beklenen Yaşam Süresi
	Hekim Başına Düşen Müracaat Sayısı
	Sağlığında Memnuniyet Oranı
	Kamunun Sağlık Hizmetlerinden Memnuniyet Oranı
Eğitim	Okul Öncesi Eğitimde (3-5 Yaş) Net Okullaşma Oranı
	TEOG Sistemi Yerleştirmeye Esas Puan Ortalaması
	YGS Puan Ortalaması
	Fakülte veya Yüksekokul Mezunlarının Oranı
	Kamunun Eğitim Hizmetlerinden Memnuniyet Oranı
Çevre	PM10 İstasyon Değerleri Ortalaması (Hava Kirliliği)
	Km ² 'ye Düşen Orman Alanı
	Atık Hizmeti Verilen Nüfusun Oranı
	Sokaktan Gelen Gürültü Problemi Yaşayanların Oranı
	Belediyenin Temizlik Hizmetlerinden Memnuniyet Oranı
Güvenlik	Cinayet Oranı
	Ölümlü ve Yaralanmalı Trafik Kazası Sayısı
	Gece Yalnız Yürürken Kendini Güvende Hissedenlerin Oranı

Çizelge 3- devamı Kamunun Asayiş Hizmetlerinden Memnuniyet Oranı	
Sivil Katılım	Mahalli İdareler Seçimlerine Katılım Oranı
	Siyasi Partilere Üyelik Oranı
	Sendika/Dernek Faaliyetleri ile İlgili Olanların Oranı
Altyapı Hizmetlerine Erişim	İnternet Abone Sayısı
	Kanalizasyon ve Şebeke Suyuna Erişim Oranı
	Havalimanına Erişim Oranı
	Belediyenin Toplu Taşıma Hizmetlerinden Memnuniyet Oranı
Sosyal Yaşam	Sinema ve Tiyatro Seyirci Sayısı
	Bin Kişi Başına Düşen Alışveriş Merkezi Alanı
	Sosyal İlişkilerinden Memnuniyet Oranı
	Sosyal Hayatından Memnuniyet Oranı
Yaşam Memnuniyeti	Mutluluk Düzeyi

Kuru ve Özkök (2017), yaptıkları çalışmada mekânsal kalite ve yaşanabilirlik kavramını birleştirmişlerdir. Bu bağlamda da konu etrafında bir gösterge seti (Çizelge 6) oluşturmuşlardır (Kuru ve Özkök, 2017, s. 50-51).

Çizelge 4. Mekânsal Kalite Analizi Kriterleri

Mekânsal Karakter	Sınırlılık
	Erişilebilirlik
	Rahatsız Edici Etmenler
	Süreklilik
	Güvenlik
	Okunaklılık
Algısal Semboller	Kimlik Değeri
	Manzara Değeri
	Cazibe ve Çekicilik
Tasarım ve Malzeme	Kentsel Mobilyaların Varlığı ve Kalitesi
	Malzeme Kalitesi
	Peyzaj Öğelerinin Kalitesi
	Tasarım Düzeni ve Kullanıcıya Uygunluğu
	Konfor
	Doğal Çevreye Uygunluk
İşlevsel Uyum	Aktivitelere Yönelik Kullanılabilirlik
	Kullanıcı Mekân İlişkisi
	Canlılık
	Aktivite Çeşitliliği

Kaynak: Kuru, A., ve Özkök, M. K. (2017). Yaşanabilirlik kavramı bağlamında kamusal/açık mekanların değerlendirilmesi: Kırklareli kent merkezi örneği. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 28, 43-60.

Özden ve Batmaz (2022), yaşam kalitesi konusunda yapmış oldukları literatür analizi çalışmasında genel olarak etrafında toplanılan konuları şu şekilde tespit etmişlerdir:

- Komşu sayısı,
- Parklara gitme sıklığı,
- Eğitim durumu,
- Gelir düzeyi,
- Konut türü,
- Meslek,
- Yaşanılan çevreye aidiyet,
- İkamet süresi,
- Çalışma durumu,
- Yaşanılan mahalle,
- Boş zaman,
- Ailedeki birey sayısı,
- Araç sahipliği,
- Konut sahipliği (Özden ve Batmaz, 2022, s. 52-53).

Yaşam kalitesine yönelik yerelde ve uluslararası çalışmalarda oldukça farklı kriterlerle karşılaşmak mümkündür. Aynı şekilde mekânsal ölçekte de çeşitlenme epeyce geniş bir aralığa sahiptir. Örneğin Santos ve Martins'in (2007) yapmış oldukları çalışma, Porto'yu kapsamaktadır. Santos ve Martins'in kullandığı ölçütler Porto özelinde geliştirilmiştir ve yaşam kalitesi konusuyla ilgilidir (Çizelge 7).

Çizelge 5. Porto Yaşam Kalitesi Göstergeleri

Çevre Koşulları	Yeşil Alanlar
	İklim
	Gürültü
	Hava Kalitesi
	Su Kalitesi
	Temel Altyapı
Fiziki Öğelerin Koşulları	Kültürel Tesisler
	Sportif Tesisler
	Eğitim Tesisleri

	Sosyal ve Sağlık Tesisleri
	Miras
	Hareketlilik
	Perakende ve Hizmetler
Toplum	Nüfus
	Eğitim
	Kültürel Hareketlilik
	Sivil Katılım
	Sağlık
	Güvenlik
	Sosyal Sorunlar
Ekonomik Koşullar	Gelir ve Tüketim
	İşgücü Piyasası
	Konut Piyasası
	Ekonomik Hareketlilik

Bütün kriterler dikkate alındığında daha önce bahsedilen üç kavramda da aynı temalar etrafında şekillendirilmiştir. Buna göre yaşanabilirlik, yaşam kalitesi veya memnuniyet konuları etrafında şekillenen çalışmalarda kullanılan kriterler benzerlik göstermektedir.

2.1.14. Rekreasyon ve Yaşanabilirlik İlişkisi

Rekreasyon ve yaşanabilirlik arasında oldukça kapsamlı bir ilişki bulunmaktadır. Her iki kavram arasında da karşılıklı etkileşim mevcuttur. Özellikle kentsel yaşanabilirlik bakımından rekreasyon büyük önem arz etmektedir. Bunun altında yatan ana unsur ise nüfus ve nüfusun beklentileridir. Elbette yaşanabilirlik kavramı bu beklentilerin ne kadar karşılandığının bir sonucudur fakat aynı zamanda beklentiler kentin eksiklerini de ortaya koymaktadır ve bu da yaşanabilirliği ortaya çıkarmaktadır. Rekreasyon, bireylerin boş zamanlarında özgür bir şekilde faaliyet seçimi yapıp bu faaliyetlere katılımını ifade etmektedir. Rekreasyonel yaşanabilirlik ise bireylerin rekreasyon açısından ne kadar imkânı olduğu ve kendileri için ne yapabildiğiyle alakalıdır. İnsanların temel ihtiyaçları denildiğinde her ne kadar uyumak, yemek veya içmek gibi unsurlar akla gelse de gerek eğitim gören genç bireylerin gerekse de çalışan yetişkin bireylerin tatil yapması da temel ihtiyaçtır. Bu durum sağlığı olumlu yönde etkilemesinin yanında bireylerin potansiyelini de korumaktadır. Çalışılan işin türü ister fiziki yükü isterse zihinsel yükü ağır olan işler

olsun insanların dinlenmeye ve kendine zaman ayırmaya ihtiyacı bulunmaktadır. Bu durum sanayileşmeyle birlikte daha yoğun bir hale gelmiştir. Çünkü işçi gereksiniminden dolayı aşırı kentleşme yaşanmıştır. Sanayi öncesinde de insanların rekreasyonla olan ilişkisi faaliyet farklılığı olsa da benzerdir. Her şekilde dinlenmeye ayrılan zaman kadar insanın kendini rahatlatmak amacıyla yapması gereken keyfi faaliyetler olmalıdır. Zaman içerisinde faaliyet türleri değişse de ihtiyaç durumunda artış bulunmaktadır.

Zihinsel sağlık bireylerin iş durumunu, yaşam memnuniyetini ve ömür süresini etkileyen geniş ölçekli bir unsurdur. Bu bir kimsenin yaşanabilirlikle ilişkisini değiştireceği gibi bir yerin de sunduğu imkânlarla olan tutumunu değiştirir. Bir yerde rekreasyonel faaliyet sayısı ve çeşitliliği az ise orada yaşayan insanların da alternatifi kısıtlı olmaktadır ve kendilerini devamlı aynı faaliyet içerisinde bulan insanlarda sıkılma durumu meydana gelir. Rekreasyon insanların sağlığını destekleyici bir unsur olduğundan çeşitliliği de yaşanabilirliği büyük oranda etkileyen unsurdur. Elbette yalnızca rekreasyonel faaliyet veya alanların varlığı bu durumu etkilemez. Bireylerin de katılım sağlaması gerekmektedir.

Kullanılmayan unsurlara yer verilmesi de rekreasyon alanlarının eksik olması ile aynı biçimde hata teşkil etmektedir. Özellikle Türkiye’de rekreasyon alanlarının oluşturulması kullanım çerçevesinde gerçekleşmediğinden büyük israflar ortaya çıkmaktadır ve bu tutum da geleceğe yönelik yatırımları köreltmektedir. Bu durum ücretli rekreasyon alanlarında daha çok meydana gelmektedir çünkü ziyaretçi garantisi verilerek işletmeciye bırakılan bir rekreasyon alanının taahhütteki sayıya ulaşmaması ve aradaki fark tamamıyla israftır. Son yıllarda bunun en net örneği Ankara’da yer alan “Ankapark” adlı rekreasyon alanıdır. 10 milyon ziyaretçi garantisiyle yola çıkılan ve 750 milyon dolara oluşturulan bu alan günümüzde kapalı durumdadır ve 2022’de yapılan halkın katılımına açık oylamayla büyük oranda yeşil alan yapılması durumu söz konusudur (Cumhuriyet, 2022).

Rekreasyon ve yaşanabilirlik ile olan ilişkinin besleyiciliği talep yönünden gelişim göstermektedir. Özellikle nüfus artışıyla birlikte insanların tercih çeşitliliği de katılım oranı da artar ve böylelikle rekreasyon alanlarına ihtiyaç duyulur. Rekreasyonel imkânlar arttıkça da insanların dinlenme ihtiyacını gidermesi daha rahat bir hale geleceğinden o yerin yaşanabilirliği de artmış olacaktır.

2.2. İlgili Araştırmalar

Araştırmanın bu kısmında konuyla ilgili ve sahayla ilgili –ana temaya bağlı kalınarak- yapılan çalışmalar ele alınmıştır. Ayrıca yapılan çalışmalarla bu çalışmanın bağlantıları ve farkları açıklanmaya çalışılmıştır.

2.2.1. Konuyla İlgili Araştırmalar

Yaşanabilirlik ve rekreasyon konularının birleştiği çalışma sayısı oldukça sınırlıdır. Konuyla ilgili araştırmalar kısmında da, ana tema yaşanabilirlik olduğu için bu kavrama dair yapılmış çalışmalar değerlendirilmiştir. Rekreasyon konusunda yapılan çalışmaların tamamını ele almak imkânsız olacağından ve konudan bağımsız birçok çalışmanın varlığından dolayı yalnızca yaşam kalitesi, memnuniyet ve yaşanabilirlikle ilgili olanlara değinilmiştir.

Rekreasyon ve yaşanabilirlik temalı literatürde herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Yaşanabilirlikle ilgili çalışmalara bakıldığında Keçeli'nin yaptığı çalışma bu alanda önemli bir yere sahiptir. Keçeli (2012), çalışmasında hızlı Őehirleřmenin Türkiye kentlerine ne tarz bir etkisi olabileceği üzerinde durmaktadır (Keçeli, 2012).

Çetinkaya (2021), Balıkesir Şehrini kentsel yaşanabilirlik açısından ele almıştır. Çalışmanın yaşanabilirlik çerçevesini oluşturan kriterler ise erişilebilirlik, yeşil alanlar, evre kalitesi, tarihi doku, gelenekler, pazar yerleri ve festivallerdir (etinkaya, 2021). Çalışma içerisinde karma yöntemin kullanılması elde edilen verilerin birbirlerini destekler nitelikte olmasını sağlamıştır. Kriterlere bakıldığında yeşil alanlar, festivaller ve evre unsurlarının rekreasyonla ilgili olduğu kanısına varılmıştır. Yapılan bu çalışmanın konu ve amaç bakımından hâlihazırda yapılmakta olan araştırmayla aynı hedefleri bulunduğu sonucuna varılabilir.

Yalçinkaya yapmış olduğu çalışmada mekânsal bir analiz gerçekleştirmiş olup yaşanabilirlik ve kaliteli evre konusunu ele almıştır (Yalçinkaya, 2022). Bu alışma, mekân özelinde olduğundan yaşanabilirlik temasının somut hale indirgenmesi biçiminde algılanmayabilir. Yaşanabilirlikle ilgili çalışmaların toplumu ilgilendirmediği durumlarda konudan uzaklaşma riski bulunabilmektedir.

Yapılan çalışmalara bakıldığında sahaya inme faaliyeti çoğunlukla katılımcı gözlem metoduyla ilerlemektedir. Buna rnek olarak Ekici'nin yapmış olduğu çalışma verilebilir. Ekici, araştırmasında mekânın yaşanabilirliği temasını ele almış olup mekânın organik bileşenini yani toplumu konuya dâhil etmemiştir (Ekici, 2021). Bu tarz bir yaklaşım bir çeşit envanter sayımı olarak da nitelendirilebilir ve özellikle mekânın fiziksel unsurlarının içerdiği maneviyatı da göz ardı etmeye sebep olabilmektedir. Sahada kentsel organik dokunun yani toplumun konuya dâhil edildiği çalışmalar da bulunmaktadır.

Gazel, çalışmasında kentsel açık ve yeşil alanlar ile yaşanabilirlik konularını birleştirerek yapmış olduğu anket uygulamasının ardından bu iki temanın analizini yapmıştır (Gazel, 2022).

Yapılan çalışmalardaki ana temalara bakılırsa rekreasyon ile ilgili olduğu sonucuna varılabilir. Elbette değerlendirmeler, yöntemler ve konuya yaklaşım biçimi rekreasyonel bir perspektiften olmaz fakat içerik olarak rekreasyonla benzeştiğini söylemek mümkündür.

Genel literatüre bakıldığında ise hem yaşanabilirlik hem de yaşam kalitesi kavramlarınınlke çapında teorik, yerel çapta ise hem teorik hem de uygulamalı yapıldığı sonucuna varılmıştır. Manavgat ve Demirci, yapmış oldukları çalışmada "Electre" metoduyla G20lkelerinin yaşanabilirlik sıralamalarını yapmışlardır (Manavgat ve Demirci, 2022). Diğer yandan Ekşi ve Baz, yerellekte yaşanabilirliğin sakin şehirlerdeki durumlarını incelemiş ve uyguladıkları anket yöntemiyle uygulamalı bir araştırma ortaya koymuşlardır (Baz ve Ekşi, 2019).

Boylu ve Paçacıoğlu'nun çalışması, yaşam kalitesi kavramını içermektedir. Yapılan bu çalışmada yaşam kalitesinin göstergelerine yönelik analizler mevcuttur (Boylu ve Paçacıoğlu, 2016). Herhangi bir uygulama veya pilot bir analiz olmaması çalışmanın teorik olduğunun göstergesidir. Aynı şekilde Andrews, mekânın kalitesininllmesine yönelik ereve olarak nitelendirilebilecek bir çalışma yapmıştır. Bu alışma içerisinde mekân kalitesinin neden çalışılması gerektiği, hangi unsurlar etrafında bu tip çalışmalar yapılması gerektiği gibi unsurlara değinmiştir ve bir nevi teorik bir tartışma çalışması ortaya koymuştur (Andrews, 2001).

İllerin kendi aralarındaki sıralama çalışmalarına bir diğer örnek isezbek'e aittir.zbek, alışmasında EDAS ve WASPAS metotlarıyla Türkiye illerini

sıralamıştır. Bahsedilen yöntemlerin her ikisi de çok kriterli karar verme metotlarıdır. EDAS yönteminde matrisler belirlenerek seçenekler ve kriterler arası ilişkiler ortaya konur. Yöntem içerisinde formüller sırasına göre matrislere uygulanır. Bu yöntem Türkçe olarak ortalama çözüm uzaklığına dayalı değerlendirme şeklindedir. WASPAS ise Türkçe’de ağırlıklandırılmış bütünleşik toplam çarpım değerlendirmesi olarak bilinir. Bu yöntem kriter ağırlıklarına göre dağılım ve ardından sıralama şeklinde gerçekleşir (Özbek, 2019, s. 181-185).

Keçeli, yaşanabilirlik ve cinsiyet temalarını birleştirmiş ve bu konuya ilişkin analizlerini anket yöntemini kullanarak ortaya koymuştur (Keçeli, 2013). Bir başka çalışmada ise kamu hizmetleri ile yaşanabilirliği birleştirmiş ve yine anket uygulamasının ardından verilerini analiz etmiştir (Keçeli, Sarıusta, ve Karakuyu, 2014).

Genel olarak yaşanabilirlik çalışmalarına bakıldığında kavramın tek başına bir anlam ifade etmediği sonucuna varılmaktadır. Bunun nedeni yaşanabilirliğin farklı konulara entegre edilebilmesi durumudur. Elbette yaşanabilirlik tek başına çalışılabilir fakat belirli kriterlere gereksinim duyar ve bu durum, daha önce bahsedilen entegrasyonun zorunluluğunu ortaya koyar. Eğer herhangi bir konuyla birlikte ele alınmaz ise yalnızca varlık tartışmasından öteye geçemeyeceği düşünülmektedir. Çalışmalar konusunda da yarı yarıya uygulama ve teorik çalışma dağılımı görülmektedir. Yürütülen araştırma da uygulamalı ve çok perspektifli bir yol izlediğinden teorik içerik izlenimi barındırmama amacı taşımaktadır. Özellikle yaşanabilirlik kavramının sahada ve toplum mekân bağlamında incelenmesi gerektiği düşüncesinden hareketle çoğu çalışmanın aynı hedefe ulaşma arzusu olmadığı tespit edilmiştir.

2.2.2. Sahayla İlgili Araştırmalar

Araştırma sahası Çorum şehridir. Bu bağlamda araştırmanın bu kısmında da şehre yönelik yapılan çalışmalar değerlendirilecektir. Konudan ve amacın çizgisinden çıkmamak için de yalnızca rekreasyon ve yaşanabilirlik konularına ilişkin çalışmalara değinilecektir. Ne yazık ki bu iki kavramın ayrı ayrı kapsamlarında şehirle ilgili oldukça sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır ve bu durum da saha literatürünü kısıtlamaktadır.

Çorum şehrine yönelik literatürde herhangi bir yaşanabilirlik konusunda çalışma bulunmamaktadır. Aynı şekilde rekreasyon ve yaşanabilirlikle alakalı da yapılmış bir araştırma yoktur. Rekreasyon konusunda yapılan çalışmalara bakıldığında Bilgin'in turizm sorunlarına yönelik çalışması, Çorum ilinin turistik potansiyelini ortaya koymak açısından etkili bir çalışmadır. Anket çalışmasının ardından il bazında turizm potansiyelinin gidişatını nelerin etkilediğini ve değişmesi gerekenleri vurgulamaktadır (Bilgin, 2008).

Özellikle kent merkezine yönelik Özdindar'ın yaptığı çalışma, rekreasyonel alan olan yeşil alanların mevcudiyeti ve durumu hakkında bilgi vermektedir. Kullanıma yönelik herhangi bir bilgi bulunmamasından dolayı envanter raporu niteliği taşımaktadır (Özdindar, 2015).

Rekreasyonla ilgili bir başka çalışma Demirtaş'ın kampüs rekreasyonu ile ilgili yapmış olduğu çalışmadır. Bu araştırma içerisinde Hitit Üniversitesi mensuplarının kampüs rekreasyonu ile ilgili tutumları analiz edilmiş ve kampüs rekreasyonuna yönelik örnek bir model oluşturma çabası gösterilmiştir (Demirtaş, 2018).

Külcü ise çalışmasında cinsiyet ve sosyallik konularıyla birlikte üstü örtülü biçimde rekreasyon temasını da işlemiştir. Kadınların sosyalleşmesinde kültür ve sanat merkezlerinin önemine değinmesinin yanında kadınların bu yerlerde sahip olduğu sosyalleşme imkânlarından bahsetmiştir (Külcü, 2022). Kadınların bulunma sebebi sosyallik olduğundan rekreasyonun da kapsamı içerisinde olduğu gözlemlenmiştir.

Son olarak Yılmaz'ın yapmış olduğu çalışma ise rekreasyon alanları olarak sayılan tabiat parklarının halkın rekreasyonel ihtiyaçlarını karşılamasının analiziyle ilgilidir. Bu çalışmada tabiat parkı ziyaretçileriyle anket yapılması özellikle katılımın değerlendirilmesini destekleyici nitelik taşımaktadır ve potansiyel ölçümü yapılırken önem arz etmektedir (Yılmaz, 2021).

Genel olarak bakıldığında saha ile ilgili yapılan çoğu çalışmanın sahada gerçekleştirildiği gözlemlenmiştir. Özellikle toplumsal olgular çalışılırken teorik bir çalışmadan ziyade sahada bulunulması, araştırma sahasına ve literatür açısından konuya büyük katkı sağlamıştır. Ayrıca sahayla ilgili mevcut çalışmaların birçoğunun da tez olduğu dikkat çekmektedir. Bu durum araştırma sahasının daha fazla incelenilecek konuların varlığına sahip olduğunun ve gelişime açık bir halde bulunduğunun göstergesidir.

3. YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde evren ve örneklem, araştırmanın modeli gibi unsurlar izah edilmiş olup aynı zamanda veri temini sürecinden, veri temin araçlarından ve analizlerden bahsedilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, rekreasyonel potansiyelin yaşanabilirlik kriterleri kapsamında ortaya konulması ve halk-yönetim perspektifinde değerlendirilmesi temelinde şekillenmiştir. Mekâna yönelik değerlendirmeler için halkın ve yöneticilerin görüşleri ayrıca önem arz etmektedir çünkü yalnızca envanter sayımı yapılarak beklentileri veya bu beklentilerin nasıl karşılanacağını analiz etmek mümkün değildir. Araştırma bir mekânın barındırdığı birimleri, halkın beklentilerini ve yöneticilerin bakış açısını kapsadığından birden fazla araştırma aracı kullanılmalıdır. Bütün bunları yapmak için en uygun yöntem de karma yöntemdir. Karma yöntem, hem nitel araştırmalarda yer alan görüşmeyi, hem de nicel araştırmalarda yer alan anket uygulamasını birlikte uygulama ve daha derinlikli bir analiz yapma imkânı sunmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Karma yöntem, içerdikleri bakımından yalnızca anket ve görüşme üzerinden değerlendirilemez. Her iki araştırma metodundan da kullanılabilecek bütün yöntemleri kapsar ancak bu araştırmanın temel ölçüm şekilleri görüşme ve anket olduğundan karma yöntem de bu iki unsur üzerinden açıklanmıştır.

Karma yöntem için oluşturulan standartlaşmış desenler bulunmaktadır. Bunlardan en yaygın olanlardan biri John W. Creswell'e aittir. Ona göre karma yöntemin 6 farklı deseni bulunmaktadır. Bunlar şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Sıralı açıklayıcı,
- Sıralı araştırmacı,
- Sıralı dönüşümsel,
- Eş zamanlı üçgenleme,
- Eş zamanlı iç içe geçmiş,
- Eş zamanlı dönüşümsel (akt. Baki ve Gökçek, 2012, s. 9-10).

Sıralı açıklayıcı ve sıralı araştırıcı desenlerden açıklayıcı olanda nicel, araştırıcı olanda nitel veriler daha baskın durumdadır. Dönüşümsel desende veri türlerinden biri diğerine baskın gelebilir ve verilerin temin sırası mevcuttur. Eş zamanlı iç içe geçmiş ve eş zamanlı dönüşümsel desenlerin her ikisinde de veriler aynı zamanda toplanılır ve ayrı ayrı analiz edilir. Verilerin yorumlanması kısmında ise ya nitel ya da nicel verilerden birine ağırlık verilir. Eş zamanlı üçgenlemede de benzer şekilde verilerin temini ve analizi konusunda bir sıralama söz konusu değildir. Ayrıca veri türlerinden herhangi birine de yönelim söz konusu değildir ayrıca verilerin birbirine yakınlığının analizi imkânını da sunmaktadır (Baki ve Gökçek, 2012, s. 9-10).

Araştırmanın ana konusu yaşanabilirlik kriterleri çerçevesine uymak zorundadır ve bu durumda öncelik tamamen kriterlere aittir. Yani elde edilen verilerin de çerçevesini yaşanabilirlik kriterleri oluşturmaktadır. Araştırma içerisinde rekreasyonel alan envanteri bulunduğundan halka yönelik tasarlanan anketin de yöneticiler için hazırlanan görüşme formunun da bu alanlar üzerinde yoğunlaştırılması gereklidir. Bu bağlamda nitel ya da nicel veriler yalnızca görüşlerin tespiti, birbirleriyle olan ilişkilerinin anlaşılması ve yaşanabilirlik kriterleri kapsamında değerlendirilmesi için elde edilmiş olacaktır. Verilerin birbirinden bağımsız olamayacağı unsuru üstünlük durumunu ortadan kaldırmaktadır. Bu nedenle -özellikle nitel ve nicel verilerin birbiriyle olan tutarlılık ve ilişkileri de analiz edileceğinden- araştırmaya en uygun desen eş zamanlı üçgenlemedir. Bu desenin sunduğu verilerin ayrı ayrı analiz edilmesi, yorumlamanın analizlerden sonra birlikte yapılması ve ilişkilendirme gibi özellikler, araştırmanın da gidişatı düşünöldüğünde en uygun olanıdır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırma, Çorum şehrini kapsamaktadır. Bu nedenle evren şehirde yaşayan bireylerden oluşmaktadır. Yaşanabilirliğin mekânsal olarak değişkenlik göstermesi de araştırmanın evrenini özellikle şehirdeki kentsel alana odaklamaktadır. Şehrin toplam nüfusu TÜİK'in 2022 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi raporuna göre 195.316'dır (TÜİK, 2023). Bu sayı, araştırmanın evrenini oluşturmaktadır ve evren oluşturulurken 18 yaşını doldurmamış nüfus miktarı toplam miktardan çıkarılmıştır.

Sisteme dâhil olan bireylerle anket uygulaması gerçekleştirilecektir. Bu bağlamda %95’lik doğruluk payına göre oluşturulan örneklem grubunun büyüklüğü 384’tür. Örneklem yöntemi ise evrendeki bütün bireylerin seçilme şansı eşit olduğundan basit rastgele örneklem metodudur (Ergin, 1994). Örneklem büyüklüğünün 384 olmasının nedeni de Altunışık ve diğerlerinin yapmış olduğu çalışmada hazır örneklem tablosunun kullanılmasındandır. İlgili tabloya göre 100.000 kişilik bir evreni temsil eden örneklem büyüklüğü 384’tür (Coşkun, Altunışık, ve Yıldırım, 2017).

Araştırmada çift bakış açısının birleştirilmesi konusu işlendiğinden yöneticilerin fikirlerini almak adına da görüşme yöntemi uygulanmıştır. Görüşme kapsamına giren kurum sayısı 5’tir ve bu bağlamda da kurumun hiyerarşik şemasında en üst yönetici ve yönetici yardımcısı olmak üzere görüşme yapılacak kişi sayısı 10 olarak belirlenmiştir.

3.3. Veri Toplama Yöntemleri ve Araçları

Araştırmada karma yöntem kullanılacağı ve bu yöntemin ne amaç doğrultusunda tercih edildiği daha önce belirtilmiştir. Halk yönlü bakış açısını ortaya koymak adına anket uygulaması, yönetici perspektifinden konuyu değerlendirebilmek için de görüşme uygulaması yapılmıştır. Her iki yöntemde de konu sabittir bu nedenle elde edilen veriler eşit oranda birincil kaynağı temsil etmektedir. Diğer yandan şehre dair resmi kurumlardan edinilmiş veriler de gerek envanter gerekse durum analizi yapmak açısından ikincil veri niteliği taşımaktadırlar. Bu verilerden oluşturulan harita vb. unsurlar da birincil veri özelliğindedir ancak aynı resmi kurumlardan edinilen hazır haritalar ikincil veri konumundadır.

Anket ifadeleri, yaşanabilirlik kriterlerine göre oluşturulmuştur ve görüşme soruları da aynı şekilde anket sorularına paralel olarak geliştirilmiştir. Yaşanabilirlik kriterleri ise literatür taraması sonucunda rekreasyon ile ilgili yapılan çalışmalardan yardım alınarak oluşturulmuştur. Bu çalışmalar içerisinde özellikle Santos ve Martins’in (2007), Kuru ve Özkök’ün (2017) ve Baz ve Ekşi’nin (2019) yapmış olduğu araştırmalar alt kriterlerin belirlenmesinde önemli yere sahiptir. Ayrıca ana kriterlerin belirlenmesinde ise OECD Better Life Index (2023) ve TÜİK’in İllerde Yaşam Endeksi (2015) de önemli rol oynamıştır. Araştırmanın dördüncü bölümü olan

bulgulara ise bu kriterlerden detaylıca bahsedilmiştir. Kriterlerin açıklanmasında bulgular kısmının tercih edilmesinin sebebi ise hazır olarak bir çerçeve kullanılmamış olmasıdır. Bir başka neden ise kriterlerin, çalışma sahasında olup olmadığının tespitinin ardından oluşturulmasıdır.

3.4. Veri Toplama Süreci

Envanter verileri elde edebilmek için 2023 yılının nisan ve mayıs aylarında resmi kurumlarla iletişime geçilmiş olup mevcut veriler temin edilmiştir. Park ve Bahçeler Müdürlüğü'nden yeşil alanlarla ilgili, Çorum Belediyesi'nden sosyal, kültürel vb. alanlarla ilgili, Doğa Koruma ve Milli Parklar İl Müdürlüğü'nden korunan alanlarla ilgili, Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü'nden ise sportif alanlarla ilgili veriler elde edilmiştir.

Anket ve görüşme verilerinin temin edilmesi için ilk olarak Balıkesir Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Komisyonu'na etik kurul onay belgesi için başvuru yapılmıştır. Balıkesir Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Komisyonu'nun 24.02.2023 tarihli ve 2023/01 sayılı toplantısında alınan karara istinaden, araştırmanın etik kurul onayı alınmıştır. Etik kurul onayıyla birlikte görüşme ve anket verilerinin temini kapsamında saha çalışması aşamasına geçilmiştir.

Anket verileri, mahalli nüfus olarak en fazla olandan en aza doğru sıralaması yapılmış ve anket sayısının dağılımı yapılmıştır. Ardından mahalle içerisinde konaklayan bireylerle anketler gerçekleştirilmiştir.

Anket uygulama sırası da en fazla nüfuslu olan mahalleden en az nüfuslu olan mahalleye göre yapılmıştır. Mahalle nüfusları Çizelge 9'da belirtilmiştir.

Görüşme verileri temin edilirken görüşmelerin yapılacağı tarihten önce yöneticilerle iletişim sağlanmıştır ve daha sonra görüşmeler yapılmıştır. Görüşme formları kuruma özel tasarlanmış olup her bir yöneticiye alanına yönelik sorular sorulmuştur. Sorulan soruların kurum bazlı dağılımı demografik sorular hariç tutularak şu şekildedir:

- Çorum Belediyesi yetkililerine sosyal alanlar ve kamusal alanlar kısımlarıyla ilgili toplamda 28 soru,

- İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü yetkililerine kültürel alanlar ve kültürel miras kısımlarıyla ilgili toplam 23 soru,
- Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürlüğü yetkililerine korunan alanlarla ilgili 16 soru,
- Park ve Bahçeler Müdürlüğü yetkililerine kamusal yeşil alanlarla ilgili 13 soru,
- Spor İl Müdürlüğü yetkililerine spor alanlarıyla ilgili 13 soru sorulmuştur.

Yapılan görüşmeler kurumlarla veri için iletişime geçildiği tarihte yani 2023 yılının nisan ve mayıs aylarında gerçekleştirilmiştir. Ses kaydı alınıp alınmamasıyla ilgili sorulan soruya olumlu dönüş alınmamıştır. Bu yüzden görüşmeler sırasında not alınmak suretiyle görüşme verileri oluşturulmuştur. Görüşme yapılan kişilere herhangi bir kimlik açıklayan unsurların çalışma içerisinde kullanılmayacağı belirtilmiştir. Her bir kurumdan iki yöneticiyle görüşülmüştür. Yöneticilerin isimleri yerine kodlama tercih edilmiş ve Yönetici 1 Y.1 şeklinde kodlanarak bu sıralamayla kodlar Y.2., Y.3. şeklinde devam ettirilmiştir. Yönetici görüşmeleri ortalama 1-2 saat aralığında sürmüştür.

Araştırma süresince rekreasyon alanlarının niteliğine yönelik incelemeler ise katılımcı gözlem yoluyla gerçekleştirilmiştir. Rekreasyon alanlarının durumu, malzeme kalitesi gibi unsurlar bizatihi kontrol edilmiştir. Bu sayede elde edilen veriler, analiz süresince görsel unsurlar yardımıyla desteklenmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Verilerin analiz sürecinde anket ve görüşmeler ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Anketlerin analizi için istatistik programı kullanılmıştır ancak görüşmeler için herhangi bir program kullanımı tercih edilmemiştir. Bunun nedeni görüşme yapılan bireylerin sayısıdır. Öte yandan görüşmeler yöneticilerle yapılmış olup konuya göre farklı sorular oluşturulmuştur bu durum ise yapılan görüşmelerin kurumlar arasında herhangi bir korelasyon olmayacağını göstergesidir. Yapılan görüşmelerin analizi için içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi yöntemi, araştırmacıya ifadelerden anlam çıkarma kolaylığı sunmaktadır ve bu durum da anket verileri ile karşılaştırma yapılmasında fayda sağlamaktadır (Metin ve Ünal, 2022, s. 275-277).

Anketlerden elde edilen verilerin analizi için SPSS (Statistical Package for Social Sciences) v27.0 programı kullanılmıştır. Edinilen veriler süreç boyunca Microsoft Excel programında tutulmuş, SPSS programına uygun formatta kodlanmıştır ve bütün anketler tamamlandığında veriler ana analiz programına aktarılmıştır. Analiz kısmında kullanılan yöntemler ise frekans analizi, normallik testi ve güvenilirlik testidir. Soruların kendi aralarındaki korelasyon analizi özellikle yapılmamıştır çünkü anket tekil bir durumda değildir. Birden fazla konuya yönelik anketin birleştiği bir çatı gibidir bu sebeple her biri ayrı ayrı değerlendirilmelidir. Ayrıca her bir konuya ilişkin anketler içerisinde de konu dağılımı mevcuttur. Örneğin sportif alanlar ve sportif faaliyetler anketi içerisinde spor salonları, yüzme havuzları ve halı sahalar olmak üzere 3 farklı konu bulunmaktadır.

Frekans analizi, verilerin sayısal olarak nasıl dağıldığını anlayabilmek için yapılmıştır. Bilhassa demografik özelliklerin doğru olarak aktarılabilmesi adına şarttır. Aynı zamanda frekans analizi, diğer soruların cevaplarına da katılımın ne yönde olduğunu izah edebilmek için büyük önem taşımaktadır. Normallik testi ise parametrik ölçümü ortaya koymak için yani belirtilen ifadelerin normal veya anormal bir değer taşıdığını ifade etmek için uygulanmıştır. Güvenirlik analizi ise anket sorularının oluşturduğu ölçeğin geçerli olup olmadığını anlatmak amacıyla yapılmıştır. Güvenilirliğin değeri Cronbach's Alpha katsayısına göre ölçülmektedir. Katsayıların belirli değer aralıkları ve bu değer aralıklarının güvenilirlik açısından ne anlama geldiğine dair ifadeleri bulunmaktadır. Kılıç (2016), Cronbach's Alpha katsayılarının karşılık geldiği güvenilirlik yorumlamasını şu şekilde yapmaktadır (Çizelge 8):

Çizelge 6. Cronbach's Alpha Katsayıları ve Karşılık Gelen İfadeler

Cronbach's Alpha Katsayısı	Karşılık Gelen İfade
≥ 0.9	Mükemmel
$0.7 \leq \alpha \leq 0.9$	İyi
$0.6 \leq \alpha \leq 0.7$	Kabul Edilebilir
$0.5 \leq \alpha \leq 0.6$	Zayıf
$\alpha < 0.5$	Kabul Edilemez

Kaynak: Kılıç, S. (2016). Cronbach'ın Alfa güvenilirlik katsayısı. *Journal of Mood Disorders*, 6 (1), 47-48.

Bu çizelge ile anket bölümlerinin incelenmesinin ardından ölçek güvenilirliği ortaya konulmuştur (Çizelge 9). Demografik veriler üzerinde frekans analizi dışında herhangi bir test veya analiz uygulanmamıştır. Bunun nedeni demografik verilerin

standartlaşmış olmasıdır ayrıca ana veri sorularda yer edinmektedir. Demografik verilerin frekans analizi dışında farklı bir yöntem ihtiyacı bulunmamaktadır.

Çizelge 7. Anket Verileri ve Cronbach's Alpha Katsayıları

Cronbach's Alpha	Standardize Edilmiş Cronbach's Alpha Katsayısı	Adet
Spor Alanları ve Sportif Faaliyetler		
0,71	0,764	15
Sosyal Alanlar ve Sosyal Faaliyetler		
0,666	0,65	18
Kamusal Alanlar		
0,836	0,82	12
Kültürel Alanlar ve Kültürel Faaliyetler		
0,544	0,533	15
Korunan Alanlar		
0,755	0,749	12
Kamusal Yeşil Alanlar ve Orman Varlığı		
0,854	0,838	12

Değerler incelendiğinde sorularla herhangi bir analizin yapılıp yapılamayacağına yönelik herhangi bir aksi durum görülememektedir. Genel olarak bakıldığında değerler kabul edilebilir ve üzeri seviyededir. Alfa katsayısının yükselebilmesi için uygulanabilecek bazı yollar mevcuttur ve bunlardan en kolay olanı ise soruların bizzat etki katsayısına bakılmasıdır. Bu sayede hangi sorunun çıkarıldığında ne düzeye geleceğinin analizi kolaylıkla yapılabilir. Ancak anket sorularının derinlemesine problem çerçevesinde oluşturulması sebebiyle herhangi bir sorunun çıkarılması düşünülmemiştir. Bu nedenle alfa katsayısı değeri düşük çıkmıştır. Diğer birimler için her biri kendi içlerinde tutarlıdır ve herhangi bir anormal problemle karşılaşılmamıştır.

Normallik için soruların skewness ve kurtosis yani basıklık ve çarpıklık değerlerine bakılmıştır. Tabachnick ve Fidell (2020), bu değerlerin normal olup olmadığının anlaşılması için bakılması gereken değerlerin -1,5 ile +1,5 arasında olması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu bağlamda anket sorularının skewness ve kurtosis değerlerinin de bu aralıkta olması gerekmektedir. Aksi halde soruda bir problem olduğu ve farklı analizlere tabi tutulması gerektiği anlaşılmaktadır. Anket soruları beşli klasik likert formatındadır ve SPSS programına kodlanırken de aktarılan değerler bu doğrultuda yapılmıştır (Çizelge 10, Çizelge 11, Çizelge 12, Çizelge 13, Çizelge 14, Çizelge 15). Değerler, “1 = Kesinlikle Katılmıyorum.”, “2 = Katılmıyorum.”, “3 = Kararsızım.”, “4 = Katılıyorum.”, “5 = Kesinlikle Katılıyorum.” şeklindedir.

Çizelge 8. Sportif Faaliyetler ve Spor Alanları Değerleri

	İfadeler	Skewness Değeri	Kurtosis Değeri
1	Düzenli spor yaparım.	-1,42	0,258
2	Spor salonlarını yeterli bulurum.	-0,127	1,105
3	Spor salonu üyeliğim bulunmaktadır.	1,837	1,38
4	Ücretsiz spor hizmetleri sayısı yeterlidir.	0,129	1,328
5	Spor salonlarındaki ekipmanlar yeterlidir.	-0,134	1,398
6	Spor salonlarındaki ekipmanlar kalitelidir.	-0,289	1,412
7	Spor salonlarının fiyatları uygundur.	-0,19	0,959
8	Yüzme havuzu sayısı yeterlidir.	-0,99	1,378
9	Yüzme havuzlarına ayda bir giderim.	-1,494	1,088
10	Yüzme havuzlarında herhangi bir hijyen problemi yoktur.	-0,227	1,268
11	Halı sahaların fiyatları uygundur.	-1,321	1,479
12	Halı sahalarda kendimi sosyal hissederim.	-1,37	0,3
13	Haftada bir halı sahaya giderim.	-1,417	0,38
14	Halı sahalardan randevu bulmakta sorun yaşamam.	0,541	1,345
15	Sportif alanların yarısından çoğunun yerini bilirim.	-1,441	0,318

Çizelge 9. Sosyal Alanlar ve Sosyal Faaliyetler Değerleri

	İfadeler	Skewness Değeri	Kurtosis Değeri
1	Merkez ilçede kendime sosyalleşmek için yeterince imkân bulabilirim.	1,007	-0,823
2	Boş zamanımı kaliteli geçiririm.	0,852	-1,023
3	Merkez ilçenin rekreasyon potansiyeli yüksektir.	-0,582	-1,461
4	Merkez ilçenin rekreasyonel imkânları halkın beklentisini karşılar niteliktedir.	-0,625	-1,48
5	Merkez ilçede kafelerin sayısı yeterlidir.	1,484	0,543
6	Haftada bir kafeye giderim.	0,667	-1,482
7	Kafelerin fiyatları uygundur.	0,664	-1,324
8	Kafeye gittiğimde kendimi sosyal hissederim.	-0,644	-1,459
9	Merkez ilçede restoran sayısı yeterlidir.	0,657	-1,392
10	Haftada bir dışarıda yemek yerim.	0,685	-1,473
11	Restoran fiyatları uygundur.	-0,802	-1,245
12	Boş zamanımı oyun salonlarında geçiririm.	-0,737	-1,29
13	Merkez ilçedeki eğlence mekânı sayısını yeterli bulurum.	0,15	1,21
14	Oyun salonlarındaki aktivite çeşitliliği fazladır.	0,17	0,242
15	AVM'lerin sayısı yeterlidir.	-0,753	-1,318
16	AVM'lere haftada bir giderim.	0,811	-1,06
17	AVM'lerde dükkân ve rekreasyonel faaliyet çeşidi fazladır.	0,757	-1,228
18	Sosyal alanlara erişim kolaydır.	0,742	-1,225

Çizelge 10. Kültürel Alanlar ve Kültürel Faaliyetler Değerleri

	İfadeler	Skewness Değeri	Kurtosis Değeri
1	Boş zamanımı kültürel faaliyetlerle değerlendiririm.	-0,924	-1,015
2	Merkez ilçede sinema sayısı yeterlidir.	0,713	-1,234

3	Sinemalarda film çeşitliliği fazladır.	0,901	-0,867
4	Sinemaya ayda bir giderim.	-1,519	0,654
5	Merkez ilçede tiyatro sayısı yeterlidir.	1,062	-0,603
6	Sahnelenen oyun sayısı yeterlidir.	-1,515	0,342
7	Ayda bir tiyatroya giderim.	-1,624	1,707
8	Merkez ilçedeki müzelerin sayısı yeterlidir.	1,459	0,747
9	Müzelerin Çorum'un tarihini yansıttığını düşünürüm.	1,464	0,967
10	Müze giriş ücretleri uygundur.	1,308	0,197
11	Kütüphaneye haftada bir giderim.	-1,427	0,334
12	Kütüphane sayısını yeterli bulurum.	1,302	0,242
13	Kütüphanedeki eser sayısını yeterli bulurum.	-1,271	-0,346
14	Kültürel faaliyet alanlarının yarısından çoğunun yerini bilirim.	0,976	-0,688
15	Kültürel alanlara erişim kolaydır.	1,191	-0,158

Çizelge 11. Korunan Alanlar Değerleri

	İfadeler	Skewness Değeri	Kurtosis Değeri
1	Daha önce herhangi bir kültürel miras ögesini ziyaret ettim.	0,903	-1,083
2	Kültürel miras ögelerinin yönetmeliğe uygun korunduğunu düşünürüm.	0,065	0,584
3	Kültürel miras ögelerinin bakımı ve güvenliği düzenli ve iyi yapılmaktadır.	-0,086	-0,433
4	Kültürel miras ögeleri kentleşme riskiyle karşı karşıyadır.	1,11	-0,404
5	Kültürel miras ögeleri orijinaline uygun restore edilmektedir.	-0,05	-1,377
6	Daha önce herhangi bir korunan yeşil alanı ziyaret ettim.	1,143	-0,376
7	Korunun yeşil alanların mesire yerlerinde bulundum.	1,448	0,644
8	Mesire yeri ve korunan kısımların ayırımına dikkat edilmektedir.	1,471	0,822
9	Mesire yerlerinde donatı elemanları düzgün ve kalitelidir.	-0,982	-0,842
10	Korunan yeşil alanın güvenlik ve bakım hizmetleri iyidir.	-0,606	-1,48
11	Korunan alan içerisinde merak edilen yerler kolaylıkla bulunabilmektedir.	0,589	-1,484
12	Korunan alan içerisindeki yollar doğala uygundur.	0,667	-1,338

Çizelge 12. Kamusal Yeşil Alanlar ve Orman Varlığı Değerleri

	İfadeler	Skewness Değeri	Kurtosis Değeri
1	Merkez ilçenin orman varlığı yüksek seviyededir.	0,049	-0,727
2	Ormanlaştırma faaliyetleri desteklenmektedir.	0,49	0,-719
3	Ormansızlaştırmadan uzak duran bir yönetim vardır.	0,033	-0,709
4	Ormanlık faaliyetlerinin denetimi düzgün yapılmaktadır.	0,317	1,44
5	Kamusal yeşil alanlara haftada bir giderim.	-0,647	-1,447
6	Kamusal yeşil alanlar temizdir.	0,259	-0,57
7	Kamusal yeşil alanlar her yaşa uygundur.	-0,384	-1,584
8	Kamusal yeşil alanlar özellikle çocukların istediği zaman vakit geçirmesine uygundur.	-1,079	-0,72
9	Ailelerin çocuklarını yeşil alanlara tek başına göndermesi için yeşil alanlar güvenlidir.	-1,155	-0,602

10	Merkez ilçedeki kamusal yeşil alanların sayısal olarak miktarı yeterlidir.	0,654	-1,483
11	Kamusal yeşil alanlarda kendimi huzurlu ve mutlu hissedirim.	0,631	-1,459
12	Kamusal yeşil alanların yarıdan fazlasının yerini bilirim.	-1,477	0,275

Çizelge 13. Kamusal Alanlar Değerleri

Numara	İfadeler	Skewness Değeri	Kurtosis Değeri
1	Kamusal alanlar sosyallik açısından işlevseldir.	0,648	-1,4
2	Kamusal alanlarda bulunan donanım öğelerinin kalitesi iyidir.	0,525	-1,484
3	Kamusal alanlar boş zamanı değerlendirmek adına çekici özellik taşımaktadır.	0,655	-1,337
4	Kamusal alanların temizliğine dikkat edilmektedir.	0,944	-0,691
5	Kamusal alanların çeşitliliği fazladır.	-0,634	-1,475
6	Kamusal alanlarda kentleşme baskısı vardır.	0,713	-1,231
7	Kamusal alanlarda yapılabilecek alternatif etkinlik sayısı fazladır.	-0,596	-1,476
8	Kamusal sportif alanlara haftada en az bir kez giderim.	-1,468	0,33
9	Kamusal sportif alanların malzeme kalitesi iyidir.	0,106	1,244
10	Kamusal sportif alanlar her yaşa hitap etmektedir.	-0,629	-1,485
11	Kamusal sportif alanlarda çeşitlilik fazladır.	-0,627	-1,481
12	Kamusal alanlara erişim kolaydır.	1,276	0,135

Verilere bakıldığında bazı ifadelerde anormal değerler bulunmaktadır. Bu ifadeler “Sportif Alanlar ve Sportif Faaliyetler” kısmında “Spor salonu üyeliğim bulunmaktadır.” ifadesi, “Kültürel Alanlar ve Kültürel Faaliyetler” kısmında “Ayda bir tiyatroya giderim.” ifadesi, “Sahnelenen oyun sayısı yeterlidir.” ifadesi ve “Ayda bir sinemaya giderim.” ifadesidir. Yalnızca “Ayda bir tiyatroya giderim.” ifadesinin hem çarpıklık hem de basıklık değerleri normallik değerlerinin üzerindedir. Diğerlerinin yalnızca çarpıklık değerleri standardın üzerinde kalmıştır.

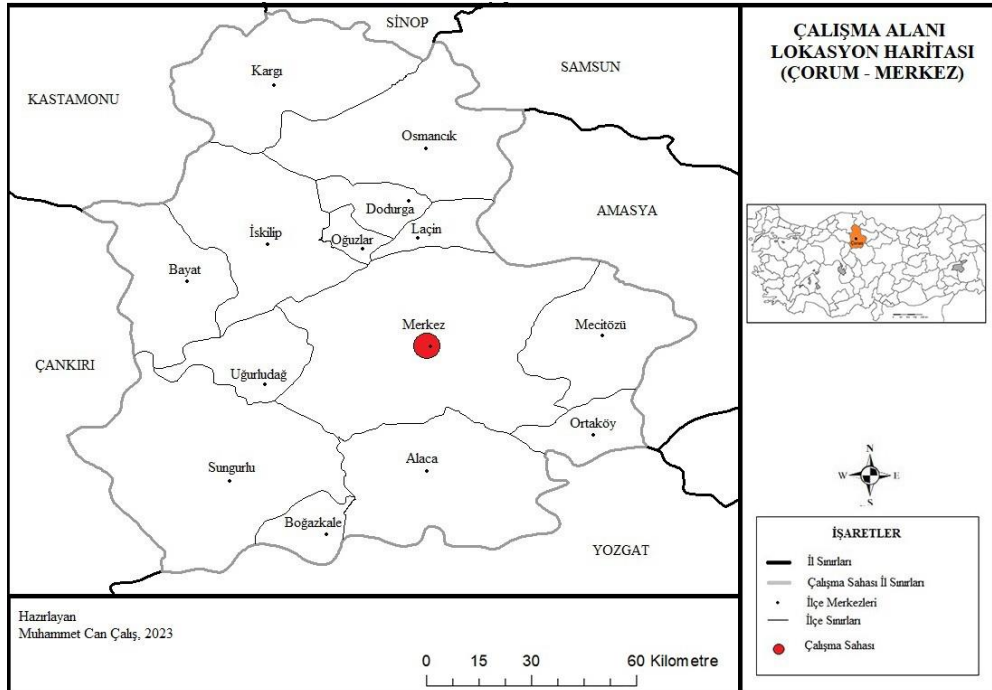
Kurtosis değeri ifadeye verilen yanıtların ne kadar sivrildiğinin ve tabana ne kadar yayıldığına belirtilmesidir. Bu bağlamda kültürel alanlar kısmındaki 7. sorunun anormalliği verilen cevapların zıt kutuplu oluşundan ve negatif değerlerin pozitif değerlere göre oldukça baskın olmasından kaynaklanmaktadır. Aynı şekilde skewness değeriyle ilgili problemleri olan sorularda ise verilen cevapların yığılma oluşturup sağa ya da sola çarpık olması durumu bulunmaktadır. Bireylerin cevapları çarpıklık çizgisinde değişiklik meydana getirdiğinden ve soruların kesinlik içermesinden dolayı ortaya anormal değerler çıkabilmektedir. Sportif faaliyetlerde bulunan sorunun ankette yer alması temelinde bireylerin ne derece katılım sağladığını değil spor salonlarıyla ilişkili olup olmadıklarını anlamaya ilişkindir. Anket üzerinde bulunmasından dolayı soru silinmemiştir ancak analiz kısmında dikkate alınmamıştır yani etkisiz bir sorudur.

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın bu bölümünde elde edilen veriler, kriterler bazında ele alınarak açıklanmıştır. Her bir kısımda anket ve görüşmeler analiz edilip birbirleriyle olan ilişkisi değerlendirilmiştir.

4.1. Çalışma Sahası Genel Özellikleri

Çorum ili NUTS bölge sınıflandırmasına göre Batı Karadeniz Bölgesi'nin Samsun Alt Bölgesi içerisinde yer almaktadır. Aynı zamanda Orta Anadolu Bölgesi'ne komşudur. Kuzeyinde Sinop, kuzeybatısında Kastamonu, ağırlıklı olarak batı ve güneybatı kısmında Çankırı, güneyinde Yozgat, doğusunda Amasya ve kuzeydoğu kısmında ise Samsun Çorum iline komşuluk etmektedir. Merkez ilçesi dâhil olmak üzere toplamda 14 ilçesi bulunan Çorum ilinin en yoğun nüfuslu ilçesi yine Merkez ilçesidir (Şekil 4). Sungurlu, Osmancık, Alaca ve İskilip ilçeleri geri kalan ilçelere göre daha fazla nüfuslanmış ilçelerdir (2017 Brifing Raporu, 2017, s. 1).

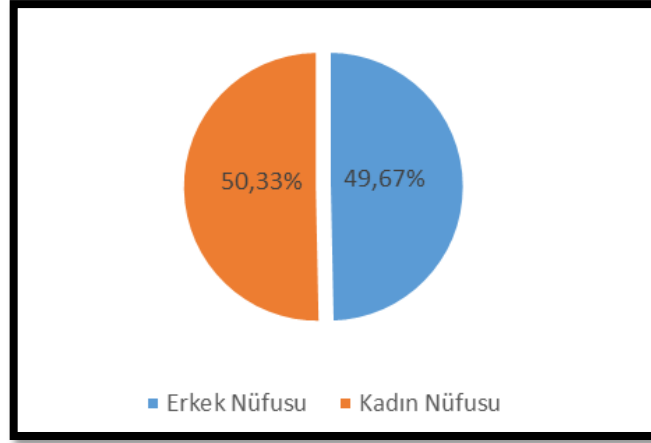
Şekil 4. Çalışma Alanı Lokasyon Haritası

Çorum ilinin yüzölçümü 12.820 km²'dir (Çorum İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2023). İl nüfusu, 2022 yılı TÜİK verilerine göre toplam 524.130 kişidir (Çizelge 16) (TÜİK, 2023). Cinsiyet ve nüfus dağılımı dengelidir (Şekil 5).

Çizelge 14. Cinsiyet Dağılımına Göre Çorum İl Nüfusu

Erkek	260355
Kadın	263775
Toplam	524130

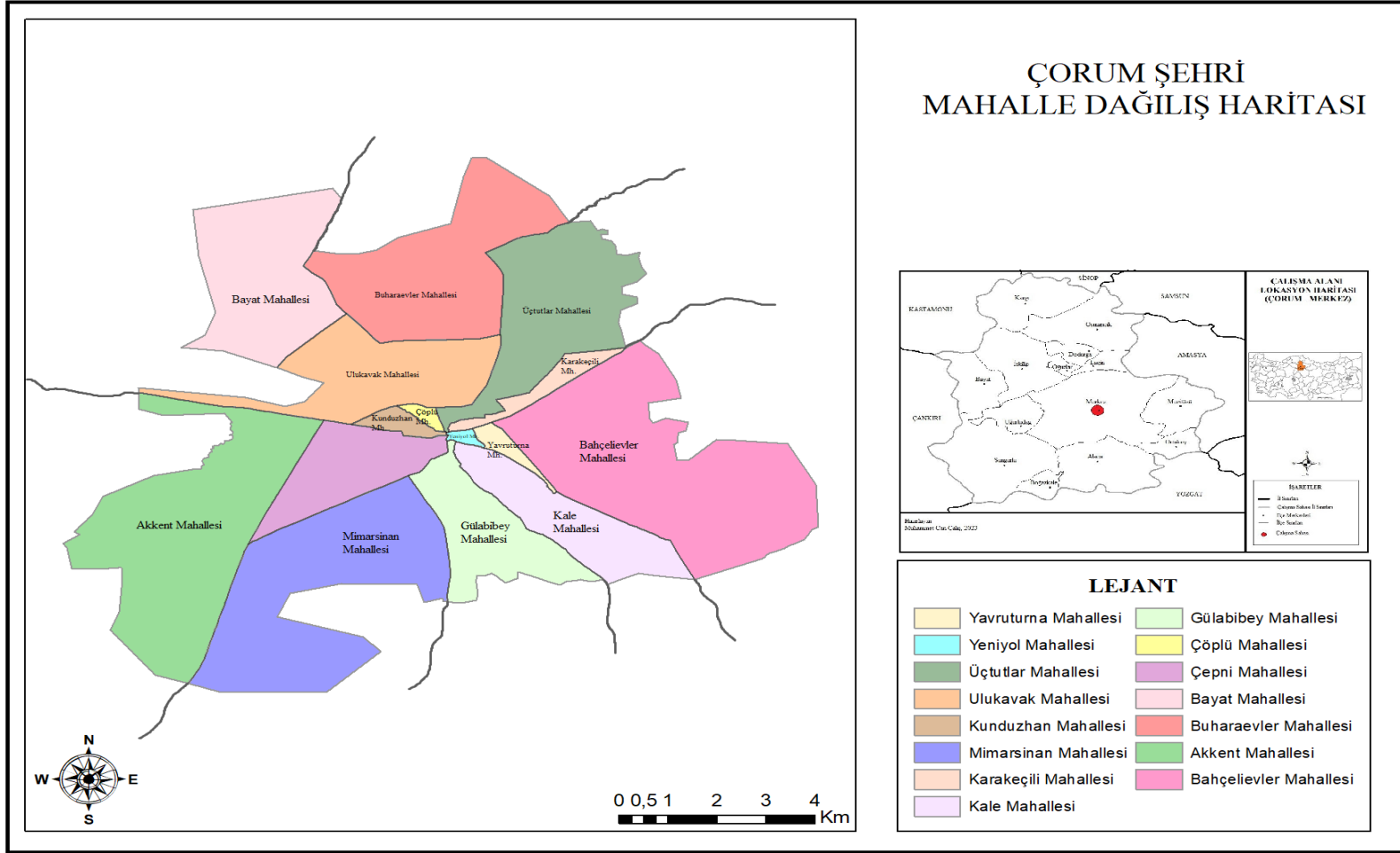
Kaynak: TÜİK. (2023). *TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçları*. <https://www.tuik.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 10.02.2024)

Şekil 5. Cinsiyet Dağılımı Yüzdeleri Gösterimi

2023 yılı belediye verilerine göre Merkez ilçesinin 15 mahallesi bulunmaktadır. Kentsel mahallelerin dağılışı durumu ise toplu bir görünüm oluşturmaktadır (Şekil 6).

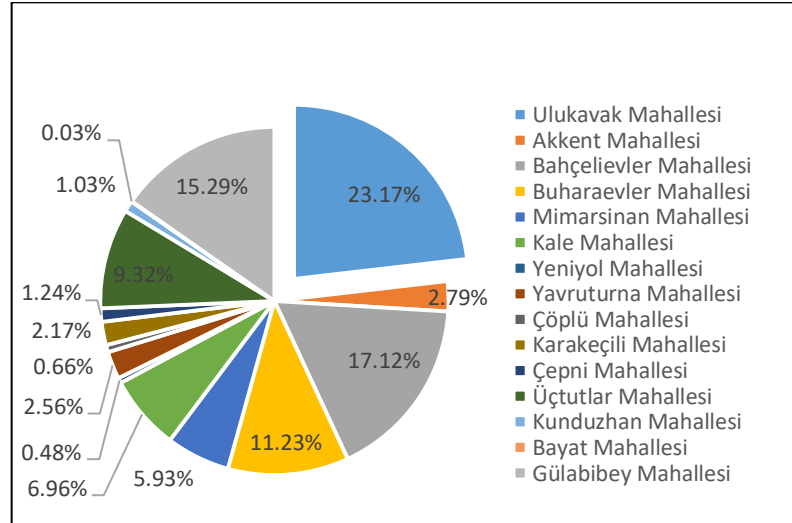
Mahallelerin dış sınırları aynı zamanda kentsel yerleşimin de sınırlarını oluşturmaktadır. Özellikle yoğun nüfuslanmış mahalleler, alan bakımından en büyük değere sahip olanlardır fakat Bayat Mahallesi bu konuda istisnadır. Şehrin orta mahallelerinde iş yerleri, sosyal ve kültürel alan gibi unsurlar fazla olduğundan konut alanları az sayıdadır. Günlük insan trafiği genelde orta mahallelerde yoğun olmasına rağmen ikametgâh açısından geri planda kalmışlardır. Kent bilgi sistemi verilerine göre nüfus yoğunluğu açısından en kalabalık olan mahalle Ulukavak'tır (Çizelge 17; Şekil 7). Özellikle yüzölçümü değerleri göz önüne alındığında en yoğun nüfuslu (Şekil 8) olan mahalle de Yavruturna Mahallesi'dir (Çorum Demografik Yapı, 2023).

Şekil 6. Çorum Şehrinin Mahalle Dağılışı Haritası

Çizelge 15. Mahalle Nüfusları (2022)

Ulukavak Mahallesi	62467
Bahçelievler Mahallesi	46161
Gülabibey Mahallesi	41214
Buharaevler Mahallesi	30272
Üçtutlar Mahallesi	25138
Kale Mahallesi	18773
Mimarsinan Mahallesi	15999
Akkent Mahallesi	7525
Yavruturna Mahallesi	6898
Karakeçili Mahallesi	5852
Çepni Mahallesi	3352
Kunduzhan Mahallesi	2768
Çöplü Mahallesi	1785
Yeniyol Mahallesi	1305
Bayat Mahallesi	85
Toplam Nüfus	269594

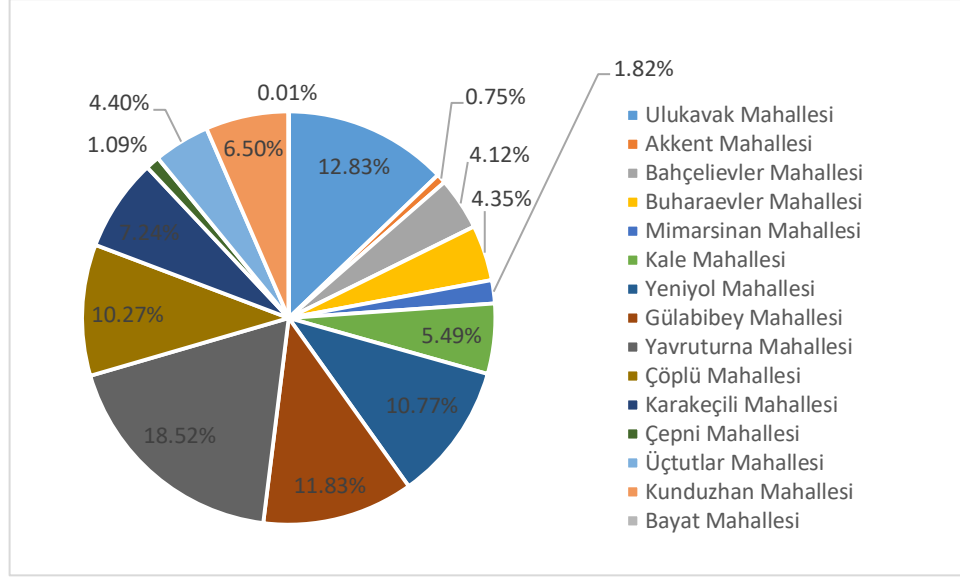
Şekil 7. Mahalle Nüfusları Yüzdeleri Dağılımı

Çizelge 16. Mahalle Yüzölçümleri (m²)

Ulukavak Mahallesi	5.908
Bahçelievler Mahallesi	13.604
Akkent Mahallesi	12.200
Mimarsinan Mahallesi	10.677
Buharaevler Mahallesi	8.438
Bayat Mahallesi	7.101
Üçtutlar Mahallesi	6.935
Gülabibey Mahallesi	4.227
Kale Mahallesi	4.151
Çepni Mahallesi	3.743
Karakeçili Mahallesi	981
Kunduzhan Mahallesi	517
Yavruturna Mahallesi	452
Çöplü Mahallesi	211
Yeniyol Mahallesi	147

Çizelge 17. Nüfus Yoğunluğu Hesaplamaları

Mahalle Adı	Alan/Kişi Sayısı	Kişi Sayısı/Alan	Mahalle Adı	Alan/Kişi Sayısı	Kişi Sayısı/Alan
Ulukavak Mahallesi	0,094	10,573	Yavruturna Mahallesi	0,065	15,261
Akkent Mahallesi	1,621	0,616	Çöplü Mahallesi	0,118	8,459
Bahçelievler Mahallesi	0,294	3,393	Karakeçili Mahallesi	0,167	5,965
Buharaevler Mahallesi	0,278	3,587	Çepni Mahallesi	1,116	0,895
Mimarsinan Mahallesi	0,667	1,498	Üçtutlar Mahallesi	0,275	3,624
Kale Mahallesi	0,221	4,522	Kunduzhan Mahallesi	0,1867	5,353
Yeniyol Mahallesi	0,112	8,877	Bayat Mahallesi	83,541	0,011
Gülabibey Mahallesi	0,102	9,750			

Şekil 8. Metrekareye Düşen Kişi Sayısı Yüzdeler Dağılımı

Mahalle yüzölçümleri ve nüfuslarının birbirine oranlanması ile ortaya çıkan sonuçlara bakıldığında (Şekil 8) Yavruturna Mahallesi'nin yüzdelik diliminin en fazla olduğu görülmektedir. Sıralamada Yavruturna Mahallesi'nden sonra ise nüfus açısından en yüksek değere sahip olan Ulukavak Mahallesi ikinci sıradadır. Daha sonra ise Gülabibey Mahallesi gelmektedir. Nüfus yoğunluğu açısından en seyrek mahalle ise Bayat Mahallesi'dir. Nüfusun oldukça düşük olması ve alanın da oldukça büyük olması bu sonucu ortaya çıkarmıştır. Çizelge 19'da yer alan veriler de bu sonucu destekler niteliktedir. Bu çizelgede belirtilen "Alan / Kişi Sayısı" başlığı, kişi başına düşen alan miktarını, "Kişi Sayısı / Alan" başlığı ise metrekareye düşen kişi sayısını göstermektedir.

4.2. Yaşanabilirlik Kriterleri

Yaşanabilirlik kriterlerinin genel literatürde ne olduğuna daha önceki bölümlerde değinilmiştir. Araştırmanın bu bölümünde, çalışma sahasına yönelik geliştirilen yaşanabilirlik kriterlerinden bahsedilmiştir. Kriterler oluşturulurken genel literatürde rekreasyon kavramına yönelik kullanılan tüm birimler ele alınmıştır ve çalışma sahasına göre eklemeler yapılarak düzenlenmiştir. Özellikle genel çerçeveye oluşturmak açısından Kuru ve Özkök'ün (2017) kamusal / açık mekânlar üzerine yaptığı araştırma, Kentli Dergisi'nde yayımlanan (2017) "Kentsel Tasarım İlkeleri", Şolt'un (2018) yaşanabilirlik kavramı ve sosyo-ekonomik gelişmişlik üzerine yaptığı çalışma büyük katkı sağlamıştır. Bahsi geçen çalışmalarda kullanılan kriterler

doğrudan rekreasyonla ilgili değildir. Bu nedenle rekreasyona yönelik olanlar tercih edilmiştir ve kriterler çoğaltılarak çerçeve tamamlanmıştır.

Oluşturulan kriterlere bakıldığında (Çizelge 20) her birinin hangi özelliklerine bakılacağına ilk seferde anlaşılması pek mümkün değildir. Kriterler yalnızca ana başlıklar ve alt başlıklardan meydana gelmektedir. Araştırmanın ilerleyen kısımlarında her bir başlığa ayrı ayrı değinilecektir. Nüfusa oranı, erişilebilirlik, mevcudiyet ve dağılım unsurları açısından tüm kriterler incelenecektir. Bu şekilde yaşanabilirlik analizi tam olarak ortaya konulacaktır. Ayrıca anket ve görüşme verileri de kendi başlıkları altında inceleneceğinden yargıları destekler nitelik taşıyacaklardır.

Çizelge 18. Rekreasyonel Yaşanabilirlik Kriterleri

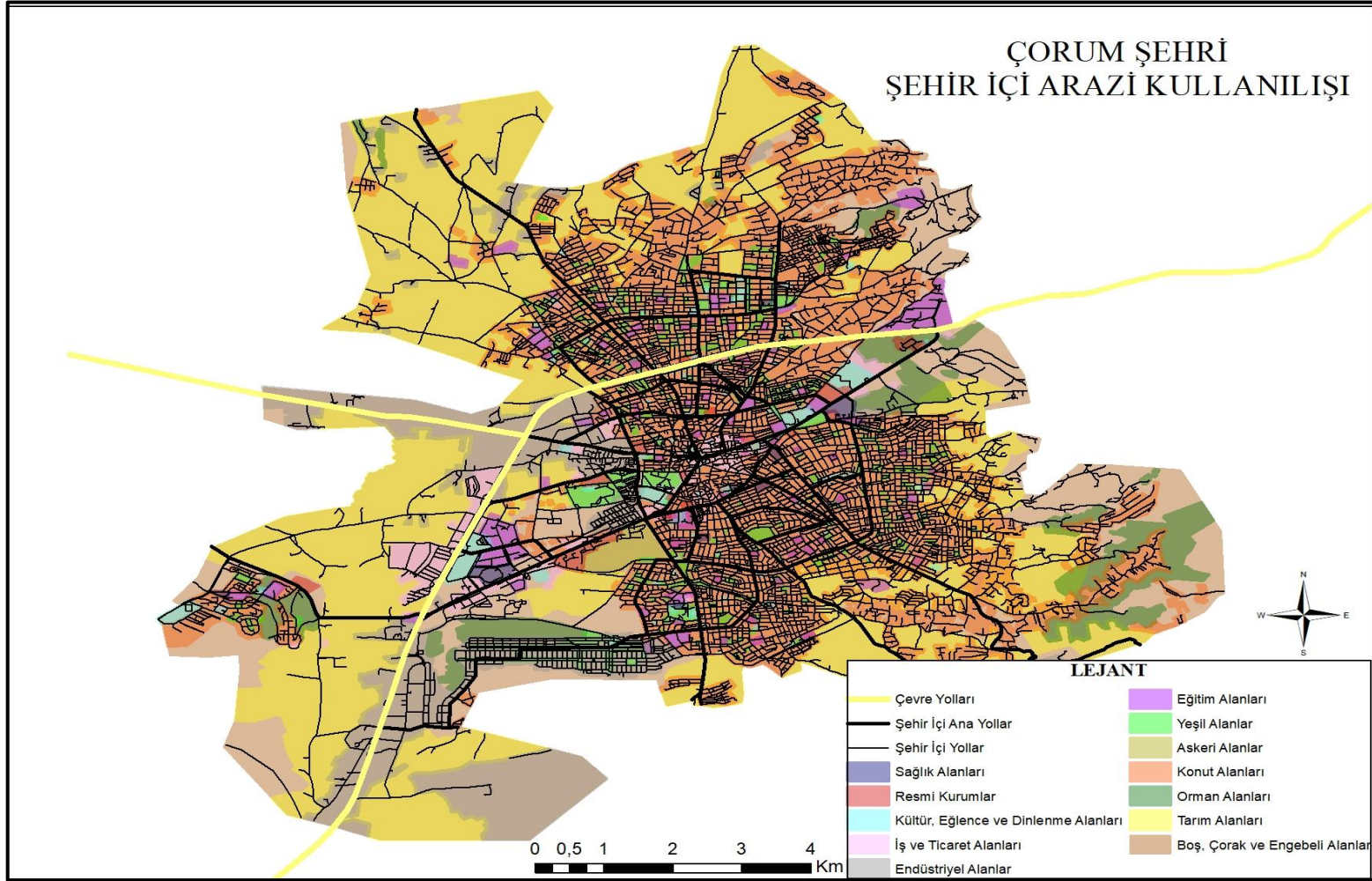
1	Sosyal Alanlar ve Sosyal Faaliyetler	Kafeler	4	Sportif Faaliyetler ve Spor Alanları	Spor Salonları ve Halı Sahalar Yüzme Havuzları
		Restoranlar Eğlence Mekânları AVM'ler Oteller			
2	Kültürel Alanlar ve Kültürel Faaliyetler	Sinemalar Tiyatrolar Müzeler Kütüphaneler	5	Kamusal Alanlar	Çekici, Estetik ve İşlevsel Kamusal Mekân Kamusal Alan Temizliği Peyzaj Öğelerinin Kalitesi İşlevsel Çeşitlilik Kamusal Sportif Alanlar
3	Korunan Alanlar	Kültürel Miras Öğeleri	6	Kamusal Yeşil Alanlar ve Orman Varlığı	
		Korunan Yeşil Alanlar	7	Rekreasyonel Alanlar ve Erişilebilirlik	
			8	Kurumlar Arasındaki İş Birliğinin Analizi	

4.3. Mekânsal Unsurlar ve Dağılım

Araştırmanın bu bölümünde şehir içi arazi kullanımının nasıl olduğu, oluşturulan haritadaki (Şekil 9) göstergelerin ne anlama geldiği açıklanmıştır. Genel olarak bakıldığında konut ve tarım arazilerinin büyük alan kapladığı dikkat çekmektedir. Kentsel açıdan düzensiz bir dağılım mevcuttur. Özellikle konut alanlarına yönelik bazı alanlarda yığılmalar olduğu söylenilebilir. Ticari açıdan şehrin en önemli alanı tam olarak merkezde konumlanmıştır. Günlük faaliyet sirkülasyonunun büyük çoğunluğu burada gerçekleşmektedir. Şehir genelinde ise en işlek olan caddeler yine merkeze değerek kenarlara doğru gitmektedir. Temel olarak ana yollar da insan trafiğinin yoğun olduğu güzergâhları temsil etmektedir.

Endüstriyel alanlar şehirle iç içe geçmiştir ve daha sonra dışa doğru bir taşınma yaşamıştır. Taşınmanın ardından daha düzenli bir hale gelmiştir ancak merkeze yakın yerlerde hala faaliyetlerini sürdüren endüstriyel kısımlar vardır. Lejant üzerinde yer alan bilgilerin açıklamaları şu şekildedir:

- **Askeri Alanlar:** Şehir içerisinde askeri üs olarak kullanılan alanları göstermektedir.
- **Boş, Çorak ve Engebeli Alanlar:** Yapılaşma olmamış, tarıma elverişli olmayan ve engebeli alanları göstermektedir.
- **Cevre Yolları:** D-180 ve D-795 kara yollarının şehir üzerindeki konumunu göstermektedir.
- **Eğitim Alanları:** Kütüphane, ilkokul, anaokulu, lise, üniversite, halk eğitim merkezi ve eğitim için gelen öğrencilerin konaklaması amacıyla işletilen öğrenci yurtlarını göstermektedir.
- **Endüstriyel Alanlar:** Sanayi alanlarını ve endüstriyel her türlü üretimin yapıldığı alanları belirtmektedir.
- **İş ve Ticaret Alanları:** Tüm iş ve ticaret noktalarını belirtir. Restoran, kafe vb. unsurlar da bu madde içerisinde yer almaktadır. Her ne kadar eğlence ve dinlenme yeri gibi düşünülse dahi bunlar özel işletmelerdir ve ticari amaçlarla kurulmuştur. Rekreasyon amacını işletme değil bireyler taşımaktadır. Bu nedenle kafe, restoran vb. unsurlar haritada bu alan içerisinde belirtilmiştir.
- **Konut Alanları:** İnsanların yerleştiği alanları belirtmektedir.
- **Kültür, Eğlence ve Dinlenme Alanları:** Camiler, müzeler, tarihi yerler, sportif faaliyet alanları vb. unsurları belirtmektedir.
- **Orman Alanları:** Ormanlık veya sık ağaçlık olan yerleri belirtmektedir.
- **Resmi Kurumlar:** Devlet kurumlarının şehir içerisindeki dağılımını belirtir.
- **Sağlık Alanları:** Özel ve kamusal sağlık kuruluşlarını belirtmektedir. Bu gruba dış hastaneleri, sağlık ocakları, özel hastaneler ve şehir hastanesi dâhildir.
- **Şehir İçi Ana Yollar:** Genel olarak şehir insanının en yoğun kullandığı yolları belirtmektedir.
- **Şehir İçi Yollar:** Şehir içerisindeki tüm ulaşım yollarını göstermektedir.
- **Tarımsal Alanlar:** Tarımsal üretime açık alanları belirtmektedir.
- **Yeşil Alanlar:** Kentsel parkları ve dinlenme alanlarını belirtmektedir. Çocuk oyun alanları parklarla birleşik olduğundan harita üzerinde bu alana dâhildir.

Şekil 9. Çorum Şehri Şehir İçi Arazi Kullanılışı

4.4. Rekreatyonel Yaşanabilirlik Analizi

Araştırmanın bu bölümünde elde edilen anket verileri, envanter raporları ve görüşme verileri kendi başlıkları altında birbirleriyle ilişkilendirilerek ele alınacaktır.

4.4.1. Anket Katılımcılarının Demografik ve Sosyoekonomik Özellikleri

Her alana ilişkin anket ait olduğu başlık altında yer edinmiştir. Araştırmanın bu kısmı anket katılımcılarının demografik ve sosyoekonomik özelliklerini belirtmektedir. Bu sayede katılımcıların demografik özellikleri ile sorulara verilen cevaplar arasında da değişimler olup olmayacağına ilişkin çıkarımlar yapmak mümkün hale gelmiştir. Anketler SPSS programıyla analiz edilmiştir ve araştırmanın bu kısmında da yine programdan edinilen sonuçlar yorumlanacaktır.

4.4.1.1. Yaş Özellikleri

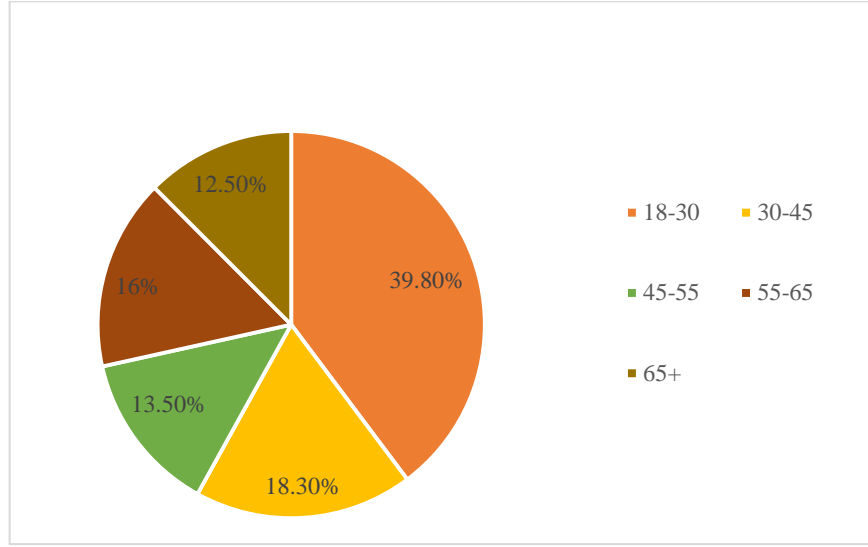
Katılımcıların yaş gruplarına göre dağılımı Çizelge 21’de belirtilmiştir. Araştırmada yaş gruplarının dağılımı 18-30, 30-45, 45-55, 55-65 ve 65 yaş üzeri şeklindedir. Ulusoy (2020), yapmış olduğu çalışmada yaş gruplarını farklı kriterler çerçevesinde farklı gruplar olarak ele almaktadır. Bu çalışma içerisinde farklılaşan gruplarda genel olarak 65 yaş ve üzeri yaşlıdır. 20 ile 30 yaş arası erken yetişkin olarak belirtmiş olup yaşamsal beklentilere göre 30 ile 65 yaş arasındaki değerleri de kendi içerisinde farklı yaşlara göre gruplandırmıştır (Ulusoy, 2020, s. 588-589).

Çizelge 19. Anket Katılımcılarının Yaş Özellikleri

Yaş	Sıklık	Yüzde (%)
18-30	159	39,8
30-45	73	18,3
45-55	54	13,5
55-65	64	16,0
65+	50	12,5
Toplam	400	100,0

Araştırmada yer alan yaş grupları bu çalışma etrafında şekillendirilmiştir ve 18-30 yaş aralığı bireyin Türkiye’de kabul edilen reşit yaşından itibaren Ulusoy’un

çalışmasında belirttiği erken yetişkinliğin sonunu kapsamaktadır. Ara dönemler için Ulusoy, hayata karşı beklentilerin farklılaştığını belirtmiştir ve buradan 30 ile 45 yaş aralığı belirlenmiştir (Ulusoy, 2020, s. 588-589). Kalan iki grup periyodik olarak yaşlılığa adımları temsil etmektedir bu nedenle on yaş aralıklarla ayrılmıştır. Frekans değerleri incelendiğinde en fazla katılımcının 18 ile 30 yaş aralığında olduğu gözlemlenmektedir. Aynı şekilde en az olan katılımcı grubu ise 65 yaş ve üzeri olanlardır (Şekil 10).

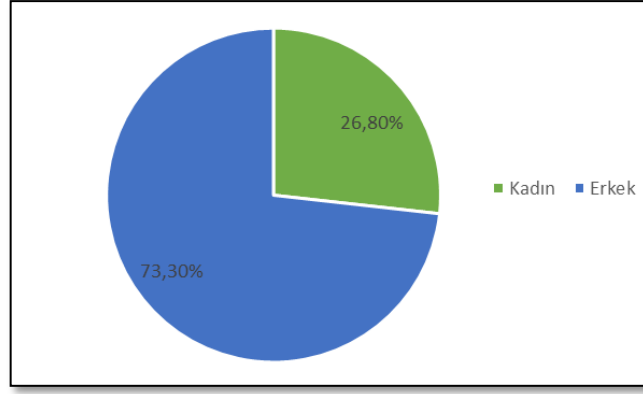
Şekil 10. Anket Katılımcılarının Yaş Grupları (%)

4.4.1.2. Cinsiyet Özellikleri

Anket katılımcılarının dağılımına bakıldığında 107 kadın ve 293 erkek bulunmaktadır (Çizelge 22). Yüzdeler ise %73,30 erkek, %26,80 kadın şeklindedir (Şekil 11). Dağılım olarak düzensizlik durumu söz konusu gibi görünmektedir fakat alana yönelik beklentileri belirleyebilmek adına alınabilecek cevaplar genel olduğundan kadın katılımcı sayısı yeterlidir.

Çizelge 20. Anket Katılımcılarının Cinsiyet Özellikleri

Cinsiyet	Sıklık	Yüzde (%)
Kadın	107	26,8
Erkek	293	73,3
Toplam	400	100,0

Şekil 11. Anket Katılımcılarının Cinsiyetleri (%)

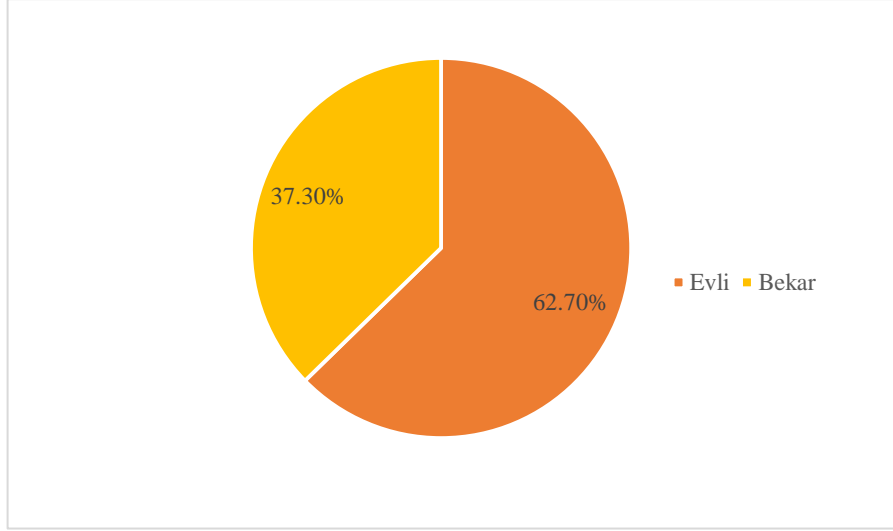
4.4.1.3. Medeni Durum Özellikleri

Medeni durum özelliklerine bakıldığında iki grup mevcuttur. Bu gruplar evli ve bekâr şeklindedir. Ankette diğer bir seçeneğin yer edinmemesinin nedeni bireylerin boşanmış ya da farklı durumun olmasının herhangi bir etki etmeyeceğinden kaynaklanmaktadır.

Katılımcıların 251’i evli, 149’u bekârdır (Çizelge 23). Cinsiyet özelliklerinde olduğu gibi bireylerin medeni durumunun dağılışı düzensizliğinin nedeni evli bireylerin çift olarak araştırmaya katılmasından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle araştırmaya birey olarak değil hane olarak da katılım gösterilmiştir. Farklı bir sınıfın bulunmaması bireylerin kendilerini doğrudan bekâr olarak nitelmesine neden olmuştur şeklinde bir sonuç vardır (Şekil 12). Ancak katılımcıların farklı durumu olup olmadığı ankete dâhil edilmek amacıyla veri toplama sürecinde katılımcıya harici soru olarak yöneltilmiştir. Evet, şeklinde farklı bir grup gerektiren cevap alınmadığından değişiklik yapılmamıştır.

Çizelge 21. Anket Katılımcılarının Medeni Durum Özellikleri

Medeni durum	Sıklık	Yüzde (%)
Evli	251	62,7
Bekar	149	37,3
Toplam	400	100,0

Şekil 12. Anket Katılımcılarının Medeni Durumu (%)

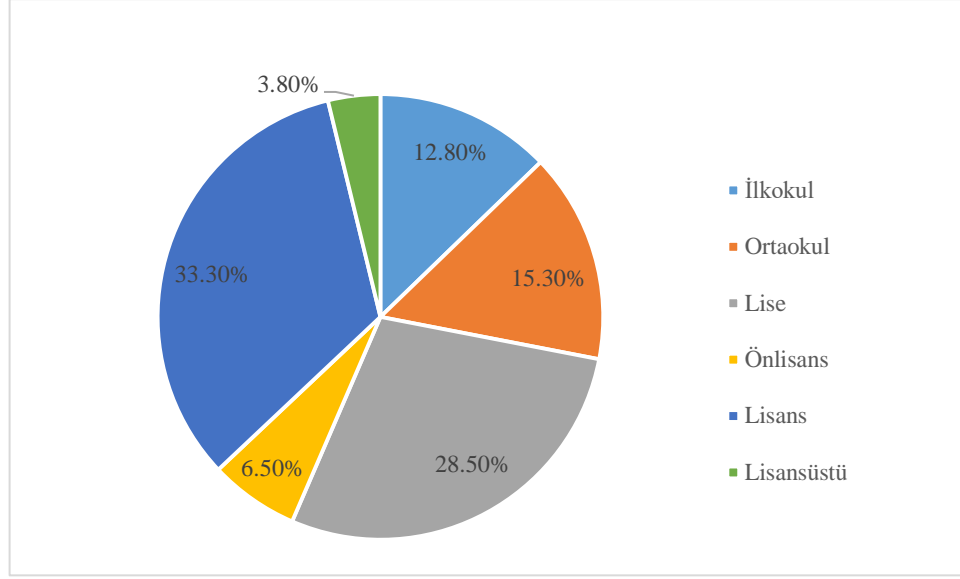
4.4.1.4. Eğitim Durumu Özellikleri

Eğitim durumu, bireylerin gerek mezun olduğu derecesi gerekse de mevcut sahip olacağı dereceyi belirtmektedir. Meslek özelliklerinde bilhassa öğrenciler ve memurlar bu duruma örnek oluşturmaktadır.

Yüzdeler dağılım ve sayılara bakıldığında (Çizelge 24 ve Şekil 13) en fazla katılımcının lisans mezunu olduğu anlaşılmaktadır. Ardından ise lise gelmektedir. Her iki grubun da toplam yüzdeler dilimi katılımcıların yarısından fazlasını oluşturmaktadır. Bu durum katılımcıların büyük oranda eğitilmiş olduğunu göstermektedir. Okuma-yazma konusu ilköğretim derecesinin zorunluluğundan dolayı belirgin değildir. Özellikle 65 yaş ve üzeri bireylerde bu durum oluşabilmektedir ancak bireylerin ankette verdiği cevaplara göre ilköğretim eğitimi almışlardır. En az kişi sayısının bulunduğu grup ise lisansüstü grubudur.

Çizelge 22. Anket Katılımcılarının Eğitim Durumu Özellikleri

Eğitim durumu	Sıklık	Yüzde (%)
İlkokul	51	12,8
Ortaokul	61	15,3
Lise	114	28,5
Önlisans	26	6,5
Lisans	133	33,3
Lisansüstü	15	3,8
Toplam	400	100,0

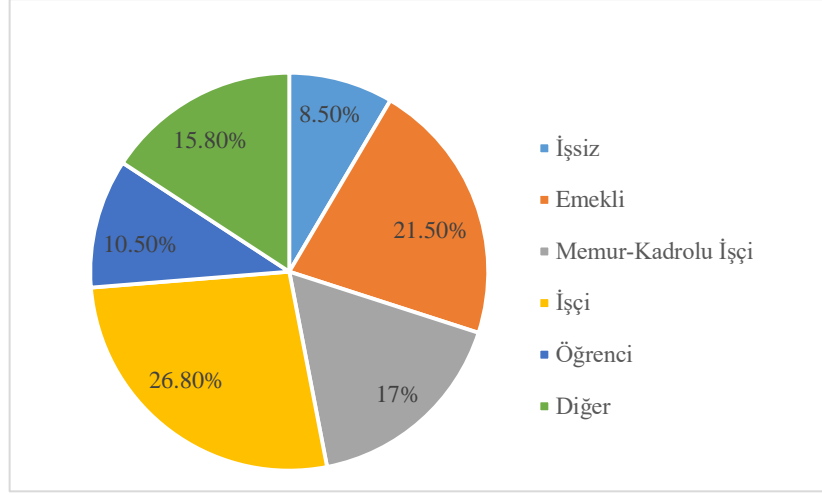
Şekil 13. Anket Katılımcılarının Eğitim Durumu (%)

4.4.1.5. Meslek Özellikleri

Mesleki dağılım, bireylerin ne iş yaptıklarını gruplandırma olarak göstermektedir. Grupların yüzdelik dağılımı ve sayılarına bakıldığında en büyük dilimin işçilere ait olduğu görülmektedir (Çizelge 25). Daha sonra ise özellikle emeklilik sorununun çözülmesinin ardından emekli olan bireyler de gruba dahil oldukları için emekli grubu ikinci sırada yer almaktadır. 50 yaş ve üzeri katılımcıların çoğunun emekli olması ve 45 yaş üzeri bireylerin büyük bir paya sahip olması bu durumun kanıtı niteliğindedir. İşsiz ve öğrenci grupları en az paya sahiplerdir (Şekil 14). İşsiz sınıfının sahip olduğu yüzdeliğe yeni mezun öğrenciler de etki etmektedir. Diğer sınıfı olarak nitelenen grubun içerisinde esnaf ve eleman çalıştıran patron bireyler bulunmaktadır. Kadrolu işçilerin de memur-kadrolu işçi sınıfında oran yükseltici bir payı bulunmaktadır.

Çizelge 23. Anket Katılımcılarının Meslek Özellikleri

	Sıklık	Yüzde (%)
İşsiz	34	8,5
Emekli	86	21,5
Memur-Sürekli İşçi	68	17,0
İşçi	107	26,8
Öğrenci	42	10,5
Diğer	63	15,8
Total	400	100,0

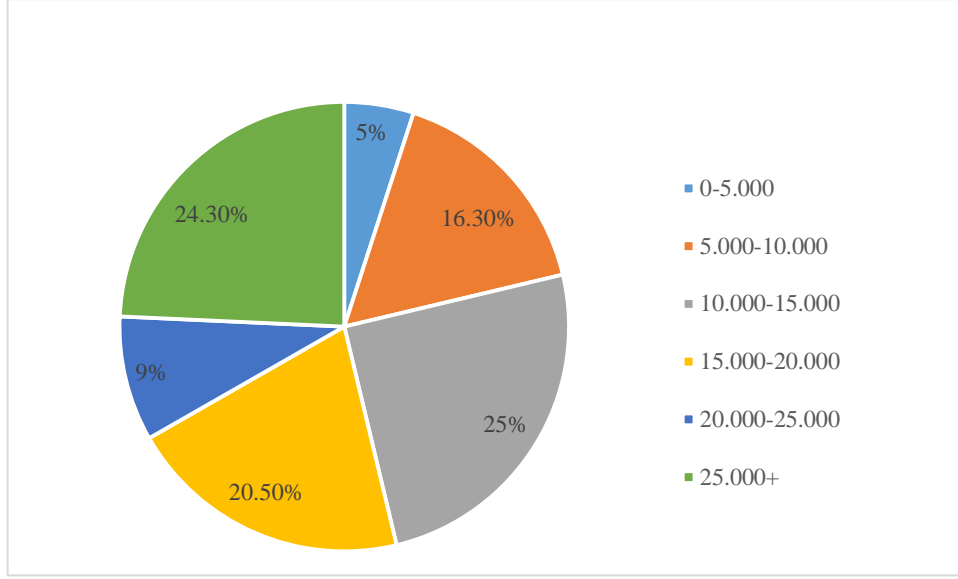
Şekil 14. Anket Katılımcılarının Meslekleri (%)

4.4.1.6. Aile Geliri Özellikleri

Gelir gruplarının dağılımı özellikle mesleklerin ve 2023 yılı asgari ücretin miktarıyla yakından ilgilidir. 2023 asgari ücreti sınıflandırma içerisinde 5.000-10.000 arasında yer almaktadır. 2023 yılı asgari ücretin bulunduğu grubun yüzdelik dilimi 16.3'tür. En fazla 10.000-15.000 arası ücretle çalışan bireyler bulunmaktadır. Mevcut durumda bu sınıf işçilerden oluşmaktadır ve çalışma prensipleri de asgari ücret ile ekstra prim şeklindedir. Bu bağlamda memur bireyler 15.000 ve üzeri geliri olan gruplarda yer edinmiştir. Gruplar arasında en fazla gelire sahip olanların meslek tanımlarından diğer sınıfına ait olduğu anket sonuçlarında ortaya çıkmıştır. En az gelire sahip olan sınıfta ise öğrenciliği devam edenler veya yeni mezun olmuş öğrenciler bulunmaktadır. 0-5000 arasındaki tutar ise 2023 yılında belirlenen lisans bursu veya part-time işlerin ücret düzeyine denk gelmektedir. Ayrıca gelir gruplarının belirlenmesinde ana faktör ise kazancın aylık formatta olmasıdır (Çizelge 26).

Çizelge 24. Anket Katılımcılarının Aile Geliri Özellikleri

Gelir durumu	Sıklık	Yüzde (%)
0-5000	20	5,0
5000-10000	65	16,3
10000-15000	100	25,0
15000-20000	82	20,5
20000-25000	36	9,0
25000+	97	24,3
Toplam	400	100,0

Şekil 15. Anket Katılımcılarının Aile Gelirleri (%)

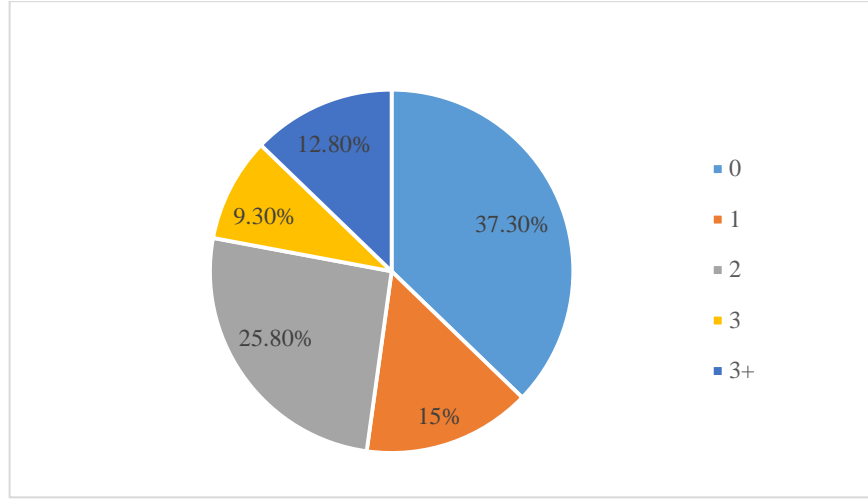
4.4.1.7. Çocuk Sayısı Özellikleri

Çocuk sayısı verileri incelendiğinde çocuk sahibi olmayan bireylerin yani 0 değeri taşıyan grubun en fazla olduğu gözlemlenmektedir. Bunun temel nedeni tüm bekar bireylerin bu grupta yer almasındandır.

Veri toplama sürecinde evli olan bireylerin hepsinin aynı zamanda çocuğu olduğu da anlaşılmıştır. Öte yandan çocuk sayısında ise 2 çocuğun ön plana çıktığı görülmektedir (Çizelge 27). Daha sonra ise tek çocuk ve ardından 3 veya üzeri çocuk sayısı gelmektedir. 3 veya üzeri sayıda çocuk sahibi olan bireylerin büyük çoğunluğu emekli kişilerden oluşmaktadır. Tek çocuklu olanlarda da durum memur-kadrolu işçi sınıfının katkı payının yüksek olması şeklindedir. En az yüzdeler dilime sahip olan grup ise 3 çocuk sahibi olan kişilerdir. Bu grubun içerisinde de emekliler ve 45 yaş üzerindeki bireyler büyük çoğunluğu oluşturmaktadır (Şekil 16).

Çizelge 25. Anket Katılımcılarının Çocuk Sayısı Özellikleri

Çocuk sayısı	Sıklık	Yüzde (%)
0	149	37,3
1	60	15,0
2	103	25,8
3	37	9,3
3+	51	12,8
Toplam	400	100,0

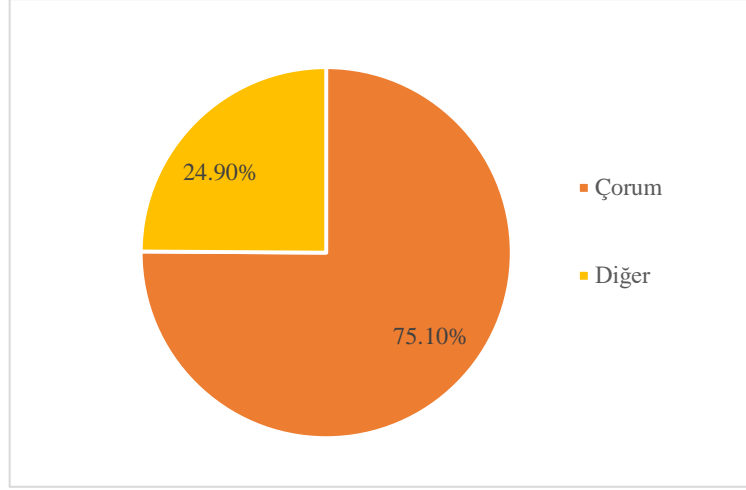
Şekil 16. Anket Katılımcılarının Çocuk Sayısı (%)

4.4.1.8. Katılımcıların Köken Özellikleri

Katılımcıların memleketlerine bakıldığında en fazla yerli insanlarla anket yapıldığı gözlemlenmektedir ancak anket yapılırken özellikle yerli olup olmadığına dikkat edilmemiştir. Bunun nedeni bireylerin Çorum şehri içerisinde yaşıyor olması hususunun araştırma için yeterli olduğudur. Herhangi bir ilden gelmesi veya farklı bir yerde doğmak gibi unsurlar araştırma içerisinde dikkate alınmamıştır. Öte yandan memleketi farklı bir il olan kişilerin çoğu memur ve öğrencidir. Emekli grubunun tamamı ise yerlidir. Birtakım girişimcilerin gelmesi dışında meslek gruplarından diğer sınıfı da tamamıyla yerli kişilerden oluşmaktadır. İşsiz sınıfı içerisinde yer alan grupta yeni mezun öğrencilerin de bulunduğu daha önceki kısımlarda belirtilmiştir. Bu konu aynı zamanda bireylerin mezuniyet sonrası memleketine döndüğünü de ifade etmektedir.

Çizelge 26. Anket Katılımcılarının Köken Özellikleri

	Sıklık	Yüzde (%)
Çorum	301	75,1
Diğer	99	24,9
Toplam	400	100,0

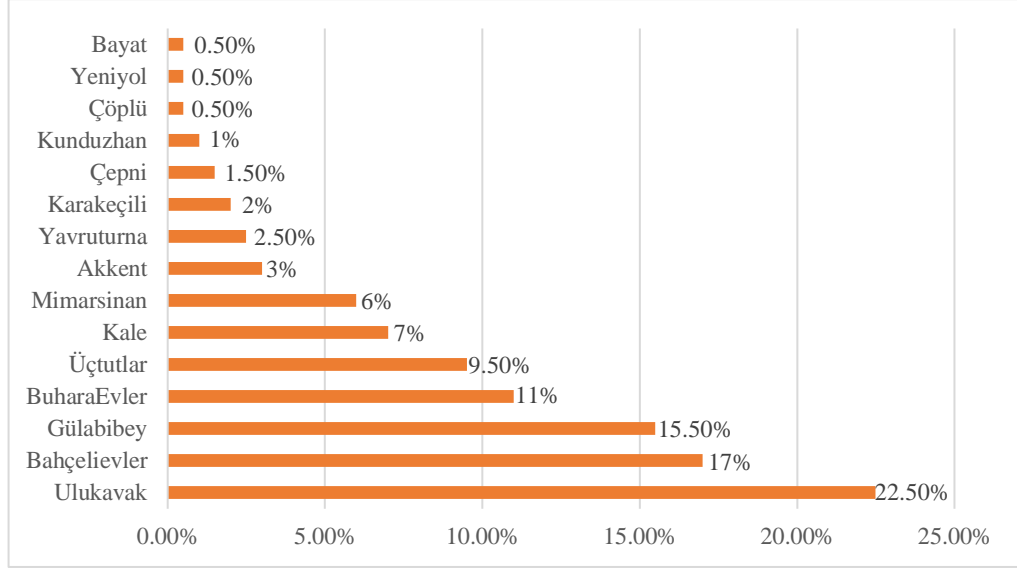
Şekil 17. Anket Katılımcılarının Kökenleri (%)

4.4.1.9. Mahallî İkametgâh Özellikleri

İkametgâh özellikleri, bireylerin hangi mahallede ikamet ettiğini belirtmektedir ancak bu dağılım anket uygulanmadan öncesinde belirlenmiştir. Bunun temel nedeni mahallelerin nüfus sayılarının ilçe genelinde sahip olduğu büyüklük payıdır (Şekil 18). Bu bağlamda Ulukavak Mahallesi ilk sırada gelmektedir. Ayrıca bu çizelge (29), hangi mahalleden kaç katılımcıya anket uygulandığının da göstergesidir.

Çizelge 27. Anket Katılımcılarının İkametgâh Özellikleri

Mahalle	Sıklık	Yüzde (%)
Ulukavak	90	22,5
Bahçelievler	68	17,0
Gülabibey	62	15,5
Buharaevler	44	11,0
Üçtutlar	38	9,5
Kale	28	7,0
Mimarsinan	24	6,0
Akkent	12	3,0
Yavruturna	10	2,5
Karakeçili	8	2,0
Çepni	6	1,5
Kunduzhan	4	1,0
Çöplü	2	,5
Yeniyol	2	,5
Bayat	2	,5
Toplam	400	100,0

Şekil 18. Anket Katılımcılarının İkametgâhları (%)

4.4.2. Sosyal Alanlar ve Sosyal Faaliyetler

Sosyallik, bir insanın doğduğundan itibaren oluşan ve kişinin tüm hayatı boyunca devam eden temel ihtiyaçlarından biridir. Vatandaş, sosyalleşme kavramını en kısa biçimde insanlaşma olarak tanımlamıştır. Sosyalleşmenin oluşabilmesi için uygun bir çevre ve biyolojik yapı gerekmektedir (Vatandaş, 2020, s. 815-817). Temelde duyguların ve bakış açısının gelişimi için sosyallik gerekir. Bu sayede kişi kimliğini oluşturmuş olur. Sosyalleşmenin birtakım işlevleri bulunmaktadır. Bunlar:

1. Toplumsal sürdürülebilirlikte rol oynama,
2. Bireye bir hedefe ulaşma hususunda moral verme,
3. Bireyin toplumda edindiği yerin vazifelerini gösterme,
4. Kişisel becerileri geliştirme,
5. Herhangi bir durumla başa çıkabilmeyi öğretme,
6. Kişinin kimlik gelişimine yardımcı olma şeklindedir (Gündoğdu, 2013).

Sosyalleşmeye etki eden unsurlar bulunmaktadır. Gündoğdu (2013), yapmış olduğu çalışmada bu kavramları 6 başlık altında incelemiştir. Bunlar aile, kültür, eğitim, akran grupları, toplumsal çevre ve kitle iletişim araçlarıdır. Genel olarak günümüz teknoloji çağında yeni yetişen bireylerin büyük çoğunluğu kitle iletişim araçlarıyla sosyalleşmektedir. Kitle iletişim araçlarından özellikle internet bir nevi

sosyalliğin salgını durumundadır. Bireylerin devamlı mesajlaşıp fiziksel bir aktivite yapmıyor olması, devamlı kapalı alanda bulunarak bunu gerçekleştirilmesi ve sosyallik açısından ileri gidilse de fonksiyonel kişisel gelişim açısından bu dijital sosyalliğin kişiyi geriye götürüyor olması durumun salgın olarak nitelendirilmesine sebep olmaktadır. Artık günümüzde fiziksel yerine sanal çevre hâkimdir. Bireyler fikirlerini, duygularını ve bir fikre olan karşıt tepkilerini bile sanal ortamlarda yaşamaktadırlar.

Sosyalliğin bazı işlevleri olduğuna daha önce değinilmiştir. İşlev kavramı doğası gereği çift perspektife sahiptir. Yapılan çalışmalarda sosyallik açısından işlev kavramının olumlu ve destekleyici yönleri ortaya konulmuştur fakat tam tersi işlevsiz veya bireyden götürdüğü unsurlar da mevcuttur. Kişi doğup büyüdüğü yerle sınırlı olan çevresindeki kişi ayrımını yapamadığı için yanlış kararlar verebilir. Sigara kullanımı veya madde bağımlılığı konularının büyük çoğunluğu arkadaş grupları içerisinde edinilen alışkanlıklardır. Öte yandan eğitim kurumlarında sosyallik yetişkin bir öğretmenin öğrenci ile yaşadığı diyalogla da gelişmektedir. Bu durum da öğretmenin fikir empoze etmesi gibi durumlarla sonuçlanabilmektedir. Olumlu değerlerin yanı sıra olumsuz örnekleri de çoğaltmak mümkündür fakat burada üzerinde durulması gereken husus optimal sosyallik işlevinin ortaya konulması için hem pozitif hem de negatif işlevlerin çalışmalarda yer edinmesi gerektiğidir.

Araştırmanın bu kısmında Çorum Şehrindeki sosyal alanlar ve sosyal faaliyetlerin durumu anket verileri çerçevesinde incelenmiştir (Çizelge 30). Burada temel olan unsur anket katılımcılarının ifadelerine verdikleri cevapların sosyal alanlar ve faaliyetlerle ilgili ne tür bir fikir belirttiğidir. Sosyal alanlar, araştırma içerisinde kafeler, restoranlar, oyun salonları ve AVM'ler şeklinde yer almaktadır. Bu unsurların seçiminde kalabalık olma durumu veya başka bir deyişle bireylerin yoğun olarak gittiği yerler ana etkindir. Ele alınan sosyal alanlar katılım, mekânların miktar açısından yeterliliği ve erişilebilirlik eksenlerinde ele alınmıştır. Erişilebilirlik hususunda detaylı olarak yorumlama yapılmamıştır çünkü araştırma içerisindeki tüm rekreasyonel alanlarla ilgili erişilebilirlik kavramına dokuzuncu kısım olan "Rekreasyonel Alanlar ve Erişilebilirlik" başlığı altında kapsamlı olarak değinilmiştir.

Çizelge 28. Sosyal Alanlar ve Sosyal Faaliyetlere Yönelik Katılımcıların Genel Algıları

Sıra	İfade	\bar{X}	S.S.
1	Merkez ilçede kendime sosyalleşmek için yeterince imkân bulabilirim.	3,855	1,663
2	Boş zamanımı kaliteli geçiririm.	3,693	1,637
3	Merkez ilçenin rekreasyon potansiyeli yüksektir.	2,363	1,659
4	Merkez ilçenin rekreasyonel imkânları halkın beklentisini karşılar niteliktedir.	2,323	1,719
5	Merkez ilçede kafelerin sayısı yeterlidir.	4,123	1,452
6	Haftada bir kafeye giderim.	3,590	1,825
7	Kafelerin fiyatları uygundur.	3,618	1,658
8	Kafeye gittiğimde kendimi sosyal hissederim.	2,358	1,750
9	Merkez ilçede restoran sayısı yeterlidir.	3,573	1,727
10	Haftada bir dışarıda yemek yerim.	3,653	1,822
11	Restoran fiyatları uygundur.	2,248	1,736
12	Boş zamanımı oyun salonlarında geçiririm.	2,265	1,680
13	Merkez ilçedeki eğlence mekânı sayısını yeterli bulurum.	3,105	0,914
14	Oyun salonlarındaki aktivite çeşitliliği fazladır.	2,820	1,058
15	AVM'lerin sayısı yeterlidir.	2,268	1,736
16	AVM'lere haftada bir giderim.	3,598	1,624
17	AVM'lerde dükkân ve rekreasyonel faaliyet çeşidi fazladır.	3,653	1,689
18	Sosyal alanlara erişim kolaydır.	3,568	1,680

1= “Kesinlikle Katılmıyorum”, 2= “Katılmıyorum”, 3= “Kararsızım”, 4= “Katılıyorum”, 5= “Kesinlikle Katılıyorum”

Anket verileri incelenirken ifadelerin aritmetik ortalamaları baz alınmıştır. Bu bağlamda en düşük ortalamaya sahip ifade 2.248 ile “Restoran fiyatları uygundur.” ifadesidir. “Merkez ilçede kafelerin sayısı yeterlidir.” ifadesi ise 4.123 ile en yüksek ortalamaya sahip olan ifadedir. En yüksek ortalamalı ifadeye bakıldığında katılımcıların ilçe genelindeki kafeleri sayısal açıdan yeterli olarak nitelendirdiği gözlemlenmektedir. Sosyal alanlarla ilgili katılım çerçevesinde yer alan ifadeler 2, 4, 6, 7, 8, 10, 11, 12 ve 16 numaralı ifadelerdir.

Her ne kadar değerlendirme 3 kriter kapsamında olsa da bu kriterler içerisinde sadece erişilebilirlikle ilgili tek soru bulunmaktadır. Bunun nedeni daha önce belirtildiği üzere farklı bir kısımda konunun detaylandırılmış olmasıdır. Öte yandan kriterler de kendi içlerinde sosyal alanlar çerçevesinde incelenmiştir. Örneğin katılımı ilgili ifadeler içerisinde en düşük olanı restoranlarla ilgilidir. Katılımcıların cevaplarında bazı tezat durumlar gözlemlenmektedir. Örneğin bireylerin kafeye devamlı olarak gittiği fakat kafede kendilerini yeterince sosyal hissetmedikleri gözlemlenmektedir. Bunun nedeni mekân zorunluluğu ve sosyallik hissiyatıdır. Sosyallik zorunlu bir ihtiyaçtır ama bireylerin kafeye gitme zorunluluğu sosyalliğe

bağlı değildir. Alışveriş esnasında dinlenmek için gidilen bir yer, doğum günü kutlaması veya davet verilebilen bir yer veya sadece bireylerin tek başına gidip oturduğu bir yer de olabilmektedir (Şekil 19 ve 20). Bu sebeple bireylerin kendini sosyal hissetmesi ile mekâna gitme sıklığı arasında değişkenlik olması normaldir. İfadelerin teker teker incelenmesi araştırmanın uzatılması anlamına gelmektedir. Bu durum gereksiz olacağından yalnızca sosyal alan ve kriter kapsamında ekstrem değerlere sahip ifadeler yorumlanmıştır.

Kafelerin dışında şehrin genel rekreasyonel potansiyelini katılım açısından değerlendiren ikinci ve dördüncü ifadelerde de tezatlık bulunmaktadır. Bunun da nedeni bireyselliktir. Katılımcılar kendi zamanlarını kaliteli geçirdiğini düşünmektedir ancak şehrin rekreasyonel potansiyelini düşük bulmaktadır. Aslında bu durumun konfor alanıyla da ilgisi bulunmaktadır. Çeşitli aktivitelere katılım göstermemek bunun en büyük göstergesidir. Belirli kalıpların dışına çıkamamak olumsuz değerlendirmeye yol açabilmektedir.

Şekil 19. Gazi Caddesi Üzerinde Bir Kafe Görünümü

Şekil 20. Sosyal Tesisten Bir Görünüm

Restoranlar incelendiğinde fiyatlandırma ve dışarda yemek yeme arasında tezatlık bulunmaktadır. Bu zıtlığın ortaya çıkmasındaki ana neden iştir çünkü gerek özel gerekse devlet kurumlarında çalışan personellerin öğle arasında yemek yediği yerler yine restoran, lokanta veya hazır yemek zincirleri olmaktadır. Her ne kadar fiyatlandırma konusunda katılımcılar şikâyetçi olsalar da evden yiyecek getirme dışında tüm ihtimaller yemek işletmelerine çıkmaktadır. İşletmelerin bu durumun farkında olduğu da aşikârdır. Eğlence mekânları veya araştırma kapsamındaki bu mekânların genel adıyla oyun salonları ve AVM'ler açısından ifadeler arasında bir tezatlık bulunmamaktadır. Diğer kriterlerden erişimle ilgili bireylerin bir problem yaşamadığı anlaşılmaktadır.

Sosyal alanların sayısal anlamda yeterliliğini denetleyen ifadeler 1, 3, 5, 9, 14, 15 ve 17 numaralı ifadelerdir. Şehirle ilgili genel değerlendirmeye bakıldığında katılımcıların kendi kendilerine rekreasyonel imkân yaratma çabası olduğu gözlemlenmektedir. Çünkü şehrin rekreasyonel potansiyelini düşük bulup aynı zamanda kendilerine rekreasyonel olarak yeterince imkân bulabilmektedirler. Bu durum aslında kişilerin tekdüze sosyallik anlayışından kaynaklanmaktadır. Bazı kimseler için çeşitliliğin bir önemi yoktur aktivite aktivitedir. Farklı bir bakış açısıyla ele alındığında ise bu durum bir zorunluluğun sonucu olabilmektedir. Rekreasyonel potansiyelin gerçekten düşük olduğu bir durumda kişilerin yapabileceği aktivite sayısı sınırlı olacağından bunları yapma zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Diğer sosyal alanlara bakıldığında katılımcılar kafe, restoran ve eğlence mekânlarının sayısal

anlamda yeterli olduğunu düşünmektedir. AVM’lerde ise yetersizlik söz konusudur. şehirde 1 adet AVM bulunmaktadır ve katılımcılar elbette bunun artırılabilceğini düşünmektedir (Şekil 21 ve 22). Öte yandan AVM sıfatı taşımayan fakat toplu alışveriş yapılabilen yapılar da mevcuttur ancak bu sıfatı katılımcıların yakıştırdığı tek bir yerin bulunması sebebiyle sayı düşük olarak nitelendirilmektedir. Katılımcıların AVM’lerle ilgili dükkân yeterliliği ifadesine olumlu cevap vermelerinin temel nedeni AVM ile birlikte alışlageldik dükkânların dışında zincir markaların bu alanı tercih etmesidir. Bireylerin daha önce görmediği markalardan alışveriş yapabiliyor olmaları veya en azından mevcuda alternatif olarak gelen dükkânlar olduklarını düşünmeleri bu ifadeye olumlu cevap vermeleri için yeterlidir.

Şekil 21. İnönü Caddesi Üzerindeki AVM'nin Dıştan Görünümü

Şekil 22. AVM'nin İçinden Bir Görünüm

Araştırmanın anket ve görüşme kapsamında olması nedeniyle anket verileri dışında yöneticilerle yapılan görüşme verileri de bu kısımda genel değerlendirme kapsamında ele alınmıştır. Çorum Belediyesi yetkilileriyle yapılan görüşmelerde sosyal alanlarla ilgili demografik sorular hariç 15 soru bulunmaktadır. Bu sorularla birlikte yöneticilerin gözünde sosyal alanların durumu ve halkın bakış açısına olan tutumları ortaya konulmuştur. Yöneticilere ilk olarak araştırma kapsamında yer alan sosyal alanlardan düzenli olarak ziyaret ettiği birinin olup olmadığı sorulmuştur. Beklendiği üzere görüşme yapılan her iki yöneticinin de periyodik olmasa da sık sık restorana gittiği cevabı alınmıştır. Yine miktar açısından yeterliliğin durumu sorulduğunda ise yeterli olduğu yönünde yöneticilerin hemfikir olduğu gözlemlenmiştir. Yöneticilere halkla ilgili olarak “İnsanların kafe tarzı sosyal alanları ziyaret etmelerindeki sebepler sizce nelerdir?” sorusu sosyalliğin farkındalığının durumunu anlayabilmek adına sorulmuştur.

Y.1.: “Herkeste olduğu gibi sosyalleşmek için insanlar bu yerleri ziyaret etmektedir. “

Y.2.: “Arkadaşlarla buluşmak veya bunun gibi sosyal aktivitelere katılmak için olduğunu düşünüyorum. Farklı bir sebebi varsa da bence mutlaka bu sonuca çıkacaktır.”

Yöneticilerin cevapları incelendiğinde katılımcıların kendilerini sosyal alanlarda yeterince sosyal hissetmedikleri ifadesine verdikleri cevapla terslik olduğu gözlemlenmektedir. Elbette bu terslik anket katılımcılarının da kendi içerisinde bulunduğu bir bakıma sorun teşkil etmemektedir.

Sosyal alanların hitap ettiği yaş gruplarını ölçmek adına “Sosyal alanların her yaşta bireye uygun olduğunu düşünüyor musunuz? Hayır, ise özellikle hangi yaş grubuna hitap ettiğini düşünüyorsunuz?” sorusu sorulmuştur.

Y.1.: “Özellikle bir yaş grubu belirtmek gerekirse gençler derim ama her yaşta insanın da sosyalleşebileceği yerler mevcut.”

Y.2.: “Her yaş grubuna hitap ediyor çünkü bir sınırlama yoksa zaten her yaşta insana hitap ediyordur sadece katılıp katılmamak kişiye kalmış bir durum.”

Yöneticiler sosyal alanların her yaşta hitap ettiğini düşünmektedir fakat bu her yaş kavramının anket kapsamında katılımcıların yaş sınırlarından ibaret olduğu senaryoda doğrudur. Yaş azaldıkça özellikle zararlı alışkanlıklara özenme ihtimali de sosyal alanlarda artmaktadır. Bu nedenle her yaşta hitap etmemektedir fakat 18 yaşını doldurmuş veya daha büyük her bireyin sosyal alanlarda yapabileceği aktiviteler neredeyse aynı olduğundan ikinci yöneticinin belirttiği ifade kesinlikle doğrudur. Aktivite vardır fakat katılmak kişinin inisiyatifine kalmaktadır.

Bireylerin sosyal alanlarla ilgili maliyet durumlarına verdikleri cevaplara daha önce değinilmiştir. Yöneticilerin bu konuda ne düşündüklerini öğrenmek adına “Genel olarak şehirde sosyal faaliyetlerin maliyetiyle ilgili ne düşünüyorsunuz?” sorusu sorulmuştur.

Y.1.: “Faaliyet türüne göre maliyet değişir bir de aktiviteye katılan kişinin maddi durumuna göre. Bu konu çok geniş kapsamlı bir konu çünkü bu konunun asgari ücret kazanan birine göre durumu başka yüksek kazançlı olan birine göre durumu başkadır. Bana soracak olursanız da normal düzeydedir.”

Y.2.: “Açıkçası maliyet tabii ki kişiden kişiye göre değişir ama ben çok maliyetli olarak görmüyorum.”

Maliyet açısından yöneticilerin verdikleri cevaplar normal düzeydedir. Bir puanlama yapılmadığı için anket katılımcılarının cevapları da olumsuz olduğu için yönetici cevapları olumlu olarak kabul edilmiştir. Buna göre de cevaplarda uyumsuzluk vardır yani yöneticiler ve halk maliyet konusuna farklı bakmaktadır. Ankette yer almayan fakat yöneticilerin görüşlerine yer verilmek istenen güvenlik hususuyla ilgili yöneticiler güvenlik güçlerinin faal olduğunu ve güvenlik açısından mekân özelinde bir sorun olmadığını belirtmişlerdir. Sosyal faaliyetlere alternatif

arayışıyla ilgili “Merkez ilçeye alternatif üç sosyal faaliyet getirecek olsaydınız bunlar neler olurdu?” sorusu sorulmuştur.

Y.1.: “Sosyallik deyince sadece kafe veya oyun salonları dememek lazım. Bu soru çok genel bir soru. Şu anda doğrudan 3 tane sayamam ama yaz döneminde fuar alanında kurulan festivalin kalıcı olması daha iyi olabilirdi. Tabii o zaman da katılım o kadar fazla olur muydu bilmem ama fikrim budur.”

Yöneticinin verdiği cevaba bakılarak sosyal faaliyetlerde yetersizlik olmadığı sadece yaz mevsiminde kurulan fuarın kalıcı olması gerektiğini belirttiği gözlemlenmektedir. Katılımcıların sosyal alan özelinde mekânsal yeterlilik ifadelerine verdikleri cevaplara da bakılarak sosyal alanların yeterli olduğunu anlamak mümkündür. Erişilebilirlik hususunda “Sosyal alanlar şehirselleşen olarak sizce halkın erişim kolaylığına yönelik mi yoksa işletme tercihi olarak mı dağılmıştır? Neden?” sorusu sorulmuştur. Bu sorunun temel amacı rant çerçevesinde mi yoksa gerçekten halk için mi bu alanlara yatırım yapıldığını ölçmektir. Ayrıca ulaşım ile ilgili problemler olup olmadığını denetlemek için “Sosyal alanlara erişim hususunda halkın yaşayabileceği problemler sizce neler olabilir?” sorusu da bu soruya eklenmiştir.

Y.1.: “Ulaşım ile ilgili bir sorun olduğunu düşünmüyorum. Ayrıca ulaşım konusunda belediyemizin çalışmalarının özellikle iyi olduğunu belirtmek isterim. Ulaşımı kolay olan yerleri işletmeler tercih edebilir buna denebilecek bir şey yok ama zaten işletmelerin politikasının da bu çerçevede geliştiğini düşünüyorum.”

Y.2.: “Tarihsel olarak bakarsak geçmişte de şu an yoğun olan yerler yoğundu. O yüzden ulaşım da ona göre imkânlar geliştikçe ayarlandı. Tek bir yerde toplanması bir bakıma iyi bir şey çünkü erişimi kolaylaştırıyor. Ulaşım ile ilgili bir sorun olduğunu düşünmüyorum sadece Gazi caddesindeki trafik belki bir problemdir o da aşırı bir sorun değil diye düşünüyorum çünkü orası en işlek cadde ve kabul edilebilir olduğunu düşünüyorum.”

Erişilebilirlik konusunda genel anlamda yöneticilerin cevapları anket katılımcılarının cevaplarıyla örtüşmektedir bunun nedeni yöneticilerin de belirttiği üzere bir yerde yığılma olması ve burasının da her yere yakın olmasından kaynaklanmaktadır. Sosyal alanlarla ilgili yöneticilere sorulan son soru ise sosyalleşme algısına toplu bir bakış anlamına gelen “Sosyal alanlarda insanların yeterince sosyalleşebildiğini düşünüyor musunuz?” sorusudur. Bu soruya yöneticiler ortak şekilde evet demişlerdir ve sosyalleşmenin genel anlamda şehir açısından kolay olduğu fikrinde hemfikirlerdir. Genel anlamda bakıldığında yöneticilerin ve anket katılımcıları olan halkın görüşleri uyuşmaktadır yalnızca fiyatlar açısından zıtlık söz konusudur. Bu bağlamda sosyal alanlar açısından yönetim ve halk arasında bir uyum olduğu genellemesini yapmakta bir sakınca bulunmamaktadır.

Yaşanabilirlik kavramı, kuramsal çerçevede bahsedildiği üzere toplumsal açıdan bir döngüye sahiptir. Bu döngü, Çorum şehri özelinde de ortaya çıkmaktadır. Araştırmanın alt başlıklarının her birinde bu döngünün var olup olmadığı veya hangi aşamada olduğu tartışılmıştır. Sosyal alanlar, Çorum şehrinde dağılım olarak merkezi konumdadır. Bu durum yaşanabilirlik seviyesini yükselten unsurlardan biridir. Çünkü kompakt bir yerleşim tipine sahip olan şehrin erişilebilirlik açısından kolay olmasını sağlamaktadır. Halkın ifadelere katılımına göre yemek yenebilen kafe ve restoran türü işletmelerin fiyatlarından şikayetçi oldukları gözlemlenmektedir. Yaşanabilirlik döngüsünde bu durum farkındalık evresidir. Çünkü birçok insan aynı unsurdan şikayet etmektedir fakat herhangi bir kümelenme söz konusu değildir. Fakat henüz halk bireysel olarak sorunu fark etmişken ortaya sosyal tesisler çıkmaya başlamıştır. Yerli halkın henüz sorunu fark edemediği evrede istek yanıt bulmaya başlamıştır. Bu durumun altında iki ana unsur bulunmaktadır. Birincisi yerel yöneticiler de halktan insanlardır. İkincisi ise serbest piyasanın kontrolsüz bir hale gelerek halkı zor duruma sokmasıdır. Birinci neden daha geri plandadır. Asıl konu tamamıyla ikinci neden etrafında şekillenmiştir.

Serbest piyasanın kontrolsüzlüğü, halkın hem medya kuruluşları vasıtasıyla hem de genel anlamda sokakta sesini çıkarmaya başlamasına neden olmuştur. Yöneticiler de bu durumun farkında olarak hem sürümden kazanabilecekleri hem de halkın isteğine yanıt verebilecekleri tesisler ile halkın karşısına çıkmıştır. Bu durum sadece Çorum için geçerli değildir. İstanbul, İzmir, Bursa gibi şehirlerde de belediyenin işlettiği sosyal tesisler bulunmaktadır. Çorum şehri sakinlerinin isteği bir nevi yanıt bulmuştur. Fakat yoğun talep nedeniyle tesis sayısı yetersiz kalmaktadır ve tesiste ziyaretçiler sıra beklemektedir. Yaşanabilirlik döngüsü kendi içerisinde istek yanıt bulana kadar tekrar edebilir. Sosyal tesis konusunda olduğu gibi doğrudan istek yanıt bulabilir veya yanıt alınana kadar bu sorun tekrar olarak kısır döngüye girebilir. İsteğin tüm aşamalara temas etmeden olumlu sonuçlanması halk-yönetim beraberliği olarak adlandırılabilir. Öte yandan döngünün işlevsel olduğunu da isteğin yanıt bulması ortaya koymuştur. Düşük fiyatlı tesis oluşumunun ardından ortaya yeni bir farkındalık çıkmıştır. Bu da döngünün bir başka fikirde oluştuğunun kanıtıdır. Artık tesisin varlığı değil sayısı problemdir. Sosyal alanlar için halkın en büyük sorunu fiyat iken teorik olarak bu sorun yaşanabilirlik döngüsüne dahil edilince tesis sayısına kadar uzanır. Her biri aslında kendi içinde karşılıklı bağlantı içermektedir. Bu sayede

yaşanabilirlik döngüsü her konuya entegre olabilmektedir ve kendini aşamalar arasında tekrar oluşturabilmektedir.

4.4.3. Kültürel Alanlar ve Kültürel Faaliyetler

Çorum şehri içerisinde kültürel alanların yeri pek öneme sahip değilmiş gibi görülebilmektedir. Kültürel alanların varlığına atfedilen değer, yaş grupları arasında değişiklik göstermektedir. Özellikle kütüphaneler gerek yönetim gerekse de öğrencilerin gözünde oldukça değerlidir. Fakat kütüphaneler özelinde konuya devam edilirse emekli bireylerin de konuya tam tersi olarak baktığı düşünülebilir. Yani bu konunun önemi gruplar arasında farklılaşmanın veya fikir çatışmasının da ortaya konulabilmesiyle mümkün olmaktadır.

Araştırmanın bu kısmında kültürel alanlara dair veriler toplu bir biçimde sunulup daha sonra irdelenmiştir. Bunun nedeni kültürel alanlarla ilgili anketin bütün bir halde bulunmasıdır. Yani doğrudan katılımcıların yönelimleri veya ankette belirttikleri ifadeler bu kısımda belirtilmiş olup daha sonra detaylı analizi yapılmıştır. Ayrıca kültürel alanlar kısmıyla ilgili İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü yetkilileriyle görüşmeler yapılmış olup anket verileriyle ilişkilendirilerek elde edinilen bulgular ortaya konmuştur.

Katılımcıların ankette yer alan ifadelerde tercih ettikleri seçeneklerin aritmetik ortalamaları Çizelge 31’de verilmiştir. Araştırmanın analizi de bu ortalamalar üzerinden gerçekleştirilmektedir. Bireylerin verdiği cevapların yığılma durumlarının hangi yönde olduklarına ilişkin yorumlamalar pozitiflik ve negatiflik çerçevesinde, soru bazında yapılmıştır. Katılımın en yüksek olduğu ifade 1,84 ortalama ile “Sinemaya ayda bir giderim.” ifadesidir. Anketlerin incelenmesinde ana role sahip 2 kriter bulunmaktadır. Bu kriterler anket ifadelerinin alt başlıkları ve ifadelerin gruplarıdır. Anket ifadelerinin alt başlıkları içerisinde sinema, tiyatro, müze ve kütüphaneler yer almaktadır. İfade grupları ise konuya daha büyük ölçekte bakmayı sağlar ve bunlar ise yeterlilik, katılım ve erişilebilirliktir.

Aktivitelerin hem çeşit hem de adet bakımından yeterliliğini denetlemek amacıyla ankete dâhil edilmiş ifadeleri, bu kriterler içerisinde yeterlilik temsil etmektedir. Ankette yer alan 2, 3, 5, 6, 8, 10, 12 ve 13 numaralı ifadeler de yeterliliğin

değerlendirildiği ifadelerdir. Bu ifadelere bakıldığında alınan yanıtların aritmetik ortalamalarının oldukça yüksek olduğu gözlemlenmektedir. Bu bağlamda katılımcıların kültürel alanların yeterliliğiyle ilgili bir problemi olmadığı söylenebilir.

Çizelge 29. Kültürel Alanlar ve Kültürel Faaliyetlere Yönelik Katılımcıların Genel Algıları

Sıra	İfade	\bar{X}	S.S.
1	Boş zamanımı kültürel faaliyetlerle değerlendiririm.	2,165	1,691
2	Merkez ilçede sinema sayısı yeterlidir.	3,688	1,616
3	Sinemalarda film çeşitliliği fazladır.	3,655	1,585
4	Sinemaya ayda bir giderim.	1,840	1,430
5	Merkez ilçede tiyatro sayısı yeterlidir.	3,870	1,581
6	Sahnelenen oyun sayısı yeterlidir.	3,398	0,788
7	Ayda bir tiyatroya giderim.	1,933	1,203
8	Merkez ilçedeki müzelerin sayısı yeterlidir.	4,055	1,351
9	Müzelerin Çorum'un tarihini yansıttığını düşünürüm.	3,965	1,290
10	Müze giriş ücretleri uygundur.	3,948	1,437
11	Kütüphaneye haftada bir giderim.	1,910	1,489
12	Kütüphane sayısını yeterli bulurum.	3,940	1,408
13	Kütüphanedeki eser sayısını yeterli bulurum.	3,465	0,834
14	Kültürel faaliyet alanlarının yarısından çoğunun yerini bilirim.	3,740	1,547
15	Kültürel alanlara erişim kolaydır.	3,865	1,486

1= “Kesinlikle Katılmıyorum”, 2= “Katılmıyorum”, 3= “Kararsızım”, 4= “Katılıyorum”, 5= “Kesinlikle Katılıyorum”

Katılımla ilgili anket ifadeleri 1, 4, 7, 9 ve 11 numaralı ifadelerdir. Bu ifadelere göre bireylerin kültürel aktivitelere dâhil olma düzeyinin genel anlamda çok düşük olduğu söylenebilir. Yöneticilerle yapılan görüşmelerde bireylerin faaliyetlere katılımıyla ilgili şu ifade dikkat çekmektedir:

Y.3: “İnsanların hem yapılan ücretsiz kültürel aktivitelere hem de tanıtımlara dikkat ettiğini düşünmüyorum çünkü bizzat bu tarz aktiviteyi biz yapıyoruz ancak etrafa bakınca pek de bir katılım göremiyoruz.”

İfadeye göre de bireylerin dışarıda yapılan kültürel aktivitelere dâhil olmadığını anlamak mümkündür. Katılım özelinde buradan çıkarılan sonuç bireylerin yaşanabilirliğe dair beklentilerinin şahsi kültürel gelişim olmadığı yönündedir. Çünkü hem bireyler günlük yaşamlarında kültürel aktivitelerin yer edinmediğini belirtmiştir hem de yöneticiler yapılan aktivitelere halkın katılmadığını belirterek bu ifadeyi desteklemişlerdir.

İfade grupları içerisinde yer alan sonuncu kriter ise erişilebilirliktir. Bunlar anket içerisindeki 14. ve 15. ifadelerdir. Genel olarak incelendiğinde ortalamalar bu kriter için de oldukça yüksektir. Öte yandan şehrin yayılış biçiminin kompakt oluşu da

erişilebilirliği kolaylaştıran önemli bir unsurdur. Özellikle erişilebilirlik başlığı altında toplu taşıma güzergâhları bu bağlamda ele alınmıştır ve yine erişim sorusuna tekrar değinilecektir ancak burada yerleşim biçiminin etkisi bu iki soru üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Bireylerin faaliyet alanlarını bilip bilmemesinde her ne kadar yerleşimin toplu bir görüntüye sahip olması etki etmez gibi dursa da tam tersi bir durum söz konusudur. Faaliyet alanları gerek kültürel gerek sosyal olsun yerleşim alanı içerisinde bir alana yığılmış vaziyettedir. Çorum içerisinde en işlek olan İnönü ve Gazi caddelerinde gerek sosyal gerekse de kültürel alanların birçoğuna erişim sağlanır. Ayrıca Gazi Caddesi, İnönü Caddesi'nin yukarı uzantısı konumundadır. Bu bağlamda bir kişi bu caddede yürüyorsa etrafında mutlaka kültürel bir faaliyet alanı görecektir. Elbette şehrin toplu bir görünümüne sahip olması dışında kültürel faaliyet alanlarının sayısal miktarının azlığı da bilinmesinin veya erişilebilir olmasının artı değeri olarak karşımıza çıkmaktadır. Örnek vermek gerekirse şehirde bir tane müze, bir tane tiyatro ve iki tane sinema bulunmaktadır. Bunların miktar açısından yeterli olup olmadığı diğer başlıklarda sorularla analiz edilebilecek bir durumdur ancak miktarın azlığı erişilebilirliği veya bilinirliği artırdığı için bu başlık altında da yer edinmelidir. Hem miktar hem de bireylerin uzun süredir şehirde yaşıyor olması sorulara verilen cevapların pozitif yönde olduğunu açıklamaktadır.

Sinemalar, sektörel açıdan incelendiğinde hem ekonomik hem de kültürel bir olgudur. Kendi içerisinde bir gelir-gider sistematiği bulunmaktadır fakat sinemaya gitmek konusunda bireylerde yer edinmesi gereken bir kültür olması da gereklidir. Sinema kültürü yalnızca filmi eleştiri yeteneği olanlara veya filmde rol alan kişilere ait değildir. Yerli halkın da bir sinema kültürü bulunduğu takdirde film, yayınlandığı andan itibaren perdede seyircisiz kalmamış olacaktır. Ayrıca sinema kültürü filmleri izlemek ya da anlamaktan çok ilk olarak sinemaya gitmekten geçmektedir.

Sinemanın somut biçimde var olmaya çalıştığı kentteki sektörü gün geçtikçe dijitalleşmeye bağlı olarak değer kaybetmektedir. Bu konu film değerinin kaybından çok işletmeciyile ilgili bir sorundur çünkü dijital platformlarda film yine hitap ettiği kitleye erişebilmektedir. Özellikle pandemi sonrasında bireylerin tamamen dijital platformlara yönelimi ve getirilen yasaklarla birlikte sektör iyice küçülmüştür. Çorum şehri için de durum çok farklı değildir. Ayrıca burada sinemaların tercihi konusunda mekân da etkili rol oynamaktadır. Genel anlamda doğrudan sinema işletmeciliği şehirde kalmamıştır. Ayrıca daha öncesinde bulunan işletmeler de kapandığından

yalnızca 2 adet sinema bulunmaktadır. Her ikisinin de kapanmamasına ilişkin en önemli sebepleri arasında zincir işletme şubesi olmaları ve genel olarak insan trafiğinin yoğun olduğu AVM benzeri yerlerde olmaları bulunur.

TÜİK, sinemanın yerli ve yabancı seyirci verilerini tutmaktadır. İlçe bazında bu verileri temin etmek mümkün olmamıştır ancak doğrudan merkezi dağıtım sistemi içerisinde il verileri bulunmaktadır. Sinemaya yönelik istatistiki veriler en son 2021 yılında sisteme işlenmiştir ve buna göre genel il bazında yerli ve yabancı seyirci sayısı 58.898, gösterime giren film sayısı ise 134'tür (TÜİK, 2021 Sinema Verileri, 2023). Basit bir hesap yapıldığında tüm Çorum genelinde sahnelenen film sayısı ayda yaklaşık olarak 11'dir. Aylık yerli ve yabancı seyirci sayısı ise yaklaşık olarak 4.908'dir. Çorum ilinin genel nüfusu yıllık çok az değişim payına sahiptir. 2021 yılında yaklaşık olarak 528.000 olan nüfusun 2023 değeri ise 526.000'dir. Aylık bu kadar nüfusun içerisinde yalnızca 4.900 kişinin sinemaya gidiyor olması sektörün hacim açısından oldukça dar olduğunun göstergesidir. Bireylerin sinema sayısını yeterli bulmasının aynı zamanda da faaliyete katılımın oldukça az olmasının arasında da doğrudan bir ilişki söz konusudur.

Sinema sayısının yeterli olmasının nedeni katılımcıların sinemaya gitmemesinden kaynaklanmaktadır. Genel olarak şehirde iki tane sinema salonunun bulunması ve 195.316 kişilik kentsel nüfusa yeterli görülmesinin temel nedeni de budur. Faaliyete bakılırsa hem tiyatro hem de sinema özelinde sorulan "Ne sıklıkla sinemaya veya tiyatroya gidersiniz? Merkez ilçede sayılarını yeterli buluyor musunuz?" sorularına görüşme katılımcılarından gelen ifadeler şu şekildedir:

Y.3.: "Sinemaya veya tiyatroya iş sebebiyle gidemiyorum. Sayılarını ise yeterli buluyorum çünkü insanların bu tip faaliyetlere katılmadığını biliyorum."

Y.4.: "Sinemaya pek gitmiyorum. Eskiden tiyatrodaki yetkili olarak çalışıyordum zaten. Çalıştığım dönemde de özellikle ücretsiz gösterilere katılım çok düşüktü. Şu an faaliyet yapıyoruz hala düşük. Sinema açısından da durum pek farklı değil."

Yöneticiler, halkın hem genel kültürel faaliyetlere katılımı hem de sinema özelinde katılımını düşük olarak değerlendirmektedirler. Anket sonuçlarına göre de bu ifadeler birbirini destekleyicidir ayrıca istatistiki veriler de aynı durumdadır. Yaşanabilirlik açısından kültürel faaliyetler içerisinde yer alan sinema faaliyet alanını veya sinemada film izleme faaliyetini değerlendirmek gerekirse katılımcıların yaşanabilirliğe dair ileri götürecek adımlar arasında sinemayı belirtmediğini söylemek yanlış bir tutum değildir. Yani şehir halkının yaşanabilirliğini yükseltmek adına

sinemada faaliyette bulunmak gibi bir durumu yoktur ve zaten boş zamanlarını da sinemayla değerlendirmemektedirler.

Tiyatro, kültürel aktiviteler arasında belki de en düşüşte olduğu dönemi yaşamaktadır. Genel olarak Türkiye’de kültürel aktivitelerin özellikle pandemi dönemi sonrasında haberlere yansıdığı durumdan hareketle bu sonuca varmak mümkündür. Öte yandan Çorum şehri için de tiyatro, adres tanımlamasından öteye gitmeyen, ziyaretçisinin oldukça düşük miktarda olduğu ve merakın da bir o kadar lafta kaldığı sektördür. Çorum ili içerisinde bir tane tiyatro salonu bulunur. Çorum Devlet Tiyatrosu ismini taşıyan salon, Şube Müdürü’nün belirttiği üzere 1964 yılında yapılmıştır ve bu da binayı oldukça eski şeklinde nitelendirmek için yeterlidir. 1964’ten bu yana herhangi bir farklı tiyatro salonu da şehirde var olmamıştır. Bu bağlamda tiyatro sektörü şehirde tıpkı sinema sektöründe olduğu gibi küçük bir hacim sahibidir.

TÜİK’in yayınladığı veriler daha önce belirtildiği gibi en son 2021 yılında yayınlanmıştır. Bu bağlamda 2021 yılı genel il verilerine bakılarak yerli ve yabancı eser sayısı 14, gösteri sayısı 26 ve seyirci sayısı ise 3.633’tür (TÜİK, 2021 Tiyatro Verileri, 2023). Gerçekten de yıllık tiyatro seyirci sayısının durumu oldukça vahimdir çünkü sinemaya bakılarak sinemanın aylık seyirci sayısının, tiyatronun yıllık seyirci sayısından daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum şehre yorulabilir çünkü Çorum ili içerisinde de tiyatro gösterilerinin yer edindiği tek salon şehirde yer alan Devlet Tiyatro Salonu’dur. Yani TÜİK bünyesinde yer alan verilerin şehir kapsamında ölçüldüğü düşüncesi yanlış değildir.

Daha önce sinema başlığı altında belirtilen cevaba ek olarak tiyatroyla ilgili şu ifade dikkat çekicidir:

Y.3.: “Tiyatro binası 1964 yapımıdır. Bina çok eski ona rağmen yenilemeyle ilgili bir çalışma da yok sırf sağlam olduğu için. Katılımın olmadığı bir yerde salon sayısını artırmanın hiçbir anlamı yoktur.”

İfadeye bakıldığında halkın katılımıyla ilgili ciddi bir problem olduğu anlaşılmaktadır ancak salon sayısının yeterliliği açısından bir problem olmadığı ve bu problem olmama durumunun yine katılım seviyesinin düşüklüğüyle ifade edildiği gözlemlenmektedir. Yine yöneticilerle yapılan görüşmelerde tiyatro faaliyetlerine katılımı ilgili sorulan “Halkın kültürel faaliyetlere bakış açısı nasıldır? Peki, tiyatro için ne düşünüyorsunuz?” soruya alınan cevaplar, anket verilerini destekler

niteliktedir. Bu soru genelleyici bir yaklaşım içermektedir ancak sonrasında tiyatroya özelleştirilmiştir.

Y.3.: “Özellikle tiyatrodaki katılım sayısı çok düşük. Bazen etkinliklerden kimsenin haberi olmadığı bile oluyor. Ücretli de ücretsiz de fark eden pek bir şey hissetmiyorum. Özellikle kültürel aktivite açısından kütüphane dışında önem verilen bir yer olduğunu düşünmüyorum.”

Y.4.: “Tiyatro veya farklı bir aktivite olsun katılım olmadıktan sonra ne önemi kalır nasıl yapıldığının veya yapılmadığının. Hem katılım düşük hem de ücretsiz bir aktivite yaptığımızda bile kimse katılmıyor. Açıkçası ben bunu resmi kurumlara itimat edilmiyor olarak düşünüyorum. Ücretli yapıldığında salonda oturulacak yer bulunmadığı zamanları da biliyorum fakat ücretsiz yapıldığında ben öğrencileri toplayıp götürmek zorunda kaldığımı da hatırlıyorum.

İfadelere bakıldığında resmi kurumlara karşı çekimser bir tavır ya da itimat etmeme gibi bir durumla karşılaşıldığı anlaşılmaktadır. Bu hem doğru hem de yanlıştır. Yöneticilerin bağımsız olarak yalnızca kurum adı altında yaptığı aktivitelere halkın katılmamasının bir nedeni siyasi mimlenmeden kaynaklanmaktadır. Kurumlar, halkın gözünde artık siyasi görüşlerle özdeşleşmiş hale gelmeye başlamıştır. Yöneticilerin böyle bir durum olmadığı ve halka yönelik yapılan faaliyetlerin kültürel amaç dışında farklı bir hedefi olmadığı görüşmeler sırasında anlaşılmıştır fakat halk açısından bu durum örtülü bir gerçektir. Öte yandan halkın önyargılı olduğu da yöneticiler tarafından belirtilmiştir ve bu doğrudur çünkü halkın faaliyetleri araştırmaya yönelik bir girişimi bulunmamaktadır veya bir şans vermek maksadıyla etkinliklere katılım düzeyinden de bu sonuca varılabilir. Halk perspektifiyle bakıldığında bir diğer konu ise tanıtım standı veya etkinlikleri oluşturulduğunda belediyenin de isminin geçmesidir. Elbette yönetim açısından bu oldukça normaldir çünkü kurum hiyerarşilerine bakıldığında kentsel anlamda belediye diğerlerinden üstündür fakat halkın içerisinde yaşadığı ikilik etkinliklere de yansımaktadır. Tiyatro özelinde ücretsiz etkinlikler için aile kitlesine hatta çocuklara yönelik olduğu söylenebilir. 2023 yılının nisan ayında yapılmış olan çocuk gösterilerine büyük oranda katılım sağlanmasını tiyatro sektörü çocuklara borçludur. Ebeveynleri çocuklarının isteği üzerine gitmektedir. Aksi bir durum söz konusu ise de ebeveyn statüsündeki bireylerin çocuklara yönelik tiyatro oyunlarından hoşlandığını söylemek mümkündür.

Verilere bakıldığında ve yaşanabilirlik konusu dâhil edildiğinde tıpkı tiyatronun genel il nüfusuna oranında olduğu gibi tiyatronun yaşanabilirlik ve bu kavramın geliştirilmesinde pek bir yeri olmadığı anlaşılmaktadır.

Çorum ili açısından gerek ilçelerde yer alan açık müzeler gerekse de Çorum şehrinde bulunan kapalı müze büyük önem taşımaktadır. En meşhuru hem milli park statüsüne sahip hem de arkeolojik sit alanı olan Alacahöyük'tür. Bir diğeri Ortaköy'de yer alan Şapinuva'dır. Çorum'un geçmişinde en fazla yer edinen toplum Hititler olduğu için müzelerde sergilenen eserler de büyük oranda Hititler dönemine yöneliktir. Şehirde bina olarak bulunan tek müze Çorum Müzesi'dir. Bu müze içerisinde ise tarihsel açıdan geçmiş dönemleri yansıtan materyalistlik öğeler barındıran ana müze ve geçmişteki kültürleri yansıtmak amacıyla oluşturulan aynı bina içerisinde bulunan etnografya müzesi vardır. Müzeler, Kültür ve Turizm Müdürlüğü'ne bağlı tarihsel ve kültürel öğeleri barındıran binalardır. Bu bağlamda Çorum Müzesi de kendi kültürünü yansıtan öğeler bulundurur ve genel anlamda Hititler dönemine dair daha fazla unsur sergilenmektedir.

Genel olarak 2023 yılı içerisinde toplumun ekonomik koşullara kötümser baktığı söylenebilir ve bu durum rekreasyonel faaliyetlere katılımı da kapsamaktadır. Kültürel faaliyetler başlığı altında yer edinen müze ziyaretinin temel amacı tarihi ve kültürel birikimin toplu biçimde sergilenmesine tanıklık etmektir. Elbette bu faaliyet ücretlidir. Kültür ve Turizm Bakanlığı 2023 yılı ücret tarifesinde Çorum müze ücreti 50 TL'dir (2023). Bu tutar 2023 yılı net asgari ücret olan 8.506 TL ile kıyaslandığında bir kişi bu tutarla 170 kere giriş yapabilmektedir. Aylık olarak müze ziyaret edildiği düşünülürse belirlenen ücret tarifesi uygun denilebilir. Günümüz sosyal aktivitelerin fiyatları düşünüldüğünde kültürel bir aktivite için bu miktarın fazla olmaması ilginçtir. Fakat ücret tarifesinin ana nedeni kâr elde etmek değil ziyaretçi sayılarının artırılmasıdır çünkü müze aynı zamanda bilgilendirici bir nitelik taşımaktadır. Bireylerin yalnızca müze içerisinde ne olup olmadığını anlaması amacıyla gittikleri bir yer değildir. Öte yandan müze içerisindeki unsurların Çorum'un tarihini yansıttığıyla ilgili yönlendirilen ifade ise tamamen bireyin katılımını denetleme amacıyla oluşturulmuş örtülü bir ifadedir.

Müzelerin miktarına ilişkin yöneticilerin de cevabı yeterli olduğu yönündedir. Katılımla ilgili "Ne sıklıkla müzelere gidirsiniz?" sorusuna ise "Mecburi olarak devamlı gidiyoruz." şeklinde cevap alınmıştır. Geçmişini yansıttığına dair sorulan "Müzelerin Çorum'un tarihini yansıttığını düşünüyor musunuz?" sorusuna ise verilen cevap şu şekildedir:

Y.3.: “Evet düşünüyorum. Ağırlıklı olarak Hititler döneminin eserleri sergilenmektedir ama bunun nedeni hem Çorum denildiğinde akla ilk gelenin Hititler olması hem de geçmiş döneme ait eserler sergileniyor olsa dahi kazılarda yine Hititler’e dair kalıntılar bulunmasıdır.”

Müzenin geçmişini yansıtması toplumu bilinçlendirmek adına oldukça önemlidir. Özellikle katılım anlamında yine yöneticiler sorun yaşamaktadır. Bu bağlamda yabancı ziyaretçilerin daha fazla müze ziyaretinde bulunduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların müzeye gitme biçimleri de tartışma konusudur çünkü çoğu katılımcı bir gelenek haline gelen müzeye okul gezisi yapma faaliyetinde müzeyi ziyaret etmiştir. Bu konuya ilişkin okullarda yürütülen faaliyetler iyidir. Gerek ilkökul gerekse de ortaokul veya lise düzeylerinde bu tip geziler Çorum ilinde devamlı olarak yapılmaktadır. Katılımcıların müzelerin sayısını yeterli bulmasının temel nedeni yine katılım düzeyiyle ilgilidir. Bu konuyla ilgili müdürlüğün tanıtım çalışmaları oldukça fazladır. Ayrıca bireyler artık internetin oldukça gelişmesi sayesinde merak ettikleri tüm bilgilere erişebilmektedirler. Öte yandan müzedeki eser sayısına ilişkin yorumlar da yine olumludur fakat bireylerin gittiği zamanla bu soruyu bağdaştırarak cevap verme yönelimi araştırma esnasında gözlemlenmiştir. Müze eser sayısı ve giriş ücretlerine bakılarak bireylerin katıldığını söylemek mümkündür fakat her bir unsur hem birbiriyle bağlı hem de ayrı ayrı düşünülmelidir. Müze ücretlerinin uygun olması genel ekonomik koşullara bağımlı yapılan bir yorum olabilmektedir ve eser sayısı bireyin son ziyareti esnasında gözlemlendiği unsurlar çerçevesinde cevaplayabileceği bir ifadedir. Müzelerin sayısının yeterli olmasının altında yatan sebep katılımın düşüklüğü şeklinde yorumlanabilir fakat doğrusu katılım diğer kültürel faaliyetlere göre iyidir çünkü tek bir müze olmasına ve devamlı eser eklenmiyor olmasına karşılık katılımcıların tiyatroya katılıma verdikleri cevaplar ile müze arasında fark vardır.

Genel anlamda bakıldığında bireylerin müzeye değer verdiği ve nispeten gezdiği gözlemlenmektedir. Elbette geçmişe olan merak bunu destekleyen bireysel unsurdur. Yöneticilerin belirttiği yabancı ziyaretçilerin sayısının fazla olmasının temel nedeni bireylerin zaten müzeyle birlikte yaşıyor olmalarından kaynaklanmaktadır. Yani istenilen zamanda ziyaret edebilme serbestliği yerli kişilerin katılım seviyesinde düşüklük oluşturabilmektedir. Aynı durum etkinlikler için geçerli değildir fakat yine de müze faaliyetinin rekreasyon açısından önemi düşünüldüğünde yaşanabilirliği geliştirdiği söylenebilir. Rekreasyon öğretici bir nitelik taşımaktadır ve öğrenmek bireyin yaşanabilirlik seviyesini artırır. Müzeye olan ilginin temelinde de geçmiş

meraklı bulunduğundan rekreasyonel yaşanabilirlik açısından halkın gözünde müzeler önem arz etmektedir.

Kütüphaneler, şehirde bulunan özellikle öğrenciler için çok büyük önem taşımaktadır (Şekil 23). Bunun nedeni öğrencilerin kütüphanelerin ders çalışma salonlarını oldukça fazla kullanmasından kaynaklanır. İl genelinde 5 adet kütüphane bulunmaktadır (2023). Diğer kültürel faaliyetlerle kıyaslandığında miktar olarak hayli fazladır. Özellikle öğrencilerin tercih etmesi de müdürlüklerin motive olmasına kaynaktır çünkü gelişmeye çalışan bireyleri desteklemek yerel yönetimlerin görevidir. Bu bağlamda gerek restorasyon çalışmaları gerekse de kütüphanelerin bakım ve hizmetleri çerçevesinde yerel yönetim başarılı olarak nitelendirilebilir.

Şekil 23. Hasan Paşa Yazma Eserler Kütüphanesinin Görünümü

Her ne kadar öğrenciler kütüphaneleri tercih ediyor olsalar da eser kullanımıyla ilgili herhangi bir durum söz konusu değildir çünkü çalışma salonlarına bireyler kendi kitaplarıyla gelmektedirler ve kütüphanelerde genel anlamda eserlerin akademik içerikli veya özellikle yerelin işine yarayabilecek niteliklerden çok edebi türde oldukları saptanmıştır. Bunun temel nedeni halk kütüphanesi sıfatından kaynaklanmaktadır. Elbette böyle bir sınıflandırma yapmak mümkündür çünkü üniversite kampüslerinde bulunan kütüphaneler de aynı şekilde edebi eserin azınlıkta olduğu kurumlardır. Her ne kadar eleştiriye çok açık tarafı bulunsa da özellikle gençler açısından kütüphaneler yaşanabilirlik seviyesini artırıcı ve stres seviyesini azaltıcı

nitelik taşımaktadır. Stres seviyesine ilişkin yorum ise kütüphanelerin konumu ve sosyalliğin stres azaltıcı bir unsur olmasından kaynaklanmaktadır. Genç bireylerin hem sosyalleşip hem de ders çalışabildiği kütüphaneler elbette farklı amaçlarla da gelenlere tanıklık eder (kitap okuma, eser ödünç alma vs.) fakat günümüz kütüphanelerini gençlerin serbest zamanlı etüt merkezi olarak düşünmekte yanlış değildir.

Kuramsal çerçevede bahsedilen yaşanabilirlik döngüsü kütüphane ziyaretçi topluluğunun kimliğinde var olabilmektedir. Kütüphaneleri genel anlamda ziyaret edenlerin öğrenciler olduğu daha önce belirtilmiştir. Öğrenciler ders çalışmadıkları ev veya sınırlı bir süreliğine çalışabildikleri okul yerine yeni bir arayış içerisine girmişlerdir. Bu bağlamda ortaya kütüphanelerin çalışma salonları çıkmıştır. Şehirde 2010-2015 yılları arasında kütüphanelerin çalışma salonları, okuma salonları biçiminde adlandırılmaktaydı aynı zamanda bu iki kavram birleşti fakat bu kümelenmeler sonucunda okuma salonu kitapların bulunduğu kısımlara verilen isim oldu ve çalışma salonları genç bireylerin ders çalışabileceği niteliğe dönüştürüldü. Buradan döngüsel açıklama yapmak gerekirse genç bireylerin ders çalışma ve aynı zamanda baskı altında kalmadan serbestçe sosyalleşebildikleri alanda kümelenmeleri, okuma salonlarını çalışma salonlarına dönüştürmüş oldu. Bu dönüşüm doğrudan isim anlamında değil bireylerin kendi aralarında gruplar halinde bu kurumlarda görülmesiyle başladı ve yönetimin bu konuya ilişkin aksiyon almasıyla sonuçlandı. Günümüzde kütüphanelerin çalışma salonları olmasının temelindeki unsur da tam olarak budur. Öte yandan halkın geri kalanı düşünülürse kütüphanelerin büyük bir kitleye artı değer katmadığı söylenebilir. Eser sayılarına bakış açısı, kütüphanenin ziyaret edilip edilmediği gibi unsurlardan bu sonuca varmak mümkündür.

Yaşanabilirlik çerçevesinde kütüphaneler ele alındığında bu konudan mikro yaşanabilirlik olarak bahsetmek mümkündür. Bahsedilen bu kavram araştırmacının literatüre kazandırmayı hedeflediği bir modelin parçası olmaktadır. Kentte büyük bir kitleden karşılığın bulunamadığı fakat belirli özel bir kitleye ait olan yaşanabilirlik düzeylerini anlatmak maksadıyla kullanılmaktadır. Makro ölçekte olan unsurlar ise oranın çok daha yüksek olduğu ve her kitleden, yaş grubundan veya meslekten bireyin bu konuda sorunları olduğu veya beklenti içerisine girdiği yani karma bir hal aldığı unsurları ifade etmektedir. Daha önce bahsedildiği üzere kütüphaneler Şehir özelinde bir mikro yaşanabilirlik örneğidir. Rekreasyon ve yaşanabilirlik açısından

değerlendirildiğinde ise özellikle gençler üzerinde olumlu bir etkisi bulunmaktadır ve rekreasyonun tanımına uygun faaliyetler içermektedir. Bu nedenle diğer faaliyetlere göre ziyaretçi türünün sınırları daha keskin çizgilerle belirlenmiştir.

4.4.4. Korunan Alanlar

Dünya genelinde korunan alan kavramının kökeni oldukça eskiye dayanmaktadır. Avlak alanların korunması Orta çağdan kalan örneklerden biridir. Modern anlamda koruma kavramının ortaya çıkması için girişimlerin tarihi çok eski değildir. Bir alanın korunması için geçmişte herhangi bir yönetmeliğe ihtiyaç duyulmamıştır bunun temel nedeni soylulara tahsis edilen arazilerin koruma altına alınmasıdır. Elbette farklı sebeplerle de korunan alanlar olmuştur ancak özellikle doğa tahribini önlemek amacıyla yasalaştırılmış koruma hareketleri gibi unsurların tarihi eski değildir. IUCN'in 1948'de kurulmasıyla resmi anlamda doğayı koruyan bir kuruluş oluşturulmuştur (Eroğlu, 2016, s. 85-86).

Türkiye'de koruma çabaları mevzuatlar çerçevesinde 1956 yılında çıkarılan Orman Kanunu ile ortaya çıkmıştır. Bu kanun ile birlikte ilk kez milli park kavramı ülke gündemine dahil olmuştur ve 1958 yılında "Yozgat Çamlığı" koruma altına alınmıştır. Daha sonra 1983 yılında çıkarılan Milli Parklar Kanunu, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ve Çevre Kanunu ile birlikte doğal çevrenin önemine daha fazla yasal çerçevede dikkat edilmeye başlanmıştır. 2003 yılında ise Kara Avcılığı Kanunu ile birlikte yaban hayatı koruma sahaları ve geliştirme sahaları ortaya çıkmıştır (WWF-Türkiye, 2020, s. 30-31). Korunan alanlar farklı statülerde yer almaktadır. Her korunan alan aynı öneme sahip değildir.

Türkiye'de korunan alanların sınıflandırılması Milli Park, Tabiat Parkı, Tabiat Koruma Alanı, Tabiat Anıtı, Yaban Hayatı Geliştirme Sahası, Muhafaza Ormanı, Doğal Sit, Özel Çevre Koruma Bölgesi, Ramsar Alanı, Biyosfer Rezerv ve Dünya Miras Alanı şeklindedir (Eroğlu, 2016, s. 89).

Araştırma sahası olan Çorum şehrinde Sıklık Tabiat Parkı ve Çatak Tabiat Parkı bulunmaktadır. Genel anlamda Çorum ili düşünüldüğünde elbette korunan alanların sayısı daha fazladır özellikle Boğazköy-Alacahöyük Milli Parkı korunan alanların en önemlisidir. Fakat şehir sınırları içerisinde sadece bahsi geçen 2 tabiat parkı bulunmaktadır (Şekil 24 ve 25).

Şekil 24. Sıklık Tabiat Parkı Girişinden Bir Görünüm

Şekil 25. Sıklık Tabiat Parkı İçinden Bir Görünüm

Kültürel miras alanları elbette vardır ancak doğal korunan alanlar bunlardan ibarettir. Araştırmanın bu kısmında katılımcıların anket ifadelerine verdikleri cevaplar katılım ve koruma çerçevesinde incelenmiştir. Katılım perspektifi bireylerin korunan alanları ziyaret etmesi veya orada bulunan bir faaliyete dâhil olup olmadığını ortaya koymaktadır. Koruma bakış açısı ise korunan alanlara yönetimin verdiği önemin katılımcıların gözündeki durumunu göstermektedir.

Anket sonuçlarına göre (Çizelge 32) “Mesire yerlerinde donatı elemanları düzgün ve kalitelidir.” ifadesi 2.105 ile en düşük ortalamaya sahip ifadedir. Öte yandan “Korunan yeşil alanların mesire yerlerinde bulundum.” ifadesi ise 4.080 ile en yüksek ortalamaya sahiptir. Bu iki ifadeden anlaşılan anket katılımcılarının korunan alanları ziyaret ettiği ama aynı zamanda donatı elemanlarını beğenmedikleri yönündedir.

Çizelge 30. Korunan Alanlara Yönelik Katılımcıların Genel Algıları

Sıra	İfade	\bar{X}	S.S.
1	Daha önce herhangi bir kültürel miras öğesini ziyaret ettim.	3,788	1,738
2	Kültürel miras öğelerinin yönetmeliğe uygun korunduğunu düşünürüm.	2,910	1,053
3	Kültürel miras öğelerinin bakımı ve güvenliği düzenli ve iyi yapılmaktadır.	2,520	1,163
4	Kültürel miras öğeleri kentleşme riskiyle karşı karşıyadır.	3,820	1,531
5	Kültürel miras öğeleri orijinaline uygun restore edilmektedir.	2,900	1,522
6	Daha önce herhangi bir korunan yeşil alanı ziyaret ettim.	3,875	1,549
7	Korunan yeşil alanların mesire yerlerinde bulundum.	4,080	1,371
8	Mesire yeri ve korunan kısımların ayırımına dikkat edilmektedir.	4,040	1,341
9	Mesire yerlerinde donatı elemanları düzgün ve kalitelidir.	2,105	1,614
10	Korunan yeşil alanın güvenlik ve bakım hizmetleri iyidir.	2,265	1,634
11	Korunan alan içerisinde merak edilen yerler kolaylıkla bulunabilmektedir.	3,533	1,740
12	Korunan alan içerisindeki yollar doğala uygundur.	3,633	1,670

1= “Kesinlikle Katılmıyorum”, 2= “Katılmıyorum”, 3= “Kararsızım”, 4= “Katılıyorum”, 5= “Kesinlikle Katılıyorum”

Ankette yer alan ifadelerden 1, 6, 7, 9, 10, 11, 12 numaralı olanlar katılımı ilgilidir. Bu ifadeler korunan yeşil alan ve kültürel miras ayırımı yapılmaksızın değerlendirilmiştir. Katılımcıların cevaplarına göre katılım ve ziyaret anlamında ne hem kültürel miras alanları hem de korunan yeşil alanlar oldukça yüksek ortalamaya sahiptir. Kültürel miras öğeleri açısından katılım ele alındığında temel olarak 2 sebep bulunmaktadır. Birincisi geleneklerden türeyen ziyaretler, ikincisi ise zaten kültürel miras öğelerinin şehir geneline yayılmış ve temel güzergâhlar üzerinde bulunmasıdır. Geleneklerden türeyen ziyaretlerin temel nedeni düğünlerde ziyaret edilen türbeler

veya şehir merkezinde yer alan ayakkabıcılar çarşısı gibi devam ettirilen unsurların mevcut olmasıdır. Öte yandan temel güzergâhların üzerinde bulunan kültürel unsurlar hamamlar, saat kulesi, ayakkabıcılar çarşısı gibi yerlerdir. Bu yerlerin tamamı aynı bölge içerisinde ve yaklaşık 30 dakikalık yürüme ile tümüne erişilebilir. Korunan yeşil alanlara ilişkin yol üzerinde bulunma veya geleneksel bir sebep yoktur. Özellikle Sıklık Tabiat Parkı'nın mesire yerleri oldukça geniş bir alana sahiptir ve gerek yetişkin insanların gerekse de çocukların yapabileceği oldukça çeşitli aktiviteler barındırır. İnsanlar buraya tercih ettiği için ve şehir baskısından kurtulmak için gelmektedir. Bu durum da kültürel miras öğelerinde olduğu gibi yol üzerinde görmeyi bir sebep olarak ortaya çıkmasına engel olmaktadır.

Şekil 26. Çorum Saat Kulesi'ne Ait Bir Görünüm

Koruma açısından ise ortalamalar aşırı düşük değildir ancak katılımı olduğu gibi de yüksek değildir. Bu konuya ilişkin ifadeler 2, 3, 4, 5 ve 8 numaralı olanlardır. Genel olarak anket verilerine bakıldığında katılımcılar kültürel miras öğelerinin korunmasında problemler olduğunu belirtmiştir. İfadelerin kendi içerisinde barındırdığı küçük ölçekli konulara bakıldığında katılımcılar güvenlik, kentleşme baskısı ve restorasyon hususlarında sorunlar olduğunu belirtmişlerdir. Şehirdeki kültürel miras öğelerinin kentsel yerleşim alanlarının içinde bulunması kentleşmenin yarattığı baskıyı da beraberinde getirmektedir (Şekil 27 ve 28) ancak günümüzde

restorasyon çalışmaları daha özenli yapılmaktadır. Restorasyonla ilgili de en fazla dikkat çeken konu tekdüze bir formatta ilerleniyor olmasıdır.

şekil 27. Paşa Hamamı'na Ait Bir Görünüm

şekil 28. Çöplük arşısı'ndan Bir Görünüm

Yeşil alan açılacaksa süs havuzu etrafında oturma alanları ve ağaçlandırmalar, millet bahçesi ve çocuk oyun alanı mutlaka projeye dâhil edilir. Bir kültürel öge veya bir alan restore ediliyorsa eski tip geleneksel evlerin farklı renklendirilmiş halleri şeklinde restore edilmektedir. Bu durum bir formatın başarısını her unsura yakıştırmaktan öteye geçmemektedir çünkü eğer bir yapı restore ediliyorsa kendi geçmişine uygun restore edilmelidir. Korunan yeşil alanlarda ise katılımcılar herhangi bir ifadeye düşük katılım sağlamamışlardır. Ayrıca yaban hayat ve mesire yeri ayırımının başarısına da çok yüksek ortalamalı bir katılım gerçekleştirilmesi yaban hayatına değer verildiğinin göstergesidir.

Araştırma içerisinde halkın bakış açısının yöneticilerle uyumlu olup olmadığına dair Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürlüğü ve İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü yetkilileriyle görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerde korunan alanlarla ilgili demografik olanlar hariç toplam 16 soru ve kültürel miras ögeleriyle ilgili de 10 soru bulunmaktadır. Ayrıca anket katılımcılarının verdikleri cevaplara zıt olan ifadeler üzerinde daha fazla durulmuştur. Görüşmeler iki farklı konu çerçevesinde iki farklı kurumla yapıldığı için görüşme soruları da konu başlıkları çerçevesinde incelenmiştir.

Kültürel miras ögelerinin varlığıyla ilgili yöneticiler miktar açısından az olduğunu düşünmektedir. Bireysel ve kurumsal katılımlar veya projelerle ilgili de ayrıca çaba içerisinde olduklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların görüşleriyle zıt olan sorulardan ilki “Kültürel miras alanlarının bakımı (restorasyon, denetim vs.) konusunda ne düşünüyorsunuz?” sorusudur.

Y.3.: “Yeterli olduğunu düşünüyorum hatta gereğinden fazla bile üzerinde durulduğu söylenebilir.”

Y.4.: “Yeterli ve fazla olduğunu düşünüyorum özellikle halkın ilgisinin düşüklüğü göz önüne alındığında bu çabanın beyhude olduğunu düşünüyorum.”

Yöneticilerin soruya verdiği cevaplara bakılarak yapılan restorasyon çalışmalarının fazla olduğunu düşündükleri anlaşılmaktadır fakat bu görüşün temel nedeninin halkın katılımının düşüklüğünden kaynaklı olduğunu da belirtmişlerdir.

Kültürel miras ögelerinin bakım ve temizliğine ilişkin bir sorun olmadığı hem halk hem de yöneticiler açısından ortak bir paydadır. Kültürel miras bilincine ilişkin yöneticilere sorulan “İnsanların Merkez ilçedeki kültürel mirasların varlığıyla ilgili

bilinçli olduğunu düşünüyor musunuz? Hayır, ise sizce sebebi nedir?” sorusu yöneticilerin halkın bilincine yönelik düşüncelerini ortaya koymayı hedeflemektedir.

Y.3.: “Hayır, çünkü hem ekonomik darboğaz var hem de insanların ilgisi bu yöne çok çok az seviyededir.”

Y.4.: “Bilinçten ziyade yalnızca halkın kültürel unsur olduğunu yapıların eski olduğundan bile kaynaklandığı düşünülebilir. Bu konuda ne yazık ki çok zayıfız.”

Yöneticilerin cevapları halkın kültürel miras açısından bilinçsiz olduğunu düşündüklerini göstermektedir. Bilincin yanı sıra ilginin de olup olmadığının yöneticiler tarafından nasıl değerlendirildiğini ölçmek amacıyla “Halkın merkez ilçedeki kültürel miraslarla ilgili bilgilendirilmesine yönelik herhangi bir uygulama mevcut mudur?” sorusu sorulmuştur. Yöneticilerin bu soruya da cevapları önceki halkın görüşleriyle zıt olan sorular gibidir.

Y.3.: “Evet reklam olsun ünlülerle iletişime geçmek olsun çaba gösteriliyor ancak karşılığını bulamıyoruz.”

Y.4.: “Elbette çalışmalar var fakat ilgi eksikliğinden kaynaklı bazen istek kalmıyor. Tanıtım çalışmalarımız olsa da katılım görememek çabanın boşa gittiğini ve kullanılan kaynakların israf olduğunu düşündürüyor.”

Yöneticilerin verdiği cevaplara bakılarak halkın gerek katılım yönünden gerekse de ilgi açısından eksik oldukları anlaşılmaktadır. Halkın kentleşme baskısı ifadesine verdiği cevaba göre yöneticiler de bu konuda şikâyetçidir. Bu konuya ilişkin “Mevcut kültürel mirasların kentleşmeye bağlı veya farklı bir nedenle sorunlar yaşadığını düşünüyor musunuz?” sorusuna alınan cevaplar da durumu ortaya koymak için yeterlidir.

Y.3.: “Evet, insanlar kendi kültürel varlıklarını veya mülklerini para uğruna heba etmekten çekinmiyor.”

Alınan cevaba bakılarak kentleşmenin bireylerin maddi çıkarı doğrultusunda hiçbir kültürel mirası göz önünde bulundurmaksızın yapılaşmaya gittiği anlaşılmaktadır. Fakat burada bir tezatlıkta yapı izninin verilmesinin sadece yetkililere bağlı olduğudur. Halkın ziyaretleriyle ilgili doğrudan sorulan “Halkın kültürel miras alanlarını ziyareti konusunda ne düşünüyorsunuz?” sorusuna ise ziyaretlerin az olduğu en azından ziyaret edenin de bilinçli olup zarar vermediği cevabı alınmıştır. Kısaca halkın katılımının düşük olduğu belirtilmiştir. Kültürel miraslarla ilgili yöneticilere sorulan son soru ise veri altyapısı ve tutulmasıyla ilgili olan “Kültürel miraslarla ilgili veri birimi mevcut mudur? Evet, ise ne tür veriler tutuluyor hayır ise neden böyle bir birim mevcut değil?” sorusudur.

Y.3.: “Evet veri altyapısı sağlam ve dikkatlice tutuluyor. Elbette veri türü diye bir konuda örnek veremem çünkü ziyaretçi sayıları vs. gibi bir cevapsa beklenen evet bu tarz veriler tutuluyor ayrıca tüm kültürel miraslarla ilgili veri çalışması yapılıyor.”

Bu sorunun sorulmasındaki temel amaç kurumun veri işleme konusundaki durumunu ortaya koymaktır. Kültürel miras alanlarıyla ilgili yapılan görüşmelerde alınan cevaplar halkın ankete verdiği cevaplarla tezatlık içermektedir. Elbette yönetim perspektifiyle halk perspektifi farklıdır ancak halkın katıldığını beyan ettiği yerlerde yöneticiler katılmadıklarını söylemektedir. Burada halk perspektifinde bizi katılımin ne olduğunu anlamayla ilgili birtakım sorunlar bulunmaktadır. Bu sorunların temelinde halkın temel güzergâhlarında bulunan yerleri gördüğünde ziyaret olarak saymalarından kaynaklanmaktadır.

Korunan yeşil alanlar konusunda anket cevaplarına göre halkın genel olarak tavrı kötü değildir ve korunan alanların özellikle mesire yerleri veya içerisinde barındırdığı imkânlardan memnundur. Fakat yapılan bu araştırmada yöneticilerin fikirleri ile birlikte ortaya çıkan görüş ayrılıkları daha önemlidir bu nedenle her ne kadar halk tarafından genellenebilir bir olumluluk durumu söz konusu olsa da yöneticilerin ne düşündüğü de ayrıca önem taşımaktadır. Bu bağlamda yöneticilerin de bir vatandaş olarak cevap verebileceği “Merkez ilçede korunan alanların yönetmeliğe uygun olarak korunduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna yöneticilerden herhangi bir olumsuz yanıt gelmediği hatta yönetmeliğe uygun olması için oldukça fazla dikkat edildiği gözlemlenmiştir. Ayrıca bu ifadenin devamında “En son yaptığımız ziyaret esnasında göze batan bir problemle karşılaştınız mı?” ve “Herhangi bir korunan alanı ne sıklıkla ziyaret edersiniz?” sorularının da cevabı verilmiştir. Haftada 2-3 kez hem bireysel hem kurumsal ziyaretlerde bulunduğunu belirten yönetici herhangi bir problemle karşılaşmadığının da ayrıca altını çizmiştir.

Korunan alanlarda yaban hayatı ve sınırların korunumuna ilişkin hem halk hem de yöneticiler hemfikirdir. Ayrıca halkın katılım oranının yüksek olmasını da yöneticiler gezip görme değil piknik amaçlı olarak değerlendirmektedir. Gerçekten de alan içerisinde mangal ve piknik gibi faaliyetler büyük bir yüzdeye sahiptir öte yandan doğa yürüyüşü veya alan içerisinde gerçekten gözlem faaliyetinde bulunmak isteyen kişiler yok denecek kadar azdır. Aslında “Sizce korunan alanlar içerisinde halkı cezbeden unsurlar nelerdir?” sorusuna cevap olmuştur fakat yöneticinin bu soruya verdiği cevap “Yazın yarattığı o serinlik, şehrin koşuşturmasından uzaklaşma, daha az ses daha fazla doğa gibi konular.” şeklindedir. Temelde bu cevap düşünüldüğünde tam

olarak bireyler rekreasyon yapmak için gelmektedir. Özellikle sadece hem korunan alan hem de mesire yeri olmasından dolayı Sıklık Tabiat Parkı'nda rekreasyon faaliyeti oldukça fazla tercih edilmektedir. Öte yandan Çatak Tabiat Parkı'nda evet hafta sonları kalabalıklık vardır ancak uzaklığından dolayı halk önceliğini Sıklık Tabiat Parkı'na vermektedir. Halkın ziyaret amacının rekreasyonel olduğu düşünüldüğünde yöneticiye sorulan “Korunan alanlar konusunda halkın bilinçli olduğunu düşünüyor musunuz?” ve “Halkın korunan alanlarla ilgili bilinçlendirilmesine yönelik herhangi bir çalışma mevcut mu? Hayır, ise neden yapılmıyor?” soruları ön plana çıkmaktadır. Bu sorular başka bir amaçla gelinip gelinmediğinin göstergesidir.

Y.5.: “Hayır kesinlikle bilinçli değiller.”

Y.6.: “Böyle bir çalışmanın efektif olması mümkün değil, bu tarz durumlar eğitimle aşılabilecek problemlerdir, kurumun bilinçlendirilmesi bu tarz durumlara çözüm olabilir.”

Alınan cevaplar bilinç anlamında büyük bir eksiklik ve çalışmaların da anlaşılacağından kuşku duyulduğunu göstermektedir. Yöneticiler ayrıca alan içerisindeki yönlendirmelerin, yolların doğala uygunluğunun, temizliğin ve donatı elemanlarının kusurlu olmadığını belirtmişlerdir. Bunlar içerisinde yalnızca donatı elemanları konusunda halk hemfikir değildir. Ayrıca konulan yasaklarla ilgili yöneticilerin halka bakışı olumsuzdur yani yasaklara uyulmadığı düşünülmektedir. Kültürel miras alanlarında olduğu gibi korunan yeşil alanlarda da veri biriminin mevcut olup olmadığı “Kurum içerisinde veri birimi mevcut mu? Hayır, ise neden korunan alanlara ilişkin veri tutulmuyor?” sorusuyla ortaya konulmuştur. Bu konuya ilişkin yöneticilerin verdiği cevap ise şu şekildedir:

Y.5.: “Evet tutuluyor, detaylı olarak ziyaretçi sayı verileri, proje kapsamında çocuklara bilinçlendirme eğitimleri veriliyor onların verileri de tutuluyor. Anketler yapılıyor onun verisi tutuluyor.”

Yöneticiler tıpkı kültürel miras öğelerinde olduğu gibi verilerin tutulduğunu belirtmişlerdir. Korunan yeşil alanlarla ilgili son olarak yöneticilere halkın erişimle ilgili yaşadığı veya yaşayabileceği problemlere ilişkin “Halkın korunan alanlara erişim konusunda yaşadığı problemler sizce ne olabilir? Varsa bir problem buna çözüm olarak ne sunulabilir?” sorusu sorulmuştur.

Y.5.: “Şahsi fikrim bir problem olduğunu zannetmiyorum çünkü korunan alan bu sonuçta ve erişimin ikinci planda olduğu bir durum mevcut.”

Y.6.: “Gerçekçi talepler kurumumuz ve bağlı çalıştığımız kurumlar tarafından onaylanıyor, fakat hayalci talepler tabii ki de reddediliyor, bir talebin gerçekleşmesi için ayrıca belli bir sayıya ulaşması da gerekiyor. Ulaşım konusunda sıkıntı yaşanmıyor.”

Alınan cevaplara bakılarak erişimle ilgili sıkıntı olmadığı anlaşılmaktadır. Elbette korunan alanların bulunduğu konum gereği ulaşımı yöneticilerin ikinci planda tutması normaldir fakat ulaşım yalnızca şehirden gidişten ibaret değildir. Korunan alan içerisindeki yollar da bir o kadar önemlidir fakat burada dikkat edilmesi gereken nokta doğala uygun olunmasıdır.

Korunan alanların yaşanabilirlik açısından önemi genel olarak hem tabiatın insandaki pozitif etkisi hem de dinlenme fırsatı bulunmasında yer edinmiştir. Özellikle mesire yerlerinin sıkça ziyaret ediliyor olması da bunun göstergesidir. Yaşanabilirlik döngüsü, korunan alanlar içerisinde –bu çalışma özelinde- donatı elemanlarının kalitesiz oluşunda veya düzgün olmayışında yoğunlaşmaktadır. Temelde anket verilerine göre aritmetik ortalaması en düşük ifade budur. Bu nedenle başlangıç olarak bu ifade tercih edilmiştir. Bireylerin sorununu dile getirdiği herhangi bir kümelenme durumu olmamıştır veya herhangi bir konuya dair başvuru yoktur. Fakat daha önce bahsedildiği üzere tabiat parkının donatı elemanlarının sorunları üzerinde halkın da payı büyüktür. Sorumsuz ve bilinçsiz tutumlar nedeniyle donatı elemanları, zamanla aşınma veya yıpranma gibi durumlarla karşılaşmak yerine yanık, oyuk veya kırık bir haldedir. Böyle bir durumun ortaya çıkması aslında karşılıklı uzlaşma gerektirmektedir. Yaşanabilirlik döngüsü içerisinde temelde bu kavram istegin karşılanmadığı ve yönetimin koşullar koyduğu durumlarda kullanılmalıdır. Korunan alanlar konusuna bakıldığında halkın donatı elemanlarından şikayetçi olduğu fakat yöneticilerin de duruma sırf bilinçsiz kullanım nedeniyle tepkisiz kaldığı gözlemlenmektedir. Bu durum, sosyal alanlar başlığında bahsedildiği üzere döngünün kendi içerisinde devamlı tekrar etmesi anlamına gelmektedir. Taraflardan birinin alttan alarak durumu yumuşatmasıyla istek yanıt bulabilir fakat tam tersi de olabilir. İstek yanıt bulmadığı takdirde halk yine bilinçsizce donatı elemanlarına zarar vermeye devam edecektir. Yöneticiler de duruma sessiz kalacağından ya halk en sonunda mesire yerinde kendi imkanlarıyla konaklamaya ayak uyduracak ya da kurumla sorun yaşayacaktır.

Döngü içerisinde yer edinen tüm kavramların mutlaka konuya ilişkin bir karşılığı vardır. Örneğin karşılıklı uzlaşma kavramı, korunan alanlarda yer edinmiştir fakat sosyal alanlarda olduğu gibi halk-yönetim beraberliği gibi bir kavramdan söz etmek mümkün değildir. Toplumun yükselişini gösteren döngünün kavramsal yapısının temelinde halk ve yönetimin birbirini ne şekilde geliştirdiği veya geriye

düşürdüğü yer almaktadır. Bu iki durum tam olarak bir yerin ne kadar yaşanabilir olduğunun göstergesidir. Çorum şehrinde korunan alanlarla ilgili yaşanan sorunlar sadece donatı elemanlarıyla ilgili değildir. Fakat istekler yanıt bulmadığı sürece farklı bir farkındalık ortaya çıkmamaktadır. Çünkü döngü tamamlanmamış ve konu unutulup değişse bile sorun yaşanan döngüyle ilgili detaya inilememiştir.

4.4.5. Sportif Faaliyetler ve Spor Alanları

Araştırmanın bu kısmında Çorum şehri içerisindeki sportif faaliyet alanlarının varlığı, halkın katılım düzeyi ve yönetimin sportif alanlara ve halka karşı olan tutumu incelenmiştir. Temel olarak kısım iki alt başlıkta ele alınmış olup bunlardan ilki spor salonları (fitnes, dövüş kulüpleri, karma spor salonları vb.) ve halı sahalar, ikincisi ise yüzme havuzlarıdır. Basketbol, voleybol ve tenis gibi sportif faaliyetlerin özellikle bu başlık altında analiz edilmemesinin nedeni ise şehirde bu tip unsurların özelleştirilmemiş yani kamusal sportif alanları olarak varlık göstermesinden kaynaklanmaktadır. Özel ders veya kurs merkezi gibi unsurlar yine kamusal sportif alanlarda gerçekleşmektedir. Özellikle kurslara tahsis edilen alanlar yoktur. Özellikle ilçe genelinde basketbol faaliyeti yaygın olmasına ve özel kulüpler bulunmasına rağmen bu kurslar da ya karma yani birden fazla sporun yapıldığı büyük salonlarda ya da okulların spor salonlarında devam etmektedir.

Temel olarak anket verileri birden fazla konuyu barındırmaktadır. Örneğin spor salonları ve halı sahalar konusunda alınan cevaplar yüzme havuzlarına verilen cevaplara göre farklı olmaktadır. Bu nedenle anket verileri birden fazla fonksiyon içererek incelenmiştir. İlk fonksiyon mekân türü ikincisi ise durumdur. Durumun içerisinde katılım, sayısal yeterlilik ve uygunluk bulunmaktadır.

Anketteki ifadeler içerisinde 1.768 ile en düşük ortalamaya sahip ifade “Düzenli spor yaparım.” ifadesidir. En yüksek değere sahip ifade ise “3.405 ile “Halı sahalarda kendimi sosyal hissederim.” İfadesidir (Çizelge 33). Aslında ortalamanın en yüksek olduğu ifadeden ziyade en düşük olan ifadenin ne olduğu oldukça dikkat çekicidir. Bunun nedeni ise bireylerin araştırmanın temel sorusuna olumsuz yanıt verdikleridir. Sportif faaliyetlerle ilgili yapılan bir ankete katılımcılar spor

yapmadıklarını belirterek cevap vermişlerdir. Bu da anket katılımcılarının verdikleri cevaplarda genel anlamda fikir yürüttüğü gerçeğini ortaya koymaktadır.

Çizelge 31. Sportif Alanlar ve Sportif Faaliyetlere Yönelik Katılımcıların Genel Algıları

Sıra	İfade	\bar{X}	S.S.
1	Düzenli spor yaparım.	1,768	1,387
2	Spor salonlarını yeterli bulurum.	3,218	0,945
3	Ücretsiz spor hizmetleri sayısı yeterlidir.	2,978	0,954
4	Spor salonlarındaki ekipmanlar yeterlidir.	3,100	0,934
5	Spor salonlarındaki ekipmanlar kalitelidir.	3,138	0,909
6	Spor salonlarının fiyatları uygundur.	3,050	1,005
7	Yüzme havuzu sayısı yeterlidir.	3,055	0,954
8	Yüzme havuzlarına ayda bir giderim.	1,990	1,272
9	Yüzme havuzlarında herhangi bir hijyen problemi yoktur.	3,160	0,947
10	Halı sahaların fiyatları uygundur.	3,238	0,783
11	Halı sahalarda kendimi sosyal hissederim.	3,405	0,805
12	Haftada bir halı sahaya giderim.	1,838	1,609
13	Halı sahalardan randevu bulmakta sorun yaşamam.	2,790	0,896
14	Sportif alanların yarısından çoğunun yerini bilirim.	1,805	1,443

1= “Kesinlikle Katılmıyorum”, 2= “Katılmıyorum”, 3= “Kararsızım”, 4= “Katılıyorum”, 5= “Kesinlikle Katılıyorum”

Mekânın türüne ilişkin değerlendirmeler yapmadan önce genel duruma yönelik ifadelerle bakılması gerekmektedir. Katılımı ilgilendiren ifadeler 1, 8, 11, 12 ve 14 numaralı ifadelerdir. Bunlara bakıldığında zaten anketin en düşük ortalamaya sahip ifadesi 1 numaralı olan olduğu için diğer ikisine bakılmalıdır. Halkın katılım ifadelerine bakılırsa yüzme havuzlarına ufak bir farkla daha fazla gittiği görülmüştür ancak burada bir fark bulunmaktadır. Bu fark yüzme havuzlarının aylık olarak ziyaret edilip edilmediği ama halı sahaların ise haftada bir ziyaret edilip edilmediği ölçülmüştür.

Genel olarak ayda bir ölçeğinde kıyaslıysaydı halı sahalara katılımın daha fazla olacağı ön görülmektedir. 3, 4, 7 ve 13 numaralı ifadeler sportif alanların sayısal yeterliliğini denetlemek adına ankete yerleştirilmiştir. Bu bağlamda ifadelerin ortalamaları da 3’e yakın veya 3’ün üzerindedir yani kısmen pozitiflik durumu söz konusudur.

Son olarak ise uygunluk kavramına ilişkin 2, 5, 6, 9 ve 10 numaralı ifadeler ankete dâhil edilmiştir. Burada uygunluk kelimesiyle kastedilen anlam bireylerin faaliyet alanından memnuniyetiyle ilgili olan tüm unsurları kapsamaktadır. Örneğin

fiyatla ilgili ifadelerde ortalamalar normal seviyededir. Fakat halı sahalarda randevu bulmakla ilgili ifadenin ortalaması normalden düşüktür. Bu da memnuniyetin konu veya alan bazında değişiklik gösterdiğini işaret etmektedir. Mekân türüne göre spor salonları ve halı sahaların yanı sıra yüzme havuzları bu kriteri oluşturan unsurlardır.

Spor salonları ve halı sahalara bakıldığında (Şekil 29, 30 ve 31) genel anlamda ortalama yüksektir. Zaten anket verilerinde genel ortalama yüksektir yalnızca bireylerin düzenli bir spor hayatı olmadığı daha önce belirtilmiştir. Yüzme havuzlarındaki durumun katılım boyutu oldukça düşüktür. Elbette ankette yer alan ifadeler belirli bir periyodik katılım içermektedir bunun nedeni düzenli spor yapan kişileri tespit etmektir ancak anket verilerine göre katılım çok düşüktür ve yüzme havuzlarına da yabancı olarak katılımcılar ifadelere cevap vermişlerdir.

Şekil 29. AVM’de Bulunan Bir Spor Salonunun Dıştan Görünümü

Şekil 30. Atatürk Kapalı Spor Salonunun Dıştan Görünümü

Şekil 31. Halı Sahadan Bir Görünüm

Sportif faaliyetler konusunda katılımcılarla yapılan anketlerin sonuçları araştırmanın sonuçlandırılması adına önem taşımaktadır ancak öte yandan araştırmanın yönetim perspektifinden yapılması da gereklidir. Halkın katılımının yanı sıra yönetimin halka bakış açısını gözlemlemek için Spor İl Müdürlüğü yetkilileriyle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler esnasında katılımcı yöneticiye birtakım sorular yönlendirilmiş ve bu bağlamda halkın sportif faaliyetlere bakış açısı ile yöneticilerin bakış açısı kıyaslanmıştır. Görüşme soruları yöneticilere genelleme yapılarak yönlendirilmiştir çünkü halkın birebir faaliyetlere bakış açısını incelemek yerine doğrudan sportif faaliyetlere karşı tutumunun yöneticilerin gözündeki durumunu incelemek daha doğru bir tutumdur. Çünkü detaya inildikçe araştırma konusunun dışına çıkmaktadır ve siyasi bir boyut kazanmaktadır. Bu durum araştırmanın sonuçlandırılması adına uygun değildir bu nedenle detaya inilmemiş ve yöneticilerle sportif faaliyetler ile halkın ilişkisi bakımından genel bir görüşme yapılmıştır. Demografik soruların ardından yöneticilere sorulan ilk soru “Merkez ilçede halkın faydalanabileceği spor alanları ve sportif faaliyetler sizce yeterli midir?” şeklindedir. Yöneticiler sportif alan ve faaliyetlerin yeterli olduğunu düşünmektedirler. Anket verilerine bakıldığında gerçekten de sportif alanların yeterli olduğu gözlemlenmektedir. Çünkü var olan faaliyetlere dâhil olunmaması yeni bir faaliyet alanını kısıtlamaktadır. Bu konuda yöneticilerin atacağı bir adım olacaksa öncelikli olarak bunun halk tarafından kanıtlanması ve halkın bu faaliyetlere katılımı gerekmektedir.

Yöneticilere sorulan ikinci soru “Sportif alanların düzenli olarak kullanıldığını düşünüyor musunuz?” şeklindedir.

Y.7.: “Evet eskiye göre daha fazla katılım olduğunu düşünüyorum.”

Y.8.: “Önceleri katılım düşüktü hatta futbol dışında izlenilebilir aktivitelere katılım neredeyse yok denecek durumdaydı. Şu an farklı spor dalları da tercih ediliyor ve katılımın arttığını düşünüyorum.”

Yöneticilerin verdiği cevaplara bakıldığında katılımın zaman içerisinde arttığı gözlemlenmektedir. Ayrıca katılımcı kalabalığına bakarak yorum yaptıklarını söylemek yanlış değildir fakat yine de genel anlamda düşünüldüğünde nüfusun büyük çoğunluğu sportif faaliyetlere dâhil olmamaktadır. Yöneticilere sorulan diğer iki soru birbiriyle ilişkilidir. Bunlar “Sportif alan ve faaliyetlerin halkın kullanımına yönelik olduğunu düşünüyor musunuz?” ve “Sportif faaliyetlere teşvik konusunda kurumsal uygulamaları yeterli buluyor musunuz? Hayır, ise nedeni nedir?” şeklindedir. Her iki

sorunun da birbiri arasındaki olan ilişki doğrusaldır. Halkın kullanımına yönelik olan bir sportif alan teşvik uygulamalarına daha uygundur. Halkın katılmayacağı veya katılmak istemeyeceği faaliyetler hususunda herhangi bir teşvik gereksiz bir tutum olacaktır. Bu bağlamda yöneticiler her iki soruya da pozitif olarak katıldıklarını belirtmişlerdir. Elbette sportif faaliyet alanlarına bakıldığında halkın kullanımına uygun olduğu gözlemlenmektedir. Ayrıca teşvik açısından her ne kadar orta yaş grubuna yönelik olmasa da gençler içerisinde turnuvalar düzenlenmektedir. Sportif müsabakalar yalnızca okullar içerisinde değil genel anlamda kulüpler arasında da aktiftir. Bu tür faaliyetler yıl içerisinde devam etmektedir.

Sportif faaliyetlere katılımı ilgili veri havuzunun olup olmadığı ve kayıt sisteminin varlığını denetlemek amacıyla yöneticilere “Kullanım durumuna yönelik herhangi bir veri tutuluyor mu? Tutulmuyorsa sebebi nedir?” sorusu sorulmuştur.

Y.7.: “Evet veriler tutuluyor hem somut olarak hem de online ortamda yedekleme şeklinde.”

Yöneticinin verdiği cevaba bakılarak verilerin hem internet ortamında bulut depolama olarak hem de somut olarak tutulduğu anlaşılmaktadır ancak erişilebilir unsurlar değildir ve resmi sitede yayımlanmamaktadır. Bu tutum verilerin yanlış kullanılmaması maksadıyla yapıldığından doğrudur.

Katılımın değerlendirildiği bir diğer soru ise “Merkez ilçede mevcut olmayan fakat olması gerektiğini düşündüğünüz sportif alan veya faaliyet var mı?” şeklindedir. Bu soru ile sportif faaliyet çeşitliliğinin durumu denetlenmiştir.

Y.7.: “Gerek olduğunu düşünmüyorum. Hatta gerektiğinden fazla kurslar açılıyor ve katılım olmuyor.”

Y.8.: “Çeşitli faaliyetler olması güzel olabilirdi ancak şu an zaten oldukça çeşitli faaliyetler yapılmakta ve katılımın daha nicelerini gerektirdiğini düşünmüyorum.”

Elbette anket verileri de yöneticilerin cevaplarını doğru kılmaktadır. Katılımın düşüklüğü göz önünde bulundurulduğunda yeni bir faaliyet yeni bir yatırım gerektirmektedir fakat bu bir risk taşımaktadır. Çünkü halkın sportif faaliyetlere katılımı oldukça düşük seviyededir.

Sportif alanlara erişim başlı başına ayrı bir husustur ve elbette yöneticilere bu konuyla ilgili soru sorulmuştur. “Halkın spor alanlarına erişim konusunda herhangi bir sıkıntı yaşadığını düşünüyor musunuz? Evet, ise bu problemler nelerdir?” ifadesi bu durumun analiz edilmesine yöneliktir. Yöneticilerin ortak tutumu herhangi bir erişim sıkıntısı olmadığına yöneliktir. Çorum şehrinin kentsel yayılım biçimi

düşünüldüğünde tüm ulaşım yolları sportif faaliyetlerin bulunduğu konumlardan geçmektedir. Bu husus “Rekreasyonel Alanlar ve Erişilebilirlik” başlığı altında daha detaylı incelenmiştir. Sportif alanlarla ilgili bir başka konu ise güvenlidir. “Halka açık sportif faaliyet alanlarını yeterince güvenli buluyor musunuz?” sorusu da bununla ilgilidir.

Y.7.: “Evet, 7/24 şeklinde vardiyalı çalışan güvenlik görevlileri, kamera sistemleri ile korunuyor.”

Güvenlik hususunda halka açık sportif alanlar güvenlidir çünkü ziyaret amacı faaliyete katılmaktır. Müsabakalarda yer alan güvenlik görevlileri de olası tehlikelere karşı orada bulunmaktadır. Sportif faaliyetlerle ilgili olarak özellikle halkı ilgilendiren durum ise faaliyetlerin maddi boyutudur. Her ne kadar halka açık alanlar olsa da ücret karşılığında yapılan sporlar ve ücretli katılıma açık kurslar bulunmaktadır.

Yöneticilere ise bu konuyla ilgili “Ücretli spor alanları (halı sahalar vb.) konusunda (ücret tarifesi, kullanım oranı vs.) ne düşünüyorsunuz?” sorusu sorulmuştur.

Y.7.: “Fiyat olarak biraz zorlayabilir, bazı aileleri, rekabet olması gerekiyor, bunun için de yeni firmaların çıkması şart.”

Y.8.: “Kurs ve türevi faaliyetlerin fiyatları genel anlamda karşılanabilir düzeydedir ayrıca kurs gibi olmayan halı saha vb. alanlarda da fiyatların uygun olduğunu düşünüyorum.”

Yöneticilerin verdikleri cevaplar hem işletmeci hem de halk bakış açısıyla olayı ele aldıklarını göstermektedir. İşletmeciler açısından aslında rekabet arttıkça fiyatların artmayacağı gerçeği düşünüldüğünde işletme sayısının artması gerekmektedir. Fakat halkın bu faaliyetlere katılım düzeyi düşünüldüğünde işletmenin ayakta kalması pek mümkün değildir. Öte yandan yöneticiler ve halk halı saha vb. faaliyetlerin ücretleri konusunda hemfikirdir. Halkın sportif faaliyetlere duyduğu ilgi sabit değildir. Bunun anlamı farklı sportif faaliyetlere katılımın oranı aynı şekilde değişiklik göstermektedir. Yöneticilere sorulan “Sizce halk genel olarak hangi sportif faaliyetlere ilgi duyuyor?” sorusu da buna yöneliktir. Yöneticiler halkın genel olarak futbol, basketbol ve voleybola daha ilgili olduğunu belirtmişlerdir. Yüzme havuzları bölümündeki hijyen sorusu, spor salonlarındaki kalite sorusu gibi unsurlar tek çatı altında yöneticilere “Spor alanlarının bakımı ve denetimi periyodik biçimde yapılıyor mu? Hayır, ise nedeni nedir?” sorusuyla sorulmuştur. Yöneticilerin cevapları birbirine oldukça yakındır. Bakım ve denetim konusunda görevlilerin aktif bir biçimde sahada

olduklarını savunmaktadırlar. Halkın katıldığı ankette yer alan cevaplara bakıldığında bu durum desteklenmiş olmaktadır yani halk ve yöneticiler aynı noktada buluşmuştur.

Sportif alanlar ve faaliyetlerle ilgili olarak görüşme formunda yer alan son soru ise tüm konuyu daha yüzeysel olarak değerlendirmek amacıyla yöneticilere sorulmuştur. “Merkez ilçede sportif faaliyetlere hem halkın hem de yöneticilerin gereken önemi verdiğini düşünüyor musunuz? Hayır, ise size bunu düşündüren nedir?” sorusu tüm konuyu genellemektedir ancak yöneticiler bu soruya oldukça yalın ve detaya inmeden cevap vermişlerdir.

Y.7.: “Kesinlikle düşünüyorum, tüm kurum halk için canla başla çalışıyor.”

Y.8.: “Yönetim açısından gereken önemin verildiğini düşünüyorum çünkü bizim işimiz bu alanda hizmet etmek fakat karşılığının halk tarafından karşılandığı konusuna katılmıyorum.”

Yöneticilerin cevaplarına bakılarak gerek yüzeysel gerekse detaylı olarak faaliyetlere katılımın olmadığı belirtilmiştir. Elbette anket verileri de halkın sportif faaliyetlere veya sportif alanlara yabancı olduğunu göstermektedir.

Yaşanabilirlik, sportif faaliyetlerle birlikte daha sağlıklı bir hale gelmektedir. Bu nedenle sportif faaliyetlerin yeri yaşanabilirlik içerisinde ayrıdır. Fakat aynı durum yaşanabilirlik döngüsü için geçerli değildir. Yaşanabilirlik ve yaşanabilirlik döngüsü kavramları birbirinin zıttı şekildedir. Yaşanabilirlik, sosyal ve nitel olanı temsil etmektedir. Koşullara bağımlılığı bulunur ve kendi içerisinde barındırdığı unsurların yerli halka göre önem sırası değişkenlik gösterebilmektedir. Yaşanabilirlik döngüsü ise net bir biçimde tavır sergilemektedir. Bir konuda insanların farkındalığının sonuçlanıp sonuçlanmadığıyla ilgilenir. Önem sırası gibi unsurlar bu kavram içerisinde değer taşımamaktadır. Her iki kavram da göz önünde bulundurulduğunda ortak olan kısmı –bu araştırma özelinde- çift perspektife sahip olmalarıdır. Yaşanabilirlik, hem halk hem de yöneticilerin gözüyle incelenebilir. Aynı şekilde yaşanabilirlik döngüsü de yöneticilerin halka veya şehre yönelik farkındalıklarında veya tam tersi halkın yöneticilere ya da şehre yönelik farkındalıklarında oluşabilir.

Sportif faaliyetlerde halkın genel olarak şikayeti bulunmadığı ve katılımın ana problem olduğu daha önce belirtilmiştir. Bu nedenle yaşanabilirlik döngüsü yöneticiler açısından önem arz etmektedir. Yöneticilerin görüşme sorularına verdiği cevaplara göre faaliyet yapmaya hevesleri olduğu anlaşılmaktadır. Bu da katılımın düşük olduğunun farkında olduklarını, her birinin bir araya gelerek fikir birliği yaptığını, bu fikirleri halka belirtmek amacıyla tanıtımlar yaptığını ve halkta bir bilinç veya

farkındalık oluşturmaya çalıştıklarını göstermektedir. Yani yaşanabilirlik döngüsüne bakıldığında kendini belli etme aşamasına kadar gelmişlerdir. İsteğin karşılık bulamamasındaki tek neden halkın kendisidir. Böylece kısır döngüye girilmiştir ve yöneticiler devamlı olarak tanıtım ve özendirme çalışmalarına devam ediyor olsalar da halk tarafında herhangi bir hareketlenme olmayacaktır. Yerli halkın spor komplekslerine, faaliyet yeterliliğine veya çeşitliliğine bakış şekilleri oldukça sıradandır. Çünkü spor yapmadıkları için bu konunun halkın gözünde bir değeri yoktur. İsteğin karşılanması için yöneticilerin çabası devam etmezse döngü tamamlanamamış olacaktır. Bu durum da ortaya döngü süreksizliği kavramını çıkarmaktadır. İsteğe hiçbir şekilde karşılık bulunamayıp çabaların anlamsız olduğu fikrinde herkesin hemfikir olduğu ve fikrin rafa kaldırıldığı durumu temsil etmektedir. Çorum şehrinde sportif alanların yaşanabilirlik döngüsü, çabaların sonuçsuz kaldığına olan inanç kuvvetlendikçe döngü süreksizliğine dönüşmektedir. Bu da artık sportif faaliyet yatırımlarının azalacağı veya biteceği anlamına gelebilmektedir.

4.4.6. Kamusal Alanlar

Kamusal alan kavramı çok köklü bir geçmişe sahiptir ve farklı bakış açılarından beslenmiştir. Arendt, Habermas veya feminist çalışmalar yapan araştırmacılar bu kavramın biçimlenmesinde büyük paya sahiptir. Habermas toplumsal tartışmanın kamusal alanın özü olduğunu belirtmektedir. Arendt ise günümüz demokrasinin temelinde yatan kaos eğiliminin ve kontrol edilebilirliğin aksine kamusal alanla gruplaşma, karşıtlık ve fikir savunmasının kamusal alanlarla meydana geldiğini belirtmektedir. Feminist çalışmalar bu konunun cinsiyet boyutunda var olmaktadır. Feministler kamusal alanın kadının toplumda sahip olduğu role göre değişimine fikirleriyle ve çalışmalarıyla öncülük etmişlerdir (Hekimoğlu, 2018, s. 545-550). Kamusal alan kavramı oldukça kapsamlı bir olgudur ve birçok tartışmayı da içerisinde barındırmaktadır. TDK'ya göre kamusal alanın tanımı “*Kamuya ait, kamu ile ilgili işlerin yapıldığı yer.*” şeklindedir (TDK, 2023). Bu tanımlamaya göre halkın ortak kullanım alanlarının tamamı kamusal alandır. Araştırmanın bu kısmının teorik tartışması da ortak kullanım alanlarının kapsamından doğmaktadır.

Kamusal alan tanım gereği bireylerin kişisel alanından çıktığı andan itibaren başlamaktadır. Yollar, sokaklar, caddeler, kafeler vb. tüm alanlar bu konuya dâhil

olmaktadır. Fakat araştırma rekreasyon çerçevesinde olduğu için bu alanların da konu çerçevesinde kısıtlanmaya ihtiyacı vardır. Kafe türevi veya işletme adı altında birlenen yerler diğer kısımlarda ele alınmıştır. Aslında bu kısımda ele alınacak olan birimler meydanlar ve kamusal sportif alanlarıdır. Kamusal alan içerisine dahil edilen yol, cadde vb. yerler rekreasyon için uygun değildir. Bu sebeple anket ve görüşmeler de meydanlar ve kamusal sportif alanlar çerçevesinde oluşturulmuştur.

Çizelge 32. Kamusal Alanlara Yönelik Katılımcıların Genel Algıları

Sıra	İfade	\bar{X}	S.S.
1	Kamusal alanlar sosyallik açısından işlevseldir.	3,568	1,724
2	Kamusal alanlarda bulunan donanım öğelerinin kalitesi iyidir.	3,415	1,687
3	Kamusal alanlar boş zamanı değerlendirmek adına çekici özellik taşımaktadır.	3,613	1,660
4	Kamusal alanların temizliğine dikkat edilmektedir.	3,823	1,477
5	Kamusal alanların çeşitliliği fazladır.	2,365	1,755
6	Kamusal alanlarda kentleşme baskısı vardır.	3,690	1,613
7	Kamusal alanlarda yapılabilecek alternatif etkinlik sayısı fazladır.	2,375	1,706
8	Kamusal sportif alanlara haftada en az bir kez giderim.	1,833	1,513
9	Kamusal sportif alanların malzeme kalitesi iyidir.	3,133	0,912
10	Kamusal sportif alanlar her yaşa hitap etmektedir.	2,403	1,774
11	Kamusal sportif alanlarda çeşitlilik fazladır.	2,345	1,739
12	Kamusal alanlara erişim kolaydır.	3,910	1,432

1= “Kesinlikle Katılmıyorum”, 2= “Katılmıyorum”, 3= “Kararsızım”, 4= “Katılıyorum”, 5= “Kesinlikle Katılıyorum”

Anket verileri incelendiğinde en düşük aritmetik ortalamaya sahip ifade 1.833 ile “Kamusal sportif alanlara haftada en az bir kere giderim.” ifadesidir. En yüksek ise 3.910 ortalama ile “Kamusal alanlara erişim kolaydır.” ifadesidir. Genel anlamda bakıldığında Kamusal sportif alanlara ilişkin ortalamalar düşüktür. Araştırmanın sportif alanlar kısmından anlaşılacağı üzere zaten bireyler sportif faaliyetlere ilgili değildir. Bu sebeple kamusal sportif alanların da düşük ortalamalara sahip olması olağan bir durumdur. Öte yandan meydanlar için donanım, temizlik veya işlevsellik konularında ortalamalar oldukça yüksektir sadece çeşitlilik düşüktür. Aslında çeşitlilik konusu kamusal alanların ne amaçla kullanıldığıyla ilgilidir. Şehirde geçmişi çok uzak olmayan aynı zamanda en büyük meydan olan Kadeş Meydanı’nda (Şekil 32) bile halkın katılabileceği konser türevi faaliyetler çok az yapılmaktadır. Bu alanlarda en fazla öne çıkan unsurlar banklar ve fiskiyelerdir. Aslında mimari açıdan görselliğin tipik bir format olarak kullanılması (Şekil 33 ve 34) bu durumun ana sebebidir. Her

yerin birbirine benziyor olmasının altında yatan temel mantık maliyetin aynı düzeyde alan boyutuna göre tahmin edilebilirliği aynı zamanda da bir gorselliğe tutunup bunun devam ettirilmesi ve hizmet ediliyor gibi görölmesinden kaynaklanmaktadır. Bir kez üretip ana kaynaktan saçılması gibi bir durumdur.

Şekil 32. Kadeş Meydanı'ndan Bir Görünüm

Şekil 33. Sanat Sokağı'ndan Bir Görünüm

Şekil 34. Anıt Meydanı'ndan Bir Görünüm

Kamusal sportif alanlara bakıldığında (Şekil 35 ve 36) öncelikle akla halka açık spor sahaları gelmektedir. Basketbol ve futbol sahaları, tenis kortları gibi yerler bunlara örnektir. Araştırmanın kamusal sportif alanlar kısmını da bu gibi tamamıyla ücretsiz ve bireyin kendi kendine spor yapabileceği aynı zamanda kamusal alan olan yerler oluşturmaktadır.

Şekil 35. Tenis Kortundan Bir Görünüm

Şekil 36. Basketbol Sahasından Bir Görünüm

Anket katılımcılarının verdikleri cevaplara bakılarak genel anlamda kamusal alanlarda memnuniyet söz konusudur. Elbette bu konuya ilişkin yöneticilerin görüşleri de en az anket verileri kadar değerli olduğundan yorumlama görüşme verileriyle birlikte yapıldığında daha doğru olacaktır. Bu bağlamda Çorum Belediyesi yetkilileriyle görüşmeler yapılmıştır. Kamusal alanlarla ilgili demografik olanlar dışında sorulan ilk soru yöneticilerin ziyaret edip etmedikleridir. Bu soru sorulurken elbette konunun rekreasyonel açıdan olduğu ve hangi alanlar oldukları belirtilmiştir. Genel anlamda şehrin kentsel alanlarında bir yerden bir yere gidilirken mutlaka rekreasyonel kamusal alanlardan birinden geçilmektedir. Yöneticiler de bu durumu belirterek aynı zamanda akşam yürüyüşlerinde de bu alanlara gittiklerini belirterek bu ifadeye katılmışlardır. Halkın kamusal alan ziyaretine bakış açılarını ortaya koymak adına “Halkın hangi amaçlarla kamusal alanları ziyaret ettiğini düşünüyorsunuz?” sorusu sorulmuştur.

Y.1.: “Meydanlarda bazen etkinlik yapılıyor onlara katılıyorlar. Onun dışında zaten toplanma alanı olarak da düşünüldüğü için genel olarak oturup sohbet ediyorlar.”

Y.2.: “Buluşma yeri gibi kullanıldığını düşünüyorum. Biz bile adres tarif ederken meydanları kullanıyoruz.”

Yöneticilerin cevapları incelendiğinde halkın hem sosyallik için orada bulunduğunu hem de rekreasyonel açıdan kullanılabildiğini söylemek mümkündür. Güvenlik ve temizlik hususlarıyla ilgili memnuniyet durumları sorulduğunda ise şehrin temizlik konusundaki başarısına ayrıca değinerek iki konuda da bir sorun

olmadığını belirtmişlerdir. Yeterlilik konusuna bakıldığında yöneticilere sorulan “Kamusal alanların sayısını nüfusa oranla yeterli buluyor musunuz?” sorusuna ise yeterli olduğu yönünde cevap alınmıştır. Kamusal alan kavramı hem sportif alanı hem de meydanları kapsadığından bu alanların belirli kriterler çerçevesinde bir gruba hitap edip etmeyeceği durumu ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle yöneticilere “Kamusal alanların her yaşa hitap ettiğini düşünüyor musunuz?” sorusu sorulmuştur.

Y.1.: “Düşünüyorum çünkü her yaşta insanı dışarlarda görmek mümkün.”

Y.2.: “Bu konuda kararsızım çünkü spor alanlarını düşünürsek daha çok gençlere hitap ediyor ama meydanlara bakarsak daha yaşlı insanlar var. Yerine göre değişiyor.”

Verilen cevaplar ikiye ayrılmaktadır. Aslında anket soruları da bu şekildedir çünkü kamusal alanlara gidilirken kamusal sportif alanlara gidilmemektedir. Yöneticilerin cevaplarındaki ikilik durumu da bu duruma benzerdir. Öte yandan yaş gruplarının alan türüne göre değişiklik göstermesi konusu doğrudur çünkü sportif alanlarda genellikle gençler olurken meydanlarda daha çok belirli bir yaşın üzerindeki insanlar bulunmaktadır. Yapısal uyumlulukla ilgili ne düşündükleri sorulduğunda ise herhangi bir sorun veya uyumsuzluk göremediklerini belirtmişlerdir. Erişilebilirlikle ilgili sorulan soruya daha önce verdikleri bir cevapta rastlanmıştır. Herkesin bir yerden başka bir yere giderken bu alanlardan mutlaka geçtiği bu sorunun cevabıdır yani erişilebilirlikle ilgili bir problem yoktur. Son olarak genel içerikli sorulardan ziyade halkın karar mekanizmasındaki yerini anlayabilmek adına “Kamusal alanlar oluşturulurken halkın fikri alınıyor mu? Alınmıyorsa nedeni nedir?” sorusu sorulmuştur.

Y.1.: “Hayır alınmıyor çünkü bu alanlar uzun süreli projeler ve alınabilecek bir fikir olsaydı mutlaka alınırdı.”

Y.2.: “Hayır alınmıyor. Sorulsa zaten anket vs. gibi yollarla sorulmalı ve bir genelleme yapılabilir fakat yer seçimi veya daha başka alan içerisinde neler olacağı yalnızca uzmanlarla konuşuluyor. Ayrıca fikir alıp vermenin de bir maliyeti olduğunu unutmamak gerekir.”

Yöneticilerin cevapları aslında oldukça açıktır ve halkın karar aşamasına dâhil edilmediğini belirtmektedirler. Aslında bu durum maliyet açısından bir bakıma doğru sonuçta halk heyeti gibi bir kurum olmadığı için ve projeler de yetkililer arasında oluşturulmaktadır. Ayrıca bu tarz anketlerin verileri güvenlik açısından risk taşımaktadır ve yönetim birimlerinin veri tutmaktan ziyade bu tarz verileri oluşturacak birimleri mevcut değildir.

Kamusal alanların yaşanabilirliği artıran unsurlardan biri olduğu aşıkardır. Çünkü bu alanların sosyalliğe katkısı büyüktür ve sosyallik yaşanabilirliği geliştiren unsurlardan biridir. Kamusal alanların kendi içerisinde sahip olduğu yaşanabilirlik döngüsü her iki tarafın da bakış açısına göre değişkenlik göstermektedir. Öncelikli olarak halk tarafından konu ele alındığında en büyük problem kamusal sportif alanların çeşitliliğinin düşük oluşudur. Bu çeşitliliğin içerisinde estetik, işlev ve sayısal olarak çeşitlilik bulunur. Estetikten yoksun ve tekdüze oluşturulmuş kamusal sportif alanların herhangi bir işlevi olmayışı da halkı bu ifade özelinde olumsuz yanıt vermeye yönlendirmiştir. Elbette maliyet düşünöldüğünde bu alanlar oldukça düşük bir bütçeyle oluşturulabilmektedir. Fakat halkın büyük bir kesiminin yararına olmadığı için gereksiz bir yatırım olarak nitelendirmek mümkündür. Burada halkın tepkisi bir kümelenmeye dönüşmemiştir yani hem halk bu alanları kullanmamaktadır hem de bu alanlarla ilgili fikir birliği yapıp değişiklik talep etmemektedir. Böyle bir talep eğer yöneticilere iletilirse karşılık bulunabilir fakat durum tam tersi iken yanıt bulunamaz.

Yöneticiler açısından kamusal alanlarda herhangi bir problem yoktur ancak burada eleştiriye açık bir nokta vardır. Halkın kamusal sportif alanlardaki faaliyetlere katılım düzeyi oldukça düşüktür ve bu katılımcı gözlem veya anket yapılarak kolayca anlaşılabilir. Öte yandan kamusal alanlardan halkta memnundur fakat konu sportif alanlar olduğunda katılımın düşüklüğu yöneticilerin bu alanların üzerine düşmemesi gerektiğini göstermektedir. Aynı şekilde de halkın katılmadığını göstermesi gerekmektedir. Bu sayede istekler yöneticilere erişmiş ve karşılık bulabilecek hale gelmiş olacaktır. Halkın düşüncelerine önem verilmeden hizmet adı altında tamamen bütçeyi boşa harcamaya yönelik bu alanların kaldırılması veya değiştirilmesiyle halk tarafında döngü tamamlanmış olacaktır. Yöneticiler tarafında ise durum biraz daha karmaşıktır çünkü halk zaten katılmıyor ise herhangi bir geliştirme yapılmasının bir anlamı yoktur. Halkın kendini belli ettiği durumda ise kendi bütçe ve peyzaja uygunluğuna göre yöneticiler talebe yönelik arz oluşturabilir. Her ne kadar karmaşık bir yapıya sahip gibi görünse de yaşanabilirlik döngüsü kamusal alanlar için oldukça basit bir yapıya sahiptir. İnsanların sosyallik anlayışına uygun ve sosyalleşebilecekleri işlevsel alan tahsis edildiğinde döngü tamamlanmış olacak ve farklı konular üzerinde insanlar yoğunlaşabileceklerdir.

4.4.7. Kamusal Yeşil Alanlar ve Orman Varlığı

Araştırmanın bu kısmında kamusal yeşil alanlar ele alınmıştır (Çizelge 35). Orman varlığı ise katılımcıların bilinç düzeyini tespit etmek ve şehrin genel orman varlığıyla ilgili halkın görüşlerine değinmek amacıyla bu kısma dâhil edilmiştir.

Kamusal yeşil alanlarla ilgili yalnızca parklar ve mezarlıklar konu kapsamında yer almaktadır. Piknik alanlarının da normal şartlarda konuya dâhil edilmesi gerekir ancak şehir özelinde böyle bir durum söz konusu değildir çünkü mesire yerleri aynı zamanda parktır öte yandan doğrudan park sayılamayacak ancak mesire yeri barındıran yerler de zaten koruma statüsüne sahiptir. Mezarlıklarla ilgili anket içerisinde özellikle bu alanı ilgilendiren bir soru bulunmamaktadır. Bunun nedeni parklar veya mezarlıklar ayırt edilmeksizin bunlar yerine doğrudan kamusal yeşil alanlar kavramı kullanılmıştır.

Çizelge 33. Kamusal Yeşil Alanlar ve Orman Varlığına Yönelik Katılımcıların Genel Algıları

Sıra	İfade	\bar{X}	S.S.
1	Merkez ilçenin orman varlığı yüksek seviyededir.	2,843	1,270
2	Ormanlaştırma faaliyetleri desteklenmektedir.	2,810	1,256
3	Ormansızlaştırmadan uzak duran bir yönetim vardır.	2,713	1,228
4	Ormancılık faaliyetlerinin denetimi düzenli yapılmaktadır.	2,870	0,922
5	Kamusal yeşil alanlara haftada bir giderim.	2,370	1,748
6	Kamusal yeşil alanlar temizdir.	3,498	1,222
7	Kamusal yeşil alanlar her yaşa uygundur.	2,585	1,646
8	Kamusal yeşil alanlar özellikle çocukların istediği zaman vakit geçirmesine uygundur.	2,048	1,657
9	Ailelerin çocuklarını yeşil alanlara tek başına göndermesi için yeşil alanlar güvenlidir.	1,980	1,665
10	Merkez ilçedeki kamusal yeşil alanların sayısal olarak miktarı yeterlidir.	3,586	1,810
11	Kamusal yeşil alanlarda kendimi huzurlu ve mutlu hissedirim.	3,585	1,755
12	Kamusal yeşil alanların yarıdan fazlasının yerini bilirim.	1,815	1,551

1= “Kesinlikle Katılmıyorum”, 2= “Katılmıyorum”, 3= “Kararsızım”, 4= “Katılıyorum”, 5= “Kesinlikle Katılıyorum”

Anket verilerinin aritmetik ortalama değerlerine bakıldığında genel olarak bir düşüklük hâkimdir. Bu da halkın genel bakış açısı değerlendirildiğinde kamusal yeşil alanlarla ilgili üst düzey olumlu bir düşünceye sahip olmadıklarının göstergesidir (Çizelge 35). İfadeler incelendiğinde en düşük aritmetik ortalamaya 1.815 ile “Kamusal yeşil alanların yarıdan fazlasının yerini bilirim.” ifadesi sahiptir. En yüksek

ortalamalı ifade ise 3.586 ile “Merkez ilçedeki kamusal yeşil alanların sayısal olarak miktarı yeterlidir.” şeklindedir. Diğer ifadelere bakıldığında zaten 3 puanı geçen en yüksek ifade dışında 2 ifade bulunmaktadır. Bu iki ifadeye de bakıldığında halk hem temizlik konusunda hem de alanın kendilerini mutlu ve huzurlu hissettirmesi konusunda olumlu fikir beyan etmişlerdir. Temizlik konusunda daha önce belediye yöneticileriyle yapılan görüşmelerde gerçekten de bir memnuniyet olduğu ve bu konuya özellikle dikkat edildiği belirtilmiştir. Bireylerin kendini huzurlu hissetmeleri de doğanın dinlendirici özelliği bulunmasından kaynaklanmaktadır. Kamusal yeşil alanlar en basit örneklerle bireylerin sosyalleşebileceği aynı zamanda doğaldan kopmadığı bir alandır (Şekil 37 ve 38).

Şekil 37. Çocuk Parkından Bir Görünüm

Şekil 38. Valilik Parkından Bir Görünüm

Görseller incelendiğinde (Şekil 37 ve Şekil 38) yeşil alanlarda temizliğe dikkat edildiği ve halkın da doğal olarak memnun olduğu anlaşılabilmektedir. Anket ifadelerine verilen cevaplar değerlendirilmeden önce değerlendirme kriterlerini belirtmek gerekmektedir. Anket ifadeleri katılım, durum ve memnuniyet kriterleri çerçevesinde incelenmiştir. Katılım ile ilgili ifadeler 5 ve 12 numaralı olanlardır. Katılımcılar kamusal yeşil alanları hem düzenli olarak ziyaret etmemekte hem de bir düzen olmasa bile sık sık gitmemektedirler. Öte yandan kamusal yeşil alanların da çoğunluğunun yerini bilmemektedirler. Doğrusu kamusal yeşil alanların yerlerini bilmek belirli bir sayıya kadar mümkün olabilir. Hatta büyük bilinen parklar dışında birçok parkı bilen kimseler de bulunabilir ancak genel olarak düşünüldüğünde Mimar Sinan Mahallesi'nde ikamet eden bir bireyin Üçtutlar Mahallesi'ndeki kamusal yeşil alanları bilmesinin bir anlamı yoktur. Bu sorunun amacı doğrudan kamusal yeşil alanların gerçek ziyaretçilerini ortaya koymak adına ankete yerleştirilmiştir ve elbette sonucu da negatif değer taşımaktadır.

Memnuniyet kriteri hem katılımcıların kendilerini mutlu hissetmelerine hem de kamusal yeşil alanların yeterliliğine bağlı değişiklik göstermektedir. 10 ve 11 numaralı ifadeler bu kriter etrafında şekillendirilmiştir. Genel olarak aritmetik ortalamalarına bakıldığında en yüksek değere sahip ifadelerdir. Yani memnuniyet veya sayısal yeterlilik açısından katılımcıların herhangi bir problemi olmadığı söylenebilir.

Durum her ne kadar kriter ismi gibi olmasa da daha kapsamlı bir kriter ismi bulunamamıştır. Güvenlik, temizlik ve uygunluk gibi unsurlar tek bir çatı altında toplanmak istendiği için böyle bir kriter başlığı tercih edilmiştir. 6, 7, 8 ve 9 numaralı ifadeler bu kriterin altında yer almaktadır. İfadelere bakıldığında temizlik açısından bir problem olmadığı fakat güvenlik açısından katılımcıların memnun olmadığı gözlemlenmektedir. Aynı şekilde her yaşa hitap etme konusunda da katılımcıların görüşü olumsuzdur.

Yöneticilerin bu konuya dair ne düşündüklerini öğrenmek adına konuyla ilgili olan Park ve Bahçeler İl Müdürlüğü yetkilileriyle görüşmeler yapılmıştır. Bu bağlamda toplam yöneticilere 13 soru yöneltilmiştir. İlk soru kamusal yeşil alanların yeterliliğiyle ilgilidir ve yöneticiler yeterli olduğu konusunda hemfikir olduklarını söylemişlerdir. Aynı şekilde kamusal yeşil alanların her yaşa hitap edip etmediğiyle

ilgili soruda da hemfikirlerdir ve temizlikle ilgili soruda da herhangi bir problem olmadığını düşünmektedirler. Kamusal yeşil alanların bakımı ve donatı elemanlarının da sorunu olmadığını belirtmişlerdir. İkinci soru yöneticilerin ne sıklıkla kamusal yeşil alanları ziyaret ettiğini öğrenmek amacıyla “Düzenli olarak herhangi bir kamusal yeşil alanı ziyaret ediyor musunuz?” şeklinde sorulmuştur.

Y.9.: “Bayramlarda mezarlıkları ziyaret ediyoruz ayrıca çocuklar için parka gidiyoruz.”

Y.10.: “Düzenli bir yere gitmiyorum ama eskiden çocuklar için parka giderdik.”

Alınan cevaplara bakıldığında bayram ziyareti dışında herhangi bir düzenli ziyarette bulunulmadığı anlaşılmaktadır. Güvenlikle ilgili sorulan “Kamusal yeşil alanların güvenlik açısından yeterli olduğunu düşünüyor musunuz? Hayır ise neden?” sorusuna yöneticilerin cevapları şu şekildedir:

Y.9.: “Güvenlik açısından bir sorun olduğunu düşünmüyorum. Çünkü gece gündüz emniyet personelleri zaten görev başındalar ve bu tarz yerler pek bir sorun olması için uygun yerler değil çok kalabalık.”

Y.10.: “Bir sorun olduğunu düşünmüyorum. İnsanlar akşam vakti dışarda bulunmaktan çekiniyor evet ama akşamları da çok kalabalık olan parklar var ben hiçbir sorunla karşılaşmadım.”

Yöneticilerin cevaplarına göre güvenlik açısından bir sorun yoktur ancak anket katılımcılarına göre de güvenlik bir problemdir. Ayrıca diğer çocukların istediği zaman gitmesine uygun olup olmadığıyla ilgili ifadeye de cevap olumsuzdur. Bu bağlamda yöneticiler ve halk arasında tezatlık bulunmaktadır. Erişilebilirlik konusunda yöneticiler her yerde park olduğu ve erişilebilirliğin bir problem olmadığını düşünmektedirler. Ayrıca aktivitenin yeterli olup olmadığıyla ilgili aynı fikirdedirler. Son olarak kentleşmeye bağlı kamusal yeşil alanların durumuyla ilgili sorulan “Kamusal yeşil alanların kentleşmeye bağlı olarak gidişatıyla ilgili ne düşünüyorsunuz?” sorusuna ise yöneticilerin cevapları şu şekildedir:

Y.9.: “Kentleşmeyle birlikte bu tarz alanlara ihtiyaç artıyor her yer bina olduğu takdirde insanlar nerede nefes alacak rahatlayacak.”

Y.10.: “Ben kentleşmeyle bu alanların aynı oranda arttığını düşünüyorum çünkü kentleştikçe böyle alanlar inşa ediliyor.”

Cevaplara göre kentleşme ve kamusal yeşil alanların arasında doğrusal bir ilişki bulunmaktadır yani kentleşme arttıkça bu alanlara da gerek duyulmaktadır. Bu sayede hem kentleşme artmaktadır hem de kamusal yeşil alan sayısı artmaktadır.

Kamusal yeşil alanlarla ilgili aritmetik ortalaması en düşük olan ifade insanların bu yerlerin yarısından fazlasını bilip bilmemesiyle ilgilidir. Bu durum

aslında genel bilgi denetimi amacıyla edinilmiştir. Fakat bundan sonraki en düşük ortalamaya sahip ifade kamusal yeşil alanlar için büyük önem arz etmektedir. Temelde halkın da en fazla şikayetçi olduğu unsuru güvenlik olarak nitelendirmek mümkündür. Güvenlik konusu yalnızca kamusal yeşil alanları değil genel olarak tüm şehri kapsamaktadır ama burada konu dışına çıkılamayacağı için yalnızca kamusal yeşil alanların güvenlik özelinde yaşanabilirlik döngüsü incelenmiştir. Yaşanabilirliğin adrenalin hormonu olarak nitelendirilebilecek güvenlik kavramı, kişinin bir sorunla karşılaşp karşılaşmayacağı düşüncesinden sıyrılmasına yardımcı olmaktadır. Bu düşünceye dalan insanların yaşanabilirlik veya kendini iyi hissetmek yerine daha tedirgin olduğu bir gerçektir. Bu nedenle güvenlik, insanların kendi yaşamlarına odaklanabilmeleri açısından büyük önem taşımaktadır.

Kamusal yeşil alanlarda yaşanabilirlik döngüsünün entegre olduğu temel konu güvenlidir. Bireylerin çocuklarını göndermek istememelerinin temel nedeni de bu olduğundan yöneticilerin yapması gereken aslında ortadadır. Halkın döngünün neresinde olduğuna ilişkin öncelikle sorunun farkında oldukları, hep beraber fikir birliğine vardıkları, özellikle ebeveynlerin çocuklarını parka göndermedikleri ve yöneticilerden bunu fark etmeyi bekledikleri gözlemlenmektedir. Yani henüz kendini belli etme aşamasına geçilmiş ancak bu aşama tamamlanmamıştır. Aslında bekçi ve emniyet güçlerinin devriyelerinin sıklaştırılması bu konuya ilişkin yöneticilerin attığı adımlardan biridir fakat kamusal yeşil alanlara özel bir tutum değildir. Genel suç oranı yükseldiği, alım gücünün düşmesine bağlı olarak hırsızlık vakalarının arttığı, gasp ve adam yaralama vakalarının arttığı düşünceleri temelinde devriyelerin yoğunlaşmasının ana sebebidir. Teorik olarak farklı soruna ilişkin üretilen çözüm ebeveynlerin de işine yaramaktadır. Buna döngü bağdaşması denilebilir. Farklı bir konuya dair soruna ilişkin sunulan çözüm birden fazla döngüye yanıt olabiliyorsa bu kavram kullanılabilir. Güvenlik konusunda da bu durum geçerli olduğundan konu özelinde yanıt alınmamıştır fakat genel olarak istek kendini belli etme evresi tamamlanmadan nispeten cevap bulabilmiştir. Daha önce bahsedildiği gibi yaşanabilirlik döngüsünün entegrasyon yeteneği, kamusal yeşil alanların güvenlik problemi ile şehrin genel güvenlik probleminin birbirine örtüşmesiyle daha net ve belirgin olarak ortaya konulabilmiştir.

4.4.8. Rekreasyon Alanları ve Erişilebilirlik

Erişilebilirlik, yaşanabilirliğin temel unsurlarından biridir. İhtiyaç dâhilinde erişilebilir olan bütün kentsel unsurlar yaşanabilirliği artırmaktadır. Rekreasyonel açıdan yaşanabilirlik kapsamında ise erişilebilirlik normalde olduğundan daha önemli bir yere sahiptir. Erişilebilir olmayan rekreasyonel bir faaliyet alanının o şehirde yaşayan kimseler için bir anlamı bulunmamaktadır. Bu bağlamda sıralama yapılması gerekirse rekreasyon alanının varlığının ardından erişilebilir olması gelir. Araştırmanın bu kısmında rekreasyonel alanların erişilebilirliği şehir içi ulaşım haritası üzerinden ayrı ayrı ele alınmıştır. Ulaşım haritası arazi kullanım haritası üzerinde şekillendirilmiştir ve tüm toplu taşıma güzergâhları birleştirilmiştir. Özel araçlar tamamen yorumlamadan hariç tutulmuştur. Bu sayede en kolay biçimde rekreasyonel alanların erişilebilirliği ortaya konulmuş olacaktır.

Çorum şehri göz önünde bulundurulduğunda yerleşim biçimi kompakt bir görünüme sahiptir. Bu şekle sahip olması erişilebilirliği daha mümkün kılmaktadır. Özellikle rekreasyonel alanların yığıldığı merkez mahalleler veya bütün rekreasyonel ticaret alanları toplu taşıma güzergâhları üzerinde yer edinmiştir. Bu hem şehrin tarihsel geçmişinden gelen bir gelenek hem de ticaretin bu alanda gelişmesiyle ilgili bir durumdur. Öte yandan daha dışarda kalan mahalleler kendi içlerinde rekreasyonel alanlar barındırsa bile toplu taşıma ile merkezi alanlara erişim oldukça kolaydır. Sahip olduğu şekil itibarıyla şehir, yürüme mesafesi ile de erişime uygundur. Bazı rekreasyonel alanlar buldukları konum gereği merkeze uzaktır. Bu nedenle özel araç gerektirmektedir. Toplu taşıma güzergâhlarından uzakta yer alan rekreasyonel alanlar sayı olarak kısıtlıdır ve bu alanların özel durumları bulunduğu için ulaşım yolları üzerinde değillerdir. Elbette bu durum erişilebilirlik açısından problem teşkil etmektedir. Özel duruma sahip alanlar, korunan alanlardır ve bu alanlar yerinde korumanın zorunlu olduğu yerlerdir. Diğer alanların neredeyse hiçbiri için böyle bir durum söz konusu olmamaktadır. Ayrıca gelişen ulaşım ağı ve kentsel gelişimin yönüne bağlı olarak da imkânların giderek artıyor olması erişilebilirlik açısından avantajdır.

Sosyal alanlar, şehir içi arazi kullanılışı haritası lejantında (Şekil 9) kültür, eğlence ve dinlenme alanları ile iş ve ticaret alanları altında bulunmaktadır. Bu bağlamda sosyal alanların ulaşım haritası (Şekil 39) ve arazi kullanılışı haritasındaki konumlarına bakılarak oldukça erişilebilir olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca gün

geçtikçe hem rekreasyonel sosyal alanların sayısı artmakta hem de ulaşım ağı kuvvetlenmektedir. Sosyal alanların en fazla yığıldığı cadde İnönü ve devamı olan Gazi caddeleridir. şehirde 26 farklı toplu taşıma hattı bulunmaktadır. Bu hatların her biri ya Gazi caddesinden geçmektedir ya da aynı cadde üzerinde bulunan toplu taşıma merkezine uğramaktadır. Buna göre aynı caddede yer alan otobüs duraklarından birinden yola çıkıldığında sosyal rekreasyonel alanların tamamı yürüme mesafesine inmiş olacaktır.

Kültürel alanlar harita üzerinde (Şekil 9) kültür, eğlence ve dinlenme alanları içerisinde yer almaktadır. Bu alanlara bakıldığında yine merkeze oldukça yakın ve ulaşım açısından kolay yerlerdir. Sosyal alanların aksine kültürel alanlar şehrin farklı yerlerine yayılmıştır. Elbette her ne kadar yayılmış olsalar da toplu taşıma güzergâhları üzerinde yer almaktadırlar. Örneğin Çorum Müzesi ile devlet tiyatro salonu arasında sosyal alanlara kıyasla çok daha fazla mesafe bulunmaktadır fakat bu alanlar özel oldukları ve her dakika dolu olmadıkları için artırılmamaktadır. Elbette sayı eksikliği erişilebilirliği etkileyen unsurlardan biridir fakat ulaşım haritasına bakıldığında kültürel alanlar arasında ulaşım her açıdan kolaydır. Öte yandan her ne kadar sabır gerektirse de kültürel alanlar bir yerden diğerine yürüme mesafesindedir.

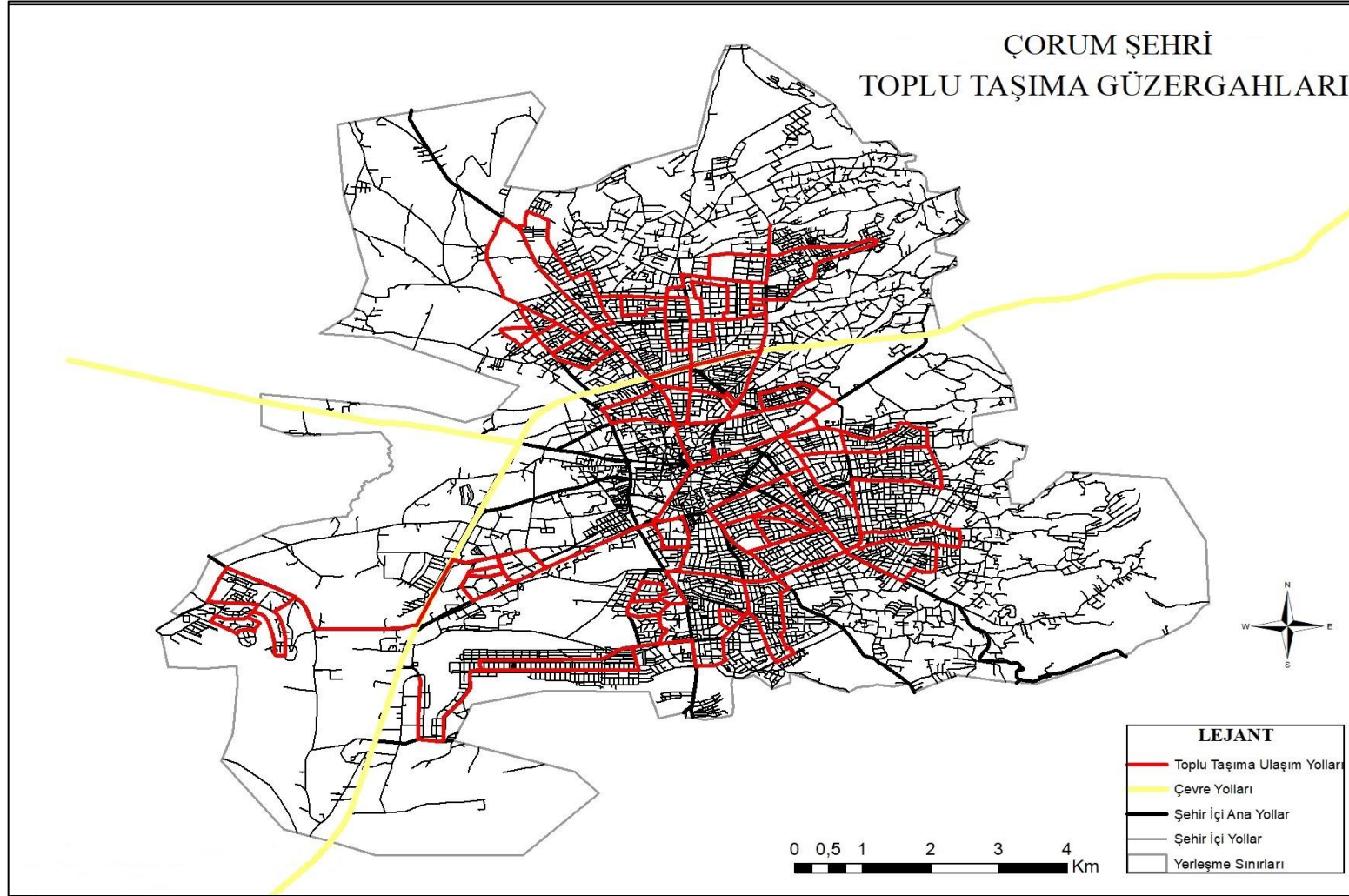
Korunan alanlar erişilebilirlik açısından en büyük soruna sahip alanlardır. Her ne kadar korunan alanın ziyaret amacı o alanın korunması olmasa da mesire yerine sahip olduğu için burası ziyarete açıktır. Ayrıca geyik popülasyonu da burada gözlemlenebilmektedir. Ne yazık ki merkeze en yakın korunan alan yerleşme sınırları dışındadır ve toplu taşıma ile erişime açık değildir. Bu alan Sıklık Tabiat Parkı'dır. Samsun yolu üzerinde ve şehir merkezine 5 kilometre uzaklıkta olan bu alanın mesire yeri hafta sonu oldukça meşguldür. Çatak Tabiat Parkı tamamen toplu taşımayla ilişkisi olmayan bir yerdir ayrıca şehir merkezine de oldukça uzaktır. Bu nedenle korunan alan yorumlaması Sıklık Tabiat Parkı üzerinden yapılmıştır. Bu alana en yakın yerleşim birimi üniversite kampüsüdür ve buradan yürüme mesafesiyle oldukça uzaktır. İlçe araçları tercih edilebilir veya kampüsün ardından yürüyerek gidilebilir ancak hem çevre yolu olması hem de aradaki mesafenin fazla olması nedeniyle bu imkân pek tercih edilmemektedir. Kısaca bu alana ulaşım özel araçlarla yapılmaktadır yani toplu taşıma imkânı bulunmamaktadır.

Sportif alanlar erişilebilirlik açısından kendi içlerinde farklı şekillerde probleme sahiptir. Bu alanlar içerisinde spor salonları, halı sahalar ve yüzme havuzları bulunmaktadır yani herhangi bir sportif kurs benzeri faaliyet alanlarıdır. Halı sahalar

açısından randevu problemi, merkezi ve ulaşımı kolay olan yerlerde ortaya çıkmaktadır. Uzak halı sahalara erişim de zor olduğundan merkezi konumda bulunanlar tercih edilmektedir ve bu nedenle randevu sorunları oluşmaktadır. Ayrıca herkesin özel araç imkânı bulunmadığı için toplu taşıma halı sahalar bakımından problemdir. Yüzme havuzları her yerde bulunmamaktadır ve hali hazırda mevcut olan olimpik yüzme havuzuna da zaten katılım az olduğu için toplu taşımayla erişilebilir durumdadır. Randevu veya talep yoğunluğu gibi unsurlar problem teşkil etmemektedir. Spor salonları genel olarak mahallelere dağılmış vaziyette olduğundan hem yürüme mesafesi hem de eğer o salonda herhangi bir kurs varsa ve farklı mahalleden gidiliyorsa da toplu taşıma mesafesindedir.

Kamusal alanlar, erişilebilirlik açısından en rahat rekreasyonel alanlardır. Kentleşme ile birlikte var olmaları sebebiyle toplu taşıma güzergâhları mutlaka yakınından geçmektedir. Örneğin Gazi Caddesi üzerinde yer alan Kadeş Meydanı'nın önünde otobüs durağı bulunmaktadır. Aynı şekilde Yunus Emre Parkı içerisinde yer alan anıt meydanının da yaklaşık 50 metre uzağında otobüs durağı bulunmaktadır. Meydanlar kentleşmenin baskı azaltan öğelerindedir. Ayrıca herhangi bir afet durumunda toplanma alanı görevi üstlenirler. Bu nedenle erişimin en kolay olduğu alanlarda oluşturulmalılardır. Çorum şehri için de bu durum geçerlidir ve yerleşim olarak kentleşmenin yoğun olduğu yerlerde meydanlar bulunmaktadır.

Kamusal yeşil alanlar üç kısımdan oluşmaktadır. Bunlardan ilki mezarlıklardır. Şehrin yerleşim planı göz önünde bulundurulduğunda mezarlıklar toplu taşıma güzergâhları üzerinde yer almaktadır ayrıca hem merkeze yakın hem de insan trafiğinin yoğun olduğu alanlara yakındır. Üç kısımdan ikincisi ormanlardır. Aslında ormanlar araştırma içerisinde toplumun bilinç düzeyini ölçmek amacıyla yer almaktadır ve her ne kadar kamusal alan olma potansiyeli olsa da rekreasyonel bir alan değildir. Üçüncüsü ise parklardır ve tüm araştırma içerisinde erişilebilirliği en kolay olan rekreasyonel alanlardır. Bunun nedeni hem mahalli olarak hem de merkezi olarak hemen hemen her yerde park bulunuyor olmasıdır. Bazı mahallelerde hem site içerisinde hem de mahalleler içerisinde bile park bulunmaktadır bu nedenle erişilebilirlik açısından herhangi bir problem yoktur.

Şekil 39. Şehir İçi Ulaşım Haritası

4.4.9. Kurumlar Arası İş Birliğinin Analizi

Kurumlar arasındaki iş birliğinin analizi yalnızca yöneticilerin cevaplarına göre yapılabilmektedir. Bunun nedeni veri takvimi, faaliyetler vb. unsurların yöneticilerden geçiyor olmasıdır. Genel olarak tüm müdürlüklerdeki yöneticilere bu konuyla ilgili sorular sorulmamıştır ancak faaliyet teşvikleriyle veya planlamayla ilgili sorulardan bu konuya ilişkin çıkarımlar yapılabilmektedir. Daha önce kültürel alanlar kısmında bahsedildiği üzere kurumlar arasında belirli bir hiyerarşi bulunmaktadır. Her ne kadar her kurumun kendi iç işleyişi farklı olsa da konu en son belediyede bitmektedir. Bu da her faaliyetten belediyenin haberi olması anlamına gelmektedir. Öte yandan kurumların birbirinden bağımsız hareket etmesi alanları gereğince oldukça normaldir fakat herhangi bir konuya ilişkin faaliyette bulunulacağı zaman şehrin tüm işleyişinde rolü olan bu kurumların bilgi sahibi olması gerekmektedir. Bazı birimlerde veri tutulmamaktadır örneğin kamusal alanlarla ilgili herhangi bir memnuniyet anketi veya benzeri bir uygulama yapılmadığından yalnızca alan oluşturmakla konu kapanmıştır. Bazı rekreasyonel alanlar nüfusun yoğunluğuna göre yapılmaktadır. Buna en net örnek ise kamusal yeşil alanlara dâhil olan parklardır. Parkların oluşturulmasında nüfus ve mekânsal imkân ana rol oynamaktadır. Mekânsal imkândan kasıt ise hem erişilebilirlik hem de birçok insanın içerisinde bulunabileceği bir alan olma durumudur.

Kurumların kendi aralarındaki ilişki yalnızca kentsel faaliyetlerde geçerli olmaktadır örneğin bir kamusal alanda faaliyet yapmak için belediye bilgilendirilir. Fakat Sıklık Tabiat Parkı'nda herhangi bir şenlik yapıldığında ve bu şenlik turistik olduğunda hem belediye hem doğa koruma birimi hem de turizm müdürlüğü iş birliği içerisine girmektedir. Kurumlar arasındaki iş birliği birbirine bağımlıdır ancak birbirlerinin faaliyet takvimine göre hareket edilmemektedir. Bu durum ise kimi zaman etkinliklerde problemlere yol açabilmektedir.

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

Rekreasyon, insan hayatının önemli unsurlarından biridir. Birey kendine zaman ayıramadığında günlük hayata da odaklanamaz ve bu durum tüm hayat serüveni içerisinde daima verimsizliği ortaya koyar. Bu araştırmada rekreasyon ve yaşanabilirliğin birbiriyle ilişkilendirilmesinde iki ana unsur vardır. Bunlardan ilki literatürde her iki konuya dair çalışmalar bulunsa da ilişkilendirilmemişlerdir. İkincisi ise somut yaşanabilirlik çalışmalarının konu bazında ele alınmıyor olmasıdır. Örneğin rekreasyon başlı başına bir alandır. Daha derine inilirse araştırmanın bir kısmı olan kamusal yeşil alanlar bile başlı başına bir araştırma konusudur. Yaşanabilirlik çalışmalarında mikro ölçekten makro ölçeye gidildikçe yani konu kapsamı genişletildikçe detay kaçırma ve talebe yanıt verememe gibi durumlar ortaya çıkmaktadır.

Yaşanabilirlik her açıdan bakıldığında bir şehrin, ülkenin veya ele alınan herhangi bir ögenin gelişiminin adımları olarak nitelendirilebilir. İmkânlarla beraber gelişen bir yapıda olması yaşanabilirlik çalışmalarının da kapsamını genişletmektedir. Yaşanabilirliğin kriterleri daha önce kuramsal çerçevede açıklanmıştır. Yapılan her bir çalışma kendi içerisinde farklı kriterlerden oluşmaktadır. Bunun temel nedeni yaşanabilirliğin ütöpik ve realist taraflarının olmasıdır. Bir şehrin yaşayanlarının talepleri o şehrin kapasitesini aşıyorsa bunlar ütöpik olarak nitelendirilebilir. Halkın bakış açısı daima yaşadıkları yerin en iyisi olması yönündedir. Bu da isteklerin gün geçtikçe artması anlamına gelir. Elbette istekler ve kurumların bu isteklere verebilecekleri yanıtların uyumlu olması da dengeyi sağlamaktadır.

Araştırmanın her iki ana konusu da birleştirildiğinde ortaya yeni bir çalışma konusu çıkmaktadır ve bu birleştirmeye birlikte literatüre yeni bir bakış açısı ve yeni kavramlar kazandırılması hedeflenmiştir. Aynı perspektifle yaşanabilirliğin güvenlik, istihdam vb. alanlarının da incelenmeye müsait olduğu ortaya konulmuştur.

Giriş bölümünde yer alan araştırma sorularının cevapları bu bölümde aranmıştır. Bu bağlamda ilk soru “Şehrin rekreasyon potansiyeli ve halkın katılım düzeyi arasındaki ilişki nasıldır?” şeklindedir. Bu sorunun incelenebilmesi için öncelikle rekreasyonel alan bazında gidilmelidir.

Genel anket verilerine göre şehrin rekreasyon potansiyeli katılımcıların gözünde düşüktür. Bunun nedeni daha önce bahsedilen, yönetimlerden en iyisini bekleme düşüncesidir. Halk, ne yapılabileceğini düşünmeyebilir çünkü bütçelerden veya başka unsurlardan haberleri yoktur. Bu durum aslında yönetimlerin de bir nevi açığıdır. Çünkü projelere ayrılan bütçeler genel erişime kapalıdır ve bu da konuyu yoruma kapatmak demektir. Öte yandan halkın rekreasyon potansiyelini düşük görmesine karşılık katılım da bir o kadar düşüktür. Aslında bu iki ifade arasında farklı bir bağlantı vardır. Çünkü katılımın düşük olduğu yerde rekreasyon potansiyelinin yüksek olması yanlış yatırım anlamına gelmektedir. Katılım yüksek ve potansiyel düşükse de yine yanlış yatırım anlamına gelir ve bu durum insanların beklentisi rekreasyonel alan iken farklı yatırımlarla meşgul olduğunu göstermektedir. Anket verileri incelendiğinde halkın özellikle sportif faaliyetlere katılımının düşük olduğu gözlemlenmiştir. Geriye kalan tüm alanlarda hem katılım hem de alan açısından bir problemle karşılaşılmamıştır. Elbette bu sonuca diğer faaliyetlerin sportif faaliyetlere göre değerlendirilmesiyle erişilmiştir.

Yöneticiler açısından katılım konusu halka göre daha olumsuzdur ve potansiyel de katılıma göre oldukça yüksektir. Yöneticiler; her türlü faaliyet veya katılım gerektiren projelerde genel olarak yerli halkın düşünüldüğünü ancak katılım olmazsa bunların tekrar yapılmasının bir anlamı olmadığını savunmaktadırlar. Bir bakıma bu tutum doğrudur çünkü katılımın olmayacağını bile bile herhangi bir faaliyet yapmak tamamen bütçeyi boşa harcamak anlamına gelmektedir. Bu iki kavram arasındaki doğrusal ilişkinin iyi analiz edilmesi, kentsel yatırımın ne şekilde doğru yapılabileceğinin ve yaşanabilirlik unsurunun nasıl daha yukarı çekilebileceğinin ön adımındır. Genel anlamda Çorum şehri düşünüldüğünde katılım ve rekreasyon ilişkisine göre potansiyel yüksektir. Katılım yükseldiği takdirde arz talep dengesizliği oluşacak ve arz geri planda kalacağı için yöneticiler bu konuya daha fazla dikkat edeceklerdir.

İkinci soru “Yöneticilerin tutumu ve halkın katılımı arasında karşılıklı bir uyum söz konusu mudur?” şeklindedir. Anket verileri incelendiğinde katılımın

düşüklüğü ortaya konulmuştur. Yöneticilere göre de katılım düşüktür yani her ne kadar olgular negatif olsa da uyum vardır.

Üçüncü soru “Mevcut rekreasyonel imkânlar nüfusa ve şehre dağılışına göre dengeli midir?” şeklindedir. Bu sorunun cevabı yine katılımda gizlidir. Örnek vermek gerekirse talep en fazla kafe vb. sosyal rekreasyon alanlarıdır ve cadde boyunca işletmelerin varlığı da ihtiyacı karşılar niteliktedir. Katılımın en düşük olduğu sportif faaliyetlerde bile imkânlar fazladır. Her ne kadar yüzme havuzu veya spor salonu gibi unsurların sayısı düşük olsa da katılım olmadığı için yeterlidir.

Dördüncü soru “Halkın genel olarak katılım sağladığı rekreasyonel faaliyetler hangileridir?” şeklindedir. Bu sorunun cevabı aslında faaliyet türüne göre değişiklik göstermektedir. Sosyal alanlar ve sosyal faaliyetlerde en fazla katılım kafe türevi yerlerde sosyalleşmek üzerinedir. Kültürel alanlarda genel olarak bakıldığında katılım düşüktür ancak ankette belirtilen sıklık periyodu düşünüldüğünde en fazla kütüphaneye gidilmektedir. Tiyatroya gitmek her ne kadar daha fazla ortalamaya sahip olsa da sahnelenen oyunlar çok seyrek ve herhangi bir oyun sahnelendiğinde oldukça düşük bir kesim tercih etmektedir. Genel olarak kapasite düşünüldüğünde ise ortalama düşük olsa da kütüphaneler ay içerisinde daha fazla ziyaretçi ağırlamaktadır. Öte yandan gitme sıklığı da önemlidir. Tiyatro eğer ayda bir yerine haftada bir şekilde katılımcılara yöneltilseydi ortalama çok daha düşük bir hale gelirdi. Bu sebeple en fazla katılım kütüphanelere olmaktadır. Korunan alanlar hususunda herhangi bir tercih yoktur çünkü halk tarafından bu alanların yalnızca mesire yeri ziyaret edilmektedir. Yani gözlem veya korunan alana yönelik herhangi bir faaliyete dâhil olunmamaktadır.

Sportif alanlarda en fazla tercih edilen faaliyet halı sahadır. Çünkü genel anlamda katılımcıların gerek yaş gerekse de cinsiyet dağılımına göre olumlu cevap bu konuya verilmiştir. Kamusal alanlarda da tıpkı korunan alanlarda olduğu gibi çok fazla bir seçenek yoktur bu sebeple konu dışıdır. Kamusal yeşil alanlarda ise mezarlık her dakika ziyaret edilemeyeceği için temel odak noktası park ve bahçeler özelinde gelişmiştir. Ayrıca anket verileri de bu tezi desteklemektedir ve mevcut alanlar düşünüldüğünde park ve bahçeler oldukça fazladır ve desteklemek için yeterlidir.

Beşinci soru “Şehrin rekreasyonel imkânları ile yaşanabilirlik kriterleri arasında bir uyum bulunmakta mıdır?” şeklindedir. Elbette rekreasyonel imkânlar

yaşanabilirliği artırıcı yöndedir bu nedenle kriterler arasında yüksek ölçüde bir uyum bulunmaktadır.

Son soru “Rekreasyon alanlarının dağılışı erişilebilirliğe uygun mudur?” şeklindedir. Bu sorunun cevabı daha detaylı olarak rekreasyon alanları ve erişilebilirlik kısmında cevaplanmıştır. Ulaşım güzergahları rekreasyon alanlarının oldukça yakınından geçmektedir. Bu da erişilebilirliğin en geri plandaki problem olmasına yol açan en önemli unsurdur.

Araştırma sorularının tamamına cevap bulunabilmiştir. Sonuçlar kısmı yalnızca araştırma sorularına cevap aramaktan ibaret değildir. Rekreasyonel alanların kendi içerisinde değerlendirmesinin yapılması, araştırma probleminin bulgular ve sonuçlar kısmında ne şekilde ve hangi konularda fiziki olarak yer edindiği ve araştırmanın literatüre yaptığı katkı hususlarına da değinilmelidir. Çünkü bu unsurların her biri hem araştırmayı bir çözümle sonuçlandırmak adına hem de literatüre sağlanan katkının değerlendirmesi adına önem arz etmektedir.

Sosyal alanlar ve sosyal faaliyetler, rekreasyonun ana unsurlarından biri olan sosyallığe çıkmaktadır. İşletme bazında oluşturulan çerçeve içerisinde yapılabilen sosyallik, araştırmanın bu kısmının temelidir. Yani sosyallığın belirli mekânlara sıkıştırılması ve rekreasyonel yönünün irdelenmesini anlatmaktadır. Anket verilerinin keskin şekilde olumlu ve olumsuz görüşler barındırıyor olması, konu içerisinde bazı sorunlar olduğunun ve çözüme ihtiyaç duyduğunun göstergesidir. Pozitiflik ve negatiflik, kimi zaman ifadelerin anlamlarından da kaynaklanmaktadır. Fakat bu araştırma içerisinde böyle bir problem yoktur çünkü anket ifadeleri olumludur. Yaşanan tezatlıklara bakıldığında oyun salonlarında aktivitelere katılımın düşüklüğü ancak miktarın yeterli görülmesi, kafelere gidilmesi ancak yeterince sosyal hissedilememesi ve bireylerin kendine sosyalleşecek imkânı bulup şehrin potansiyeli görmemesi gibi sorunlar bulunmaktadır. Bu tezatlıklar aslında doğrudan resmî kurumlar (belediye) ve özel işletmeleri ilgilendirmektedir. Çünkü her birinin altında çeşitli fırsatlar yatmaktadır. Kafelerin standart bir şekilde, aktivite barındırmayan ve yalnızca oturup vakit geçirilecek bir alan olduğu yerlerde tekdüzelikten sıyrılmak, işletmeye duyulan ilgiyi artırır. Bu durum halkın sesine önem verilmesi gerektiğinin özel sektör açısından değerini göstermektedir. Resmî kurumlar için de durum aynıdır. Çünkü artık belediyelerin kendi oluşturduğu sosyal tesisler revaçtadır. Fiyat açısından

uygunluğundan dolayı yaş fark etmeksizin halk bu tesisleri tercih etmektedir. Bunun yanı sıra bireylerin daha fazla sosyalleşebileceği ortamlar oluşturmak, halkın bakış açısını değiştirip ilgisini kazanmak anlamına gelmektedir. Hali hazırda bulunan tesislerin işletmeleri yakın zamanda yürütülmeye başlandığı için sayı olarak oldukça azdır. Sosyal alanların mahalli dağılımı da oldukça seyrek ve halkın genel algısı da sosyalleşmenin şehir merkezinde olacağı düşüncesiyle şekillenmiştir. Yani mahalli bir sosyal alan algısı yoktur.

Kültürel alanların geneline bakıldığında yaşanan en büyük problem halkın katılımıdır. Bu durumu hem anket verileri hem de yönetici görüşleri desteklemektedir. Yöneticilerin genel olarak kültürel faaliyetlerin en üst yoğunluk düzeyinde yürütüldüğü fakat katılımın olmayışı da ayrıca bir kanıt niteliğindedir. Bireylerin anket ifadelerine verdikleri cevapların zıtlığı aslında genel durumu ortaya koymaktadır. Katılımın düşüklüğü, kültürel alan sayısının yeterli olduğuna işaret etmektedir. Burada tüm unsurlar yöneticilerin elindedir. Bu unsurlar hem faaliyete özendirme hem de yeni mekân oluşturup oluşturmama veya faaliyet yapıp yapmama şeklindedir. Anket verilerine göre kültürel alanlarda halkın söz sahibi olması oldukça düşük bir ihtimaldir. Bu da yöneticilerin istediği şekilde hareket etmesiyle ve üzerlerinde herhangi bir baskı olmamasıyla sonuçlanmaktadır. Anket içerisinde katılımcının hayatı boyunca bir kere ve periyodik yapacağı unsurlar birlikte bulunmaktadır. Bu da halkın en azından herhangi bir kültürel aktivitede hayatları boyunca bir kez bulunduğunu ortaya koymak için yapılmıştır. Beklenildiği üzere birçok katılımcı bir kez olsun müzeye gitmiştir. Ziyaret amacı fark etmeksizin bu alanda bulunduğu göstergesi de katılımcıların "Müzelerin Çorum'un tarihini yansıttığını düşünürüm," ifadesine verdikleri yanıtta gizlidir. Müzeye gitmemiş bir kişinin böyle bir soruya olumlu cevap vermesi mümkün değildir.

Araştırmada özellikle kültürel alanlar için çıkarım yapmaktan kaçınılacak ifadeler ankete dâhil edilmeye çalışılmıştır. Bunun nedeni tamamen kişilerin katılımını saf haliyle ortaya koyma hedefidir. Nitekim genel olarak bakıldığında kütüphanedeki eser sayısı ve kütüphane sayısının yeterliliğinin doğrusallığı dışında hedefe erişildiği söylenebilir. Veriler, katılım ve sayısal yeterlilik açısından incelendiğinde, sahip olması gereken zıtlık değerlerini yansıtmaktadır. Bu da amaç doğrultusunda ifadelerin efektifliğini ve birbirini etkileyememe gücünü ortaya koymaktadır.

Korunan alanlar, ana unsur olarak iki konuyu içerir. Bunlar kültürel miras ve korunan yeşil alanlardır. Genel olarak bakıldığında korunan yeşil alanlarla ilgili donatı elemanları, güvenlik ve bakım hizmetleri dışında herhangi bir problem gözlemlenmemiştir. Fakat kültürel miras öğeleriyle ilgili halkın görüşünün genel anlamda olumsuz olması, hem kentleşme riskinin tarihi yapılara oluşturduğu baskının hem de insan eliyle bu miraslara verilebilecek zararın kanıtıdır. Restorasyon çalışmalarından duyulan rahatsızlık, bu alanların ciddi şekilde korunmuyor olması veya bakımının periyodik olmayışı gibi unsurlar bu yapıların tehdit altında olduğunu göstermektedir. Taşınarak koruma gibi bir durum bu tip yapılar için mümkün olmayacağından baskı ve riskler her zaman olacaktır.

Korunan yeşil alanlarla ilgili temel problem genel anket verilerine göre denetimdir. Fakat burada donatı elemanlarının düzgün ve kaliteli oluşu, zamanla yıpranmaktan öte orada bulunan bireylerin de oluşturduğu problemlerden biridir. Korunan alan içerisinde ziyaret edilen mesire yerlerinde mangal serbesttir ve zaten kişiler de bu gibi sebeplerle buraya gelmektedir. Ancak arazinin kötüye kullanımını (ateş yakma, mangal atıklarını etrafa bırakma vb.), kontrolsüz davranışlar (malzemelere zarar verme, etrafta bulunan unsurları kişinin kendi yararına kullanması vb.) ve doğaya karşı sorumluluk bilincinin bulunmaması korunan alanlar için risk oluşturmaktadır. Ayrıca korunan yeşil alanlar için erişim de başlı başına bir problemdir. Toplu taşıma güzergâhı üzerinde yer almaması ve yürüme mesafesiyle de erişilebilirlik açısından oldukça uzak olması bunu konuya dair temel problemlerden biri olarak nitelendirmek için yeterlidir.

Sportif alanlarda da kültürel alanlar gibi katılım açısından büyük sıkıntılar vardır ve bu da şehrin sportif açıdan rekreasyonel imkânlarının gelişiminin önündeki en büyük engeldir. Temelde bu aktivitelerin fazla ve çeşitli olması büyük oranda halkın elindedir. Anket verilerine bakıldığında şu anki faaliyet alanlarının fazlasıyla yeterli olduğu anlaşılmaktadır. Öte yandan yöneticilerin özendirme çalışmaları (tanıtım, aktivite vs.), sportif imkân sunma ve fiyatlandırma gibi unsurları elinde bulunduruyor olması da halkı yetkiyi ele almak adına teşvik etmesi gerekirken daha fazla geri çekmektedir.

Kamusal alanlarda problem kamusal sportif alanlarda bulunmaktadır. Meydanlarda herhangi bir hem temizlik hem de güvenlik vb. unsurlar açısından

problem yoktur. Fakat kamusal sportif alanların en büyük sıkıntısı tekdüze ve bakımsız oluşudur. Yönetimin bu konuya dair herhangi bir çabasının bulunmadığı halka açık tenis kortunun durumundan anlaşılabilir. Öte yandan park içerisinde yer alan spor aletleri parkları da tekdüze ve sadece görsellik içeren unsurlardan oluşmaktadır ve ne yazık ki bunların ne çekici ne de sağlıklı yaşam veya sportif olarak fayda sağlayan hiçbir yanı bulunmamaktadır.

Kamusal yeşil alanların problemi, diğer alanlarda olduğu gibi zıtlıktan çıkarılabilecek bir olgu değildir. Kişilerin bu alanlarda yaşadığı kişisel hisleri ve alana yönelik realist düşünceleri tamamıyla anket verilerine yansımıştır. Bunun örneği katılımcıların kendini bu alanlarda huzurlu hissetmesi ancak güvenlik açısından sorunlu olarak görmesidir. Halkın gözünde kamusal yeşil alanlar, belirli yaş grupları (özellikle çocuklar) için uygun değildir. Aslında bu alanların yapısı gereği içerisinde oturulacak alan (bank, kameriye vs.), çocukların oynayabileceği park ve ağaçlık bulunmaktadır. Ailelerin çocuklarını göndermek istememesi veya çekimser davranması, ortaya konuya ilişkin güvenlik problemi olduğunu koymaktadır. Temizlik veya farklı unsurlar açısından hem halk hem de yöneticiler tarafında herhangi bir sorun yoktur.

Araştırmanın tabanı konumunda olan problemler daha önce belirtilmiştir. Bu bağlamda literatüre sağlanan katkı da problem içerisinde tartışılmıştır. Literatüre katkı veya literatür boşluğundan ziyade daha öncelikli olan problem büyük çalışmaların genelleme yoluyla ortaya konmasıdır. Örneğin gerek OECD (2023) gerekse de TÜİK (2015) makro ölçekte hem çalışma yapmış olup hem de temel kriterleri oluşturmuşlardır. Kullandıkları temel kriterlere daha önce değinilmiştir. Aslında yapılan çalışmalar TÜİK için illerin kendi içerisindeki sıralamasını, OECD için ise ülkelerin aynı şekilde analizini ortaya koymuştur. Genellemenin en net iki örneği de kriterlerin mikro değerlendirme kapsamında yanlışlanabilir olduğu olgusunu barındırmaktadırlar. Bu araştırma, problem kısmında belirtildiği gibi mikro ölçekte incelemenin yönetim ve halk çatışmasını daha net ortaya koyan bir örneğidir.

Karma oluşturulmuş yaşanabilirlik kriterlerinin tek çatı altında toplanıp bir yerde uygulanması sayesinde literatürde oluşan daha detaylı inceleme gerekliliğine de ayrıca vurgu yapılmıştır. Önceki çalışmalara göre kıyaslama yapıldığında büyük ölçüde konuda bütünlük ve detaylı izlenim sağlanmıştır. Boylu ve Paçacıoğlu (2016)

ile Andrews (2001), yaptıkları çalışmalarda yaşanabilirlik ve yaşam kalitesi kavramlarını teorik olarak ele almış ve bir çerçeve sunmuştur. Yapılan bu araştırmada ise teorik tartışmaların sahaya birleşimi, karma bir kriter çerçevesiyle literatüre sunulmuştur. Yaşanabilirlik literatürü içerisinde gerek ülkeler gerekse de iller arasında sıralama yapan çalışmalar bulunmaktadır. Bunlar içerisinde Manavgat ve Demirci (2022) ile Özbek'in (2019) çalışmaları ön plandadır. Ele alınan çalışmaların teoride sahip olduğu tezatlık, yaşanabilirliğin uygulandığı alana göre değişkenlik göstereceği olgusudur. Yani bir şehirde yapılan çalışma kriterlerinin diğerinde tutmayacağı ve doğal olarak elde edinilen değerlerde düşüklük göstereceği düşüncesi, varılacak sonuçlarda terslik olacağına göstergesidir. Bir yeri çok fonksiyonlu şekilde ele almak ve bu konuları bağdaştırmak konuya özel algıların değişmesine yol açabilmektedir. Çetinkaya (2021), yapmış olduğu çalışmada Balıkesir şehrini birden fazla yaşanabilirlik kriteri çerçevesinde ele almıştır. Bu kriterler içerisinde örneğin pazar yerlerine dair anket ifadelerine yanıt veren bir kişi, cevap verirken sahip olduğu düşünceler ile bir sonraki konuya dair ankete vereceği cevapları da değiştirme ihtimalini barındırır. Yapılan çalışmada ise konunun birbirine yalnızca yaşanabilirlik çerçevesinde bağlı olmaması, alınan yanıtların birbirini etkileme durumunu daha düşük seviyelere çekmektedir. Çünkü aynı konu içerisinde birden fazla ana unsur barındığında katılımcılar iki konu kapsamında değerlendirme yapıp daha detaylı düşünerek cevap vermiş olacaktır. Yani hem yaşanabilirlik hem de rekreasyon açısından bir yer ele alındığında kriterlere yönelik genelleme yapılamayacak ve birbirini etkileyen düşüncelere sahip olma durumu çok daha düşük seviyelere indirgenmiş olacaktır. Nitekim bulgular ve yorumlar kısmında da anket ifadelerine alınan yanıtların negatif ve pozitiflik değerleri incelendiğinde bu olgunun doğru olduğu ortaya konulmuştur.

Yaşanabilirlikle ilgili araştırma içerisinde önem arz eden bir diğer husus ise yaşanabilirlik döngüsüdür. Araştırmanın alt başlıklarının hepsinde bir karşılık aranmıştır. Bu bağlamda her birinin bir döngü içerisine dahil edildiğinde en fazla sıkıntının tamamıyla ikilik oluşturması sebebiyle kamusal sportif alanlarda olduğu söylenebilir. Halkın ve yönetimin birbirinden habersiz şekilde hareket ediyor olması sorunları da devam eder halde bırakmıştır. Döngüde isteğin cevap bulabildiği örnekler de mevcuttur. Farklı konunun çözümünden kendi sorununun çözümüne ilişkin de örnekler mevcuttur. Sosyal, kültürel ve kamusal yeşil alanlar özelinde istekler, gerek

tüm evreleri gezerek gerekse de doğrudan sonuca vararak yanıt bulabilmiştir. Kamusal yeşil alanlarda ise durum daha önce bahsedildiği gibi farklı konuya bulunan çözümden faydalanma şeklindedir. Genel güvenlik sorunlarının yakın zamanda artması da bir çeşit etkidir. Ayrıca günümüz sosyal medya anlayışının da etkiyi yayma açısından rolü büyüktür. Halkın bir konuyla ilgili galeyana geldikten sonra toparlaması kolay olmamaktadır. Fakat güvenlik sorununun gerçekten giderildiğine halk inandırılırsa döngü şüphe duymadan tamamlanmış olacaktır. Yaşanabilirlik döngüsüne dair bir başka bulgu da sosyal alanların kafe fiyatlarından tesis sayısına ilerlemesi örneğinde de gözlemlenilebileceği üzere entegrasyon kuvvetidir. Konular her ne kadar düşük seviyede başa sahip olursa olsun döngü içerisinde birbirleriyle olan ilişkileri kuvvetlenmektedir. Örneğin tesislerin bulunmaması durumunda istek karşılanmamış olacak ve hala kafe fiyatlarından şikayet ediliyor olurdu. Kafe fiyatlarının hemen ardından birden fazla soruna çözüm getirildiği için yeni farkındalık evreleri oluştu ve tesis sayısında eksiklik ortaya çıktı. Yaşanabilirlik döngüsünün sahip oldukları, yalnızca yorumlamadan ibaret değildir.

5.2.Öneriler

Sonuçlar kısmında yer alan, rekreasyonel alanlarla ilgili tespit edilen problemlere bu kısımda çözüm önerileri sunulmuştur. Öte yandan aynı şekilde objektif olarak yapılan eleştiriler de çözümü desteklemek adına bu bölüme dâhil edilmiştir. Sonuçlar kısmında olduğu gibi hem literatüre sunulan katkı, hem de genel araştırma problemiyle birlikte tüm rekreasyonel alanların problemlerine de burada değinilmiştir.

Sosyal alanlar açısından yaşanan problemin önüne geçilmesi bir nevi yöneticilerin elinde olan bir durumdur. Tesislere artan talep ve bunu karşılayacak arzın oluşturulması tamamen onların sorumluluğundadır. Bu alanların çoğaltılması ve bireylerin kafeye gitse dahi kendini sosyal hissedememesi adına aktivitelerin artırılması, sosyallik açısından problemlerin önüne geçilmesi için önemli bir adımdır.

Özel işletmelerin halkın beklentisinin ne olduğuna dair anket yapma gibi ihtimali yoktur. Yalnızca bu tarz çalışmalardan edinebildikleri fikirler doğrultusunda çıkarım yapabilmektedirler. Resmî kurumların payı özel sektörü kalkındırma açısından da büyüktür çünkü bu tip anket çalışmalarının hem yapımı hem de denetimi

bu kurumların elindedir. Halkın beklentisinin karşılanması adına atılacak tüm adımların dönüşü pozitif olacaktır. Eğer halkın görüşlerine önem verilirse de hem bütçe doğru kullanılmış hem de yaşanabilirlik seviyesi artırılmış olacaktır.

Kültürel alanlara ilişkin katılımı artırıcı unsurlar tespit edilmelidir. Yalnızca faaliyeti gerçekleştirmek ve bunu afişlerde belirtmek yeterli değildir. Sorunun köküne inip bireylerin görüşleri alınarak hareket edilmelidir. Veri birimlerine düşen rol yalnızca faaliyet takvimini oluşturmak veya kaç kişinin bir faaliyete katıldığını saymak değil aynı zamanda halkın nabzını da ölçmektir. Ayrıca burada tek problem katılımı artırıcı unsurları bulmak değil aynı zamanda halkın da ilgisinin uyandırılmasıdır. Genel olarak halkın ilgisi olmadığı aşikârdır fakat daha dikkat çekici etmenlerin keşfedilebilir olduğu da bu çalışmada olduğu gibi detaylı anket verileriyle elde edinilebilir.

Korunan alanların kendi içindeki yönetim problemleri yok denecek kadar az olduğundan konuya öncelikle erişilebilirlik açısından yaklaşmak gerekir. Bu da toplu taşıma ağının genişletilmesi ve buraya olan talebin ne kadar yoğun olduğunun incelenmesinden geçmektedir. Elbette mesire yerine giden insanlar elleri boş gitmediğinden özel araç tercih edilmesi oldukça normaldir fakat özel araç imkânı bulamayan ve doğayla iç içe olmak isteyen kimseler için bu ulaşım ağı korunan alanı da kapsamalıdır. Aynı şekilde ücret tarifesinin de buna göre ayarlanması gerekir ve bu sayede hem zarar edilmemiş olunur hem de halkın talebi cevap bulur. Korunan alan içerisinde herhangi bir faaliyet yapan bireylerin de bilincini artırmak amacıyla denetimler daha sıkı olmalı ve yaptırımlar artırılmalıdır. Mesire yeri ve korunan alan ayırımına her ne kadar dikkat edilse de sorumluluk bilincinin olmadığı yerde bireyler bu ayrımı dikkate almayabilir. Anket verilerindeki donatı elemanlarının kötü olduğuna ilişkin görüş de tamamıyla sorumluluk bilinciyle ilgilidir. Bu sebeple yetkililerin de yaptırımla veya özendirici faaliyetlerle bu bilinci oranın ziyaretçilerine kazandırması gerekmektedir.

Sportif alanlar için mutlaka katılımın nasıl artırılacağı öncelikli düşünce olmalıdır çünkü diğer faaliyetlere göre katılım düşüktür. Bu gibi durumlarda halkın beklentisini ölçmek adına resmî kurumların sadece tanıtım veya aktiviteyi duyurmaya çalışması tamamıyla zaman kaybıdır. Birebir etkileşime geçilmesi oldukça önemlidir. Spor yalnızca müsabakalardan ibaret değildir. Sağlıklı yaşamın da sportif

faaliyetlerden geçtiği fikri, halka empoze edilmelidir. Bu sayede kişilerin rekreasyonel faaliyete ayıracağı zamanı sporla geçirmesi sağlanabilir.

Kamusal alanların sıkıntısı kamusal sportif alanlarda yoğunlaşmıştır. Bu problemde en büyük role sahip olan kısım işlevsizlik ve tekdüzeliktir. Öte yandan alanların bakımsızlığı düşünüldüğünde sadece alanı oluşturup kenara çekilmek doğru bir tutum değildir. Kurulan her bir alanın envanteri tutulmalı ve denetimi yapılmalıdır. Burada denetimden kasıt herhangi bir eksiklik olup olmadığıdır. Daha önce verilen tenis kortu örneğinden hareketle talep olmayan fakat oluşturulmuş alanlar da bakımsız olduğunda atıl hale gelmektedir. Tekdüze olmaktan kasıt ise her yerin standartlaşmış ve aynı görüntüye sahip olmasıyla ilgilidir. Tüm kort, saha vb. sportif alanların görüntüsü aynıdır. Tel örgü ve betondan ibarettir herhangi bir çekici özellikleri bulunmamaktadır. Park alanları içerisinde yer alan spor parklarının da bir anlamı bulunmamaktadır ve gereksiz yatırımdır. Bunun yerine daha düzgün ve sportif aktiviteler türetilip bu alanlara konulabilir veya tüm ekipman kaldırılıp daha dekoratif unsurlar eklenerek görsellik geliştirilebilir. Bu sayede kullanılmayan çirkin bir görüntü yerine ya göze hitap eden bir görüntü elde edilir ya da işlevsel bir spor parkı halka kazandırılmış olur.

Kamusal yeşil alanlarda gözlemlenen problem kamusal sportif alanlarda olduğu gibi tekdüzeliktir ve buna dair parklar oluşturulurken daha dinamik bir yapıya sahip olması gerektiği düşünülmüştür. Bu dinamiklik çekiciliği de beraberinde getirecektir. Aslında dinamiklik ve stabilite tamamen görünüm ve işlev ile ilgilidir. Basit süs havuzları, çocuk alanları ve biraz ağaç ile standart bir park inşa edilebilmektedir fakat tüm parkların aynı biçimde olması ve sadece içerdiği bileşen sayısının artması büyük bir problemdir. Tüm parkların birbirine benziyor olması bir yöntem midir tartışılabilir fakat göze hitap eden parklar oluşturmak yerine sadece park inşa ediliyor olması iyi bir tutum değildir. Kısacası görüntü ve çeşitlilik açısından yeni açılacak parkların daha çekici hale getirilmesi mümkündür ve kurumlar bunu yapabilecek hem güce hem de ekibe sahiptir. Bunun yapılabildiğinin en net örneği ise kent parkıdır. Yakın zamanda açılan bu park hem en büyük park hem de en fazla bileşeni bünyesinde barındıran rekreasyon alanı konumundadır. Kamusal yeşil alanların aslında tekdüzelikten daha ön planda olan problemi ise güvenlidir. Ailelerin çocuklarını ne istediği saatte ne de tek başına göndermeye çekinmesi durumunu ortadan kaldırmak adına güvenlik tedbirleri artırılmalıdır. Bu sayede hem halkın

güveni kazanılmış olacak hem de yaşça küçük olan çocuklar rekreasyon ihtiyaçlarını karşılamış olacaktır.

Bir diğer konu veri paylaşımıyla ilgilidir. Ziyaretçi sayıları veya genel faaliyet raporları özel veriler değildir yani erişilemez olması hususunda esneklik sağlanmalıdır. Bu tip verileri merak etmeyen kişiler zaten talep etmeyeceği için yani sadece konuyla ilişkili kişiler tarafından bu veriler elde edildiği için paylaşım konusunda esnek olunabilir. Öte yandan ziyaretçi sayıları vb. veriler hariç yıl içerisindeki faaliyet planı da resmi sitelerde düzenli olarak yayınlanmalıdır. Bazı kurumların resmi internet sitelerinde bu planlar oldukça eski tarihlidir. Ayrıca takvim içerisinde de bunlar belirtilebilir.

Kurumların kendi içerisindeki hiyerarşik durumu elbette her yerde standarttır fakat yapılan faaliyet için hiyerarşi aramak yerine tamamen halk odaklı ve siyasetten uzak durarak yapılmalıdır. Sonuç olarak burada yapılan tüm faaliyetler rekreasyonla ilgilidir ve yaşanabilirliği geliştirici nitelikler barındırmaktadır. Ayrıca genel yönetim olarak halkın görüşlerine yer vermek adına veri depolama birimine ek olarak veri toplama birimleri de oluşturulmalı veya daha efektif hale getirilmelidir. Serbest araştırma firmalarının bunu yapması yerine kurumların kendi işlerini kendileri tamamen objektif olarak yapması daha doğru olacaktır. Halkın fikirlerine ve eldeki imkânlarla göre ortaya bir proje koymak ve bu projelerden sonuçlar almak hem daha isabetli kararlar vermek konusunda hem de kentsel yaşanabilirliği daha üst noktalara taşımak konusunda yardımcı olacaktır.

Literatüre bakıldığında araştırmanın da problemi olan genellemeden özellikle yaşanabilirlik çalışmalarında –konu fark etmeksizin- kaçınılmalıdır. Bunun nedeni detaya verilen değerlerin kapsam genişledikçe azalmasıdır. Öte yandan alana yönelik kriterler oluşturulması hususunda hassasiyet gerekmektedir. Diğer çalışmalarla kıyaslama sonuçları kısmında yapıldığı için burada tekrar bahsedilmeyecektir. Bahsedilen çalışmaların bazılarının kriter oluşturmada, araştırma sahasını iyice analiz ederek oluşturulması gerektiğini içerdiği gözlemlenmemiştir. Çünkü derleme yoluyla oluşturulan kriter listeleri değildir. Ayrıca yaşanabilirlik çalışmaları yapabilmek adına daha fazla sahada bulunup daha az teorik tartışmalar oluşturmak, alan literatürü açısından önemlidir çünkü yaşanabilirlik insan olduğu sürece değerlidir.

Kuramsal çerçeve kısmında üretilip sonuçlar kısmında tartışılan ve öneri aranan bir diğer husus ise yaşanabilirlik döngüsüdür. Bir şehirle ilgili yaşanabilirlik çalışması önce teorik olarak yapılmalı ve o şehirde yapılacak olan çalışmanın kriterleri belirlenmelidir. Yaşanabilirlik döngüsünde de durum benzer şekildedir ve doğrudan döngü, inceleme çalışmaları için elverişlidir. Ayrıca eklemleme ve birden fazla konuyu barındırabilme gibi özellikleri de ayrıca çalışmalarda bu açıdan da bakılması gerektiğinin önemli bir göstergesidir. Yaşanabilirlik çalışmalarında konu etrafında şekillenen bir sistem mevcut iken yaşanabilirlik döngüsünde geçiş ve çoğalma durumu söz konusudur. Bu geçişlerin avantajı konu hakkında daha detaya inme imkanı sunmasıdır. Öte yandan çok fonksiyonlu olarak uygulanması pek mümkün değildir. Çünkü detaya inildikçe döngüye soruna alınan yanıtlar içerisinden entegre olabilecek farklı konular çıkabilir. Kamusal yeşil alan örneğinde olduğu gibi konu birbirinden bağımsız gerçekleşir ve aynı sonuca ulaşır.

Yaşanabilirlik çalışmaları içerisinde bu döngünün yer edinmesi, detay problemlerini ortadan kaldıracak ve araştırmaya belirli bir akış şeması vermeyecektir. Bu sayede daha detaylı ve gerçekçi isteklerin incelenebildiği çalışmalar ortaya konulmuş olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akesen, A. (1984). Açık hava rekreasyonunda bazı temel kavramlar ve özellikleri. *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 34 (1), 131-137.
- Aliağaoğlu, A. ve Uğur, A. (2021). *Şehir coğrafyası*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Andrews, C. J. (2001). Analyzing quality of place. *Environment and Planning. Society & Space*, 28 (2), 201-217.
- Aşılıoğlu, F. ve Memlük, Y. (2010). Frig Vadisi kültür mirası alanlarının belirlenmesi ve değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi*, 2 (2), 185-197.
- Bahadır, M. (2016). Antikçağ'dan günümüze boş zaman üzerine bir değerlendirme. *ETÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (2), 103-116.
- Bakanlığı, K. v. T. (2023). *Kültür ve Turizm Bakanlığı*. Çorum Müzesi: <https://muze.gov.tr/muze-detay?SectionId=COR01&DistId=MRK> adresinden alındı (Erişim Tarihi: 23.05.2023)
- Baki, A. ve Gökçek, T. (2012). Karma yöntem araştırmalarına genel bir bakış. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 42 (1), 1-21.
- Baz, İ. ve Ekşi, Y. E. (2019). Cittaslow-Sakin şehirlerde yaşanabilirlik üzerine bir araştırma. *Teknoloji ve Uygulamalı Bilimler Dergisi*, 1 (2), 71-76.
- Belediyesi, Ç. (2023). *Çorum demografik yapı*. Çorum Belediyesi: <https://www.corum.bel.tr/corum/corum-nufusu> adresinden alındı (Erişim Tarihi 04.02.2023)
- Bilgili, M. ve Kocalar, A. O. (2020). Coğrafya nedir? *Liberal Düşünce Dergisi*, 25, 145-162.
- Bilgin, M. (2008). Çorum İli turizminin sorunları ve çözüm önerileri. *Karadeniz Araştırmaları*, 18, 143-155.
- Birliği, S. K. (2017). Yaşanabilir kentler. *Kentli Dergisi*, 50-55.
- Blomster, J. P. and Vasquez, V. E. (2020). Origins of the Mesoamerican Ballgame: Earliest Ballcourt from the highlands found at Etlatongo Oaxaca, Mexico. *Science Advances*, 6 (11), 1-9.
- Boylu, A. A. ve Paçacıoğlu, B. (2016). Yaşam Kalitesi ve göstergeleri. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 8 (15), 137-150.
- Coşkun, R., Altunışık, R. ve Yıldırım, E. (2017). *Sosyal Bilimlerde araştırma yöntemleri SPSS uygulamalı*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.

- Csirmaz, É. and Pető, K. (2015). International trends in recreational and wellness tourism. *Procedia Economics and Finance*, 32, 755-762.
- Cumhuriyet. (2022). *Ankapark için yapılan oylamada ilk sonuçlar: Yurttaşlar 'Yeşil alan' dedi.* Cumhuriyet Gazetesi: <https://www.cumhuriyet.com.tr/siyaset/ankapark-icin-yapilan-oylamada-ilk-sonuclar-yurttaslar-yesil-alan-dedi-1962512> adresinden alındı (Erişim Tarihi: 27.07.2022)
- Çavdar, Ş. (2022). *Çorum merkez ilçesi nerede? Çorum merkez ilçesi 'ne nasıl gidilir? Gezilecek Yerler* TR: <https://gezilecekyerlertr.com/corum-merkez-ilcesi-nerede/> adresinden alındı (Erişim Tarihi: 20.03.2022)
- Çay, R. D. (2015). Recreation and urban park management. R. Efe, İ. Cürebal, and C. Bizzarri içinde, *Environment and Ecology at the Beginning of 21st Century* (s. 302-312). Sofia: St. Kliment Ohridski University Press.
- Çetinkaya, S. (2021). Balıkesir'de şehirselleşme ve yaşam kalitesi. *Yayımlanmamış Doktora Tezi*. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çoban, G. S. (2021). Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi kendini gerçekleştirme basamağında gizli yetenekler. *European Journal of Educational & Social Sciences*, 6 (1), 111-118.
- Davutoğlu, N. A. (2020). Üçüncü ve dördüncü sanayi devrimleri arasındaki temel ve sistematik farklılıkların determinist bir yaklaşımla analizi. *Management and Political Sciences Review*, 2 (1), 176-194.
- Demir, C. ve Demir, N. (2006). Bireylerin boş zaman faaliyetlerine katılmalarını etkileyen faktörler ile cinsiyet arasındaki ilişki: lisans öğrencilerine yönelik bir uygulama. *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 6 (1), 36-48.
- Demir, Ş. ve Sesli, M. (2007). Kamusal alan (Türkiye'de kamusal alan kavramlaştırılmasının muhtevası: tektiplilik mi, çoğulculuk mu?). *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2 (1), 273-292.
- Demirtaş, Ö. (2018). Hitit Üniversitesi mensuplarının kampüs rekreasyonuna yönelik tutumlarının belirlenmesi ve kampüs rekreasyonu uygulamaları ile ilgili örnek modelin oluşturulması. *Yayımlanmamış Doktora Tezi*. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Deniz, M. H. (2009). Sanayileşme perspektifinde kentleşme ve çevre ilişkisi. *Coğrafya Dergisi*, 19, 95-105.
- Dinçer, M. E. ve Akpınar, Ö. A. (tarih yok). *Kentsel Kamusal Alanlar - Beylikdüzü Örneği*. Beylikdüzü Kent Belleği: <http://www.beylikduzuketbellegi.com/icerik/goruntule/469> adresinden alındı
- Dmitriyev, P. S., Fomin, I. A. and Wendt, J. A. (2021). Assessment and zoning of recreational facilities of North Kazakhstan Region for the development of the tourism industry. *Geojournal of Tourism and Geosites*, 38 (4), 1069-1075.
- Doğanay, H. (2011). Anlamı, tanımı, konusu ve felsefesi bakımından coğrafya ilmi hakkında bazı düşünceler. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 16 (25), 1-44.

- Edisan, Z. ve Kadioğlu, F. (2013). Yaşam kalitesi kavramının antik dđnemdeki nclleri. *Lokman Hekim Journal*, 3 (3), 1-4.
- Eke, A. S. ve Fitöz, İ. (2014). Mekanın yaşanabilirliği üzerine sistematik bir zmlleme. *Tasarım Kuram*, 10 (18), 137-148.
- Ekici, B. (2021). Kentsel mekanın yaşanabilirlik bağlamında değerlendirilmesi: şahinbey, Gaziantep rneği. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Gaziantep: Hasan Kalyoncu Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Ercan, A. B. (2021). Satranç: doğu medeniyetinin batıya bir hediyesi. *HUMANITAS - Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (18), 74-95.
- Ergin, D. Y. (1994). Örnekleme türleri. *Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6 (6), 91-102.
- Eroğlu, S. (2016). Milli Parklar kanununda belirlenen korunan alan metodolojisi. *Denetişim*, 18, 85-90.
- Gazel, B. (2022). Kentsel açık ve yeşil alanların yaşanabilirlik kavramı bağlamında değerlendirilmesi: Konya kent merkezi rneği. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Gül, A., rc, M. K. ve Karaca, . (2006). An approach for recreation suitability analysis to recreation planning in Gölcük nature park. *Environmental Management*, 37 (5), 606-625.
- Gündoğdu, R. (2013). Sosyalleşme ve sosyalleşme süreci. H. Coşkun (Editör). *Sosyoloji içinde* (s. 215-240). İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Habit, T. L. (2023). *Characteristics of recreation*. The Life Habit: <https://thelifehabit.com/recreation/190-characteristics-of-recreation> adresinden alındı (Erişim Tarihi: 05.06.2023)
- Hekimoğlu, G. (2018). Kamusal alan: toplumsal katılımın bir imkânı. *Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi TİDSAD*, 5 (10), 543-555.
- İkibeş, S. (2020). Antik Yunan olimpiyatları ve ölüm sporu pankreas. *AK Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11 (1), 253-267.
- Jensen, C. R. (1995). *Outdoor recreation in America*. Illinois: Human Kinetics.
- Kapan, K. (2018). Turizm ve rekreasyon faaliyetlerinin ekonomi üzerindeki etkileri: Antalya rneği. *Coğrafya Dergisi*, 37, 47-56.
- Karakan, H. İ., Ertaş, ., olak, O. ve Yurtman, S. (2021). Yerel halkın rekreasyon faaliyetlerine katılımını etkileyen faktörlere yönelik bir alışma. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 12 (2), 557-569.
- Karakck, S. (2014). *Rekreasyon boş zamanları değerlendirme*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Karakck, S. ve Gürbüz, B. (2007). *Rekreasyon ve kent(li)leşme*. Ankara: Gazi Kitabevi.

- Karaşah, B. (2017). Kentsel ve kırsal rekreasyon alanlarına yönelik kullanıcı tercihlerinin belirlenmesi 'Artvin kenti örneği'. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 19 (1)5, 8-69.
- Keçeli, A. (2012). Effects of rapid urbanization on livability in Turkish cities: a case study of Denizli. *Yayımlanmamış Doktora Tezi*. Oklahoma: University of Oklahoma Graduate College.
- Keçeli, A. (2013). Kentsel yaşanabilirlik ve cinsiyet. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 28, 232-245.
- Keçeli, A., Sarıusta, F. ve Karakuyu, M. (2014). Kamu Hizmetlerinin kentsel yaşanabilirlik üzerine etkisi: Beylikdüzü örneği. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 29, 381-401.
- Kılıç, S. (2016). Cronbach'ın Alfa güvenilirlik katsayısı. *Journal of Mood Disorders*, 6 (1), 47-48.
- Koç, T. Ç. and Teker, S. (2019). Industrial revolutions and its effects on quality of life. *Pressacademia Procedia*, 9, 304-311.
- Komisyonu, B. M. (1987). *Ortak geleceğimiz raporu*. Oxford: Oxford University Press.
- Kurt, A. O. ve Göler, M. E. (2017). Anadolu'da ilk tapınak: Göbeklitepe. *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi*, 21 (2), 1107-1138.
- Kuru, A. ve Özkök, M. K. (2017). Yaşanabilirlik kavramı bağlamında kamusal/açık mekanların değerlendirilmesi: Kırklareli kent merkezi örneği. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 28, 43-60.
- Külcü, H. (2022). Kadınların sosyalleşmesinde Çorum Belediyesi kadın kültür ve sanat merkezlerinin rolü. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Çorum: Hitit Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Manavgat, G. ve Demirci, A. (2022). G20 ülkelerinin yaşanabilirlik sıralamasının electre yöntemiyle belirlenmesi. *Tarsus Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Dergisi*, 2 (1), 28-41.
- Maslow, A. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 50 (4), 370-396.
- McLean, D. and Hurd, A. (2012). Early history of recreation and leisure. D. Mclean and A. Hurd in, *Kraus' Recreation and Leisure in Modern Society* (s. 49-91). Jones & Barlett Learning.
- Metin, O. ve Ünal, Ş. (2022). İçerik analizi tekniği: iletişim bilimlerinde ve sosyolojide doktora tezlerinde kullanımını. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22 (Özel Sayı), 273-294.
- Metin, T. C., Katırcı, H., Yüce, A., Sarıçam, S. and Çabuk, A. (2017). An inventory study on the categorization and types of recreational activities. *International Journal of Social Science*, 59, 547-561.

- Mokras-Grabowska, J. (2019). Recreational space-forms, transformations and innovative trends in development. *Geography and Tourism*, 7 (1), 7-16.
- Muscoe, M. (1995). Chestnut Hill - a sustainable community profile [Roots]. *Places Journal*, 9 (3), 29-37.
- Müdürlüğü, Ç. İ. (2017). *2017 Brifing Raporu*. Çorum.
- Müdürlüğü, Ç. İ. (2023). *Çorum İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü*. <https://corum.ktb.gov.tr/TR-58671/cografya.html> adresinden alındı (Erişim Tarihi: 24.09.2022)
- Müdürlüğü, K. v. T. (2023). *Çorum İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü*. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: <https://corum.ktb.gov.tr/TR-58774/kutuphaneler.html> adresinden alındı (Erişim Tarihi: 31.05.2023)
- OECD. (2023). *OECD Better Life Index*. OECD Better Life Index: <https://www.oecdbetterlifeindex.org/> adresinden alındı (Erişim Tarihi: 24.07.2023)
- Önder, S. (2003). Selçuk Üniversitesi öğrencilerinin rekreasyonel eğilim ve taleplerinin belirlenmesi üzerinde bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 17 (32), 31-38.
- Özbek, A. (2019). Türkiye'deki İllerin EDAS ve WASPAS yöntemleri ile yaşanabilirlik kriterlerine göre sıralanması. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (1), 177-200.
- Özdede, S. ve Gültekin, P. (2018). Rekreasyonel aktivitelere katılımın mental sağlığa etkilerinin değerlendirilmesi: Düzce kenti örneği . *Türkiye Peyzaj Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 26-41.
- Özden, E. ve Batmaz, N. Y. (2022). Türkiye'de kentsel yaşam kalitesi üzerine literatür değerlendirmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 26 (1), 45-66.
- Özdindar, A. (2015). Çorum kent merkezindeki yeşil alanların nicelik ve nitelik açısından değerlendirilmesi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Romano, I. B., Tait, W. J., Bisulca, C., Creasmen, P. P., Hodgins, G. and Wazny, T. J. (2018). An ancient Egyptian Senet Board in the Arizona State Museum. *Zeitschrift für Ägyptische Sprache und Altertumskunde*, 145 (1), 71-85.
- Sabbağ, J. (2020). Thomas R. Malthus'un ve Karl Marx'ın yoksulluk ve nüfus kavramlaştırması. *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 12 (1), 37-51.
- Sağlık, A. (2014). Çanakkale kenti rekreasyon potansiyelinin kentlerin yaşanabilirliği açısından değerlendirilmesi. *Yayımlanmamış Doktora Tezi*. Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Santos, L. D. and Martins, I. (2007). Monitoring urban quality of life: the Porto experience. *Social Indicators Research*, 80 (2), 411-425.
- Scott, J. C. (2019). *Tahıla karşı*. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.

- Şahin, A. ve Kılıçlar, A. (2020). Zaman kavramına bir bakış: boş olan zaman mıdır yoksa insan mı? *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 8 (3), 2263-2276.
- Şengel, Ü. (2021). Chronology of the interaction between the industrial revolution and modern tourism flows. *Journal of Tourism Intelligence and Smartness*, 4 (1), 19-30.
- Şolt, B. H. (2018). Kentsel yaşanabilirlik kavramı ve sosyo-ekonomik gelişmişlik. *Avrasya Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (ASEAD)*, 5 (6), 71-85.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2020). *Çok değişkenli istatistiklerin kullanımı (6. Basımdan Çeviri)*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- TDK. (2023, 02 28). *Türk Dil Kurumu sözlükleri*. Türk Dil Kurumu Sözlükleri: <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı (Erişim Tarihi: 28.02.2023).
- Tekin, A. ve Tekin, G. (2014). Antik Yunan dönemi: spor ve antik olimpiyat oyunları. *Journal of History Schools*, 7 (XVIII), 121-140.
- Torlak, S. E. ve Yavuzçehre, P. S. (2008). Denizli kent yoksullarının yaşam kalitesi üzerine bir inceleme. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 23-44.
- TÜİK. (2023). *TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları*. TÜİK: <https://www.tuik.gov.tr/> adresinden alındı (Erişim Tarihi: 28.02.2023).
- Ulusoy, Y. Ö. (2020). Orta yaş dönemi bireylerin içinde buldukları yaş dönemine ilişkin algılarının incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 19 (74), 587-601.
- Üçışık, S. ve Demirci, A. (2002). 21. yüzyılda çağdaş coğrafya bilimi ve temel unsurları. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 5, 117-133.
- Vatandaş, S. (2020). Sosyalleşme ve sosyalleşmenin sosyal medya mecralarındaki anlamsal ve işlevsel dönüşümü. *Erciyes İletişim Dergisi*, 7 (2), 813-832.
- WWF-Türkiye. (2023). *Sürdürülebilir bir Türkiye için korunan alanlar hedef: 2030'a kadar %30*. İstanbul: WWF. (Erişim Tarihi: 28.04.2023).
- Yalçınkaya, E. (2022). Yaşanabilirlik bağlamında kaliteli çevre üzerine bir inceleme: tarihi yarımada örneği. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, M. (2021). Tabiat parklarının yöre halkının rekreastif ihtiyaçlarını karşılama düzeylerinin belirlenmesi (Çorum ili örneği). *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Kastamonu: Kastamonu Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Yüksel, M. ve Yeşil, M. (2017). Kent ve rekreasyon (Ordu kenti örneği). *Mavi Atlas*, 5 (2), 355-382.

EKLER

EK-1 Görüşme Formları

ÇORUM BELEDİYESİ - 1

- 1) Kaç yaşındasınız?
- 2) Eğitim durumunuz nedir?
- 3) Aile aylık geliriniz ne kadardır?
- 4) Medeni durumunuz nedir?
- 5) Kaç çocuk sahibisiniz?
- 6) Hangi mahallede ikamet ediyorsunuz?
- 7) Memleketiniz neresidir?
- 8) Düzenli olarak ziyaret ettiğiniz sosyal alan var mı?
- 9) Merkez ilçede sosyal alanların (kafe, restoran, eğlence merkezi, AVM) sayısı yeterli midir?
- 10) İnsanların kafe tarzı sosyal alanları ziyaret etmelerindeki sebepler sizce nelerdir?
- 11) Sosyal alanların her yaşta bireye uygun olduğunu düşünüyor musunuz? Hayır, ise özellikle hangi yaş grubuna hitap ettiğini düşünüyorsunuz?
- 12) Düzenli olarak AVM'lere gidiyor musunuz?
- 13) AVM içerisinde rekreasyonel aktivite çeşitliliğiyle ilgili ne düşünüyorsunuz?
- 14) Genel olarak merkez ilçede sosyal faaliyetlerin maliyetiyle ilgili ne düşünüyorsunuz?
- 15) Sosyal alanlara ilişkin herhangi bir veri tutuluyor mu? Tutulmuyorsa sebebi nedir? Tutuluyorsa ne tarz veriler tutuluyor?
- 16) Sosyal alanlarda güvenlik açısından bir problem var mıdır?
- 17) Sosyal alanların her yaşa hitap ettiğine mi yoksa belirli bir yaş grubuna hitap ettiğine mi katılıyorsunuz? Neden?
- 18) Merkez ilçeye alternatif üç sosyal faaliyet getirecek olsaydınız bunlar neler olurdu?
- 19) Eğlence mekânlarıyla ilgili (oyun salonları) ne düşünüyorsunuz?

- 20) Sosyal alanlar şehirselleşerek halkın erişim kolaylığına yönelik mi yoksa işletme tercihi olarak mı dağılmıştır? Neden?
- 21) Sosyal alanlara erişim hususunda halkın yaşayabileceği problemler sizce neler olabilir?
- 22) Sosyal alanlarda insanların yeterince sosyalleşebildiğini düşünüyor musunuz?

KÜLTÜR VE TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ - 1

- 1) Kaç yaşındasınız?
- 2) Eğitim durumunuz nedir?
- 3) Aile aylık geliriniz ne kadardır?
- 4) Medeni durumunuz nedir?
- 5) Kaç çocuk sahibisiniz?
- 6) Hangi mahallede ikamet ediyorsunuz?
- 7) Memleketiniz neresidir?
- 8) Çorum'un kültürel geçmişi hakkında ne düşünüyorsunuz?
- 9) Merkez ilçede kültürel aktiviteler ve aktivite alanları yeterli midir?
- 10) Merkez ilçede olması gerektiğini düşündüğünüz kültürel bir faaliyet var mı? Varsa nedir?
- 11) Ne sıklıkla sinemaya veya tiyatroya gidersiniz? Merkez ilçede sayılarını yeterli buluyor musunuz?
- 12) Sizce sinemalar ve tiyatrolar kültürel gelişim açısından önemli midir?
- 13) Sizce halkın kültürel faaliyetlere bakış açısı nasıldır?
- 14) Ne sıklıkla müzeye gidersiniz?
- 15) Müzelerin Çorum tarihini yansıttığını düşünüyor musunuz?
- 16) Halkın müzelere olan ilgisi ziyaretçi sayılarına bakılarak sizce ne durumdadır?
- 17) Genel olarak kültürel faaliyetlere katılımında önem arz eden faktör nedir?
- 18) Kurumlar arasındaki veri ağı sizce ne kadar kuvvetlidir?
- 19) Herhangi bir kültürel faaliyet oluşturulurken halkın fikri alınıyor mu?
- 20) Halk katılımına yönelik teşvik maksadıyla yapılan kurumsal faaliyetler var mıdır? Varsa nelerdir?

DOĞA KORUMA VE MİLLİ PARKLAR ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ

- 1) Kaç yaşındasınız?
- 2) Eğitim durumunuz nedir?
- 3) Aile aylık geliriniz ne kadardır?
- 4) Medeni durumunuz nedir?
- 5) Kaç çocuk sahibisiniz?
- 6) Hangi mahallede ikamet ediyorsunuz?
- 7) Memleketiniz neresidir?
- 8) Korunan alanlarla ilgili yönetmeliğe hâkim olduğunuzu düşünüyor musunuz?
- 9) Merkez ilçede korunan alanların yönetmeliğe uygun olarak korunduğunu düşünüyor musunuz?
- 10) Herhangi bir korunan alanı ne sıklıkla ziyaret edersiniz?
- 11) En son yaptığınız ziyaret esnasında göze batan bir problemle karşılaştınız mı?
- 12) Korunan alanlar ve rekreasyon alanları (mesire yeri) arasındaki sınırın korunduğunu düşünüyor musunuz?
- 13) Halkın mesire yerlerini hangi amaçla kullandığını düşünüyorsunuz?
- 14) Korunan alanlardaki donatı elemanları hakkında ne düşünüyorsunuz?
- 15) Korunan alanlarda temizliğe ne derece önem verildiğini düşünüyorsunuz?
- 16) Halkın korunan alanlarla ilgili bilinçlendirilmesine yönelik herhangi bir çalışma mevcut mu? Hayır, ise neden yapılmıyor?
- 17) Korunan alanlar içerisindeki yönlendirmeleri yeterli buluyor musunuz?
- 18) Sizce korunan alanlar içerisinde halkı cezbeden unsurlar nelerdir?
- 19) Korunan alanlar konusunda halkın bilinçli olduğunu düşünüyor musunuz?
- 20) Yolların ve donatı elemanlarının doğala uygun olduğunu düşünüyor musunuz?
- 21) Kurum içerisinde veri birimi mevcut mu? Hayır, ise neden korunan alanlara ilişkin veri tutulmuyor?
- 22) Halkın korunan alanlar içerisindeki yasaklara uyduğunu düşünüyor musunuz?
- 23) Halkın korunan alanlara erişim konusunda yaşadığı problemler sizce ne olabilir? Varsa bir problem buna çözüm olarak ne sunulabilir?

KÜLTÜR VE TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ – 2

- 1) Kaç yaşındasınız?
- 2) Eğitim durumunuz nedir?
- 3) Aile aylık geliriniz ne kadardır?
- 4) Medeni durumunuz nedir?
- 5) Kaç çocuk sahibisiniz?
- 6) Hangi mahallede ikamet ediyorsunuz?
- 7) Memleketiniz neresidir?
- 8) Merkez ilçenin kültürel miras varlığı hakkında ne düşünüyorsunuz?
- 9) Kültürel mirasla ilgili yönetmeliğe hâkim olduğunuzu düşünüyor musunuz?
- 10) Kültürel miras alanlarını ziyaret ediyor musunuz?
- 11) Kültürel miras alanlarının bakımı (restorasyon, denetim vs.) konusunda ne düşünüyorsunuz?
- 12) Kültürel miras alanlarının temizliğinin düzgün yapıldığını düşünüyor musunuz?
- 13) İnsanların merkez ilçedeki kültürel mirasların varlığıyla ilgili bilinçli olduğunu düşünüyor musunuz? Hayır ise sizce sebebi nedir?
- 14) Halkın merkez ilçedeki kültürel miraslarla ilgili bilgilendirilmesine yönelik herhangi bir uygulama mevcut mudur?
- 15) Mevcut kültürel mirasların kentleşmeye bağlı veya farklı bir nedenle sorunlar yaşadığını düşünüyor musunuz? Evet ise bunlar nelerdir ve bu probleme sizce nasıl bir çözüm getirilebilir?
- 16) Halkın kültürel miras alanlarını ziyareti konusunda ne düşünüyorsunuz?
- 17) Kültürel miraslarla ilgili veri birimi mevcut mudur? Evet ise ne tür veriler tutuluyor hayır ise neden böyle bir birim mevcut değil?

GENÇLİK VE SPOR İL MÜDÜRLÜĞÜ

- 1) Kaç yaşındasınız?
- 2) Eğitim durumunuz nedir?
- 3) Aile aylık geliriniz ne kadardır?
- 4) Medeni durumunuz nedir?

- 5) Kaç çocuk sahibisiniz?
- 6) Hangi mahallede ikamet ediyorsunuz?
- 7) Memleketiniz neresidir?
- 8) Merkez ilçede halkın faydalanabileceği spor alanları ve sportif faaliyetler sizce yeterli midir?
- 9) Sportif alanların düzenli olarak kullanıldığını düşünüyor musunuz?
- 10) Sportif alan ve faaliyetlerin halkın kullanımına yönelik olduğunu düşünüyor musunuz?
- 11) Sportif faaliyetlere teşvik konusunda kurumsal uygulamaları yeterli buluyor musunuz? Hayır ise nedeni nedir?
- 12) Kullanım durumuna yönelik herhangi bir veri tutuluyor mu? Tutulmuyorsa sebebi nedir?
- 13) Merkez ilçede mevcut olmayan fakat olması gerektiğini düşündüğünüz sportif alan veya faaliyet var mı?
- 14) Halkın spor alanlarına erişim konusunda herhangi bir sıkıntı yaşadığınızı düşünüyor musunuz? Evet ise bu problemler nelerdir?
- 15) Halka açık sportif faaliyet alanlarını yeterince güvenli buluyor musunuz?
- 16) Ücretli spor alanları (halısaahalar vb.) konusunda (ücret tarifesi, kullanım oranı vs.) ne düşünüyorsunuz?
- 17) Sizce halk genel olarak hangi sportif faaliyetlere ilgi duyuyor?
- 18) Merkez ilçede spor alanları veya sportif faaliyetler halkın hoşlanışına göre dizayn ediliyor mu? Hayır ise sebebi nedir?
- 19) Spor alanlarının bakımı ve denetimi periyodik biçimde yapılıyor mu? Hayır ise nedeni nedir?
- 20) Merkez ilçede sportif faaliyetlere hem halkın hem de yöneticilerin gereken önemi verdiğini düşünüyor musunuz? Hayır ise size bunu düşündüren nedir?

ÇORUM BELEDİYESİ – 2

- 1) Kaç yaşındasınız?
- 2) Eğitim durumunuz nedir?
- 3) Aile aylık geliriniz ne kadardır?
- 4) Medeni durumunuz nedir?

- 5) Kaç çocuk sahibisiniz?
- 6) Hangi mahallede ikamet ediyorsunuz?
- 7) Memleketiniz neresidir?
- 8) Düzenli olarak kamusal alanları ziyaret ediyor musunuz?
- 9) Kamusal alanlarda insanların yapabileceği aktivite sayısı yeterli midir? Hayır ise alternatif olarak hangi faaliyetleri de görmek istersiniz?
- 10) Halkın hangi amaçlarla kamusal alanları ziyaret ettiğini düşünüyorsunuz?
- 11) Kamusal alanları yeterince güvenli buluyor musunuz?
- 12) Kamusal alanların sayısını nüfusa oranla yeterli buluyor musunuz?
- 13) Kamusal alanlarda temizlik faaliyetleriyle ilgili ne düşünüyorsunuz?
- 14) Kamusal alanların her yaşa hitap ettiğini düşünüyor musunuz?
- 15) Kamusal alanların yapısal olarak çevreye uyumlu olduğunu düşünüyor musunuz?
- 16) Kamusal alanlara bireylerin erişebilmesiyle ilgili ne düşünüyorsunuz?
- 17) Merkez ilçede yer alan kamusal alanlarda yapılabilecek 5 rekreasyonel aktivite nedir?
- 18) Kamusal alanlarda halkın kullanabileceği donatı elemanlarının durumuyla ilgili ne düşünüyorsunuz?
- 19) Kamusal alanlara yönelik herhangi bir istatistiki veri tutuluyor mu? Tutuluyorsa bunlar nelerdir?
- 20) Kamusal alanlar oluşturulurken halkın fikri alınıyor mu? Alınmıyorsa nedeni nedir?

PARK VE BAHÇELER MÜDÜRLÜĞÜ

- 1) Kaç yaşındasınız?
- 2) Eğitim durumunuz nedir?
- 3) Aile aylık geliriniz ne kadardır?
- 4) Medeni durumunuz nedir?
- 5) Kaç çocuk sahibisiniz?
- 6) Hangi mahallede ikamet ediyorsunuz?
- 7) Memleketiniz neresidir?
- 8) Merkez ilçede nüfusa göre park ve bahçe sayısını yeterli buluyor musunuz?

- 9) Düzenli olarak herhangi bir kamusal yeşil alanı ziyaret ediyor musunuz?
- 10) Park ve bahçelerin her yaşta bireye uygun olduğunu düşünüyor musunuz?
- 11) Kamusal yeşil alanların güvenlik açısından yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?
Hayır ise neden?
- 12) Kamusal yeşil alanların temizliğini yeterli buluyor musunuz?
- 13) Halkın kamusal yeşil alanlara karşı tutumuyla ilgili ne düşünüyorsunuz?
- 14) Halkın kamusal yeşil alanlara erişim konusunda herhangi bir problem yaşadığını düşünüyor musunuz?
- 15) Bireylerin kamusal yeşil alanlara gitme sebepleri sizce nelerdir?
- 16) Kamusal yeşil alanlardaki donatı elemanlarının durumuyla ilgili ne düşünüyorsunuz?
- 17) Kamusal yeşil alanların düzenli olarak bakımı yapılıyor mu?
- 18) Halkın kamusal yeşil alanlara yönlendirilmesiyle ilgili herhangi bir teşvik planı var mı?
- 19) Kamusal yeşil alanların kentleşmeye bağlı olarak gidişatıyla ilgili ne düşünüyorsunuz?
- 20) Kamusal yeşil alanlar içerisindeki aktiviteleri yeterli buluyor musunuz? Hayır ise sizce eksikler nelerdir?

EK-2 Anket Formu

ÇORUM İLİ MERKEZ İLÇESİ REKREASYONEL ALANLAR VE REKREASYONEL FAALİYETLER ANKETİ					
1) Sosyal Alanlar ve Sosyal Faaliyetler					
	1	2	3	4	5
Merkez ilçede kendime sosyalleşmek için yeterince imkân bulabiliyorum.					
Boş zamanımı kaliteli geçiririm.					
Merkez ilçenin rekreasyon potansiyeli yüksektir.					
Merkez ilçenin rekreasyonel imkânları halkın beklentisini karşılar niteliktedir.					
Merkez ilçede kafelerin sayısı yeterlidir.					
Haftada bir kafeye giderim.					
Kafelerin fiyatları uygundur.					
Kafeye gittiğimde kendimi sosyal hissederim.					
Merkez ilçede restoran sayısı yeterlidir.					
Haftada bir dışarıda yemek yerim.					
Restoran fiyatları uygundur.					
Boş zamanımı oyun salonlarında geçiririm.					
Merkez ilçedeki eğlence mekânı sayısını yeterli bulurum.					
Oyun salonlarındaki aktivite çeşitliliği fazladır.					
AVM'lerin sayısı yeterlidir.					
AVM'lere haftada bir giderim.					
AVM'lerde dükkân ve rekreasyonel faaliyet çeşidi fazladır.					
Sosyal alanlara erişim kolaydır.					

ÇORUM İLİ MERKEZ İLÇESİ REKREASYONEL ALANLAR VE REKREASYONEL FAALİYETLER ANKETİ					
2) Kültürel Alanlar ve Kültürel Faaliyetler					
	1	2	3	4	5
Boş zamanlarımı kültürel faaliyetlerle değerlendiririm.					
Merkez ilçede sinema sayısı yeterlidir.					
Sinemalarda film çeşitliliği fazladır.					
Sinemaya haftada bir giderim.					
Merkez ilçede tiyatro sayısı yeterlidir.					
Sahnelenen oyun sayısı yeterlidir.					
Haftada bir tiyatroya giderim.					
Merkez ilçedeki müzelerin sayısı yeterlidir.					
Müzelerin Çorum'un tarihini yansıttığını düşünürüm.					
Müze giriş ücretleri uygundur.					
Müze kartım bulunmaktadır.					
Kütüphaneye haftada bir giderim.					
Kütüphane sayısını yeterli bulurum.					
Kütüphanedeki eser sayısını yeterli bulurum.					
Kültürel faaliyet alanlarının yarısından çoğunun yerini bilirim.					
Kültürel alanlara erişim kolaydır.					

ÇORUM İLİ MERKEZ İLÇESİ REKREASYONEL ALANLAR VE REKREASYONEL FAALİYETLER ANKETİ					
3) Korunan Alanlar					
	1	2	3	4	5
Daha önce herhangi bir kültürel miras ögesini ziyaret ettim.					
Kültürel miras öğelerinin yönetmeliğe uygun korunduğunu düşünürüm.					
Kültürel miras öğelerinin bakımı ve güvenliği düzenli ve iyi yapılmaktadır.					
Kültürel miras öğeleri kentleşme riskiyle karşı karşıyadır.					
Kültürel miras öğeleri orijinaline uygun restore edilmektedir.					
Daha önce herhangi bir korunan yeşil alanı ziyaret ettim.					
Korunan yeşil alanların mesire yerlerinde bulundum.					
Mesire yeri ve korunan kısımların ayırımına dikkat edilmektedir.					
Mesire yerlerinde donatı elemanları düzgün ve kalitelidir.					
Korunan yeşil alanın güvenlik ve bakım hizmetleri iyidir.					
Korunan alan içerisinde merak edilen yerler kolaylıkla bulunabilmektedir.					
Korunan alan içerisindeki yollar doğala uygundur.					

ÇORUM İLİ MERKEZ İLÇESİ REKREASYONEL ALANLAR VE REKREASYONEL FAALİYETLER ANKETİ					
4) Spor Alanları ve Sportif Faaliyetler					
	1	2	3	4	5
Düzenli spor yaparım.					
Spor salonlarını yeterli bulurum.					
Spor salonu üyeliğim bulunmaktadır.					
Ücretsiz spor hizmetleri sayısı yeterlidir.					
Spor salonlarındaki ekipmanlar yeterlidir.					
Spor salonlarındaki ekipmanlar kalitelidir.					
Yüzme havuzu sayısı yeterlidir.					
Yüzme havuzlarına sıklıkla giderim.					
Yüzme havuzlarında herhangi bir hijyen problemi yoktur.					
Halı sahaların fiyatları uygundur.					
Halı sahalarda kendimi sosyal hissedirim.					
Haftada bir halı sahaya giderim.					
Halı sahalardan randevu bulmakta sorun yaşamam.					
Sportif alanların yarısından çoğunun yerini bilirim.					

ÇORUM İLİ MERKEZ İLÇESİ REKREASYONEL ALANLAR VE REKREASYONEL FAALİYETLER ANKETİ					
5) Kamusal Alanlar					
	1	2	3	4	5
Kamusal alanlar sosyallik açısından işlevseldir.					
Kamusal alanlarda bulunan donanım öğelerinin kalitesi iyidir.					
Kamusal alanlar boş zamanı değerlendirmek adına çekici özellik taşımaktadır.					
Kamusal alanların temizliğine dikkat edilmektedir.					
Kamusal alanların çeşitliliği fazladır.					
Kamusal alanlarda kentleşme baskısı vardır.					
Kamusal alanlarda yapılabilecek alternatif etkinlik sayısı fazladır.					
Kamusal sportif alanlara haftada en az bir kez giderim.					
Kamusal sportif alanların malzeme kalitesi iyidir.					
Kamusal sportif alanlar her yaşa hitap etmektedir.					
Kamusal sportif alanlarda çeşitlilik fazladır.					
Kamusal alanlara erişim kolaydır.					

ÇORUM İLİ MERKEZ İLÇESİ REKREASYONEL ALANLAR VE REKREASYONEL FAALİYETLER ANKETİ					
6) Kamusal Yeşil Alanlar ve Orman Varlığı					
	1	2	3	4	5
Merkez ilçenin orman varlığı yüksek seviyededir.					
Ormanlaştırma faaliyetleri desteklenmektedir.					
Daha önce bir ağaç dikme etkinliğinde bulundum.					
Ormansızlaştırmadan uzak duran bir yönetim vardır.					
Ormancılık faaliyetlerinin denetimi düzgün yapılmaktadır.					
Kamusal yeşil alanlara haftada bir giderim.					
Kamusal yeşil alanlar temizdir.					
Kamusal yeşil alanlar her yaşa uygundur.					
Kamusal yeşil alanlar özellikle çocukların istediği zaman vakit geçirmesine uygundur.					
Ailelerin çocuklarını yeşil alanlara tek başına göndermesi için yeşil alanlar güvenlidir.					
Merkez ilçeye göre kamusal yeşil alanların miktarı yeterlidir.					
Kamusal yeşil alanlarda kendimi huzurlu ve sosyal hissedirim.					
Kamusal yeşil alanların yarından fazlasının yerini bilirim.					

DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER					
Ad-Soyad	:				
Yaş	:				
Cinsiyet	:	Kadın		Erkek	
Medeni Durumu	:	Evli		Bekar	
Eğitim Durumu	:				
Yaşadığı Mahalle	:				
Çocuk Sayısı	:				
Memleketi	:				

